

för verkstadsrörelsen (televerkstaden) därstädes, som ändock har stor brist på lagerlokaler.

Lokalbristen har tvingat styrelsen att hyra ett flertal lokaler på olika platser i staden, samtidigt som en del under kriget inrättade spridningsförråd måst bibehållas. För närvarande förhyres ej mindre än ca 1 500 m² varmförrådslokaler enbart i Göteborg. Tidigare förelåg även stor brist på kallförrådslokaler, men genom inrättande av huvudförrådsfilialen i Slätte har önskad avlastning ernåtts för sistnämnda lokaler.

Förhyrning av dessa olika lagerutrymmen medför bristande överskådlighet och drager med sig stora extra personal- och transportkostnader.

Då huvudparten av den materiel, som förvaras i varmförråd, förbrukas i Göteborg med omnejd, och televerkstaden snarast behöver ytterligare ca 300 m² förrådslokaler för sin rörelse, anser telegrafstyrelsen behovet av utökning av varmförrådet vara trängande. Ritningar för utökning av varmförrådet med ca 1 800 m² golvyta håller på att utarbetas och byggnadskosterna beräknas preliminärt till 700 000 kr.

För telegrafverkets person- och lastbilar föreligger mycket stora svårigheter att hyra garage i Göteborg. Ett stort antal bilar är helt utan garage och far därför mycket illa i det saltfuktiga klimatet i Göteborg. Garagefrågan för ett 40-tal bilar skulle behöva ordnas i Göteborg genom att ett garage anordnas i de centrala delarna och ett i anslutning till bilreparationsverkstaden vid huvudförrådet.

Vid huvudförrådet finns för närvarande ett garage för 8 bilar. Telegrafstyrelsen anser det angeläget, att i första hand detta garage snarast tillbygges med 20 garageplatser.

Kostnaderna för tillbyggnad av garaget beräknas preliminärt till 150 000 kr.

Den sammanlagda kostnaden för utökning av varmförrådet och garagebyggnaden i Göteborg uppgår alltså till 850 000 kr.

Magasinsbyggnad vid televerkstaden i Vänersborg.

Detta företag anmälades i 1951 års statsverksproposition. Kostnaderna för magasinsbyggnaden beräknades då till 500 000 kr. Telegrafstyrelsen avser att under innevarande budgetår påbörja byggnadsarbetena. Under de två år, som förflutit sedan byggnaden ursprungligen projekterades, har behovet av förrådslokaler vid verkstaden stegrats med en snabbhet, som tidigare icke kunnat förutses. Detta förhållande jämte de ökade byggnadskostnaderna har gjort, att den nybyggnad, för vilken ritningarna nu i det närmaste är färdiga, beräknas draga en kostnad, som med 1 000 000 kr. överstiger den tidigare beräknade.

Varmförråd och kontor i Västanfors.

Behovet av varmförråds- och kontorslokaler är så stort, att kompletteringen av förrådet i Västanfors med en byggnad härför icke längre kan uppskjutas. Den apparatmateriel, som bör förvaras i varmförråd, lagras nu till större delen dels i spridningsförråd, dels provisoriskt i kallförråd i

Västanfors. Materielen i fråga är ömtålig och skadas av att lagras på detta sätt, varför det är ytterst angeläget att för ändamålet tjänliga lokaler snarast erhålles. Härjämte bör den personal- och kostnadsbesparande sammanläggningen av förrådsförvaltningarna i Gävle och Sundsvall snarast komma till stånd. På grund av inträffade prisstegringar och ökat lokalbehov beräknas kostnaderna till ca 900 000 kr.

Enär någon reservation icke beräknas föreligga på anslaget vid utgången av budgetåret 1952/53 måste hela den på budgetåret 1953/54 belöpande beräknade medelsförbrukningen täckas genom ett nytt investeringsanslag för budgetåret 1953/54. Enligt styrelsens beräkningar kommer det erforderliga beloppet att uppgå till 2 800 000 kr.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 7 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor.

[10] 4. Inköp av fastigheter. Till inköp av fastigheter har för budgetåret 1952/53 anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns å anslaget en behållning av 855 000 kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1951/52 uppgick till 322 000 kr.

Telegrafstyrelsen.

Telegrafstyrelsen framhåller, att av den 1 juli 1952 tillgängliga medel, (855 000 + 1 000) 856 000 kr., har i runt tal 46 000 kr. disponerats för inköp, varom avtal blivit träffade men för vilka köpeskillingen icke hunnit erläggas före den 1 juli 1952. Enär det icke är säkert att det återstående beloppet kommer att visa sig tillräckligt såväl för budgetåret 1952/53 som för nästa budgetår, hemställer styrelsen att för budgetåret 1953/54 anvisas 200 000 kr. för ändamålet.

Styrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av anslaget till Inköp av fastigheter under budgetåret 1951/52. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 7 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

[11] 5. Telefon- och telegrafanläggningar. Till telefon- och telegrafanläggningar för budgetåren 1951/52 och 1952/53 anvisade samt å tilläggsstat

till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1953/54 äskade anslag framgår av följande sammanställning:

	1951/52	1952/53	1953/54
		tusental kronor	
Riks- och landskablar m. m.	58 300	65 000	89 600
		+ 8 000 ¹	
Telefon- och telegrafstationer	58 100	63 000	103 000
		+ 12 900 ¹	
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	69 500	66 000	88 000
		+ 18 950 ¹	
Summa	185 900	233 850	280 600

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Riks- och landskablar en behållning av ca 3,7 milj. kr. Vid samma tidpunkt föreliggande brister på anslagen till Telefon- och telegrafstationer samt Nya abonnentanläggningar etc. av 2,8 resp. 2,9 milj. kr., vilka föränletts av opåräknade materielpolis- och lönestegringar, har provisoriskt täckts genom anlitande av dispositionsanslaget.

Telegrafstyrelsen.

R i k s- o c h l a n d s k a b l a r m. m.

För budgetåret 1953/54 har telegrafstyrelsen beräknat det för riks- och landskablar m. m. behövliga anslagsbeloppet till 89 600 000 kr. Beloppet är avsett att användas på följande sätt:

	Total- kostnad	Därav behövt för budgetåret 1953/54
Rikskabel (koaxialtyp) Jönköping—Ljungby.....	9 600 000	9 300 000
Rikskabel (koaxialtyp) Malmö—Ljungby—Växjö..	3 800 000	3 800 000
Rikskabel (koaxialtyp) Jönköping—Gudhem med grenkabel till Tidaholm	1 450 000	1 450 000
Rikskabel (koaxialtyp) Jönköping—Fårhult	16 400 000	15 800 000
Rikskabel Malmö—Ystad—Simrishamn	7 900 000	7 600 000
Rikskabel Örebro—Lindesberg	3 100 000	2 800 000
Rikskabel Visby—Fårösund	1 360 000	340 000
Radiolänk Fårhult—Visby	700 000	700 000
Ny överdragsstation i Visby	200 000	200 000
Utökning av pupiniseringsen i befintliga rikskablar	2 350 000	2 170 000
Utökning av telefon- och telegrafutrustningen på överdragsstationer	9 290 000	9 290 000
Bärfrekvensutrustningar för rikskablar	18 250 000	16 750 000
Landskablar	20 400 000	19 400 000
Summa kr.	94 800 000	89 600 000

¹ Äskat å tilläggsstat.

För redan pågående arbeten avser totalkostnaden den beräknade återstående kostnaden per den 1 juli 1953.

I anslutning till sammanställningen meddelar styrelsen bl. a., att rikskabelanläggningen Jönköping—Ljungby utgör sista etappen på anläggandet av en koaxialkabel mellan Malmö och Jönköping, varav den första etappen — mellan Malmö och Ljungby — har utlagts under år 1952. Eftersom en koaxialkabel redan blivit lagd dels mellan Stockholm och Jönköping, dels mellan Malmö och Köpenhamn, samt en koaxialkabelanläggning dessutom tagits i bruk mellan Köpenhamn och Nederländerna, kommer genom den nu förutsedda anläggningen att skapas en sammanhängande koaxialkabelanläggning från Stockholm till Danmark och den europeiska kontinenten.

De för rikskablarna Malmö—Ljungby—Växjö och Jönköping—Gudhem upptagna beloppen avser de återstående kostnader för ifrågavarande kabelanläggningar, som erfordras för anläggningarnas fullbordande.

I fråga om radiolänkförbindelsen mellan Fårhult och Visby, meddelar styrelsen, att nu befintliga sjökablar mellan Gotland och fastlandet är helt utnyttjade. En behövlig utökning av antalet förbindelser kan därför endast uppnås genom att en ny sjökabel utlägges eller genom att radiotelefonförbindelser anordnas. Eftersom det senare alternativet ställer sig billigare, har styrelsen ansett sig i första hand böra utnyttja denna möjlighet. Styrelsens avsikt är därvid att tillämpa det system, som fått benämningen radiolänk, varmed förstås trådlös överföring mellan två platser med radioenergien starkt koncentrerad till överföringsriktningen. Den nu planerade radiolänken är avsedd för överföring på ultrakortvåg av 48 samtidiga telefonsamtal. Tillkomsten av en radioanläggning såsom reserv för sjökablarna är ett starkt önskemål även ur försvarssynpunkt.

Telefon- och telegrafstationer.

För budgetåret 1953/54 har telegrafstyrelsen beräknat det erforderliga anslagsbeloppet till 103 000 000 kr. Beloppet är avsett att användas på följande sätt:

	Total- kostnad	Därav behövt för budgetåret 1953/54
Fullföljande av automatiseringar av större stationer	23 050 000	9 850 000
Fullföljande av automatiseringar av växelstationer	2 100 000	2 100 000
Påbörjande av automatiseringar av större stationer	12 910 000	3 365 000
Påbörjande av automatiseringar av växelstationer	45 890 000	15 985 000
Fullföljande av utökningar av större stationer ...	38 150 000	35 060 000
Påbörjande av utökningar av större stationer	26 190 000	12 655 000
Påbörjande av utökningar av växelstationer	18 110 000	12 785 000
Telegrafutrustningar	2 000 000	2 000 000
Smärre stationsarbeten	10 200 000	9 200 000
Summa kr.	178 600 000	103 000 000

För redan pågående arbeten avser totalkostnaden den beräknade återstående kostnaden per den 1 juli 1953.

Styrelsen meddelar, att det för fullföljande av automatiseringar av större manuella telefonstationer upptagna beloppet avser stationerna i Halmstad, Jönköping, Kortedala i Göteborg, Kramfors, Motala, Mora, Nyköping, Nässjö, Visby, Västra Frölunda i Göteborg och Ystad samt ombyggnad av automatstationen i Luleå, under det att beloppet för påbörjande av automatiseringar avser stationerna i Arboga, Hässleholm, Leksand, Ljungby, Markaryd, Sala, Sjöbo, Skurup, Sunne, Örgryte i Göteborg samt ombyggnad av automatstationen i Tranås.

Det äskade anslagets fördelning på påbörjade och nya arbeten framgår av följande sammanställning:

	Total- kostnad	Därav behövt för budgetåret 1953/54
1. Fullföljande av arbeten	63 300 000	47 010 000
2. Påbörjande av arbeten		
a. Arbeten av utöknings- och ersättningskarak- tär (ökad nummer- och trafikkapacitet) . . .	56 500 000	37 640 000
b. Arbeten för förändring från manuell till auto- matisk drift	58 800 000	18 350 000
	Summa kr. 178 600 000	103 000 000

Det under punkt 1 upptagna beloppet avser sådana arbeten, vilka redan har påbörjats eller förutsatts skola påbörjas inom ramen för redan beviljade anslag.

Det under punkt 2 a upptagna beloppet avser de arbeten, som erfordras för utbyggnad av anläggningar för att möta den beräknade abonnentökningen och trafikstegringen ävensom rena ersättningsbehov.

Under punkt 2 b upptages renodlade de belopp, som inom ramen för nuvarande produktionsmöjligheter bedömes möjliga för den fortsatta automatiseringen och den därmed följande rationaliseringen samt förbättringen av telefondriftens räntabilitet. De för automatisering avsedda stationerna är dessutom till största delen stationer, vilkas nuvarande slutkapacitet är uppnådd och för vilka man i bästa fall endast genom dyrbara andra åtgärder kan åstadkomma utökning av lokaler och manuell utrustning. Kostnaderna för sådana alternativa extraordinära åtgärder skulle också komma att uppgå till en avsevärd del av automatiseringskostnaden. Eftersom telefonanläggningarnas automatisering är en med hänsyn till såväl driftkostnadsminskning som personella förhållanden och serviceförhållanden starkt motiverad åtgärd, är anslagsbehoven härför av mycket hög angelägenhetsgrad.

Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar.

Under denna rubrik ingår i huvudsak de abonnentinstallationer och nätarbeten, som erfordras för mottagande av nya abonnenter samt för anordnande av nya blanka lands- och riksledningar.

Telegrafstyrelsen har för budgetåret 1953/54 beräknat det behövliga anslagsbeloppet till 88 000 000 kr. Beloppet, som beräknas medgiva inkoppling av cirka 110 000 nya apparater, har följande fördelning:

Nya abonnentanläggningar	47 000 000
Nätarbeten	37 000 000
Blanka riksledningar	400 000
Blanka landsledningar	3 200 000
Övriga arbeten	400 000
	Summa kr. 88 000 000

Det begärda anslagsbeloppet avser totala kostnaden för förenämnda arbeten och beräknas i sin helhet komma att förbrukas under budgetåret 1953/54.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 7 får jag hemställa, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Riks- och landskablar m. m.* 89 600 000 kronor,
- b) *Telefon- och telegrafstationer* 103 000 000 kronor,
- c) *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* 88 000 000 kronor.

[12] 6. **Radioanläggningar för telegrafverket.** För detta ändamål under budgetåren 1951/52 och 1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1953/54 äskade anslag framgår av följande sammanställning:

	1951/52	1952/53	1953/54
Rundradioanläggningar	2 600	200	7 850
		+1 750 ¹	
Radioanläggningar för kommersiell trafik	1 055	1 050	2 060
	Summa kr. 3 655	3 000	9 910

Den 30 juni 1952 fanns för rundradioanläggningar en anslagsbehållning av ca 4,5 milj. kr. och för radioanläggningar för kommersiell trafik en behållning av 247 000 kr.

Telegrafstyrelsen.

Rundradioanläggningar.

För rundradioanläggningar erfordras för budgetåret 1953/54 följande belopp:

¹ Äskat å tilläggsstat.

	Total kostnad	Därav behövt för budgetåret 1953/54
Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	410 000	150 000
Ny rundradiostation i Stockholm	2 810 000	1 900 000
Ny rundradiostation i Östersund	2 255 000	1 630 000
Vissa rundradioanläggningar	680 000	680 000
Radiohus i Stockholm	28 550 000	200 000
Radiohus i Göteborg	3 865 000	790 000
Trådradioanläggningar	2 500 000	2 500 000
Summa kr.	41 070 000	7 850 000

Totalkostnaden avser den beräknade återstående kostnaden per den 1 juli 1953.

Beträffande de i sammanställningen upptagna anslagsposterna har styrelsen i huvudsak meddelat följande:

Den nya *rundradiostationen i Stockholm* kostnadsberäknades år 1945 till 3 700 000 kr. men synes enligt föreliggande kontrakt på leverans av sändare, ställverksutrustning m. m., anbud på mastanläggning och kostnads-kalkyler beträffande stationsbyggnad i färdigt skick komma att kosta cirka 4 900 000 kr. Fördyringen beror på den stegrade löne- och kostnadsnivån samt på att ur beredskapssynpunkt särskilda krav ställts på anläggningens utförande.

Anläggningskostnaderna för den nya *rundradiostationen i Östersund* beräknas komma att öka från 2 400 000 kr. enligt en år 1949 gjord kostnadsberäkning till 3 900 000 kr. Kostnadsökningens orsaker är desamma som nämnts beträffande den nya rundradiostationen i Stockholm, men härtill kommer även att det visat sig nödvändigt att av våglängdspolitiska skäl bygga stationen för högre antenneffekt än den ursprungligen avsedda.

Det för *vissa rundradioanläggningar* upptagna beloppet är avsett att användas dels till fortsatt överförande av privata rundradiostationer till telegrafverket och deras ersättande med moderna stationer, dels till anläggning av två mindre rundradiostationer och en sändare för överföring av rundradioprogrammet på högspänningsledning, dels slutligen till moderniserings- och kompletteringsarbeten vid befintliga rundradiostationer.

För *radiohusen i Stockholm och Göteborg* har medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54 upptagits i enlighet med byggnadsstyrelsens beräkningar. Beträffande radiohuset i Stockholm anses byggnadsarbetena icke kunna sättas i gång före den 1 juli 1954, medan uppförandet av radiohuset i Göteborg beräknas kunna påbörjas under första halvåret 1954.

Eftersom någon reservation icke beräknas föreligga på anslaget till Rundradioanläggningar vid innevarande budgetårs utgång, hemställer telegrafstyrelsen att hela det förutsedda medelsbehovet, 7 850 000 kr., täckes genom anslag för budgetåret 1953/54.

Radioanläggningar för kommersiell trafik.

För budgetåret 1953/54 har telegrafstyrelsen beräknat det för radioanläggningar för kommersiell trafik behövliga anslagsbeloppet till 2 060 000 kr. Beloppet är avsett att fördelas på följande ändamål:

Fartygsradiostationer	1 090 000
Moderniserings- och kompletteringsarbeten	
å de fasta radiostationerna för radiotelegraf- och radiotelefon-	
trafik med andra länder	670 000
å kuststationerna för radiotrafik med fartyg på havet	300 000
	Summa kr. 2 060 000

I anslutning här till meddelar telegrafstyrelsen, att styrelsen har beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 till 2 520 000 kr. Härav skall dock 460 000 kr. bestridas från telegrafverkets dispositionsanslag till bl. a. komplettering av fartygsstationer i enlighet med London- och Atlantic City-konventionernas bestämmelser.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 7 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) Rundradioanläggningar 7 850 000 kronor,
- b) Radioanläggningar för kommersiell trafik 2 060 000 kronor.

[13] 7. Radioanläggningar för luftfarten. För detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 200 000 kr. Behållningen å anslaget uppgick den 30 juni 1952 till ca 1,1 milj. kr.

Luftfartsstyrelsen.

I skrivelse den 24 september 1952 har luftfartsstyrelsen hemställt att 400 000 kr. anvisas till radioanläggningar för luftfarten under nästa budgetår.

Beträffande de för budgetåret 1953/54 planerade anläggningarna har luftfartsstyrelsen i huvudsak meddelat följande:

I samband med färdigställandet av huvudrullbanan å *Malmö-Bulltofta* flygplats erfordras installation av radiohjälpmedel för inflygning och landning å banan i fråga. Dessa hjälpmedel utgöres av en instrumentlandningsanläggning av typ ILS, vilken redan anskaffats, samt tre inflygningsfyrar, vilka ännu icke inköpts. De sammanlagda kostnaderna för att installera respektive anskaffa dessa anläggningar beräknas uppgå till 85 000 kr.

Enligt numera internationellt antagna standardbestämmelser utgör ultrakortvågstelefonti det primära systemet för förbindelse mellan luftfartyg och marken. Detta telefonisystem beräknas bli helt genomfört i södra och mellersta Sverige under innevarande budgetår. Det är emellertid bl. a. av

tekniska och säkerhetsmässiga skäl nödvändigt att såsom komplement och reserv äga tillgång jämväl till kortvågstelefon. Nuvarande mottagningsanläggningar på marken för kortvågstelefon är emellertid enligt vad erfarenheten givit vid handen, icke tillfredsställande med hänsyn till flygsäkerhetens krav. Det är därför erforderligt att förbättringar av dessa anläggningar vidtages, i första hand vid *Stockholm-Bromma* och *Göteborg-Torslanda* flygplatser. Kostnaderna härför uppgår till 120 000 kr.

I samråd med telegrafstyrelsen planeras *diverse arbeten* vid olika flygplatser. Bland de större arbeten, som ingår i dessa planer, må nämnas anordningar för förbättrad räckvidd för ultrakortvågsstationer, komplettering och förbättring av vissa radionavigeringshjälpmedel samt prov med förenklad typ av allriktad radiofyr för ultrakortvåg. De sammanlagda kostnaderna för diverse arbeten jämte viss medelsreserv för oförutsedda utgifter beräknas uppgå till 195 000 kronor.

Scandinavian Airlines System (SAS) har i yttrande den 14 oktober 1952 erinrat om att bolaget tidigare i olika sammanhang framhållit vikten av att en radaranläggning av typ GCA kommer till stånd på Bromma flygplats. Detta önskemål har nu ännu mera aktualiserats därigenom att ett antal civila flygplatser inom Danmark och Norge inom den närmaste framtiden kommer att förses med en dylik anläggning. Det är därför önskvärt, att åtminstone någon av de svenska civila flygplatserna kan hålla jämna steg med utvecklingen. Angeläget synes även vara, att den av ICAO rekommenderade allriktade ultrakortvågsfyren (VOR) i Stockholm anskaffas under kommande budgetår.

Det av bolaget tidigare framförda önskemålet om en anläggning för instrumentlandning av typ ILS på Sundsvall-Härnösands flygplats har icke upptagits, men även denna anläggning synes bolaget angelägen.

Departementschefen.

Jag anser mig tills vidare icke kunna tillmötesgå de önskemål som framförts i SAS' yttrande. Under återopande av vad jag anfört under punkten 7 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Radioanläggningar för luftfarten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

[14] 8. *Försvarsberedskap.* Till försvarsberedskap vid telegrafverket har för budgetåret 1952/53 anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr. Den 30 juni 1952 förefintlig behållning för detta ändamål utgjorde 4,3 milj. kr.

Telegrafstyrelsen.

I särskild skrivelse den 8 september 1952 har telegrafstyrelsen hemställt, att för vissa åtgärder för försvarsberedskap vid telegrafverket måtte för budgetåret 1953/54 anvisas sammanlagt 1 770 000 kr.

Med hänsyn till arten av telegrafstyrelsens skrivelse torde någon närmare redogörelse för innehållet i densamma icke böra lämnas till statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde böra erhålla erforderliga uppgifter i ämnet genom skrivelsen, som kommer att tillhandahållas utskottet.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anført under punkten 7 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsberedskap vid telegrafverket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 370 000 kronor.

[15] 9. *Telegrafverkets dispositionsanslag*. Såsom telegrafverkets dispositionsanslag har för budgetåret 1952/53 anvisats 3 500 000 kr. Med bortseende från att anslaget provisoriskt anlitats för täckning av bristerna å anslagen till Telefon- och telegrafstationer samt Nya abonnentanläggningar etc. fanns den 30 juni 1952 en behållning å anslaget av ca 5,9 milj. kr. Till förfogande för innevarande budgetår står alltså ca 9,4 milj. kr.

Telegrafstyrelsen.

För budgetåret 1953/54 hemställer telegrafstyrelsen att anslaget bestämmes till samma storlek som för innevarande budgetår eller 3 500 000 kr.

Styrelsen har slutligen lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av anslaget under budgetåret 1951/52. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anført under punkten 7 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Statens järnvägar.

Av balansräkningen per den 30 juni 1952 för statens järnvägars fond framgår, att statens järnvägars tillgångar uppgår till sammanlagt 3 759,8 milj. kr., varav 2 353,0 milj. kr. belöper på fast egendom, 1 145,0 milj. kr. på rullande materiel och fartyg m. m., 88,9 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 1 244,6 milj. kr. Under budgetåret 1951/52 har statens järnvägars fond tillförts kapital till ett sammanlagt belopp av 36,3 milj. kr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 0,3 under budgetåret 1951/52 mot 3,0 under budgetåret 1950/51 och 3,7 under budgetåret 1949/50.

Den låga avkastningsprocenten för budgetåret 1951/52 är en följd av att avsättning till värdeminskningskonto från och med detta budgetår beräknas på återanskaffningsvärdena och icke som tidigare på de historiska värdena. Härigenom har de bokförda driftskostnaderna ökat med 64,0 milj. kr. Om de förutvarande avsättningsprinciperna tillämpats, hade överskottet för budgetåret utgjort 5,5 procent.

[16] 1. **Statens järnvägars investeringsbehov.** I petita den 25 september 1952 anför järnvägsstyrelsen, att summan av för budgetåret 1952/53 disponibla investeringsmedel frånsett vissa anslag till lån och aktieförvärv utgör 302,2 milj. kr. Medelsbehovet under budgetåret uppskattar styrelsen till 316,7 milj. kr. För att täcka detta erfordras utöver nu disponibla medel anslag på tilläggsstat om sammanlagt 29,5 milj. kr. Ökningen av medelsbehovet förklaras dels av den sedan hösten 1951 inträdda pris- och lönestegringen, varigenom det vid nämnda tidpunkt uppgjorda investeringsprogrammet föranleder större utgifter än då kunde förutses, och dels av viss utvidgning av programmet, främst beroende på att arbetet med breddningen av blekingenätets järnvägar är avsett att igångsättas redan innevarande budgetår och på att de för malmbanans upprustning planerade bangårdsarbetena anses böra bedrivas i något snabbare takt än tidigare beräknats.

Beträffande medelsbehovet under budgetåret 1953/54 hänvisar styrelsen inledningsvis till den i 1950 års statsverksproposition (Bil. 26; Bihang s. 138—141 och 152—155) intagna planen för statens järnvägars investeringsverksamhet under budgetåren 1950/51—1959/60. Enligt denna plan räknade styrelsen med ett genomsnittligt årligt investeringsbehov av 230 milj. kr. Detta belopp torde vid nuvarande prisnivå motsvara i runt tal 350

milj. kr. Utgångspunkten för investeringsplanen var, att det under 1940-talet uppdämda investeringsbehovet skulle tillgodoses under tioårsperioden och att järnvägarnas kapacitet skulle anpassas till den stegrade transportvolym, som väntades följa med produktions- och välståndsökningen. Vid planens upprättande hade hänsyn även tagits till att järnvägarnas andel av landets totala transporter var beroende på kvaliteten av och avgifterna för järnvägstransporterna, vilket i sin tur hade nära samband med möjligheterna att genom investeringar höja standarden och åstadkomma kostnadssänkande rationaliseringar.

Den totala medelförbrukningen nästa budgetår beräknar styrelsen till 384,6 milj. kr. och anslagsbehovet till 370 milj. kr. Härtill kommer 15 milj. kr. som ersättning för av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar övertagna pensionsförpliktelser, vilka tidigare åvilat statens järnvägar. Enligt styrelsen är dess investeringsprogram för nästa budgetår även reellt sett av större omfattning än vad som tidigare beräknats som medeltal för 1950-talet. Till en mindre del förklaras detta av att investeringsprogrammet till skillnad från långtidsprogrammet omfattar arbeten för utökning av malmbanans kapacitet. Investeringsvolymen har därjämte under långtidsprogrammets tre första år legat under de i programmet redovisade årssiffrorna. Det har slutligen blivit allt tydligare för styrelsen, att eftersläpningen i anskaffningen av lok och annan rullande materiel måste inhämtas snabbare än vad som förutsattes som årsmedeltal för tioårsperioden.

Det under 1940-talet uppdämda investeringsbehovet omfattar, fortsätter styrelsen, arbeten och anskaffningar av mycket skiftande natur. I första hand kan särskiljas sådana investeringar, som beräknas ge en god och säker förräntning av det nedlagda kapitalet, såsom elektrifiering och övergång till dieseldrift. En andra grupp av investeringar innebär åtgärder för ersättning av föråldrad materiel, vars fortsatta användning förorsakar stora löpande kostnader och olägenheter för driften. Hit kan bl. a. räknas utbyte av gamla godsvagnar med stor varmgångs- och axelbrottshänsyn. Arbeten och anskaffningar, som syftar till ökning av transportkapaciteten kan betecknas som en tredje grupp. Till denna hör exempelvis upprustning av malmbanan, anskaffning av godsvagnar för hävande av vagnbristen samt breddning av smalspårslinjen Forshem—Lidköping—Håkantorp. Arbeten såsom dubbelspårsbyggnader skapar möjlighet till förbättring av tidtabeller och tågföring och fyller därigenom det dubbla syftet att öka transportkapaciteten och höja transporternas kvalitet. Till samma kategori kan räknas ersättandet av äldre godsmagasin med nya, mera ändamålsenliga anläggningar. Övriga arbeten och anskaffningar, ingående i det uppdämda investeringsbehovet, omfattar bl. a. förbättring av personallokaler och bostäder.

I anslutning härtil framhåller styrelsen, att ombyggnaden av blekingenätets järnvägar utgör en speciell grupp av företag, då anläggningskostnaden icke kan väntas bli förräntad och därför bör avskrivas.

Åtskilliga aktuella arbeten och anskaffningar är av sådan natur att ett genomförande av desamma bör göras beroende av rådande prisnivå. Fallan-

de priser medför ökad investeringsvilja från statens järnvägars sida. En mera utpräglad konjunktuiromsvängning bör av styrelsen ur både statens järnvägars och allmänna synpunkter snabbt kunna mötas med relativt riklig medelstillgång. Dylika överväganden har föranlett styrelsen att dimensionera investeringsprogrammet för nästa budgetår så, att en viss ökning av sysselsättningen kan möjliggöras i ett sådant konjunkturläge. Styrelsen har därför begärt relativt rikliga anslag. Avsikten är dock att igångsätta i investeringsprogrammet ingående arbeten endast i den utsträckning tidpunkten härför med hänsyn till prisläget bedömes lämplig eller om det i övrigt, främst ur sysselsättningssynpunkt, skulle befinnas önskvärt.

En sammanställning av de för budgetåren 1950/51—1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för nästa budgetår äskade anslagen under statens järnvägars fond, exklusive anslag för finansiella ändamål, visar följande belopp för respektive huvudgrupper:

	1950/51	1951 52	1952/53	1953/54
		tusental kronor		
Byggnader och anläggningar....	55 200	77 700	110 931	176 300
			24 000 ²	
Försvarsberedskap	2 905 ¹	4 500	8 550	3 800
Rullande materiel	49 470	70 820	121 700	144 400
			4 500 ²	
Sjöfartsmateriel	—	900	1 350	5 200
Biltrafik	12 400	12 000	14 500	16 500
Övrigt	22 000	22 400	20 300	23 800
			1 000 ²	
Summa	141 975	188 320	306 831	370 000

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför i yttrande den 18 oktober 1952, att den ökade arbetsinsats, som skulle erfordras för den av järnvägsstyrelsen beräknade uppgången i byggnads- och anläggningsverksamheten från budgetåret 1952/53 till budgetåret 1953/54 i viss mån kan erhållas genom att statens järnvägar i ökad omfattning bedriver ifrågavarande arbeten vintertid och därvid använder sig av arbetskraft som eljest skulle ha friställts under denna del av året. I viss mån kan arbetskraftsbehovets ökning motverkas genom fortsatt rationalisering och mekanisering av arbetena. På grund av dessa omständigheter är det icke möjligt för arbetsmarknadsstyrelsen att närmare beräkna inverkan på arbetsmarknaden av det föreslagna byggnadsprogrammet.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsen kan ett visst överskott på arbetskraft förutses under den närmaste tiden. I fråga om järnvägsstyrelsens anslagsäskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår är det ur de synpunkter arbets-

¹ Varav ett belopp av 0,7 milj. kr. överförts till försvarets fastighetsfond.

² Äskat å tilläggsstat.

marknadsstyrelsen har att beakta angeläget att statens järnvägar icke till följd av brist på medel friställer arbetskraft under den närmaste tiden i större utsträckning än vad som är ovillkorligen nödvändigt.

Beträffande smalspårsombyggnaderna beräknas en betydande ökning av verksamheten komma att äga rum redan under innevarande budgetår. Huvudsakligen hänför sig denna ökning till ombyggnaden av linjen Karlskrona — Kristianstad till normalspår. Sysselsättningsläget i Blekinge län inger allttjämt farhågor, varför arbetsmarknadsstyrelsen undersöker lämpligheten av att eventuellt utföra vissa av ifrågavarande arbeten såsom beredskapsarbeten.

Möjligheterna att under budgetåret 1953/54 genomföra en ökning av statens järnvägars husbyggnadsverksamhet i föreslagen utsträckning torde, liksom övriga arbeten inom ramen för byggnadsregleringen, bli föremål för överväganden i samband med uppgörandet av investeringsbudget för år 1953.

Vad angår sättet för finansieringen av det program, som järnvägsstyrelsen önskar igångsätta endast i händelse av konjunkturavmattning synes valet stå mellan tre alternativ. Enligt järnvägsstyrelsens förslag skulle de begärda medlen i sin helhet ställas till verkets förfogande, som sålunda skulle avgöra i vilken utsträckning anslagen skulle förbrukas, eventuellt inom gränsen för en av Kungl. Maj:t fastställd investeringsram.

Enligt ett annat alternativ kunde en del av de av riksdagen beviljade anslagsmedlen, motsvarande medelsförbrukningen under förutsättning av i stort sett oförändrat prisläge och hög sysselsättning, ställas till verkets förfogande, medan en del av anslagen skulle hållas i reserv för användning under en eventuell konjunkturavmattning.

Det tredje alternativet är att någon marginal för konjunkturavmattning icke innefattades i anslagen å riksstaten. Medel för finansiering av en eventuell utvidgning av verksamheten skulle i så fall kunna utgå från allmän beredskapsstat. Det synes icke som om järnvägsstyrelsens intentioner för verksamheten till alla delar skulle täckas av de möjligheter, som detta alternativ erbjuder.

Främjandet av en planläggning, som syftar till att ett omfattande investeringsprogram finnes förberett i händelse av konjunkturavmattning, är av allra största betydelse ur arbetsmarknadens synpunkt. Det framgår icke av järnvägsstyrelsens framställning, hur stor del av de äskade medlen, som kan beräknas vara en reserv för eventuell konjunkturavmattning. Förutom i fråga om smalspårsombyggnaderna har endast beträffande den fortsatta elektrifieringen av statsbanenätet uttalats att medelsförbrukningen är beroende av om någon lättnad på arbets- och materialmarknaden gör sig märkbar. Ett ställningstagande till järnvägsstyrelsens förslag förutsätter mera konkret kännedom om vad detsamma innebär i nämnda hänseende. Rent principiellt understryker dock arbetsmarknadsstyrelsen den betydelse för utvecklingen på arbetsmarknaden — särskilt i händelse av en vikande konjunktur — som det statliga investeringsprogrammets elasticitet och lättörlighet kan komma att få. Även en långsamt inträdande konjunkturedgång

kan komma att få en relativt snabb säsongbetonad verkan, när den sammanfaller med den årliga nedgången i sysselsättningen under vinterhalvåret. Även vid en konjunkturförändring i motsatt riktning kan motsvarande fenomen göra sig gällande. Exempel härpå gavs senast våren 1950, då en mycket snabb återhämtning ägde rum i fråga om sysselsättningen. På grund härav och på grund av att det i regel måste förflyta en viss tid mellan ett beslut om att utföra vissa investeringsarbeten och den tidpunkt, då inverkan av beslutet börjar göra sig gällande, måste man som önskemål i fråga om anslagstekniken ställa, att ändringar i investeringsprogrammets omfattning snabbt skall kunna genomföras.

Statens handels- och industrikommission har i ett den 14 oktober 1952 avgivet gemensamt yttrande för affärsverken anfört, att byggnads- och anläggningsarbetena icke synes vara av sådan omfattning att, såvitt vid yttrandets avgivande kan överblickas, några allvarliga hinder mot deras realiserande skall behöva uppstå från materialsynpunkt.

I fråga om övriga materialkrävande investeringar har kommissionen meddelat, att i stort sett icke någon tyngande beläggning av den inhemska produktionskapaciteten behöver befaras.

Beträffande åtgången av järn och stål samt andra försörjningsviktiga metaller uttalar kommissionen, att försörjningsläget i fråga om valsat och smitt järn och stål samt stål- och tackjärnsgjutgoods för närvarande synes vara sådant, att ur försörjningssynpunkt någon erinran icke behöver göras mot de ifrågasatta investeringarna.

Vad särskilt angår behovet av räls har från järnvägsstyrelsens sida förklarats att anskaffningen av räls under tiden oktober 1952—september 1953 beräknats till cirka 39 000 ton. Vid förfrågan hos Domnarfvets Jernverk, som är ensam tillverkare av järnvägsräls här i landet, har meddelats, att järnverket beräknar att kunna under kalenderåret 1953 leverera till statens järnvägar högst 26 000 à 27 000 ton prima räls. Dessa förhållanden synes berättiga till slutsatsen, att järnvägsstyrelsens nu framlagda förslag förutsätter en import av minst 12 000 à 13 000 ton räls. Några svårigheter att täcka detta importbehov torde ej komma att uppstå.

I fråga om behovet av övriga metaller har kommissionen i huvudsak icke haft något att erinra; dock torde vissa svårigheter kunna uppstå att täcka förefintliga behov av nickel.

Beträffande de valutaanspråk, som sammanhänger med investeringsönskemålen, uttalar kommissionen, att de av statens affärsdrivande verk framställda anspråken icke synes vara anmärkningsvärt stora i jämförelse med av dem tidigare framförda importkrav. Därest tillgången på dollarvaluta blir av ungefär samma storleksordning under år 1953 som under 1952 bör därför importönskemålen kunna i huvudsak tillgodoses.

Beträffande importen från OEEC-länderna och med dem likställda länder framhåller kommissionen, att denna import numera är i stort sett fri. I fråga om bilimporten kvarstår dock kvoteringen, och det måste därför förutsättas, att verkens import av bilar inrymmes i de reguljära bilimportörer-

nas kvoter. I övrigt torde det, under förutsättning att den nuvarande importfriheten bibehålles under det kommande budgetåret, icke komma att uppstå några allvarligare hinder mot de framlagda investeringsplanerna, såvitt angår importen från här ifrågavarande länder.

Riksräkenskapsverket har i yttrande den 24 november 1952 erinrat, att ämbetsverket i utlåtande den 17 februari 1945 förklarat sig icke kunna ansluta sig till den av 1943 års järnvägskommitté uttalade uppfattningen, att det kapital, som investerades för ombyggnad av blekingenätets järnvägar, borde hållas utanför det statens järnvägars kapital, som vid taxering beräknades förräntat med trafikinkomster. Riksräkenskapsverket erinrade samtidigt om att, i den mån det i ombyggnaden investerade kapitalet beräknades bli oräntabelt, motsvarande belopp borde anvisas såsom avskrivningsanslag å driftbudgeten. I ett sedermera avgivet utlåtande den 25 oktober 1950 över järnvägskommitténs betänkande rörande de smalspåriga västgötabanorna har riksräkenskapsverket framhållit, att statsmakterna — i överensstämmelse med vad i allmänhet tillämpas — redan i samband med att investeringsanslag till ombyggnad av dessa järnvägar anvisas å riksstaten bör ingå på ett bedömande av i vilken utsträckning den avsedda investeringen är att anse såsom räntabel samt, där full förräntning befinnes icke vara för handen, anvisa anslag för omedelbar avskrivning av så stor del av investeringen, att avkastningen av hela investeringen motsvarar full förräntning av den del av investeringen, som sålunda ej blir föremål för avskrivning. Riksräkenskapsverket meddelar, under framhållande att sistnämnda uttalande även äger tillämpning å blekingenätets järnvägar, att ämbetsverket icke funnit anledning frångå sin i berörda två utlåtanden tillkännagivna uppfattning.

Departementschefen.

I föregående års statsverksproposition (Bil. 27, s. 50—52) behandlade jag tämligen utförligt statens järnvägars investeringsbehov. Både med hänsyn till samhällsekonomiska och ur mer begränsade företagsekonomiska synpunkter fann jag en väsentlig ökning under de närmaste åren av statens järnvägars investeringsverksamhet erforderlig för att avhjälpa förefintliga brister och på längre sikt tillfredsställa landets transportbehov. De under år 1952 genomförda höjningarna av järnvägspersonalens löner har ytterligare understrukt de företagsekonomiska skälen för att genom öka investeringar påskynda rationaliseringen inom statens järnvägar. Jag anser det därför alltjämt vara av vikt, att statens järnvägars investeringsverksamhet hålles vid hög nivå, och ämnar i det följande föreslå att för nästa budgetår investeringsanslag anvisas i sådan utsträckning att, därest konjunkturutvecklingen så medger, en utvidgning av investeringarna kan äga rum.

Statens järnvägars investeringsutgifter uppgick under budgetåret 1951/52 till ca 200 milj. kr. För innevarande budgetår har anvisats anslag om

sammanlagt 277,3 milj. kr. och en investeringsram av 275 milj. kr. har fastställts. I sina under hösten 1952 avgivna petita har styrelsen beräknat medelsförbrukningen till 316,7 milj. kr. Framställningen föranledes dels av de löne- och prisstegringar, som ägt rum sedan anslagsberäkningen 1951 uppgjordes, dels av en viss utökning av investeringsprogrammet, avseende breddningen av blekingenätets järnvägar och ett visst påskyndande av bangårdsarbetena vid malmbanan. Såsom jag anført under punkt 1, har jag ansett en utvidgning av ramen motiverad men föreslagit, att den fastställs till 311 milj. kr. Reduceringen i jämförelse med järnvägsstyrelsens förslag förklaras av, att vid en förnyad beräkning medelsförbrukningen å vissa anslag förutsatts bli något mindre än styrelsen antagit i petita. Detta gäller anslagen till Anläggning av industrispår Örnköldsviks västra—Gullång-
et, till Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö, till Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden och till Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

För finansiering av den ökade medelsförbrukningen föreslår järnvägsstyrelsen att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas 29,5 milj. kr. Med hänsyn till den lägre investeringsram jag föreslagit, synes emellertid tilläggsanslagen kunna begränsas till 26,0 milj. kr. I annat sammanhang hemställer jag sålunda, att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas följande anslag, nämligen till Bangårdar 2 800 000 kr., till Dubbel-spårsarbeten och linjeomläggningar 2 000 000 kr., till Ombyggnad till normalspår av linjerna Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva, resp. Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö 700 000 kr. och 5 000 000 kr., till Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden 3 500 000 kr., till Husbyggnader 4 000 000 kr., till Vägskyddsanläggningar 500 000 kr., till Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet 2 000 000 kr., till Anskaffning av godsvagnar 4 500 000 kr. samt såsom Statens järnvägars dispositionsanslag 1 000 000 kr.

Vid bifall till vad jag förordat, kommer de för innevarande budgetår anvisade investeringsanslagen, exklusive anslag för vissa låneändamål och anslag till förvärv av enskilda järnvägar, att uppgå till sammanlagt 303,3 milj. kr.

I sina petita har järnvägsstyrelsen för budgetåret 1953/54 beräknat anslagsbehovet till 370,0 milj. kr. och medelsförbrukningen till 384,6 milj. kr. Härtill kommer 15 milj. kr till vederlag för av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar från statens järnvägar övertagna pensionsförpliktelser. Styrelsen erinrar om att med den omfattning den föreslår för investeringarna under nästa budgetår dessa blir något större än det genomsnittliga, årliga investeringsbehov, som förutsetts i långtidsplanen för statens järnvägars investeringar. I denna plan, som redovisades i 1950 års statsverksproposition, uppskattades nämligen de årliga investeringsbehoven vid 1948 års prisnivå till 230 milj. kr. I nuvarande penningvärde motsvarar detta belopp ca 350 milj. kr. Att den medelsförbrukning, som nu föreslås för nästa budgetår, överstiger nämnda belopp beror enligt vad styrelsen anført,

delvis på att i investeringsprogrammet numera ingår arbeten för utökning av malmbanans kapacitet, vilka icke medräknats i långtidsprogrammet. Orsaken är vidare, att styrelsen föreslår, att den eftersläpning, som uppstått genom att investeringarna hittills volymmässigt legat under det planerade genomsnittsbeloppet, så småningom skall inhämtas. Det har även visat sig nödvändigt att fylla bristerna i fråga om tillgången på dragkraft och rullande materiel snabbare än tidigare förutsatts.

Jag finner den investeringsvolym för nästa budgetår, som styrelsen föreslår, i princip önskvärd. Investeringsverksamhetens omfattning måste dock bli beroende av hur utvecklingen inom övriga sektorer av samhällsekonomien kan komma att gestalta sig och då främst av möjligheterna att utan rubbningar inom andra områden erhålla arbetskraft till de av styrelsen i investeringsprogrammet intagna anläggningsarbetena. På grund av ovissheten rörande konjunkturutvecklingen anser jag mig därför, såsom jag anfört under punkt 1, tills vidare endast kunna tillstyrka en investeringsram för nästa budgetår av 311 milj. kr., d. v. s. samma belopp som jag förordat för innevarande budgetår. Liksom jag i andra sammanhang föreslagit bör dock även beträffande statens järnvägar en anslagsreserv ställas till Kungl. Maj:ts förfogande som möjliggör en utvidgning av investeringsverksamheten, därast konjunkturutvecklingen skulle komma att medge detta. Jag tillstyrker därför de anslag, som av järnvägsstyrelsen för nästa budgetår äskats under rubrikerna Byggnader och anläggningar, Rullande materiel, Sjöfartsmateriel, Biltrafik, Inventarier m. m. samt Statens järnvägars dispositionsanslag.

Till anslaget till Försvarsberedskap har järnvägsstyrelsen för nästa budgetår äskat 3,8 milj. kr. och därjämte hemställt om bemyndigande att få utlägga beställningar av viss materiel till ett belopp av omkring 5 milj. kr. Jag tillstyrker att ett bemyndigande lämnas men föreslår att det begränsas till att avse beställningar om högst 3 milj. kr. Vad angår anslagsfrågan, anser jag med hänsyn till den stora anslagsbehållning, som beräknas föreligga även vid innevarande budgetårs utgång, att för nästa budgetår endast bör anvisas 2,0 milj. kr. Styrelsen föreslår, att ifrågavarande kapitalinvesteringar omedelbart avskrivs genom anslag å driftbudgeten. Chefen för finansdepartementet torde i annat sammanhang hemställa därom.

Under rubriken Anskaffning av lok och lokomotorer har järnvägsstyrelsen hemställt om ett bemyndigande att under de närmaste fyra budgetåren få beställa ytterligare högst 100 st. ellok. Ett sådant bemyndigande skulle göra det möjligt för styrelsen att fullfölja den femårsplan för anskaffning av ellok, som framlades i 1951 års petita. 1952 års riksdag har till en första beställning enligt planen anvisat 5,6 milj. kr. till förskottslikvider. Då även om en viss dämpning av transportkonjunkturen inträtt en fortsatt anskaffning av ellok är angelägen och det därjämte är lämpligt att beställningarna enligt planen kan utläggas i ett sammanhang, tillstyrker jag att det föreslagna bemyndigandet lämnas.

I enlighet med beslut av 1951 års riksdag har järnvägsstyrelsen bemyndigats att träffa avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds järnvägar (TGOJ). Sådant avtal har den 27 juni 1951 ingåtts mellan parterna. Enligt avtalets 8 § skall de pensionsförpliktelser gentemot TGOJ:s personal, som åvilar statens järnvägar, sedan staten år 1945 övertog Enskilda järnvägarnas pensionskassas verksamhet, överflyttas på en särskild, genom bolagets försorg bildad stiftelse. I vederlag härför skall statens järnvägar till stiftelsen överlämna statsobligationer till ett kursvärde, som överlåtelsedagen den 1 juli 1953 motsvarar premiere-serven för nämnda pensionsförpliktelser. Transaktionen innebär i vad avser vederlaget, vilket beräknas uppgå till ca 15 milj. kr., att en del av de tillgångar, som tillfördes statens järnvägar, när pensionskassans verksamhet övertogs, nu skall överföras på TGOJ:s pensionsstiftelse. Emellertid har dessa tillgångar, som huvudsakligen bestod av obligationer, numera övergått i riksgäldskontorets ägo, i samband varmed statens järnvägars kapital i motsvarande mån nedskrivits. För att vederlaget till pensionsstiftelsen skall kunna erläggas, måste därför ett investeringsanslag av vederlagets storlek anvisas. Jag tillstyrker i det följande ett anslag av 15,0 milj. kr. för ändamålet.

Vid bifall till de av mig tillstyrkta äskandena kommer anslagen under statens järnvägars fond för nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 383,2 milj. kr., varav 15,0 milj. kr. avser vederlaget till TGOJ:s pensionsstiftelse och skall erläggas i statsobligationer.

I särskild skrivelse har järnvägsstyrelsen hemställt om en ökning av statens järnvägars rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 50 till 100 milj. kr. Anledningen till det ökade behovet av rörelsemedel är, att statens järnvägars likviditet så småningom blivit alltmera ansträngd beroende bl. a. på att rörelsens omslutning ökat och på att marginalen mellan inkomster och utgifter starkt minskat, sedan man övergått till att beräkna avsättningarna till värdeminskningskontot på återanskaffningsvärdena för de i rörelsen utnyttjade tillgångarna. Genom sistnämnda omläggning har driftsmedel, som eljest stått till förfogande, kommit att bindas för investeringsverksamheten. En ökning av rörelsemedlen är sålunda nödvändig. Jag tillstyrker därför senare denna dag, att statens järnvägars rörliga kredit hos riksgäldskontoret höjes från 50 till 100 milj. kr. Då detta tillskott av rörelsemedel kan behöva lagas i anspråk redan under innevarande budgetår, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen beslutat om höjning av den rörliga krediten, förordna om tidpunkten för beslutets ikraftträdande.

Järnvägsstyrelsen har slutligen hemställt att kapitalinvesteringarna för blekingenätets ombyggnad omedelbart avskrives genom anslag å driftbudgeten. Denna fråga torde emellertid få bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning i ett senare sammanhang.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad jag anfört.

[17] 2. Byggnader och anläggningar.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsens i petita den 25 september 1952 framlagda äskanden för nästa budgetår avser i fråga om byggnader och anläggningar följande anslag:

Bangårdar	15 500 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.....	22 000 000
Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget ...	2 200 000
Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkan- torp med Källby—Kinnekleva	3 300 000
Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	12 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	22 000 000
Broar m. m.	7 500 000
Husbyggnader	18 300 000
Signalsäkerhetsanläggningar	9 100 000
Vägskyddsanläggningar	2 500 000
Telefonanläggningar m. m.	8 900 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	13 200 000
Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	25 000 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	6 000 000
Anläggningar vid huvudverkstäder	7 700 000
Anläggningar vid förrådsavdelningen	1 100 000
Summa kr.	176 300 000

Under huvudgruppen byggnader och anläggningar äskas å tilläggsstat sammanlagt 24 000 000 kr., varav 2 800 000 kr. till bangårdar, 2 000 000 kr. till dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar, 8 700 000 kr. till ombyggnad av smalspår till normalspår, 4 000 000 kr. till fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, 4 000 000 kr. till husbyggnader, 500 000 kr. till vägskyddsanläggningar och 2 000 000 kr. till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter inhämtas följande beträffande de särskilda anslagsändamålen.

B a n g å r d a r.

Till bangårdsarbeten har för budgetåret 1952/53 anvisats 11 300 000 kr. Å anslaget fanns den 30 juni 1952 en behållning av 58 000 kr. Till anslaget har vid budgetårsskiftet överförts 90 000 kr. från anslaget Elektriska belysningsanläggningar. Den 1 juli 1952 stod alltså till förfogande för bangårdsarbeten sammanlagt 11 448 000 kr.

Järnvägsstyrelsen uppskattar medelsförbrukningen innevarande budgetår till 14 248 000 kr., varför ett tilläggsanslag om 2 800 000 kr. erfordras. Detta motiveras bl. a. av inträdda prisstegringar. Dessutom har främst

för att öka malmbanans trafikkapacitet vissa arbeten, såsom förlängning av mötesspår och anordnande av tredje tågväg, måst igångsättas i större omfattning än tidigare förutsatts.

För nästa budgetår har styrelsen till bangårdar äskat 15 500 000 kr., varav 5 750 000 kr. till arbeten, som anmälts i tidigare petita, och 9 750 000 kr. enligt följande sammanställning:

Rangerbangård i Hälsingborg (totalkostnad 4,0—4,5 milj. kr.)	1 500 000
Uthyggnad och mekanisering av rangerbangården i Ånge (totalkostnad ca 5 milj. kr., varav 0,5 milj. kr. tidigare anvisats)	1 000 000
Uthyggnad av bangården i Hallsberg (totalkostnad 0,25 milj. kr.)	100 000
Uthyggnad av bangården i Hässleholm (totalkostnad ca 0,4 milj. kr.)	300 000
Uthyggnad av bangården i Lidköping (totalkostnad ca 1,0 milj. kr.)	600 000
Uthyggnad av bangården i Luleå (totalkostnad ca 0,8 milj. kr.)	400 000
Förlängning av mötesspår, anordnande av tredje tågväg samt anläggning av nya mötesplatser	2 000 000
Mindre bangårdsombyggnader samt diverse bangårdsanordningar	3 850 000
Summa kr.	9 750 000

Beträffande motiveringen för de särskilda företagen torde få hänvisas till handlingarna.

Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

Till fortsatt anläggning av dubbelspår har för budgetåren 1937/38—1952/53 anvisats sammanlagt 131 250 000 kr., varav 17 000 000 kr. för innevarande budgetår. Den 30 juni 1952 fanns icke någon behållning å anslaget.

Under budgetåret 1951/52 har linjesträckorna Moholm—Tidan, Falköping—Floby och Alvesta—Blädinge, sammanlagt ca 24 km banlängd, öppnats för dubbelspårstrafik. Sträckorna Sparreholm—Skebokvarn, Floby—Källeryd, Sävsjö—Stockaryd, Moheda—Alvesta och Blädinge—Vislanda om tillhopa 44 km beräknas bli färdigställda innevarande budgetår.

Med hänvisning till höjda arbetslöner och stegrade materialpriser, framför allt beträffande spårmateriel, meddelar järnvägsstyrelsen, att ett fullföljande av innevarande budgetårs arbetsprogram kommer att kosta 19 000 000 kr. Det ökade medelsbehovet, 2 000 000 kr., förutsättes täckt genom tilläggsanslag.

Dubbelspårsarbetena på göteborgs- och malmölinjerna beräknas vid nuvarande arbetstakt bli färdiga först omkring år 1960. Av bl. a. tågföringstekniska skäl är det emellertid önskvärt att förkorta byggnadstiden för dessa ur trafiksynpunkt viktiga anläggningar. För att minska anläggnings-tiden med ett år skulle vid nuvarande prisläge krävas en ökning av medelsanvisningen med ca 3 milj. kr. per år. Styrelsen har i det för nästa budgetår upprättade arbetsprogrammet, vilket även omfattar den i 1951 års petita berörda bandelen Örebro—Frövi, planerat en sådan ökning och äskar därför till fortsatta dubbelspårsarbeten 22 000 000 kr. för nästa budgetår.

Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget.

För detta ändamål har hittills anvisats sammanlagt 1 800 000 kr., varav 800 000 kr. för innevarande budgetår.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att enligt från Örnsköldsviks stad lämnade uppgifter kommer de frågor angående markuppgörelser m. m., som hindrat anläggningens påbörjande, att lösas inom den närmaste tiden. Så snart så skett kommer arbetet att påbörjas och det är styrelsens avsikt att driva det i sådan takt att 1 200 000 kr. av anslagsmedlen förbrukas under innevarande budgetår. Totalkostnaden för anläggningen måste på grund av prisstegringar m. m. nu uppskattas till 4 000 000 kr. För arbetets slutförande erfordras således — utöver redan anvisade medel — 2 200 000 kr., vilket belopp styrelsen äskar för nästa budgetår.

Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva.

För ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva har för budgetåret 1952/53 anvisats 2 000 000 kr. Den 30 juni 1952 kvarstod en behållning å anslaget av 1 473 000 kr.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att arbetet nu bedrivs i full omfattning enligt upprättad arbetsplan. Disponibla medel beräknas bli helt förbrukade under innevarande budgetår och därjämte erfordras på grund av prisstegringen ett tilläggsanslag av 700 000 kr. För budgetåret 1953/54, under vilket arbetet beräknas bli färdigt, uppskattar styrelsen medelsbehovet vid nu gällande prisläge till 3 300 000 kr.

Anslag med detta belopp äskas för nästa budgetår.

Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition den 5 april 1946, nr 235, där om framlagda förslag har 1946 års riksdag beslutat, att järnvägslinjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö skall ombyggas till normalspår.

Å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47 har för ombyggnad till normalspår av nämnda järnvägslinjer upptagits ett belopp av 8 000 000 kr.

Kungl. Maj:t har den 21 juni 1946 anbefallt järnvägsstyrelsen att vidtaga de förberedande åtgärder som betingas av riksdagens förevarande beslut.

Härefter har å statens järnvägars driftkostnadsstater för budgetåren 1947/48—1951/52 upptagits sammanlagt 2 810 000 kr. till åtgärder i syfte att underlätta övergången till normalspårdrift.

I anledning av väckta motioner har 1952 års riksdag beslutat, att ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vis-

landa och Bredåkra—Växjö skall upptagas på statens järnvägars ordinarie investeringsprogram.

Genom beslut den 6 juni 1952 har Kungl. Maj:t bemyndigat järnvägsstyrelsen att för ifrågavarande ombyggnad till normalspår förskottsvis under budgetåret 1952/53 taga i anspråk erforderligt belopp av statens järnvägars rörelsemedel.

I petita erinrar järnvägsstyrelsen om att arbetsmarknadsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 augusti 1952, varöver järnvägsstyrelsen den 6 november 1952 avgivit yttrande, framhållit angelägenheten av att för undvikande av arbetslöshet i Blekinge län arbeten avseende ombyggnad till normalspår av blekingebanorna bedreves på sådant sätt, att anställning under vintern 1952/53 kunde beredas minst 200 arbetare från länet, varjämte det syntes erforderligt att möjlighet bereddes att sysselsätta ett betydande antal arbetslösa från angränsande län, särskilt Kristianstads län. Arbetsmarknadsstyrelsen hemställde bl. a., att Kungl. Maj:t måtte ställa ett belopp av 5 000 000 kr. till järnvägsstyrelsens förfogande för ombyggnadsarbetena ifråga.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att det ur järnvägssynpunkt är angeläget, att breddningsarbetet på linjen Kristianstad—Karlskrona bedrives i en takt, som befinnes lämplig ur driftteknisk och byggnadsteknisk synpunkt utan att dock förorsaka några merkostnader. Såvitt nu kan bedömas bör vid en sådan planläggning denna del av ombyggnadsprogrammet kunna genomföras på relativt kort tid, förslagsvis fyra år. De svåra frågorna om linjedragningen inom Karlshamn och Ronneby är dock ännu ej lösta ens i princip, vilket kan tänkas komma att fördröja färdigställandet. Om något av de dyrare karlshamnsalternativen skulle beslutas av styrelsen, efter det pågående underhandlingar med staden slutförts, föreligger ett arbete av sådan omfattning, att detsamma kommer att få avgörande betydelse i fråga om tidpunkten för linjens färdigställande. Detta och även andra arbeten längs linjen är av sådan natur, att de förhållandevis väl lämpar sig som arbetsobjekt för friställd arbetskraft. Med hänsyn till dessa omständigheter anser styrelsen, att medelsbehovet inklusive för av arbetsmarknadshänsyn eventuellt utförda arbeten bör beräknas till 8 000 000 kr. för innevarande budgetår och till 12 000 000 kr. för budgetåret 1953/54.

Enligt styrelsens uppfattning bör arbetena före den 1 juli 1954 bedrivas så gott som enbart på linjen Kristianstad—Karlskrona. Styrelsen har för avsikt att senast i början av 1953 inkomma med redogörelse för resultatet av en detaljerad kostnadsberäkning för breddningsarbetena på denna bandel. Till frågan om breddningsarbetena på övriga till blekingenätet hörande banor avser styrelsen att återkomma framdeles.

Styrelsen framhåller slutligen, att arbetena å blekingenätet icke är räntabla samt att de till icke ringa del är att betrakta som beredskapsarbeten till motverkande av arbetslöshet. Under sådana förhållanden anser styrelsen, att

kostnaderna bör bestridas på sådant sätt, att de icke ökar statens järnvägars räntepliktiga kapital.

Styrelsen hemställer, att för ifrågavarande ombyggnad till normalspår anvisas *dels* 8 000 000 kr. å tilläggsstat för innevarande budgetår och 12 000 000 kr. å riksstaten för nästa budgetår, *dels* avskrivningsanslag å driftbudgeten med 8 000 000 kr. för innevarande budgetår och 12 000 000 kr. för nästa budgetår.

Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

Till detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 16 000 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns icke någon behållning å anslaget.

Styrelsen erinrar om, att en betydande prisstegring å räler och övrig spårmateriel har inträtt sedan hösten 1951. Prisstegringen beräknas till i genomsnitt 25 procent. För att kunna fullfölja det arbetsprogram, som skulle finansieras med det för innevarande budgetår anvisade anslaget, äskar styrelsen därför å tilläggsstat 4 000 000 kr.

För det fortlöpande utbytet av förslitna räler och för angelägna spårförstärkningsarbeten å vissa bandelar erfordras för budgetåret 1953/54 anslagsmedel, som möjliggör en arbetsvolym av åtminstone den omfattning som styrelsen redovisat i petita hösten 1951. På grundval av nu rådande prisläge äskar styrelsen därför 22 000 000 kr. för dylika arbeten under nästa budgetår.

Broar m. m.

Till brobyggnadsarbeten har för budgetåret 1952/53 anvisats 4 500 000 kr. Sedan 67 000 kr. överförts från anslaget Färjelägen, fanns vid utgången av budgetåret 1951/52 å anslaget Broar m. m. en behållning av 1 363 000 kr. Styrelsen meddelar, att den stora behållningen främst beror på en förskjutning av utbetalningen till Stockholms stad av statens järnvägars bidrag till anläggning av ny järnvägsbro över Söderström. Å anslaget disponibla medel — 5 863 000 kr. — beräknas bli helt förbrukade under innevarande budgetår.

För budgetåret 1953/54 uppskattar styrelsen statens järnvägars andel av kostnaderna för de nya trafikförbindelserna mellan Tegelbacken och Södermalm i Stockholm till 3 000 000 kr. Därutöver erfordras 4 500 000 kr. för övriga angelägna broarbeten, av vilka styrelsen nämner den fortsatta anläggningen av ny bro över Indalsälven på linjen Bräcke—Långsele, om- och tillbyggnad av bro över Gavleån i Gävle samt ombyggnad av broar över Kävlingeån vid Örtofta och över Strömsholms kanal vid Fagersta.

Det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår således till 7 500 000 kr., vilket belopp styrelsen äskar.

Husbyggnader.

Till husbyggnader har för budgetåret 1952/53 anvisats 11 200 000 kr. Därjämte står till förfogande ett belopp av 46 000 kr., som vid senaste budgetårs-skifte överförts från anslaget Elektriska belysningsanläggningar.

Främst på grund av kostnadsstegringar är tillgängliga medel icke till-

räckliga för slutförande av de arbeten, som upptagits i tidigare framlagda arbetsprogram. Därjämte har emellertid framkommit ett förslag att på toppen av Mörvikshummeln vid övre änden av den nybyggda fjällbanan i Åre uppföra en restaurang. Denna bör vara färdig att tagas i bruk till världsmästerskapen i alpin skidsport i Åre vintern 1954. Trafiken på fjällbanar har under det gångna halvåret vida överträffat prognoserna. Goda förutsättningar synes därför föreligga att få restaurangbyggnaden räntabel. Därest erforderligt belopp, beräknat till 500 000 kr., beviljas för innevarande budgetår och förutsättningar för räntabel uthyrning av restaurangen verifieras, har styrelsen för avsikt att igångsätta arbetet under våren 1953. Inklusive detta projekt beräknas medelsförbrukningen för husbyggnader innevarande budgetår uppgå till 15 246 000 kr., varför styrelsen äskar anslag å tilläggsstat med 4 000 000 kr.

För budgetåret 1953/54 föreligger ett medelsbehov av 18 300 000 kr., varav 4 300 000 kr. för tidigare beslutade arbeten samt 14 000 000 kr. för nya arbeten enligt följande förteckning:

Nytt stationshus i Sundbyberg (totalkostnad ca 3,0 milj. kr., varav 0,5 kr. tidigare anvisats)	1 500 000
Nytt stationshus jämte gångtunnel i Norrviken samt nytt stationshus i Sibbhult.	400 000
Nytt ilgodsmagasin i Stockholm (totalkostnad 11,5 milj. kr., varav 10,5 milj. kr. tidigare anvisats)	1 000 000
Nytt godsmagasin vid Göteborg N (totalkostnad 7,0—8,0 milj. kr.) ..	1 000 000
Nytt godsmagasin i Hälsingborg (totalkostnad 1,5 milj. kr.)	500 000
Nya godsmagasin i Landskrona, Kristianstad och Värnamo	1 050 000
Nya personalhus eller personallokaler i Kolbäck, Charlottenberg, Bollnäs, Sundsvall och Hallsberg	930 000
Nya bostadshus	1 000 000
Förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd	1 000 000
Verkstadsskola (totalkostnad 4 milj. kr.)	500 000
Diverse mindre husbyggnadsarbeten	5 120 000
Summa kr.	14 000 000

Beträffande motiveringen för de särskilda företagen torde få hänvisas till handlingarna. Vad avser förslaget att inrätta en verkstadsskola må dock här erinras om att bl. a. med hänsyn till de ökade krav på reparatörspersonal, som ökad dieseldrift kommer att medföra, har järnvägsstyrelsen tillsatt en kommitté med uppgift att verkställa en översyn av hela spörs-målet om utbildning av sådan personal vid statens järnvägars maskinavdelning. I sitt betänkande har kommittén, efter att ha undersökt olika alternativ, kommit till resultatet, att statens järnvägar snarast möjligt bör bygga en egen verkstadsskola, lämpligen förlagd till Örebro. Totalkostnaden för den föreslagna skolan inklusive inventarier och undervisningsmateriel uppskattas av styrelsen vid nuvarande penningvärde till ca 4 000 000 kr. Utan att ha tagit slutlig ställning till projektet, anser sig styrelsen dock med

hänsyn till frågans angelägenhetsgrad böra framlägga förslag om uppförande av en verkstadsskola, för vilket ändamål beräknats ett belopp av 500 000 kr. för budgetåret 1953/54.

Styrelsen hemställer, att 18 300 000 kr. anvisas till husbyggnader för nästa budgetår.

Signalsäkerhetsanläggningar.

Till signalsäkerhetsanläggningar har för budgetåret 1952/53 anvisats 7 100 000 kr. Behållningen å anslaget den 30 juni 1952 utgjorde 482 000 kr. Till anslaget har vid budgetårsskiftet överförts 1 118 000 kr. från anslaget Upprustning av malmbanan. Den 1 juli 1952 stod alltså till förfogande för signalsäkerhetsanläggningar sammanlagt ca 8 700 000 kr.

För budgetåret 1953/54 beräknar järnvägsstyrelsen medelförbrukningen till 9 390 000 kr., varav 6 740 000 kr. för arbeten, som redan igångsatts eller avses skola påbörjas före utgången av innevarande budgetår samt 2 650 000 kr för arbeten, som skall igångsättas under budgetåret 1953/54. Dessa senare arbeten, vilkas totalkostnad uppgår till 9 150 000 kr., avser enligt styrelsen huvudsakligen anläggningar, som samtidigt medför en höjning av trafiksäkerheten och minskning av kostnaderna för driftpersonal. Särskilt ombyggnadsarbetena på Stockholms centralstation med angränsande linjer kräver betydande kostnader även för signalväsendets vidkommande.

Då styrelsen förutser en behållning å anslaget av 290 000 kr. vid utgången av innevarande budgetår, äskas för budgetåret 1953/54 9 100 000 kr.

Vägskyddsanläggningar.

Till vägskyddsanläggningar har för budgetåret 1952/53 anvisats 1 800 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns icke någon behållning å anslaget.

De för innevarande budgetår disponibla anslagsmedlen väntas icke täcka medelförbrukningen, varför järnvägsstyrelsen äskar anslag å tilläggsstat med 500 000 kr.

För budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen medelförbrukningen till 2 500 000 kr., varav 1 300 000 kr. avser arbeten, som redan påbörjats eller är avsedda att igångsättas före utgången av innevarande budgetår samt återstoden, 1 200 000 kr., beräknats för nya arbeten.

Styrelsen hemställer att 2 500 000 kr. anvisas till vägskyddsanläggningar under nästa budgetår.

Telefonanläggningar m. m.

Till telefonanläggningar m. m. har för budgetåret 1952/53 anvisats 5 900 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns å anslaget en behållning av 369 000 kr.

Styrelsen beräknar för budgetåret 1953/54 medelförbrukningen till 9 070 000 kr., varav 5 695 000 kr. för arbeten, som påbörjats eller beräknas bli påbörjade före utgången av detta budgetår, samt återstoden, 3 375 000 kr., för följande planerade nya arbeten:

	Total kostnad	Härav under budgetåret 1952/54
Diverse smärre kabelarbeten	130 000	130 000
Diverse smärre blankledningsarbeten	360 000	360 000
Komplettering av förstärkare m. m.	125 000	125 000
Fjärrskriftförbindelser	150 000	150 000
Automatväxlar	280 000	100 000
Fjärrautomatisering	195 000	35 000
Linjeselektering	575 000	—
Högtalaranläggningar	270 000	10 000
Impulsuranläggningar	130 000	5 000
Fortsatt utbyggnad av ny kabel Stockholm—Göte- borg	5 000 000	2 200 000
Övrigt	430 000	260 000
Summa kr.	7 645 000	3 375 000

Beträffande motiveringen för de nya arbetena torde få hänvisas till handlingarna.

Enär en behållning av 170 000 kr. beräknas föreligga å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, äskar styrelsen 8 900 000 kr. till telefonanläggningar m. m. för nästa budgetår.

Anläggningar för elektrisk tågdrift.

För detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 10 100 000 kr. Behållningen å anslaget uppgick den 30 juni 1952 till 664 000 kr. Därjämte har vid budgetårsskiftet till anslaget överförts 498 000 kr. från anslaget Upprustning av malmbanan. Under budgetåret 1952/53 disponibla medel uppgår således till 11 262 000 kr.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen till 13 460 000 kr. Av detta belopp avser 9 860 000 kr. arbeten, som redan igångsatts eller är avsedda att igångsättas före utgången av innevarande budgetår, samt 3 600 000 kr. nya arbeten enligt följande sammanställning:

	Total- kostnad	Härav under budgetåret 1953/54
Ny omformarstation i trakten av Filipstad	2 800 000	680 000
Tre transportabla omformaraggregat	3 100 000	510 000
Modernisering av äldre omformarstationer	3 680 000	550 000
Tre ställverkswagnar	1 200 000	200 000
Fjärrkontrollanläggningar	920 000	300 000
Kopplingscentraler	950 000	235 000
Smärre anläggningar för kraftförsörjning	335 000	210 000
Fasta tågvärmeanläggningar	40 000	40 000
Komplettering av hjälpkraftledningen	40 000	40 000
Förrådslokaler	275 000	250 000
Smärre kontaktledningsarbeten	760 000	585 000
Summa kr.	14 100 000	3 600 000

Beträffande motiveringarna för de i sammanställningen upptagna arbetena torde få hänvisas till handlingarna.

Järnvägsstyrelsen, som förutser en behållning å anslaget av ca 260 000 kr. vid utgången av innevarande budgetår, äskar för nästa budgetår 13 200 000 kronor.

Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

För detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 17 000 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns icke någon behållning å anslaget.

Med hänsyn till inträffade prisstegringar beräknas det för innevarande budgetår disponibla anslagsbeloppet bli otillräckligt. Styrelsen äskar därför ett anslag å tilläggsstat av 2 000 000 kr.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att elektrisk drift förväntas kunna upptas på linjen Gävle—Söderhamn—Kilafors i februari eller mars 1953. Elektrifieringsarbetet på linjen Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar fortskrider i huvudsak programenligt. Förberedande arbeten har igångsatts på linjerna Söderhamn—Sundsvall, Ludvika—Tillberga—Sala, Sundsvall—Härnösand, Hässleholm—Kristianstad och Härnösand—Långsele.

Styrelsen erinrar om att det vid riksdagsbehandlingen av elektrifieringsprogrammet våren 1952 uttalades önskemål om att även linjen Bastuträsk—Skelleftehamn med Slind—Boliden borde intagas i programmet. Styrelsen var emellertid icke för sin del beredd att taga definitiv ställning till önskemålet, enär erforderliga förhandlingar med Bolidenbolaget angående förutsättningarna för en elektrifiering av den av bolaget ägda men av statens järnvägar trafikerade delsträckan Slind—Boliden ännu icke hade upptagits. För övrigt ansågs icke hinder föreligga för en senare utvidgning av beslutet till att även omfatta andra linjer, bland dem den ifrågavarande. Järnvägsstyrelsen har ännu icke med bolaget upptagit förhandlingar i denna fråga. Då det redan beslutade programmet enligt nuvarande bedömning kan förverkligas inom en tidsperiod av i bästa fall 3 å 4 år, finnes god tid härför. Frågan behöver därför icke upptagas förrän hösten 1953. Styrelsen räknar med att till denna tidpunkt ha verkställt ytterligare erforderliga undersökningar och att därjämte ha hunnit företaga en allmän översyn av det fortsatta elektrifieringsprogrammet.

För budgetåret 1953/54 uppskattar styrelsen medelsförbrukningen till 25 000 000 kr. Højningen i jämförelse med innevarande budgetår motiveras dels av inträdda prisstegringar och dels av att viss lättnad på arbets- och materielmarknaden beräknas göra sig märkbar även för elektrifieringsarbetenas vidkommande.

Järnvägsstyrelsen äskar för nästa budgetår 25 000 000 kr. till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

För detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 1 100 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 2 562 000 kr.

Styrelsen beräknar, att under innevarande budgetår hithörande arbeten kommer att bedrivas i sådan omfattning att disponibla medel helt tages i anspråk.

Medelsförbrukningen för budgetåret 1953/54 beräknas till 6 000 000 kr., varav 900 000 kr. för tidigare beslutade arbeten och återstoden, 5 100 000 kr. för följande företag:

Ny lokstation i Västerås (totalkostnad 7 milj. kr., varav 1,2 milj. kr. tidigare anvisats)	2 100 000
Tillbyggnad av lokstall och ombyggnad av driftverkstad m. m. i Kiruna (totalkostnad 3 milj. kr.)	2 000 000
Diverse mindre arbeten	1 000 000
Summa kr.	5 100 000

Beträffande motiveringen för dessa företag torde få hänvisas till handlingarna.

Styrelsen hemställer att 6 000 000 kr. anvisas till lokstations- och driftverkstadsanläggningar under nästa budgetår.

Anläggningar vid huvudverkstäder.

Till anläggningar vid huvudverkstäder har för budgetåret 1952/53 anvisats 4 500 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 504 000 kr.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen till 8 870 000 kr., varav 5 570 000 kr. för fullföljande av tidigare beslutade företag och 3 300 000 kr. för följande icke tidigare anmälda arbeten:

	Total kostnad	Härv under budgetåret 1953/54
Örebro, tillbyggnad av lokverkstaden	150 000	150 000
Göteborg, utvidgning av verkstaden	1 850 000	1 100 000
Malmö, tillbyggnad av vagnverkstaden	450 000	450 000
Östersund, tillbyggnad av lokverkstaden	300 000	300 000
Åmål, tillbyggnad av lokverkstaden	500 000	100 000
Diverse mindre arbeten för huvudverkstäder	1 200 000	1 200 000
Summa kr.	4 450 000	3 300 000

Beträffande motiveringen för dessa företag torde få hänvisas till handlingarna.

Då behållningen å anslaget vid utgången av innevarande budgetår beräknas till 1 170 000 kr., äskar styrelsen 7 700 000 kr. till anläggningar vid huvudverkstäder under nästa budgetår.

Anläggningar vid förrådsavdelningen.

Till anläggningar vid förrådsavdelningen har för budgetåret 1952/53 anvisats 630 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 171 000 kr.

Styrelsen anmäler för budgetåret 1953/54 ett medelsbehov av 1 100 000 kr.

Beloppet är avsett för en förrådsbyggnad i Notviken, utvidgning av huvudförrådet i Malmö samt diverse mindre byggnadsarbeten.

Beträffande den närmare motiveringen för arbetena torde få hänvisas till handlingarna.

Då någon behållning icke väntas föreligga å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, äskar styrelsen för nästa budgetår 1 100 000 kr.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Bangårdar	15 500 000 kronor,
b) Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	22 000 000 kronor,
c) Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget	2 200 000 kronor,
d) Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva	3 300 000 kronor,
e) Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	12 000 000 kronor,
f) Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	22 000 000 kronor,
g) Broar m. m.	7 500 000 kronor,
h) Husbyggnader	18 300 000 kronor,
i) Signalsäkerhetsanläggningar	9 100 000 kronor,
j) Vägskyddsanläggningar	2 500 000 kronor,
k) Telefonanläggningar m. m.	8 900 000 kronor,
l) Anläggningar för elektrisk tågdrift	13 200 000 kronor,
m) Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet ..	25 000 000 kronor,
n) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	6 000 000 kronor,
o) Anläggningar vid huvudverkstäder	7 700 000 kronor,
p) Anläggningar vid förrådsavdelningen ...	1 100 000 kronor.

[18] 3. Försvarsberedskap. Till försvarsberedskap vid statens järnvägar har för budgetåren 1951/52 och 1952/53 anvisats och å riksstaten för nästa budgetår äskats följande belopp:

1951/52	4 500 000
1952/53	8 550 000
1953/54 (verkets förslag)	3 800 000

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget en behållning av ca 4,9 milj kr.

Järnvägsstyrelsen äskar för nästa budgetår 3 800 000 kr. till försvarsberedskap vid statens järnvägar. Styrelsen hemställer samtidigt, att motsvarande belopp anvisas å driftbudgeten för avskrivning av ifrågavarande kapitalinvesteringar.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förslag hänvisas till styrelsens skrivelse i ämnet den 25 september 1952. Med hänsyn till skrivelsens innehåll torde någon redogörelse för densamma icke lämpligen böra lämnas till statsrådsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde böra erhålla uppgifter därom genom att skrivelsen tillhandahålles utskottet.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor,

II. att bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att järnvägsstyrelsen må för visst ändamål utlägga beställningar om högst 3 000 000 kronor.

[19] 4. Rullande materiel.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen äskar i petita för nästa budgetår följande anslag för rullande materiel:

Anskaffning av lok och lokomotorer	54 000 000
Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	24 000 000
Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	12 200 000
Anskaffning av godsvagnar	43 500 000
Ombyggnad av rullande materiel	10 700 000
	Summa kr. 144 400 000

Till anskaffning av godsvagnar äskas därjämte å tilläggsstat för innevarande budgetår 4 500 000 kr.

Av styrelsens petita framgår i huvudsak följande beträffande de särskilda anslagsändamålen.

A n s k a f f n i n g a v l o k o c h l o k o m o t o r e r .

Till anskaffning av lok och lokomotorer har för budgetåret 1952/53 anvisats 48 800 000 kr. Detta belopp beräknas bli helt förbrukat under budgetåret.

Järnvägsstyrelsen har anmält behov av medel dels till redan utlagda beställningar av lok och lokomotorer med 39 500 000 kr., dels till förskottslikvider vid nybeställning med 14 500 000 kr., nämligen för dieselväxellok

3 000 000 kr., diesellinjelok 2 000 000 kr., ellok 6 000 000 kr. och lokomotorer 3 500 000 kr., eller tillhoppa 54 000 000 kr., vilket belopp styrelsen äskar för budgetåret 1953/54.

Lok. Beträffande ersättningen av överåriga ånglok med diesellok meddelar styrelsen, att för växlingstjänsten hittills har levererats 25 normalspåriga diesellok och ett lika stort antal lok är beställda för leverans under år 1953. En inventering av behovet av dieselvæxellok visar, att ytterligare sådana kan finna god ekonomisk användning. Beställningar bör utläggas under nästa budgetår. Totalkostnaden härför beräknas till ca 9 000 000 kr., varav 3 000 000 kr. i förskottslikvider faller på budgetåret 1953/54.

Styrelsen avser att även för linjetjänsten anskaffa motorlok. Inom den närmaste femårsperioden synes ett femtiotal dylika lok böra beställas. För att kunna utlagga en första större beställning erfordras för budgetåret 1953/54 till förskottslikvider 2 000 000 kr.

Av de befintliga 207 smalspåriga ångloken är 60 mer än femtio år gamla. Ett relativt stor antal av dessa äldre lok utnyttjas på grund av ringa dragkraft och låg hastighet huvudsakligen i växlingstjänst. De kan därför med fördel utbytas mot lokomotorer. Den utökade rälsbussdriften minskar också behovet av smalspårslok. Om medel för anskaffning av smalspåriga lokomotorer och rälsbussar anvisas under de närmaste budgetåren anser styrelsen, att någon ytterligare beställning av smalspårslok icke är aktuell. Erinras må att 25 motorlok redan beställts för 891 mm spårvidd.

Styrelsen erinrar om den i petita hösten 1951 redovisade femårsplanen för anskaffning av ellok. Behovet att fullfölja denna plan kvarstår allttjämt. Anskaffningsprogrammet omfattar f. n. omkring 120 lok, alla för linjetjänst. Sedan styrelsen under innevarande budgetår beställt det antal lok, vartill beställningsbemyndigande tidigare meddelats, återstår ett behov av 100 ellok av olika typer till ett beräknat medelpris av 1 000 000 kr. per styck. För de fyra år, som kvarstår av femårsperioden, erfordras sålunda anskaffning av ellok för 25 000 000 kr. per år, räknat efter prisläget i juli 1952. Det är ur såväl statens järnvägars som tillverkarnas synpunkt värdefullt att få denna anskaffningsplan i princip godkänd. Till förskottslikvid erfordras under budgetåret 1953/54 ca 6 000 000 kr.

Lokomotorer. Även sedan de 15 normalspåriga lokomotorer levererats, för vilka medel anvisats för innevarande budgetår, föreligger en brist på 30 normalspåriga och 20 smalspåriga lokomotorer. Därjämte måste ett relativt stort antal äldre lokomotorer, vilka ej blott på grund av sin ålder utan även med hänsyn till sin ringa dragkraft är mindre användbara, utbytas under den närmaste femårsperioden. Styrelsen anser det erforderligt att under budgetåret 1953/54 utlagga beställningar för sammanlagt 5 300 000 kr., varav 3 500 000 kr. beräknas skola erläggas under budgetåret.

Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar.

För budgetåret 1952/53 har ifrågavarande anslag anvisats med 17 050 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns å anslaget en behållning av 1 033 000 kr.

Järnvägsstyrelsen har med stöd av lämnat bemyndigande beställt 250 normalspåriga rälsbussar (varav 30 elektriska), 85 smalspåriga rälsbussar samt därjämte 230 normalspåriga och 60 smalspåriga rälsbussläpvagnar, eller tillhoppa 625 fordon för successiv leverans under åren 1954—1958. Några rälsbussfordon kommer icke att beställas under nästa budgetår. Till dellikvider på utlagda beställningar erfordras för budgetåret sammanlagt 25 320 000 kr. Styrelsen, som beräknar behållningen å anslaget den 30 juni 1953 till 1 320 000 kr., äskar för budgetåret 1953/54 24 000 000 kr. till anskaffning av rälsbussfordon.

Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar.

För budgetåret 1952/53 har till anskaffning av person-, resgods- och postvagnar anvisats tillhoppa 11 350 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 2 594 000 kr.

Personvagnar. Järnvägsstyrelsen erinrar om att styrelsen i petita hösten 1951 framhållit, att en ökad anskaffning av rälsbussfordon ur flera synpunkter måste anses angelägnare än en fortsatt successiv anskaffning av personvagnar, men att det dock var önskvärt att anskaffa personvagnar som ersättning för föråldrade trävagnar.

Antalet normalspåriga personvagnar, exklusive postvagnar, uppgick den 1 juli 1952 till 3 888, varav endast 1 196 var stålvagnar, medan återstoden, 2 692 st., hade träkorg. Enligt styrelsen torde det vara omöjligt att inom överskådlig tid ersätta alla trävagnar med stålvagnar. Önskvärt är emellertid, att under den närmaste femårsperioden så långt ske kan utbyta de gamla trävagnar, som fortfarande användes i snälltåg, mot vagnar av stålkonstruktion. Härigenom skulle hastigheten för de snälltåg på linjerna Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö, som framföres med en högsta tillåten hastighet av 110 km i timmen, i erforderliga fall kunna höjas till 120 km i timmen. Styrelsen förordar därför att sovvagnar samt restaurang- och resgodsvagnar i viss utsträckning nyanskaffas.

Med stöd av år 1952 erhållet bemyndigande har styrelsen beställt 10 sovvagnar för leverans under budgetåret 1953/54 samt 20 sovvagnar för leverans under budgetåret 1954/55. Ytterligare minst 20 vagnar erfordras för att ur de ordinarie sovvagnskurserna kunna utmönstra gamla sovvagnar av trä. För att få en mera rationell och ekonomisk användning av sovvagnarna har styrelsen tänkt sig att de planerade vagnarna — i likhet med de för leverans budgetåret 1954/55 beställda — skall konstrueras så, att de kan användas för alternativt första, andra eller tredje klass. Kostnaden för 20 sovvagnar beräknas till 6 800 000 kr., varav 1 250 000 kr. i form av förskottslikvider faller på budgetåret 1953/54.

Under 1952 och 1953 kommer 15 restaurangvagnar att levereras. För utbyte av äldre vagnar av trä erfordras ytterligare ett tiotal restaurangvagnar. Dessa vagnar bör byggas på så sätt, att ena hälften kan utnyttjas för servering och andra hälften alternativt för servering eller som tredje klass siltutrymme. Vid högrafik kan således hela vagnen utnyttjas för servering. Det är därjämte meningen, att köksavdelningen i dessa vagnar skall få en mera mo-

dern och rationell utrustning än den hittills vanliga. Härigenom kommer driften att avsevärt förbilligas. Anskaffningskostnaden för dessa vagnar beräknas till 3 600 000 kr. Då det emellertid är önskvärt att först tillverka ett par provvagnar, begränsar sig styrelsen till att för nästa budgetår äska 240 000 kr. till förskottslikvid för dessa.

Resgodsvagnar. Under den närmaste femårsperioden behöver ett fyrtiotal resgodsvagnar anskaffas till en vid nuvarande prisnivå beräknad kostnad av 5 200 000 kr. För budgetåret 1953/54 erfordras dock icke medel härtill.

För redan utlagda beställningar av person-, resgods- och postvagnar erfordras under budgetåret 1953/54 för del- och slutlikvider 11 410 000 kr.

Enär behållningen å anslaget vid utgången av innevarande budgetår beräknats till 700 000 kr., äskar styrelsen för nästa budgetår $(1\,250\,000 + 240\,000 + 11\,410\,000 - 700\,000)$ 12 200 000 kr.

Styrelsen anmäler slutligen sin avsikt att, om pågående undersökningar visar lämpligheten härav, anskaffa ett *provtågssätt för förortstrafik*. Den på innevarande budgetår belöpande andelen 700 000 kr. av en beräknad totalkostnad om ca 2 milj. kr. förutsättes skola få bestridas av anslaget till personvagnar.

Anskaffning av godsvagnar.

Till anskaffning av godsvagnar, inklusive malmvagnar, har för budgetåret 1952/53 anvisats 36 500 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns icke någon behållning å anslaget.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att redan utlagda beställningar jämte planerade beställningar av en ny typ av slutna godsvagnar samt ett mindre antal specialvagnar under innevarande budgetår beräknas kräva likvider, som på grund av inträdda prisstegringar kommer att överstiga disponibla medel med ca 4 500 000 kr. Styrelsen hemställer därför om anslag å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 med detta belopp.

Trots den konjunkturavmattning, som kännetecknat år 1952, har det under tiden fram till avgivandet av *petita*, med undantag av semestermånaden juli, rått brist på godsvagnar. Denna har visserligen icke varit så kännbar som under år 1951 men visar dock, att vagnparken alltjämt är otillräcklig. Någon planmässig slopning har ännu icke kunnat företagas, utan gamla vagnar utnyttjas i trafiken intill dess man vid ifrågasatt revision eller reparation finner det nödvändigt att slopa dem. Att en stor del av godsvagnsparken icke kan användas i godståg med ordinär hastighet utan måste framföras i långsamtgående tåg tynger och fördyrar driften. Varmgång och därav förorsakade axelbrott medför därtill förseningar och andra oregelmässigheter i trafiken. En planmässig slopning av undermålig materiel är därför önskvärd.

Styrelsen erinrar om att den i *petita* hösten 1951 lämnade en redogörelse för tillgången på och behovet av godsvagnar, och därvid bl. a. anförde, att under förutsättning av att en ur företagsekonomisk synpunkt berättigad

slopningsålder av 35 år successivt infördes, enbart ersättningsbehovet av normalspåriga godsvagnar (utom malmvagnar) under tio år framåt skulle belöpa sig till 2 100 vagnar i genomsnitt per år. Det stod emellertid klart, att ett sådant mål icke kunde uppnås under en tioårsperiod.

Nödvändigheten av en föryngring av godsvagnsparken på icke alltför lång sikt och det sannolika behovet av nyanskaffning å ena sidan samt erforderlig återhållsamhet i anslagsäskandena å andra sidan föranleder styrelsen att under budgetåret 1953/54 föreslå anskaffning av 1 850 normalspåriga godsvagnar med ungefärligen följande fördelning: 500 vanliga slutna vagnar, 100 isolerade slutna vagnar (för matvaror), 50 kombinerade varm- och kylvagnar (för matvaror), 1 000 vanliga öppna vagnar, 100 bottentömningsvagnar och 100 öppna vagnar av lådvagnstyp.

Avsikten är, att de vanliga slutna vagnarnas konstruktion i allt väsentligt skall överensstämma med av internationella järnvägsunionen (UIC) fastställd standardtyp. Vagnarna av lådvagnstyp är avsedda att ersätta liknande vagnar av äldre modell, som huvudsakligen användes för transporter av malm från de mellansvenska gruvorna till Västerås och Gävle och för transporter av kol, koks och skrot tillbaka till de mellansvenska bruken. Styrelsen avser att eventuellt låta bygga även dessa vagnar i internationella järnvägsunionens standardmodell, om denna visar sig passa för svenska förhållanden.

Antalet smalspårsvagnar bör med tanke på breddningen av vissa smalspårssträckor icke utökas. Med hänsyn till att befintliga vagnar i stor utsträckning är gamla och omoderna, är emellertid en kontinuerlig förnyelse av parken nödvändig. Anskaffning bör därför ske av minst 25 slutna och 50 öppna godsvagnar för 891 mm spårvidd. Styrelsen anser det därjämte nödvändigt att beställa 30 överföringsvagnar för denna spårvidd.

Medelsbehovet för nybeställning av normal- och smalspåriga godsvagnar under budgetåret 1953/54 redovisas i följande sammanställning:

	Total kostnad	Medelsbehov un- der budgetåret 1953/54
<i>Normalspåriga vagnar</i>		
Slutna, öppna och isolerade vagnar	44 170 000	10 500 000
Specialvagnar (bottentömningsvagnar)	2 560 000	820 000
<i>Smalspåriga vagnar</i>		
Slutna, öppna och överföringsvagnar	2 056 000	570 000
Summa kr.	48 786 000	11 890 000

Till del- och slutlikvider för utlagda och medgivna beställningar beräknas under budgetåret 1953/54 åtgå 31 610 000 kr. samt till förskottslikvider för tidigare nämnda nya godsvagnsbeställningar 11 890 000 kr.

Styrelsen hemställer att (31 610 000 + 11 890 000) 43 500 000 kr. anvisas till anskaffning av godsvagnar för nästa budgetår.

Ombyggnad av rullande materiel.

Till ombyggnad av rullande materiel har för budgetåret 1952/53 anvisats 8 000 000 kr. Den 30 juni 1952 uppgick behållningen å anslaget till 0,6 milj. kr.

Under budgetåret 1953/54 beräknas för fortsatt ombyggnad av ånglok samt för modernisering av ånglok, som övertagits med enskilda järnvägar, ett medelsbehov av ca 350 000 kr. För modernisering av rälsgående motorfordon erfordras ca 450 000 kr.

Ombyggnadsarbeten å ellok, vilka arbeten bl. a. avser insättandet av nya motorer i äldre lok, kommer att under budgetåret 1953/54 kräva relativt stora kostnader. Dessa är delvis avsedda att bestridas med driftsmedel. Av investeringsmedel beräknas ett belopp av 4 675 000 kr. erforderligt.

För utbyte av glidlager mot rullager å godsvagnar erfordras för budgetåret 1953/54 3 600 000 kr. samt för arbeten med ringfjäderbuffertar å malmvagnar och sidoluckor å vissa godsvagnar 1 625 000 kr.

Styrelsen hemställer att (350 000 + 450 000 + 4 675 000 + 3 600 000 + 1 625 000) 10 700 000 kr. anvisas för nästa budgetår till ombyggnad av rullande materiel.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Anskaffning av lok och lokomotorer	54 000 000 kronor,
b) Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	24 000 000 kronor,
c) Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	12 200 000 kronor,
d) Anskaffning av godsvagnar	43 500 000 kronor,
e) Ombyggnad av rullande materiel	10 700 000 kronor,

II. att bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att järnvägsstyrelsen må under de närmaste fyra budgetåren beställa ytterligare högst 100 elektrolok.

[20] 5. Sjöfartsmateriel.**Järnvägsstyrelsen.**

Järnvägsstyrelsen äskar för nästa budgetår 5 000 000 kr. till ny tågfarja och 200 000 kr. till ombyggnad av sjöfartsmateriel.

Ny tågfarja.

Till ny tågfarja har för budgetåret 1952/53 anvisats 1 000 000 kr.

Styrelsen erinrar om att av kända skäl utredningen angående den planerade färjan icke har kunnat fullföljas på sätt som tänkts. Anskaffningskostnaden för färjan har tidigare preliminärt uppskattats till 15 000 000 kr. Om beställning skall kunna utläggas, erfordras till förskottslikvider vid nuvarande prisläge ett anslag av 5 000 000 kr.

O m b y g g n a d a v s j ö f a r t s m a t e r i e l.

Till ombyggnad av sjöfartsmateriel har för budgetåret 1952/53 anvisats 350 000 kr.

Enligt de skärpta bestämmelser angående bärgningsredskap, som utfärdats i anledning av 1948 års säkerhetskönvention för sjöfarten, måste tågfärjorna »Konung Gustav V» och »Drottning Victoria» förses med motorlivbåtar och annan modern livräddningsutrustning. Kostnaderna härför beräknas till 200 000 kr.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anförte under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen:

- a) *Ny tågfärja* 5 000 000 kronor,
- b) *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* 200 000 kronor.

[21] 6. Biltrafik.**Järnvägsstyrelsen.**

Järnvägsstyrelsen äskar för nästa budgetår 3 000 000 kr. till garage- och verkstadsbyggnader, 10 500 000 kr. till anskaffning av bilmateriel och 3 000 000 kr. till förvärv av billinjer.

Garage- och verkstadsbyggnader.

Till garage- och verkstadsbyggnader har för budgetåret 1952/53 anvisats 2 000 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av ca 0,9 milj. kr.

Styrelsen meddelar, att fordonsparken vid statens järnvägars biltrafik för närvarande omfattar i runt tal 1 500 bussar, 200 last- och personbilar samt 400 släpvagnar. Till följd av byggnadsrestriktioner och investeringsbegränsningar har den nödvändiga utbyggnaden av verkstads- och garageanläggningar icke kunnat ske i takt med fordonsbeståndets ökning. Anläggningarna är därför otillfredsställande och otillräckliga, vilket medför olägenheter och merkostnader. Även ur arbetshygienisk synpunkt är en upp- rustning nödvändig. Arbetarskyddsstyrelsen har också vid flera tillfällen allvarligt anmärkt på vissa lokaler.

Med hänsyn till önskvärdheten att fördela medelsanvisningen någorlunda jämnt har styrelsen uppgjort en femårsplan, vars första del omfattas av anslaget för innevarande budgetår. För fullföljande av detta program erfordras för budgetåret 1953/54 ett belopp av 3 000 000 kr.

A n s k a f f n i n g a v b i l m a t e r i e l.

Till anskaffning av bilmateriel har för budgetåret 1952/53 anvisats 10 500 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 0,3 milj. kr.

I följande sammanställning redovisar styrelsen fordonsbeståndet vid statens järnvägars biltrafik den 1 juli 1952 samt relationen mellan antalet överåriga fordon och erforderlig ersättningsanskaffning under budgetåret 1953/54.

	Bussar	Last- bilar	Person- bilar	Person- släpv.	Gods- släpv.
Antal vägfordon den 1.7.1952	1 482	176	17	14	384
Därav normalt överåriga våren 1954...	365	57	3	—	54
Under tillverkning varande fordon, var- till medel beviljats och vilka till en del utgör ersättning för ovan angivna över- åriga fordon	144	11	—	—	23
Kvarstående överåriga fordon våren 1954, vilka normalt borde ersättas under budgetåret 1953/54	221	46	3	—	31

Av sammanställningen framgår, att under budgetåret 1953/54 skulle för normal förnyelse av fordonsparken föreligga behov av 221 vägbussar, 46 lastbilar, 3 personbilar och 31 godssläpvnar, bortsett från den ersättningsanskaffning som kan bli nödvändig beträffande sådan bilmateriel, som kan tillföras statens järnvägar genom inköp av privata biltrafikföretag. Ny bilmateriel erfordras därjämte för trafik på sådana sträckor, där statens järnvägar öppnar ny trafik eller utökar trafikomfattningen, samt för planerad långlinjetrafik. Det betydande ersättningsbehovet är en följd av de investeringsinskränkningar, som måste göras under krigsåren 1940—45, då praktiskt taget icke någon anskaffning av bilmateriel förekom. Ehuru det ur drifts- och underhållssynpunkt är önskvärt att snarast få täcka föreliggande ersättningsbehov, har det ur investeringssynpunkt befunnits lämpligare att fördela den härför behövliga medelsanvisningen över en något längre tidrymd. I detta syfte har för fordonsförnyelsen uppgjorts en femårsplan för åren 1953—57.

Enligt detta program erfordras för planens andra etapp, kalenderåret 1954, en ersättningsanskaffning av 143 vägbussar, 19 lastbilar, 2 personbilar och 22 godssläpvnar till ett beräknat belopp av tillhoppa 11 000 000 kr.

Då en behållning av 0,5 milj. kr. beräknas föreligga å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, äskar styrelsen 10 500 000 kr. till anskaffning av bilmateriel för nästa budgetår.

Förvärv av billinjer.

Till förvärv av billinjer har för budgetåret 1952/53 anvisats 2 000 000 kr. Den 30 juni 1952 fanns en behållning å anslaget av 0,5 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen anför, att styrelsen vid beräkningen av äskandena för innevarande budgetår utgick från en uppskattning av dåvarande värde på de företag, med vilka förhandlingar om förvärv pågick. På grund av bl. a. den förnyelse och utökning av fordonsparken, som genomförts av bussföretagen under de senaste åren, samt ändrat penningvärde har emel-

lertid de salubjudna rörelsernas försäljningspris väsentligt stigit. Härtill kommer, att till försäljning även utbudits företag av mera betydande storleksordning. Det har därför förelegat svårigheter att inom ramen för anvisat anslag anpassa affärsavsluten på för statens järnvägar förmånligaste sätt.

För att medgiva ett slutförande av nu pågående köpeförhandlingar samt för att förhindra att styrelsen i brist på medel nödgas avstå från förvärv, som ur allmän trafikekonomisk synpunkt är önskvärda att genomföra, erfordras enligt järnvägsstyrelsen ett anslag om 3 milj. kr. för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Garage- och verkstadsbyggnader* . . 3 000 000 kronor,
- b) *Anskaffning av bilmateriel* 10 500 000 kronor,
- c) *Förvärv av billinjer* 3 000 000 kronor.

[22] 7. **Inventarier m. m.** Till anskaffning av verkstadsmaskiner och annan för drifttjänstens olika grenar erforderlig materiel har för budgetåret 1952/53 anvisats 9 300 000 kr. Behållningen den 30 juni 1952 å anslaget utgjorde ca 2,1 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen meddelar, att den av ekonomiska och drifttekniska skäl betingade fortlöpande upprustningen av statens järnvägars stora inventariestock, särskilt beträffande verkstadsmaskiner, biljettmaskiner, snöröjningsmaskiner, transportfordon för ban- och trafiktjänsten samt materiel för höjande av hjälpberedskapen, alltjämt ställer betydande krav på anslagsmedel. Det för inventarieanskaffningen under nästa budgetår erforderliga beloppet beräknas till 10 100 000 kr. Då en behållning av 300 000 kr. väntas kvarstå å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, utgör anslagsbehovet för nästa budgetår 9 800 000 kr.

Styrelsen hemställer att anslag med detta belopp anvisas.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inventarier m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 9 800 000 kr.

[23] 8. **Vederlag till trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägars pensionsstiftelse för övertagna pensionsförpliktelser.** Genom beslut den 8 juni 1951 har Kungl. Maj:t jämlikt riksdagens medgivande (skrivelse 1951: 302) bemyndigat järnvägsstyrelsen att träffa avtal om koordination

mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar (TGOJ). Sådant avtal har den 27 juni 1951 träffats mellan parterna.

Järnvägsstyrelsen.

Styrelsen erinrar om att avtalets 8 § bl. a. stadgar, att genom TGOJ:s försorg en pensionsstiftelse skall bildas med uppgift att omhänderha medel, som avsatts för pensionering av pensionsberättigad personal. Bolaget skall från den dag koordinationsavtalet träder i kraft (övergångsdagen) mot till stiftelsen överlämnat vederlag övertaga såväl samtliga de förpliktelser gentemot dåvarande och förutvarande anställningshavare vid TGOJ samt dessas efterlevande, vilka då åvilar statens järnvägar jämlikt överenskommelsen den 18 juni 1945 mellan staten och Enskilda järnvägarnas pensionskassa, som samtliga däremot svarande rättigheter. Enligt samma paragraf har järnvägsstyrelsen förbundit sig att såsom vederlag för det överlåtna, vilket representerar ett passivsaldo, snarast möjligt efter övergångsdagen samt räknat per denna dag till TGOJ:s pensionsstiftelse överlämna statsobligationer, som till kursvärdet då motsvarar premiereserven för nyssnämnda pensionsförpliktelser.

Vid överlåtelsen år 1945 på staten av Enskilda järnvägarnas pensionskassas verksamhet erhöles vederlag i form av denna kassas tillgångar, huvudsakligen obligationer. Innebörden av avtalet på denna punkt kan därför i sak sägas vara, att staten nu till bolaget vidarebefordrar en del av de år 1945 mottagna obligationerna. Då dessa emellertid övergått i riksgäldskontorets ägo, i samband varmed det under statens järnvägars fond redovisade kapitalet minskats, kan statens järnvägar ej lämna överenskommet vederlag till TGOJ:s pensionsstiftelse med mindre än att ett investeringsanslag anvisas härför.

Koordinationsavtalet beräknas träda i kraft den 1 juli 1953, varför nämnda anslag erfordras för budgetåret 1953/54. Vederlaget torde enligt preliminära beräkningar komma att uppgå till ca 15 000 000 kr. Som av avtalet framgår kan definitiva beräkningar ej utföras, förrän dagen för avtalets ikraftträdande uppnåtts.

Styrelsen äskar 15 000 000 kr. för ändamålet under nästa budgetår.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vederlag till Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägars pensionsstiftelse för övertagna pensionsförpliktelser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

[24] 9. Rörlig kredit. Järnvägsstyrelsen förfogar för närvarande över en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 50 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen.

I skrivelse den 1 december 1952 har järnvägsstyrelsen hemställt, att den rörliga krediten måtte höjas till 100 milj. kr.

Styrelsen erinrar om att statens järnvägars behov av rörelsemedel kunde före den omläggning av kapitalbudgeten, som beslutades av 1944 års riksdag, tillgodoses dels genom att likvida förnyelse- och pensionsfondsmedel togs i anspråk, dels genom att medelsrekvisitionerna från riksgäldskontoret avpassades efter växlingarna i behovet av likvida medel. Denna möjlighet blev emellertid genom budgetomläggningen starkt beskuren. Omläggningen innebar nämligen bl. a., att ifrågakommande investeringar i första hand skulle finansieras med affärsverkens egna till värdeminskningskontot avsatta medel och först i den mån dessa avskrivningsmedel icke visade sig tillräckliga, med av riksgäldskontoret tillhandahållna kapitalmedel.

För att tillgodose statens järnvägars behov av rörelsemedel avskildes i samband med omläggningen, efter samråd med riksräkenskapsverket, av det av statens järnvägar disponerade statskapitalet ett belopp av i runt tal 46,5 milj. kr., som sålunda i anslutning till 1944 års budgetreform hänfördes till driftsräkningen.

I syfte att ytterligare säkerställa statens järnvägars behov av rörelsemedel öppnades vidare enligt beslut av 1944 års riksdag (skrivelse nr 349) en rörlig kredit i riksgäldskontoret av 50 milj. kr.

De sålunda tillgängliga rörelsemedlen var tidigare fullt tillräckliga för sitt ändamål men har efter hand visat sig alltmer knappa. Detta beror främst på att statens järnvägars omslutningstal undergått en avsevärd stegring dels till följd av statsbanenätets kraftiga tillväxt genom förvärv av enskilda järnvägar, dels på grund av den betydande förändring i penningvärdet som skett under de senaste åren. Därtill har kommit, att marginalen mellan inkomster och utgifter, varvid i utgifterna inräknas avskrivningsmedel som tages i anspråk för investering, genom den väsentligt hastigare stegringen av driftskostnaderna än av trafikinkomsterna under senare år blivit snäv och under senaste tiden, särskilt under vissa månader med säsongsmässigt låg trafik, i det närmaste eliminerats, varigenom möjligheterna att temporärt för rörelsen disponera överskottsmedel före inleveransen till statsverket praktiskt taget bortfallit. Till belysning av den förskjutning, som ägt rum i fråga om förhållandet mellan till verkets förfogande stående rörelsemedel och de totala årsutgifterna för drift och underhåll, framhåller styrelsen, att rörelsemedlen, inberäknat den rörliga krediten, år 1945 representerade omkring $\frac{1}{5}$ av årsutgifterna, medan de för närvarande motsvarar allenast omkring $\frac{1}{14}$.

De sålunda inträdda ändrade förhållandena har medfört, att statens järnvägars likviditet tidvis varit och alltjämt är hårt ansträngd. Av denna anledning har det under år 1952 visat sig nödvändigt att för första gången men nu under tämligen långa tider och i relativt stor omfattning anlita den rörliga krediten. Det oaktat har situationen emellertid icke alltid kunnat bemästras på annat sätt än genom att förskottsvis lyfta av riksdagen anvisade investeringsanslag.

På grund av det anförda anser styrelsen en förstärkning av statens järnvägars rörelsemedel oundgänglig. Denna förstärkning torde med hänsyn till fluktuationerna i rörelsemedelsbehovet tills vidare lämpligen böra ske genom höjning av den rörliga krediten, förslagsvis med 50 milj. kr.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anført under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens järnvägar, från den tidpunkt som Kungl. Maj:t bestämmer, tillhanda-hålla en från 50 000 000 till 100 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

[25] 10. Statens järnvägars dispositionsanslag. För innevarande budgetår har såsom statens järnvägars dispositionsanslag anvisats 11 000 000 kr. Vid ingången av budgetåret 1952/53 fanns å dispositionsanslaget en behållning av ca 0,8 milj. kr.

Järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen erinrar om att dispositionsanslaget är avsett att tagas i anspråk för bestridande av kostnader för olyckshändelser samt för oförutsedda arbeten och anskaffningar i övrigt. På grund av anslagets speciella karaktär blir en förutbedömning av medelsbehovet mycket vanskelig. Med hänsyn till erfarenheterna under det senast förflutna budgetåret och angelägenheten av att tillräckligt belopp står till styrelsens förfogande äskar styrelsen såsom dispositionsanslag för nästa budgetår 14 000 000 kr. Under hänvisning till inträdda kostnadsstegringar hemställer styrelsen därjämte om en förstärkning av dispositionsanslaget genom anslag å tilläggsstat för innevarande budgetår med 1 000 000 kr.

Järnvägsstyrelsen har lämnat specificerad redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1951/52. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anført under punkten 16 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

Av balansräkningen per den 30 juni 1952 för statens vattenfallsverks fond framgår, att vattenfallsverkets tillgångar uppgår till sammanlagt 1 738,8 milj. kr., varav 1 545,4 milj. kr. belöper på naturtillgångar och anläggningar, 113,5 milj. kr. på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgick till 1 345,9 milj. kr. Under budgetåret 1951/52 har kapitalbehållningen ökat med 207,2 milj. kr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 7,7 under budgetåret 1951/52 mot 5,6 under budgetåret 1950/51. Uppgången har delvis föränletts av en ändring i debiteringsförfarandet.

[26] 1. Kraftbalansens utveckling. Utvecklingen av kraftproduktion och belastning vid statens vattenfallsverk belyses av följande tabell, som innehåller uppgifter om kraftomsättningen i miljoner kilowattimmar (MkWh), inklusive energiförluster i ledningsnäten, under de senaste tio budgetåren.

Budgetår	B e l a s t n i n g			P r o d u k t i o n			
	Total förbrukning exkl. ånggenerering	Ökning från föreg. år exkl. ånggenerering	Ånggenereringskraft	Egen vattenkraft och fast kontrakterad främmande kraft	Egen ångkraft	Tillfällig främmande inmatning	Summa belastning resp. produktion
	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh	MkWh
1942/43	3 984	385	110	3 610	25	459	4 094
1943/44	4 342	358	179	4 201	0	320	4 521
1944/45	4 664	322	476	4 882	0	258	5 140
1945/46	5 409	745	208	5 136	52	429	5 617
1946/47	5 781	372	65	5 038	120	688	5 846
1947/48	5 591	— 190	53	4 645	266	733	5 644
1948/49	6 220	629	79	5 518	112	669	6 299
1949/50	6 710	490	126	6 244	99	493	6 836
1950/51	7 445	735	168	7 221	55	337	7 613
1951/52	8 444	999	123	8 166	152	249	8 567

Nederbörden har under budgetåret 1951/52 i genomsnitt för landet varit något över den normala. Underskott har förelegat i Götaland och överskott i Norrland, varför nederbördens fördelning ur kraftproduktionssynpunkt har varit fördelaktig. Fördelningen under året har dock varit ojämn. Hösten

1951 uppgick nederbörden således tidvis till mindre än hälften av den normala. Under denna tid blev därför en rätt omfattande ångkraftproduktion nödvändig, trots tillkomsten av två aggregat i Harsprångets kraftstation. Före vårfloden 1952 var vattenmagasinen i det närmaste helt tömda med undantag för flerårsmagasinet i Väneren. Vårfloden återfyllde dem icke helt, men utgångsläget inför vintern 1952/53 var tillfredsställande.

Belastningsökningen under budgetåret 1951/52 är den största, som någonsin förekommit, och uppgår till icke mindre än 999 MkWh. Till den stora ökningen har i första hand bidragit den fortsatta högkonjunkturen med full utnyttjning av alla industriella produktionsanläggningar, men en stor del därav har föränletts av betydande kraftleveranser till konsumenter utanför vattenfallsverkets egentliga intresseområde.

Belastningen har icke kunnat tillgodoses helt med enbart de egna vattenkrafttillgångarna. Således erfordrades under hösten 1951 rätt betydande krafttillskott från ångkraftverket i Västerås, som i viss utsträckning även måst leverera kraft under vinterns belastningstoppar. Kraft har jämväl inköpts från samkörande företag, men energibeloppet är det lägsta, som förekommit under den senaste tioårsperioden. Denna kraft har dels utnyttjats för de ordinarie kraftleveranserna, dels avsatts till elektriska ångpannor som överskottskraft.

I följande tabell anges belastningens ökning fördelad på olika användningsområden från budgetåret 1950/51 till 1951/52. För jämförelse anges även motsvarande siffror för medelökningen under femårsperioden 1946/47—1951/52 och under tioårsperioden 1941/42—1951/52.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (—) per år MkWh		
	1950/51— 1951/52	5-årsperioden 1946/47— 1951/52	10-årsperioden 1941/42— 1951/52
a. Allmän distribution	+ 627	+ 308	+ 245
b. Reservkraft	+ 296	+ 84	+ 51
c. Andelskraft	— 12	+ 2	+ 9
d. SJ exkl. malmбанan	— 13	+ 28	+ 43
e. Malmбанan och malmfalten	— 3	+ 7	+ 2
f. Trä- och pappersindustri	+ 100	+ 63	+ 65
g. Elektrokemisk industri	+ 4	+ 41	+ 70
Summa	+ 999	+ 533	+ 485

Den allmänna distributionen, varmed förstås leveranser till järn- och metallbruk, verkstadsindustri och diverse smärre industrier, samhällen och landsbygd, har det senaste året ökat med 627 MkWh, vilket är den största ökning, som överhuvud taget förekommit. Den är mera än dubbelt så stor som medelökningen de senaste fem åren. Till ökningen har bidragit utvidgningar och nybyggnader inom industrien samt den alljämt pågående rationaliseringen. Varken den minskade sysselsättning inom vissa industrier, som förelegat någon tid, eller investeringsbegränsningar och kreditrestrik-

tioner har hittills dämpat ökningstakten i märkbar omfattning. Till uppgången har vidare bidragit stegrad förbrukning inom samhällenas och landsbygdens detaljdistribution. Denna tendens väntas fortgå de närmaste åren, bl. a. som en följd av pågående byggnadsverksamhet och på grund av att nya kraftanvändningar framkommer, särskilt på landsbygden.

Reservkraftleveransernas ökning var särskilt stor, nämligen 296 MkWh, i jämförelse med tidigare år. Detta sammanhänger framför allt med att vattenfallsverket genom att kraftstationen vid Harsprånget tagits i drift fått möjlighet att avsätta betydande kraftbelopp utanför det egna distributionsområdet. Sålunda förklaras drygt tre fjärdedelar av ökningen av stödleveranser till samkörande företag. Dessas krafttillskott från egna nyutbyggnader har varit relativt obetydliga sedan år 1950 men väntas enligt gällande utbyggnadsprogram bli avsevärt större under de närmaste åren, varför reservkraftleveranserna förmodligen ökar mindre i fortsättningen och kanske tempo-
rärt till och med går tillbaka.

Andelskraftleveransernas storlek sammanhänger direkt med vattenkrafttillgången vid vissa kraftstationer och visar normalt inga större förändringar.

Kraftförbrukningen vid statsbanorna exklusive malmbanan har under det senare budgetåret varit något lägre än under det närmast föregående. Några större ökningar inom denna belastningsgrupp väntas icke, främst på grund därav att nyelektrifieringarna för närvarande har rätt begränsad omfattning.

Malmbanans och malmfältens belastning var praktiskt taget densamma som föregående budgetår, och ökningen har i genomsnitt för de senaste åren varit obetydlig. Enär planer på stora utvidgningar av verksamheten för närvarande föreligger, har man att räkna med betydande ökningar inom denna grupp för de närmaste åren.

Belastningen inom gruppen trä- och pappersindustri har stigit med ett något mindre belopp än närmast föregående år. De senaste årens ökning har varit betydande på grund av de gynnsamma konjunkturerna på såväl utlands- som inlandsmarknaderna. Det senaste året har en omsvängning i konjunkturerna gjort sig märkbar, varför den fortsatta belastningsutvecklingen på detta område är osäker.

Den elektrokemiska industriens kraftbehov var 1951/52 praktiskt taget densamma som 1950/51. En förklaring kan vara, att tillgången på tillfälligt tillgänglig billig energi var något lägre än det föregående året. Inom denna industrigrupp finnes stora ökningsmöjligheter under förutsättning, att relativt billig vattenkraft kan ställas till förfogande.

En grafisk framställning av kraftförbrukning och krafttillgång 1928—1960 återfinnes å nästa sida.

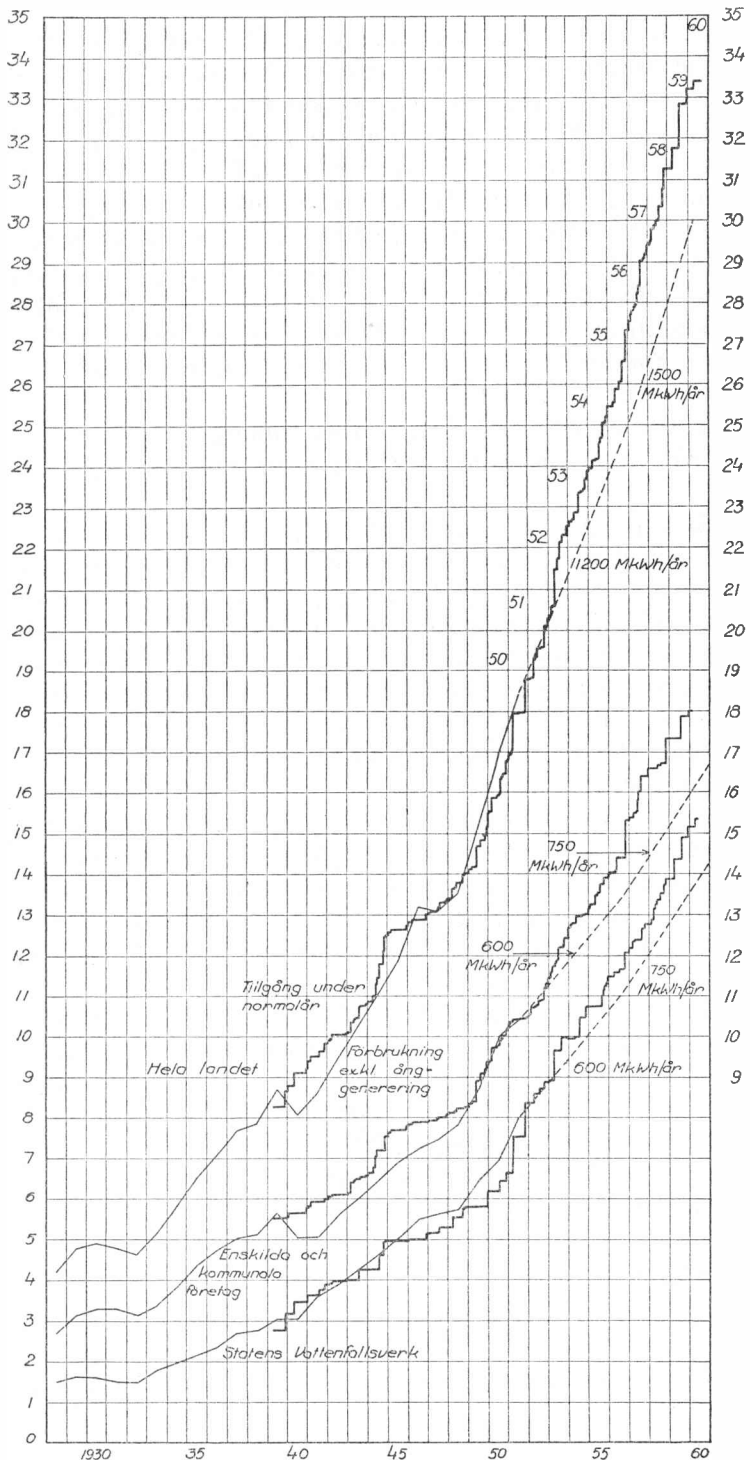
Vattenfallsstyrelsen.

I skrivelse den 30 augusti 1952 erinrar vattenfallsstyrelsen om att kraftbehovet i hela landet under det senast förflutna budgetåret ökat med ca 1 100 MkWh jämfört med en ökning av ca 1 800 MkWh under 1950/51.

Kraftförbrukning och krafttillgång 1928–1960.

Miljarden kWh

Miljarden kWh



Detta står i god överensstämmelse med resultaten av centrala driftledningens belastningsundersökning våren 1951, för vilken redogjordes i 1952 års statsverksproposition. Enligt undersökningen skulle den stora belastningsökningen under 1950/51 vara av tillfällig art — som sannolik orsak angavs idrifttagandet av ett stort antal industrianläggningar, vilka planerats och beslutats under den första efterkrigstiden — och för de följande fem åren skulle den årliga ökningen begränsa sig till 1 200 MkWh. Däremot avviker utvecklingen under budgetåret 1951/52 från den antagna likafördelningen mellan å ena sidan det statliga kraftsystemet samt å andra sidan de enskilda och kommunala företagen, i det att ökningen för vattenfallsverket, 999 MkWh, utgör icke mindre än 90 procent av ökningen för hela landet. Förklaringen ligger däri att under ifrågavarande budgetår kraftstationen vid Harsprånget med dess genomsnittliga produktionsförmåga av 2 000 MkWh per år tillkommit, medan övriga företag under samma tid haft relativt små krafttillskott. Detta har bl. a. föranlett de redan omnämnda kraftleveranserna utanför vattenfallsstyrelsens egentliga intresseområde. Men med hänsyn till föreliggande utbyggnadsprogram finns det icke anledning att räkna med annat än att i fortsättningen och vid belastningsutveckling enligt prognosen ungefär hälften av de nya kraftbehoven får täckas av vattenfallsverket.

På grund av långa leveranstider för kraftmaskineri och långa byggnadstider måste planeringen av vattenkraftutbyggnader redan år 1952 bygga på antaganden om belastningsutvecklingen under 1950-talets senare hälft. Någon ny prognos har icke utarbetats efter nyssnämnda undersökning år 1951, men denna omfattade jämväl tiden 1957—1960. För dessa år förutsåg prognosen en till 1 500 MkWh ökad årlig belastningstillväxt. Detta innebär en genomsnittlig ökning i geometrisk serie med 6 procent per år under hela tioårsperioden och ligger därmed väl i linje med utvecklingen under de senaste fyra decennierna. Sedan undersökningen verkställdes, har intet framkommit, som ger anledning att ändra dess prognosvärden, även om utvecklingen kan bli temporärt avbruten och delvis försenas genom ett konjunkturomslag. Med de angivna utgångspunkterna och i betraktande av nödvändigheten att undvika eftersläpning i förhållande till kraftbehoven bör vattenfallsverkets utbyggnadsåtgärder för närvarande baseras på en årlig belastningsökning av 600 MkWh under tiden fram till 1956 och 750 MkWh under tiden därefter.

På grundval av vad som sålunda anförts, framhåller vattenfallsstyrelsen, att pågående utbyggnader bör fullföljas programenligt. Under hösten 1952 kommer det tredje aggregatet i Hölleforsen att tagas i drift. Våren och hösten 1953 beräknas de två första aggregaten i Kilforsen bli färdigställda, medan det tredje blir klart våren 1954. Under sommaren och hösten 1954 skall enligt planerna de båda aggregaten i Ligga vara i drift. Sedan tillstånd för utbyggnad av Bergeforsens kraftstation numera erhållits, beräknas denna station kunna vara i drift med två aggregat under 1955, var-efter det tredje aggregatet blir färdigt i början av 1956. År 1955 kommer

dessutom det tredje aggregatet i Midskog samt Näverede kraftstation i drift. Följande år beräknas kraftstationen vid Stugun vara driftklar och i slutet av samma år Lasele kraftstation.

Om här nämnda utbyggnadsprogram kan fullföljas, beräknas vattenkrafttillgången under budgetåret 1956/57 vid normala vattenförhållanden bli ca 11 900 MkWh, medan belastningen enligt prognosen kommer att uppgå till ca 11 400 MkWh. Vattenkraftmarginalen belöper sig således i detta stadium till ca 4 procent och detta torde i stort sett komma att gälla även för de enskilda och kommunala kraftföretagens andel av kraftförsörjningen, om gällande utbyggnadsprogram blir genomförda. Styrelsen har tidigare framhållit, att det såväl rent ekonomiskt som med hänsyn till kraftförsörjningen under extrema torrår är lämpligt med en marginal av åtminstone 10 procent mellan vattenkrafttillgången under normalår och de ordinarie kraftbehoven, varvid den ekonomiska förmånligheten sammanhänger med att marginaltillgången icke endast minskar behovet av bränslealstrad tillskottskraft under torrår utan även blir helt eller delvis utnyttjad för överskottsändamål — t. ex. ånggenerering — under normalår och flertalet våtar. Även ifråga om denna målsättning råder samstämmighet med de enskilda och kommunala företagen.

Enligt de i det föregående angivna förutsättningarna kommer det, uttalar vattenfallsstyrelsen, att erfordras nya stora tillskott av vattenkraft under år 1957 och de därpå följande åren. Det förslag till åtgärder, vartill vattenfallsstyrelsen kommit på grundval av undersökningar och jämförelser med hänsyn till utbyggnads- och överföringskostnader, genomförda och möjliga vattenregleringar, lämplig organisation etc. och vilket anges i det följande, omfattar utbyggnader icke endast i Indalsälven och Ångermanälven utan även i Umeälven men icke några nya företag i Lule älv. För åtskilliga av utbyggnaderna erfordras beslut av 1953 års riksdag, om de skall bli färdiga till avsedd tid. Att åtgärder i Umeälven medtagits, är i och för sig ekonomiskt motiverat men sammanhänger också med att statens vattenkrafttillgångar i Indalsälven nedanför Storsjön och nedre Ångermanälvsområdet börjar bli fullt utnyttjade, så att tillräckligt omfattande utbyggnader där — eljest att föredraga med hänsyn till genomförda regleringar av vattendragen, relativt gynnsamma förhållanden för kraftens överföring och redan i arbete varande byggnadsorgan — icke visat sig möjliga.

I Indalsälven nedanför Storsjön återstår utöver Bergforsen och de 1952 beslutade kraftstationerna mellan Litsalet och Gesunden samt Stockholms elverks bygge vid Svarthålsforsen endast en utbyggnad vid Järkvissle mellan Hölleforsen och Bergforsen. Den bör genomföras relativt snart även på grund av de fördelar, som en fullständig avtrappning av vattendraget medför för flottning och reglering, men med hänsyn till övriga arbeten i älven först till slutet av 1958, varvid anslag icke erfordras för budgetåret 1953/54.

I Ångermanälven bör de befintliga kraftstationerna vid Nämforsen och Forsmoforsen kompletteras med ytterligare aggregat för att efter genomfö-

randet av avsedda sjö- och korttidsregleringar den vid de ovanför liggande Kilfors- och Laselestationerna reglerade vattentappningen skall kunna helt utnyttjas. För utvidgningen av Forsmo, som bör genomföras till år 1957, erfordras begynnelseanslag för budgetåret 1953/54. För utvidgningen av kraftstationen vid Nämforsen, planerad att vara klar 1958, behövs tills vidare inget anslag.

I Umeälven bör i första hand tre anläggningar, som utnyttjar fallsträckan omedelbart efter utflödet ur Storuman och benämnes Umeluspen, Stensele och Grundfors, utföras till åren 1957 och 1958. Den översta bygges därvid i anslutning till dammen för reglering av Storuman, vilken reglering bör genomföras till 1957 även med hänsyn till enskilda kraftföretags utbyggnader i älven. För kraftens överföring räcker en kortare tid den befintliga 380 kV ledningen Harsprånget-Midskog, men sedermera måste denna dubbleras på sträckan från Grundfors ned till Faxälven. Anslag för budgetåret 1953/54 erfordras för två av stationerna och för regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde. Den nedersta fallsträckan i älven, vilken kommer att ge ett mycket stort krafttillskott till förhållandevis låg kostnad, bör utbyggas för att åstadkomma den under 1959 erforderliga ökningen av kraftresurserna. På grund av arbetenas omfattning kräves härför begynnelseanslag redan budgetåret 1953/54. Kraftöverföringen ordnas i detta fall medelst en 380 kV ledning, som ansluter till det befintliga 380 kV systemet vid Ångermanälven-Faxälven och skall utnyttjas även för enskilda företags kraftöverföring.

På grundval av dessa överväganden har vattenfallsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1950/51—1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1952/53 och å riksstaten för budgetåret 1953/54 äskade anslagen under vattenfallsverkets fond visar följande siffror¹:

	1950/51	1951/52	1952/53		1953/54	
			anvisat på riksstat	äskat på tilläggsstat	summa	
	miljoner kronor					
Kraftstationer	68·7	89·4	102·5	12·0	114·5	143·5
Regleringsföretag	14·2	10·0	13·6	—	13·6	15·0
Distributionsanläggningar	62·5	102·0	120·0	30·0	150·0	150·0
Överföring till Gotland ..	2·5	—	—	—	—	14·0
Inventarier och material	—	—	15·0	20·0	35·0	—
Diverse anslag	5·1	4·0	4·5	—	4·5	7·0
Summa	153·0	205·4	255·6	62·0	317·6	329·5

Härjämte hemställer vattenfallsstyrelsen om medgivande att öka sin rörliga kredit hos riksgäldskontoret, vilken fråga jag anmäler under punkt 31.

¹ I tabellen har utelämnats ett anslag till kraftöverföring från Norge till Danmark.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande den 30 september 1952 bl. a. framhållit, att läget på arbetsmarknaden numera förändrats därhän, att säsongmässig arbetslöshet kan befaras under vintern 1952—53. Den forcering av arbetena med Bergeforsens kraftverksbyggnad samt kraftstationerna i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden, som vattenfallsstyrelsen förutsatt i sin framställning, är med hänsyn härtill önskvärd även ur arbetsmarknadens synpunkt under innevarande budgetår.

Under nästa budgetår förutsätter vattenfallsstyrelsen en något ökad utbyggnadstakt jämfört med den nuvarande. Med hänsyn till att flera nya kraftstationer påbörjats eller kommer att påbörjas under 1953 och 1954, synes denna verksamhet eventuellt komma att taga i anspråk något mera arbetskraft än som för närvarande sysselsättes i samma slags arbeten för vattenfallsverkets räkning. Någon invändning häremot synes mot bakgrunden av den allmänna utvecklingen f. n. icke kunna göras ur arbetsmarknadssynpunkt.

Flera nya kraftstationer föreslås bli påbörjade i Umeälven under budgetåret 1953/54, nämligen Umeluspens kraftstation, Stensele kraftstation och Grundfors kraftstation. Uthyggnaden av nedersta fallsträckan i Ume älv skall ävenledes sättas i gång under budgetåret 1953/54. Vattenfallsstyrelsens utbyggnadsverksamhet får genom att kraftverksbyggnader i stor skala kommer till stånd inom Västerbottens län en ur arbetsmarknadssynpunkt bättre fördelning än för närvarande.

Beträffande de med kraftstationsbyggnaderna sammanhängande maskininvesteringarna framhåller arbetsmarknadsstyrelsen, att den tidigare bristen på arbetskraft inom den elektrotekniska industrien nu till största delen synes vara hävd.

I yttrande den 15 oktober 1952 har arbetsmarknadsstyrelsen vidare meddelat, att styrelsen icke har någon erinran mot vattenfallsstyrelsens framställning angående distributionsanläggningar m. m.

Statens handels- och industrikommission har i ett den 14 oktober 1952 avgivet, för affärsverken gemensamt yttrande meddelat, att kommissionen i huvudsak icke har något att erinra emot vattenfallsstyrelsens medelsäkanden.

Departementschefen.

Den svenska vattenkraftindustrien är för närvarande utbyggd för en årlig normalproduktion av över 20 miljarder kWh. Av detta belopp faller närmare 9 miljarder kWh på statens vattenfallsverk och resten, över 11 miljarder kWh, på enskilda och kommunala företag. Vattenkraftsproduktionen har därmed nått ett sådant läge, att den vid normal vattentillgång ungefär motsvarar den totala genomsnittliga kraftförbrukningen i landet.

De nu pågående och av vattenfallsstyrelsen föreslagna, ytterligare utbyggnaderna av det statliga kraftsystemet syftar dels till en sådan succes-

siv ökning av kraftproduktionen att den förutsedda årliga uppgången i förbrukningen kan täckas, dels till att så småningom skapa ett sådant produktionsöverskott av vattenkraft, att en godtagbar torrårsreserv kommer att föreligga. Utbyggnadsprogrammet är baserat på den prognos rörande kraftförbrukningens utveckling under 1950-talet som 1951 uppgjordes inom centrala driftledningen och för vilken jag lämnade en redogörelse i föregående års statsverksproposition. Enligt denna prognos förutses, att det totala kraftbehovet i landet kommer att öka med ca 1 200 M kWh per år fram till och med budgetåret 1956/57 och med ca 1 500 M kWh under den återstående delen av 50-talet. Belastningsökningen beräknas komma att fördela sig med ungefär lika belopp på det statliga kraftsystemet och på kraftproducenter i övrigt. Vardera gruppen skulle sålunda under den första perioden ha att räkna med en ökning av efterfrågan med ca 600 M kWh per år och under den andra perioden med ca 750 M kWh per år.

Under det år som nu gått till ända, sedan prognosen uppgjordes, har i god överensstämmelse med denna den totala belastningen i landet ökat med ca 1 100 M kWh. Beträffande den förutsedda likafördelningen på statliga och övriga kraftföretag har emellertid en betydande avvikelse från prognosen inträtt. Av hela ökningen har nämligen ca 90 % fallit på det statliga kraftsystemet. Denna utveckling förklaras av att den statliga kraftproduktionen kunnat väsentligt utvidgas under det gångna budgetåret genom idrifttagandet av kraftstationen vid Harsprånget, medan enskilda och kommunala företag endast företett smärre öknningar i sin produktion. Avvikelsen synes emellertid vara av tillfällig art. Vattenfallsstyrelsen anför här om, att det med hänsyn till föreliggande utbyggnadsprogram icke finns anledning räkna med annat än, att vid en belastningsutveckling enligt prognosen i fortsättningen ungefär hälften av de nya kraftbehoven får täckas av vattenfallsverket.

Under förutsättning att nu pågående utbyggnader programenligt fullföljes, kan vattenkrafttillgången under budgetåret 1956/57 vid normala vattenförhållanden beräknas komma att uppgå till ca 11 900 M kWh. Enligt 1951 års prognos kommer kraftförbrukningen å andra sidan under samma år att stiga till ca 11 400 M kWh. Den för torrår tillgängliga vattenkraftsmarginalen skulle sålunda för det statliga kraftsystemet vid denna tid komma att uppgå till ca 500 M kWh eller något över 4 % av produktionen. Relationerna förutses bli ungefär desamma vid de enskilda och kommunala kraftföretagen, därest de för dem aktuella utbyggnadsprogrammen blir genomförda.

Det produktionsöverskott av vattenkraft, vilket såsom utvecklingen nu bedömes, skall kunna uppnås under budgetåret 1956/57, anses dock icke tillräckligt såsom torrårsreserv. Ur olika synpunkter är, enligt vattenfallsstyrelsen, en torrårsreserv om åtminstone 10 % önskvärd. För att så småningom nå detta mål, varpå även de enskilda och kommunala kraftproducenterna är inriktade, erfordras från statens sida, att det pågående utbyggnadsprogrammet fullföljes samt att, med hänsyn till de långa leverans-

tiderna för maskiner m. m., redan för nästa budgetår investeringsanslag för ytterligare kraftstationsanläggningar anvisas. Med den inriktning som konjunkturen numera tagit, är det visserligen tänkbart, att den prognos som uppgjordes 1951 så småningom kommer att visa sig ha överskattat ökningen i kraftförbrukningen under 1950-talet. Hittills har dock inga tecken därpå framträtt. Jag tillstyrker därför att utbyggnaden av det statliga kraftsystemet fortsättes i enlighet med de riktlinjer som vattenfallsstyrelsen på grundval av 1951 års prognos uppdragit.

Beträffande pågående kraftstationsbyggnader förutses nu, att vissa av de anslag som anvisats för innevarande budgetår kommer att bli otillräckliga. Detta beror till en del på de kostnadsstegringar som inträtt sedan föregående år och som av vattenfallsstyrelsen uppskattats till ca 15 %. Dessutom har det visat sig möjligt att något öka byggnadstakten vid kraftstationerna mellan Litselet och Gesunden, varjämte vissa kompletteringar av planerna för ångkraftverket i Västerås medför en större medelförbrukning för detta företag än tidigare förutsetts. Vattenfallsstyrelsen äskar därför å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 3,5 milj. kr. och till Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden 8,5 milj. kr. Jag hemställer i annat sammanhang om anvisande av dessa anslag.

För fullföljande av redan beslutade kraftstationsanläggningar erfordras för nästa budgetår följande anslag, nämligen till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 3,5 milj. kr., till Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag 20,0 milj. kr., till Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden 25,0 milj. kr., till Kraftstation vid Kilforsen 16,0 milj. kr., till Kraftstation vid Lasele 20,0 milj. kr. samt till Kraftstation vid Liggaforsen 20,0 milj. kr. eller tillsammans 104,5 milj. kr. Mot vattenfallsstyrelsens beräkning av dessa anslag har jag ingenting att erinra, och jag hemställer därför under nästa punkt att anslagen anvisas.

Beträffande anslaget till Kraftstationen vid Bergeforsen anför vattenfallsstyrelsen, att den slutliga finansieringsformen ännu är oviss. Styrelsen föreslår därför, att anslaget till detta företag fr. o. m. nästa budgetår anvisas under rubriken Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag och att behållningarna å tidigare för samma ändamål anvisade anslag överföres till det nya anslaget. Jag tillstyrker, att den av vattenfallsstyrelsen föreslagna förändringen vidtages.

De nya kraftstationsanläggningar som vattenfallsstyrelsen föreslår skola påbörjas under budgetåret 1953/54, avser utbyggnader i Ångermanälven och Umeälven. Sålunda förordar styrelsen att kraftstationen i Forsmoforsen kompletteras med ytterligare ett, eventuellt två, maskinaggregat, varigenom dess genomsnittliga produktionsförmåga skulle komma att ökas med 200 M kWh per år. Anläggningskostnaden uppskattas till ca 34,0 milj. kr. och för budgetåret 1953/54 äskas ett begynnelseanslag med 5,0 milj. kr. I Umeälven mellan Storuman och Blåviken föreslår styrelsen att tre

kraftstationer anläggas med en sammanlagd genomsnittlig produktionsförmåga efter slutlig reglering av älven om 970 MkWh per år. Stationerna beräknas kunna färdigställas till 1957 och 1958 och den totala anläggningskostnaden för dem har beräknats till 175,0 milj. kr. För budgetåret 1953/54 äskas ett anslag av 15,0 milj. kr. Styrelsen har vidare anmält, att den senare ämnar inkomma med förslag till utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven. För budgetåret 1953/54 har det härför erforderliga anslaget preliminärt beräknats till 19,0 milj. kr. Sammanlagt skulle sålunda anslagsbehovet för påbörjande av ytterligare kraftstationsbyggnader under budgetåret 1953/54 komma att uppgå till 39,0 milj. kr.

Jag tillstyrker de förstnämnda två företagen och förordar att de för dessa äskade anslagen anvisas under rubrikerna Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation, resp. Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken. Frågan om utbyggnaden av nedersta fallsträckan i Umeälven torde jag få återkomma till, sedan vattenfallsstyrelsen inkommit med definitivt förslag därom. I avvaktan på den särskilda proposition därom, som kan komma att föreläggas riksdagen, förordar jag, att ett beräknat belopp av 19,0 milj. kr. till Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven nu upptages i statsverkspropositionen.

För deltagande i regleringsföretag äskar vattenfallsstyrelsen för budgetåret 1953/54 sammanlagt 15,0 milj. kr. Jag tillstyrker styrelsens framställning och föreslår under punkten 28 att för budgetåret 1953/54 till regleringsåtgärder i Indalsälvens, Ångermanälvens och Umeälvens flodområden anvisas resp. 2,0, 12,0 och 1,0 milj. kr.

Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk äskar vattenfallsstyrelsen å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 30,0 milj. kr. och å riksstaten för budgetåret 1953/54 150,0 milj. kr. Det ytterligare medelsbehovet för innevarande budgetår förklaras dels av icke förutsedda pris- och lönestegringar (ca 11 milj. kr.), dels av att en ökad byggnadsverksamhet är önskvärd för att takten med belastningsutvecklingen skall kunna hållas (ca 19 milj. kr.). Av det belopp som äskas för nästa budgetår är ca $\frac{2}{3}$ avsedda för utbyggnad av stamlinjenätet för 380 kV. Bland de större företagen därinom märkes stamlinjerna Storfinnforsen — Göteborg, Enköping—Norrköping samt Hallsberg—Göteborg—Skåne. De av vattenfallsstyrelsen äskade beloppen till distributionsanläggningar är till större delen direkt föranledda av kraftstationsutbyggnaderna men betingas delvis även av den fortgående elektrifieringen i landet. Jag tillstyrker styrelsens framställning och hemställer i den senare denna dag anmälda propositionen angående anslag å tilläggsstat, resp. i den följande punkten 29 om anvisande av de äskade beloppen.

Vid 1950 års riksdag anvisades till kraftöverföring från fastlandet till Gotland ett begynnelseanslag av 2,5 milj. kr. Förberedelserna för kraftöverföringen har nu framskridit så långt att ytterligare medel är erforderliga.

Vattenfallsstyrelsen äskar sålunda för nästa budgetår ett anslag av 14,0 milj. kr. till utläggande av kabel m. m. Det totala medelsbehovet för överföringen beräknas nu till 19,0 milj. kr. Beloppet innebär en fördubbling i förhållande till den ursprungligen uppskattade anläggningskostnaden, vilken, med reservationer för osäkra faktorer, angavs till 9,5 milj. kr. Den nu förutsedda ökningen i anläggningskostnaden förklaras delvis av den prisstegring, som inträtt efter det de första kostnadsberäkningarna gjordes 1948 och som bl. a. inkluderar verkningarna av krondevalveringen 1949. Dessutom har emellertid också den bristande erfarenheten av sådana anläggningar, varom här är fråga, medverkat till att vissa kostnadsposter från början uppskattats för lågt och till att utvidgningar och kompletteringar av utrustningen under arbetets gång befunnits erforderliga.

Alternativet till kraftöverföringen från fastlandet är att Gotlands kraftbehov tillgodoses genom ånggenerering av kraft. Nyttan av överföringen blir därför starkt beroende av hur å ena sidan kraftbehovet och å andra sidan framställningskostnaderna för ångkraften utvecklas. Vad gäller dessa faktorer är läget nu gynnsammare för kraftöverföringen än när företaget beslutades. Kolpriserna har nämligen stigit utöver vad man tidigare räknat med, och även kraftbehovet torde komma att ligga över vad som tidigare antagits. Jag tillstyrker därför att överföringsprojektet fullföljes och att det av vattenfallsstyrelsen äskade anslaget för budgetåret 1953/54 anvisas. Under punkt 30 hemställer jag härom.

Med hänsyn till önskemålet att utjämna kraftkostnaderna inom olika delar av landet föreslog min företrädare i ämbetet, när frågan om kraftöverföringen förelades 1950 års riksdag, att företaget skulle subventioneras på så sätt, att anläggningskostnaderna omedelbart avskreves. Detta blev även riksdagens beslut. Med anledning härav torde chefen för finansdepartementet i annat sammanhang komma att föreslå att å driftbudgeten anvisas ett avskrivningsanslag motsvarande det nu tillstyrkta beloppet.

Under punkt 27 anmäler jag en framställning från vattenfallsstyrelsen om en viss ändring av tvenne avtal som 1934 och 1946 träffats mellan vattenfallsstyrelsen och Billeruds aktiebolag och som godkänts av statsmakterna. Genom 1934 års avtal uppläts statens andel i Jössefors vattenfall i Byälvens flodområde på arrende till Billeruds aktiebolag. 1946 års avtal innehåller en överenskommelse om att statens vattenfallsverk och Billeruds aktiebolag på i avtalet angivna villkor skall gemensamt låta anlägga en ny kraftstation i Jösseforsen. När sistnämnda avtal träffades, förutsattes att kraftstationen omedelbart skulle påbörjas och att den skulle kunna tagas i drift under hösten 1948. På grund av mellankommande omständigheter har emellertid anläggningsarbetena icke kunnat slutföras förrän under hösten 1951. En av orsakerna härtill är, att leveransen av den för kraftstationen avsedda generatormotorn försenats, enär på vattenfallsstyrelsens begäran andra och enligt styrelsen viktigare maskiner givits företräde i generatorleverantörens tillverkningsprogram. För att kompensera Billeruds aktiebolag för den förse-

ning av kraftstationens idrifttagande som därigenom uppstått, har mellan styrelsen och bolaget träffats tvenne tilläggsavtal till de nyssnämnda, varigenom de i huvudavtalen bestämda giltighetstiderna förlänges med 3 år. Även om också andra omständigheter än den nämnda har medverkat till förseningen av anläggningsarbetena, anser jag att den nu träffade överenskommelsen innebär ett skäligt vederlag till Billeruds aktiebolag. Jag hemställer därför under nästa punkt att tilläggsavtalen godkännes.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad jag anfört.

[27] 2. Kraftstationer m. m. Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov budgetåret 1953/54 för kraftstationer m. m. avser följande företag:

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Äskade anslag 1953/54
t u s e n t a l k r o n o r			
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	30 000	22 000	3 500
		+ 3 500 ¹	
Teckning av aktier i Bergforsens kraft- aktiebolag	— ²	2 160 }	20 000 ³
Lån till Bergforsens kraftaktiebolag	— ²	20 640 }	
Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden.....	100 000	21 000	25 000
		+ 8 500 ¹	
Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraft- station	34 000	—	5 000
Kraftstation vid Kilforsen	138 000	114 000	16 000
Kraftstation vid Lasele	85 000	11 000	20 000
Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken	175 000	—	15 000
Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Ume- älven	— ⁴	—	19 000
Kraftstation vid Liggaforsen	78 000	50 500	20 000
			Summa 143 500

Vattenfallsstyrelsen.

Såsom motivering för företagen har vattenfallsstyrelsen anfört bl. a. följande.

¹ Äskat på tilläggsstat för budgetåret 1952/53.

² Den slutliga finansieringen är oviss.

³ De två anslagen föreslås sammanförda till ett gemensamt anslag »Kapitaltillskott till Bergforsens kraftaktiebolag».

⁴ Utbyggnadens slutliga utformning icke fastställd.

Utbyggnad av Västerås ångkraftstation.

För utbyggnaden har i proposition 1948: 43 lämnats en närmare redogörelse, enligt vilken utvidgningen avser en ny ångpanna (nr 14) och ett nytt maskinaggregat (nr 7) jämte erforderliga byggnader samt dessutom komplettering av transportanordningar för kol och aska, hamnanläggning m. m. Det vunna krafttillskottet blir 60 000 kW. I utbyggnaden ingår därjämte en utvidgning av matarvattenanläggningen samt komplettering av bostäder och kontor jämte andra smärre arbeten.

Totalkostnaden beräknades år 1951 till 22 500 000 kr. Sedan dess har vissa kostnadsökningar inträtt och därjämte har vissa önskvärda arbeten och kompletteringar vid ångkraftverket tillkommit, till väsentlig del betingade av att det för närvarande synes möjligt att låta byggnadsåtgärder och anslagsanvisning för det planerade ångkraftverket vid västkusten anstå ytterligare ett par år under förutsättning att Västeråsverkets kapacitet som torrårsreserv ytterligare något förbättras. I så fall erfordras för västkustverkets del anslag endast för anskaffning av ett markområde. Härom gör styrelsen anmälan under anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter.

Beträffande de åtgärder, som lämpligen bör inbegripas i den pågående utbyggnaden i Västerås, anför styrelsen i huvudsak följande.

Med hänsyn till den bränsleåtgång, som enligt prognoserna förutses under torrår, och den av olika skäl begränsade lagringen bör hamnen ytterligare utvidgas med viss kajlängd och en lossningskran.

För effektivast möjliga utformning av ångkraftverket på västkusten bör en provångpanna i förminskad skala utföras och stå till förfogande för experiment någon tid, innan den stora anläggningen påbörjas. Det är möjligt att placera provpannan i Västerås och att utforma den så, att den under såväl experimenttiden som tiden därefter utgör en nyttig komplettering av ångpanneutrustningen där. Av detta skäl bör anskaffningskostnaden bestriidas med investeringsmedel.

Med hänsyn till de stora anspråk, som under 1950-talet kommer att ställas på Västeråsverket under torrår, och de svåra följder, som långvariga maskinhaverier i stationen kan få för kraftförsörjningen, bör ett nytt fullständigt reservsystem för de tre stora maskinaggregatens ångturbiner anskaffas.

Vattenfallsstyrelsen beräknar, att de angivna åtgärderna i förening med inträdd kostnadsstegring skall öka totalkostnaden för utbyggnaden i Västerås till 30 000 000 kr.

Den nya ångpannan P 14 och det nya ångturbinaggregatet G 7 har tagits i drift under vintern 1951/52. Kompletteringsarbeten har fortgått och bl. a. omfattat uppförande av en kolkvarnsbyggnad med transportanordningar och maskiner samt installation av anordningar för askavskiljning. I övervakningarna på maskinsalsbyggnaden och matarvattenbyggnaden har inrättats kontorslokaler. Hamnutvidgningens första etapp har avslutats.

Vid slutet av budgetåret 1951/52 förelåg ett anslagsöverskridande av 791 000 kr., vilket täcktes medelst ett temporärt tillskott av 1 500 000 kr. ur dispositionsanslaget. På grund av kostnadsstegringar och fortbestående

tidsförskjutningar av likvider samt de förut angivna kompletteringsåtgärdernas brådskande natur erfordras ett anslag av 3 500 000 kr. på tilläggsstat för innevarande budgetår. Medelsbehovet för budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen till 3 500 000 kr.

Kraftstation vid Bergforsen.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1949 års statsverksproposition (bil. 27, pt 20). I kraftstationsutbyggnaden deltar staten med 60 procent och Hammarforsens kraftaktiebolag med 40 procent. Stationen utbygges för 23 m fallhöjd samt med tre maskinaggregat för en vattenföring av tillsammans 540 m³ per sekund. Maximieffekten blir 100 000 kW och produktionsförmågan 665 MkWh/år. Kostnaden beräknades vid 1948 års prisnivå till 55 000 000 kr., dock med reservation för de av domstolsutslag beroende skadeersättningarna.

Utbyggnadsarbetet har i förhållande till den ursprungliga planen fördröjts ungefär ett år på grund av komplikationerna vid den rättsliga behandlingen av tillståndsfrågan. Den 21 december 1951 erhöles slutligt tillstånd av vattendomstolen. Därefter har arbetena successivt igångsatts i full skala. Vid kraftstationsläget, där vattenfallsstyrelsen utför arbetena på entreprenad, har den första fångdammen färdigställt, och bergsprängningen för maskinsalen och utskovspartiet har påbörjats.

Den nu beräknade anläggningskostnaden överstiger den tidigare beräknade dels på grund av den betydande allmänna pris- och lönestegringen sedan 1948, dels till följd av omständigheter framkomna i samband med vattenmålets handläggning. För enbart byggnadsarbetena beräknas kostnaden till 69 000 000 kr. vid prisnivån i april 1952. Kostnaden för de skadeförebyggande åtgärderna, vilkas omfattning ökat i jämförelse med vad som ursprungligen förutsatts, beräknar styrelsen under samma förutsättning till 16 500 000 kr. Skadeersättningarna blir beroende av det slutliga domstolsutslaget.

Anslag för bestridande av vattenfallsstyrelsens kapitalandel har anvisats dels till teckning av aktier i Bergforsens kraftaktiebolag, dels till lån till Bergforsens kraftaktiebolag. Aktieanslaget var vid senaste budgetårsskiftet helt taget i anspråk, sedan kraftbolaget under föregående budgetår ökat sitt aktiekapital till det i bolagsordningen angivna maximibeloppet. På låneanslaget kvarstod en behållning av 1 260 000 kr. För innevarande budgetår har riksdagen anvisat 11 400 000 kr. såsom låneanslag, vilket belopp jämte nyssnämnda behållning beräknas räcka fram till den 1 juli 1953. För budgetåret 1953/54 beräknas vattenfallsstyrelsens andel i utbyggnadskostnaderna till 20 000 000 kr. Avsikten är, att bolaget så snart som möjligt och kanske redan under första halvåret 1953 skall upptaga obligationslån i öppna marknaden, vilket skulle reducera de direkta kapitalltillskotten från delägarna. Med hänsyn till det aktuella läget på kreditmarknaden finner emellertid styrelsen det nödvändigt att beräkna anslagsbehovet under förutsättning, att något obligationslån icke kommer till stånd före den 1 juli 1954.

I samband med ett sådant lån kan det vidare visa sig erforderligt att ytterligare öka aktiekapitalet. Då den slutliga finansieringsformen således är oviss, hemställer styrelsen, att anslaget till Teckning av aktier i Bergforsens kraftaktiebolag och anslaget till Lån till Bergforsens kraftaktiebolag sammanföres till ett nytt anslag, benämnt Kapitaltillskott till Bergforsens kraftaktiebolag. Såsom alternativ härtill föreslås, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens medgivande till att anslaget till lån åt kraftaktiebolaget även får begagnas för likvid av aktier i detsamma. I detta senare fall bör anslags-tillskottet för budgetåret 1953/54 hänföras till låneanslaget.

Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden.

En närmare redogörelse för utbyggnaderna har lämnats i 1952 års statsverksproposition (bil. 27, pt 24). Avsedda åtgärder jämte data för utbyggnaderna anges i följande tabell.

	Fallhöjd meter	Vattenmängd kubikmeter per sekund	Antal aggre- gat	Maximi- effekt kW	Energi- produktion MkWh/år
Midskogs tredje aggregat ..	26·5	240	1	50 000	70
Näverede	12·5	600	2	63 000	330
Stugun	7·0	600	2	35 000	180
Summa	46·0			148 000	580

Samtliga turbiner kommer att bli av kaplantyp. Anläggningskostnaden beräknades vid prisnivån sommaren 1951 till 100 000 000 kr.

I Midskog har en fångdamm i avloppskanalen påbörjats och en del provisoriska byggnader uppförts. Vid Näverede har provisoriska vägar och husbyggnader samt den första fångdammen påbörjats. Vid Stugun har provisoriska vägar och husbyggnader påbörjats.

Av den anslagsreservation för Midskogs kraftstation, vilken skall tillföras här förevarande anslag, återstod den 30 juni 1952 ett belopp av 261 000 kr. Såsom redan anförts, beräknar styrelsen nu, att anläggningarna skall kunna fullbordas snabbare än tidigare förutsatts. Härigenom uppnås att de kommer i drift vid lämpliga tidpunkter med hänsyn till högbelastningsperioderna under vintrarna 1955/56 och 1956/57. Vid den härför erforderliga högre arbetstakten räcker icke under innevarande budgetår det av 1952 års riksdag anvisade begynnelseanslaget 21 000 000 kr. utan ett anslag av 8 500 000 kr. erfordras på tilläggsstat. För budgetåret 1953/54 beräknas medelsbehovet till 25 000 000 kr.

Kraftstation vid Kilforsen.

Närmare redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1948 och 1949 års statsverkspropositioner (bil. 27, pt 21 respektive bil. 27, pt 20). Den utnyttjade fallhöjden blir ungefär 99 m. Stationen skall förses med tre maskinaggregat för tillsammans 300 m³ per sekund. Maximieffekten blir 240 000 kW, och den genomsnittliga produktionsförmågan efter slutlig reglering av

vattendraget beräknas bli i medeltal 1 100 MkWh per år. Anläggningskostnaden beräknades år 1951 vid då rådande kostnadsläge till 125 000 000 kr. Enligt en nu genomförd ny kalkyl kommer kostnaden att uppgå till 138 000 000 kr. Ökningen beror huvudsakligen på den allmänna uppgången av priser och löner.

Arbetena har fortskridit programenligt. Byggnadsarbetena för regleringsdammen är i det närmaste färdiga. Tillloppstunneln och avloppstunneln har sprängts ut till ungefär 90 procent, och ungefär två tredjedelar av tillloppskanalens massor är utschaktade. I den nere i berget förlagda maskinstationen är större delen av betongkonstruktionerna färdigställd. Arbetena med fördelningsbassäng, kraftstationsdamm, intag, tillloppstuber, sugrör, utomhusställverk och flottningsränna pågår. Turbinmontaget har påbörjats för två av aggregaten.

Den 30 juni 1952 förelåg en anslagsreservation av 531 000 kr. För budgetåret 1953/54 beräknas medelsbehovet till 16 000 000 kr.

Kraftstation vid Lasele.

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1952 års statsverksproposition (bil. 27, pt 24). Stationen bygges ut för en fallhöjd av ca 53 m och en vattenföring av ca 250 m³ per sekund. Maximieffekten beräknas bli 110 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan efter slutlig reglering i älvgrenen 600 MkWh per år. Anläggningskostnaden beräknades till 85 000 000 kr. vid 1951 års prisnivå. Av styrelsen vidtagna utredningar har emellertid visat, att det är fördelaktigt att utnyttja ytterligare någon fallhöjd och att något öka utbyggnadsvattenföringen. De angivna siffrorna stiger härigenom med smärre belopp.

Ansökan till vattendomstolen har inlämnats i juni 1952. Byggnadsarbetena har påbörjats under andra halvåret 1952.

För budgetåret 1953/54 beräknar vattenfallsstyrelsen medelsbehovet till 20 000 000 kr.

Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation.

Till den år 1948 i drift tagna kraftstationen vid Forsmoforsen har tidigare anvisats sammanlagt 34 700 000 kr. (senast på riksstaten för budgetåret 1949/50), varjämte i samband med utdömda fiskeersättningar 500 000 kr. enligt Kungl. Maj:ts beslut utgått av dispositionsanslaget. Den 30 juni 1952 förelåg en anslagsbehållning av 991 000 kr., vilken beräknas i huvudsak bli använd för slutreglering av nämnda fiskeersättningar och för betalning av viss ännu icke levererad utrustning.

Vattenfallsstyrelsen föreslår nu, att Forsmostationen kompletteras med ytterligare aggregat, så att den får en lämplig utbyggnadsvattenföring med hänsyn till såväl det förutsedda slutliga regleringsstadiet i vattendraget som utförandet av Kilforsens och Lasele kraftstationer ovanför i Fjällsjöälven respektive Ångermanälven (Åselegrenen). Vattenföringsökningen anses böra vara 250 m³ per sekund, varvid stationens maximieffekt ökas med 70 000 kW och dess genomsnittliga produktionsförmåga med 200 MkWh per år.

Enligt det föreliggande preliminära utbyggnadsförslaget skall utvidgningen åstadkommas med ett enda nytt aggregat, varjämte en ny avloppstunnel skall utföras och den befintliga avloppskanalen skall utvidgas. Styrelsen har emellertid ännu icke med full säkerhet konstaterat, att kompletteringen kan genomföras med endast ett tillkommande aggregat. Eventuellt blir det nödvändigt att dela den på två aggregat.

På grundval av det preliminära förslaget har vattenfallsstyrelsen beräknat anläggningskostnaden till 34 000 000 kr. För maskinbeställningar och byggnadsarbetenas påbörjande erfordras ett anslag av 5 000 000 kr. för budgetåret 1953/54.

Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken.

De tre anläggningar i Umeälven närmast Storuman, som vattenfallsstyrelsen föreslår till utförande, kommer att ligga efter varandra i en älvsträcka med en total fallhöjd av 86 m. Umeluspens kraftstation skall ligga mellan Storuman och Stenselet och utnyttja en fallhöjd mellan 35 och 26,5 m, i medeltal 31,5 m. Variationen beror på att Storuman är regleringssjö. Stensele kraftstation skall utnyttja 18,5 m mellan Stenselet och Barselet och Grundfors kraftstation 36 m mellan Barselet och Blåviken. Styrelsen har funnit, att samtliga tre arbeten bör omhändervhas av en gemensam byggnadsorganisation med delvis gemensamma hjälporgan. Arbetsplatsernas sammanlagda inbördes avstånd är endast 35 km. Med viss tidsförskjutning mellan de tre anläggningarna kan därför en förmånlig utnyttjning av specialistpersonal och arbetsmaskiner uppnås. På grund av de angivna omständigheterna förordar vattenfallsstyrelsen ett gemensamt anslag för de tre stationerna.

Beträffande utbyggnadsplanerna anför styrelsen närmare följande.

För Umeluspens kraftstation utnyttjas samma damm som för Storumans reglering. Intaget förlägges i Lillån, som är en högvattenfåra nära samhället Storuman. Maskinstationen placeras nere i berget i nära anslutning till intaget och får avlopp genom tunnel och kanal till Stenselet. För flotningen ordnas en ränna förbi kraftstationen.

Stenselestationen förlägges på älvens vänstra sida vid forsarna från Stenselet. Avloppet utmynnar i Långselet, som genom rensningar i älvfåran sänkes till Barselets nivå. Detaljutformningen av anläggningen är ännu icke klar.

Dammen för Grundfors kraftstation förlägges vid Storforsen nära Grundfors by. Den får en största höjd av cirka 30 m och med den höjes vattenytan till Barselets nivå. Intag och maskinstation förlägges i direkt anslutning till dammen. Från turbinernas sugrör ledes vattnet genom en avloppskanal till selet nedanför, vars vattenyta sänkes till Blåvikens nivå genom bortrensning av de mellanliggande forsarna. Dock är det ännu icke fullt klart, huruvida en så omfattande rensning är möjlig.

Enligt genomförda undersökningar bör anläggningarna utbyggas för 275 m³ per sekund. Den sammanlagda maximieffekten blir därvid 195 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 970 MkWh per år efter slutlig reglering av älven. På grundval av de ännu delvis preliminära utbygg-

nadsförslagen har vattenfallsstyrelsen beräknat den sammanlagda anläggningskostnaden till 175 000 000 kr. För maskinbeställningar och arbetenas påbörjande erfordras ett anslag av 15 000 000 kr. för budgetåret 1953/54.

U t b y g g n a d a v n e d e r s t a f a l l s t r ä c k a n i U m e ä l v e n .

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att två utbyggnadsförslag finnes. Enligt det ena utnyttjas Bergforsen, Norrforsen och Sörforsen i en anläggning, under det att aktiebolaget Umeforsen utbygger egen station enligt tidigare planer. Det andra alternativet innebär utbyggnad av hela fallsträckan i en anläggning. De specifika utbyggnadskostnaderna blir i båda fallen låga, och utredningarna om vilket alternativ, som bör föredragas, är ännu icke fullt klara. Väljes det senare alternativet, erfordras en överenskommelse med Umeå stad angående utnyttjandet av aktiebolaget Umeforsens vattenrätt i den stora gemensamma anläggningen.

Styrelsen avser att senare inkomma med definitivt förslag och beräknar preliminärt för budgetåret 1953/54 ett medelsbehov av 19 000 000 kr.

K r a f t s t a t i o n v i d L i g g a f o r s e n .

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1951 års statsverksproposition (bil. 27, pt 22). Såsom angives i denna, skall stationen utbyggas för en fallhöjd av 40,5 m och förses med två maskinaggregat för en vattenföring av tillsammans 430 m³ per sekund. Maximieffekten blir 140 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 700 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 78 000 000 kr. vid 1951 års pris- och lönenivå.

Arbetena har på grund av knapphet på arbetskraft icke kunnat bedrivas i den takt, som avsetts. Styrelsen räknar emellertid med att det skall bli möjligt att inhämta de under budgetåren 1950/51 och 1951/52 uppkomna förseningarna, så att tidpunkterna för maskinernas beräknade igångsättning icke påverkas.

Arbetena med dammen över älven har fortsatt. Förbiledningstunneln har färdigsprängts, och älvens vatten avledes genom tunneln sedan den 14 december 1951. Maskinstationen är i det närmaste utsprängd.

Anslagsreservationen den 30 juni 1952 var 7 737 000 kr. Att detta belopp blivit så stort, beror till större delen på nämnda försening till följd av brist på arbetskraft, vilken jämväl förorsakat, att likvider för mekanisk utrustning kommit senare än som ursprungligen förutsatts. För budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen medelsbehovet till 20 000 000 kr.

K r a f t s t a t i o n v i d J ö s s e f o r s e n .

Enligt ett år 1934 tecknat avtal, vilket godkänts av Kungl. Maj:t enligt bemyndigande av 1935 års riksdag (proposition nr 122), arrenderar Bille-ruds aktiebolag kronans andel i Jössefors vattenfall i Jösse älv, Byälvens flodområde. Avtalet avser en arrendetid till den 1 januari 1974, dock med rätt för styrelsen att uppsäga det till den 31 december 1962 under vissa förutsättningar rörande kraftförsörjningen på statsbanesträckan Laxå—

Charlottenberg och med rätt för bolaget att eljest förlänga det till den 1 januari 1984. Arrendeavgiften utgör 25 000 kr. per år. Vid en eventuell förlängning av arrendetiden från 1974 till 1984 skall dock arrendeavgiften omräknas med hänsyn till inträdd ändring av kraftavgiften enligt vattenfallsstyrelsens normaltaxa för den utvinnbara kraftmängden.

Enligt det år 1946 ingångna Jösseforsavtalet, vilket godkänts av Kungl. Maj:t den 10 maj 1946 enligt bemyndigande av 1946 års riksdag (proposition nr 157), ändrades arrendeavtalets bestämmelser i så måtto, att kraftförsörjningen för bansträckan Laxå—Charlottenberg icke får åberopas vare sig för uppsägning till den 31 december 1962 eller som hinder för förlängning av giltighetstiden till den 1 januari 1984. I övrigt innehåller Jösseforsavtalet överenskommelse om gemensamt utförande av en kraftstation vid Jösseforsen, baserad på att styrelsen bekostar utbyggnad för större vattenföring än som för bolagets del är erforderlig och äger rätt att utnyttja den därmed vunna spetseffekten, under det att bolaget erhåller den kraftmängd, som en för bolagets behov utbyggd anläggning skulle lämnat. Efter arrendetidens utgång skall styrelsen antingen, under förutsättning att Jösseforsstationen är i drift, erhålla kraftleverans från bolaget motsvarande kronans i stationen utnyttjade naturkraft eller inlösa de på det utarrenderade området uppförda byggnaderna enligt arrendeavtalets bestämmelser.

I särskild skrivelse den 1 december 1952 har vattenfallsstyrelsen hemställt om godkännande av två vid skrivelsen fogade, den 19 november och den 1 december 1952 dagtecknade tilläggsavtal till förutnämnda båda avtal.

Styrelsen erinrar om att man, när Jösseforsavtalet träffades, räknade med att kraftstationen vid Jösseforsen skulle bli färdig på hösten 1948. Stationen kunde emellertid icke tagas i drift förrän den 23 oktober 1951, alltså med tre års försening. Tidpunkten för färdigställandet bestämdes närmast av att leveransen av generatorn försenats, ehuru under byggnadstiden även andra omständigheter uppträdde, vilka förmodligen skulle försett även en enbart för bolagets ändamål avsedd anläggning, såsom dåligt berg för tunnlarna och arbetskonflikter. Fördröjningen med generatorleveransen var delvis avsiktligt åstadkommen för att bereda företräde för vissa andra för styrelsen just då viktigare maskiner i generatorleverantörens tillverkningsprogram och i så måtto har Billeruds aktiebolag otvetydigt rätt att erhålla ersättning för olägenheterna. I övrigt föranleddes den av de allmänna svårigheter, som förelåg under ifrågavarande tid för tillverkningen av stora kraftstationsmaskiner och vilka medförde förseningar för så gott som alla då under byggnad varande kraftstationer. Det har emellertid gjorts gällande, att förseningen skulle blivit betydligt mindre för den till storleken mindre generator, som skulle ha ingått i en enbart för bolagets ändamål utbyggd station, och vissa sannolikhetsskäl kan andragas härför, även om det givetvis är omöjligt att bestämt avgöra, vad som skulle inträffat i det tänkta fallet.

Efter överväganden om behandlingen av de avvikelser från de avsedda samarbetsförhållandena, som Jösseforsstationens försening medfört, har vattenfallsstyrelsen och Billeruds aktiebolag enats om att den lämpligaste formen för kompensering av bolagets olägenheter av såväl avsiktlig som oavsiktlig fördröjning med generatorleveransen är, att i stället för omedelbar direkt ersättning medelst kraft eller pengar avtalstiden för arrendeavtalet och Jösseforsavtalet förlänges med tre år. Bolaget kommer därvid att få tillgodogöra sig Jösseforsstationen och kronans däri utnyttjade vattenkraft under lika lång tidsperiod, som från början var avsett, vilket framstår som rimligt. I samband med avtalstidens förlängning förskjutes den tidpunkt, då arrendavgiften skall omregleras, lika mycket, vilket har relativt liten ekonomisk betydelse. På grundval av nämnda ersättningsprincip har mellan styrelsen och bolaget ingåtts två tilläggsavtal, det ena avseende arrendeavtalet, det andra avseende Jösseforsavtalet. Tilläggsavtalen träder i kraft endast om de godkännes av Kungl. Maj:t.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med bifall till vattenfallsstyrelsens förslag, föreslå riksdagen

I. att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- | | |
|---|--------------------|
| a) <i>Utbyggnad av Västerås ångkraftstation</i> | 3 500 000 kronor, |
| b) <i>Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag</i> | 20 000 000 kronor, |
| c) <i>Kraftstationer i Indalsälven mellan Litselet och Gesunden</i> | 25 000 000 kronor, |
| d) <i>Kraftstation vid Kilforsen</i> | 16 000 000 kronor, |
| e) <i>Kraftstation vid Lasele</i> | 20 000 000 kronor, |
| f) <i>Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation</i> | 5 000 000 kronor, |
| g) <i>Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken</i> | 15 000 000 kronor, |
| h) <i>Kraftstation vid Liggaforsen</i> | 20 000 000 kronor; |

II. att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till *Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 19 000 000 kronor;

III. att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de den 19 november och den 1 december 1952 mellan vattenfallsstyrelsen och Billeruds aktiebolag träffade tilläggsavtalen rörande Jösseforsen.

[28] 3. Regleringsföretag. Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov för nästa budgetår till regleringsföretag avser följande företag:

	Tidigare anvisat	Äskat anslag 1953/54
	tusental kronor	
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	14 591 ¹	2 000
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	52 700 ²	12 000
Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde	—	1 000
	Summa 15 000	

Vattenfallsstyrelsen.

Ifråga om de olika regleringsföretagen har vattenfallsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde.

Till regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde har senast för budgetåret 1951/52 anvisats 500 000 kr.

Regleringarna genomföres av Indalsälvens regleringsförening, och kostnaderna fördelas på delägarna i föreningen efter båtnaden. I den mån nya kraftstationer färdigställs, har ägarna till dessa att inbetala sina andelar i de redan företagna regleringarna. Dessa andelar kommer därmed de tidigare delägarna tillgodo. Regleringsåtgärderna blir till nytta för vattenfallsstyrelsens kraftstationer vid Midskog, Stadsforsen och Hölleforsen.

På grundval av uppgifter från Indalsälvens regleringsförening beräknas anslagsbehovet den 30 juni 1954 uppgå till ca 16 600 000 kr. eller ca 2 000 000 kr. utöver hittills anvisade medel. Detta medelsbehov föranledes av fortsatta arbeten med de hittills beslutade regleringsföretagen.

Anslagsreservationen den 30 juni 1952 var 3 443 000 kr. Detta rätt höga belopp beror till stor del på att vattendomstolsutslag icke erhållits inom beräknad tid. För budgetåret 1953/54 erfordras ett anslagstillskott av 2 000 000 kr.

Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde.

Regleringsåtgärderna i Fjällsjöälven och Faxälven, av vilka de senare via Vängelälven delvis tillgodogöres inom Fjällsjöälvens flodområde, kommer till nytta i kraftstationerna vid Nämforsen och Forsmo samt den under byggnad varande kraftstationen vid Kilforsen. Genom regleringarna i Ångermanälvens huvudgren, benämnd Åseleälven, vinnes ökad energiproduktion vid kraftstationerna i Nämforsen och Forsmo samt vid de planerade och delvis påbörjade kraftstationerna ovanför sammanflödet med Fjällsjöälven. I den mån andra företag än vattenfallsstyrelsen utbygger kraftstationer i vattendraget, skall kostnadsandelar överföras på dem i förhållande till båtnaden. Enligt träffade överenskommelser fördelas kostnaderna för vissa företag redan från början även på kraftstationer, som är under byggnad.

¹ Inklusive 530 000 kr., som överförts från anslaget till Kraftstation vid Midskogsforsen.

² Inklusive 200 000 kr. ur dispositionsanslaget.

Beträffande de pågående regleringsarbetena meddelar styrelsen bl. a. följande.

Vid Borgasjön har arbetena bedrivits planenligt och regleringen beräknas kunna tagas i bruk partiellt under vintern 1952/53. För Ormsjön har vattendomstolen meddelat tillfälligt tillstånd. Ehuru byggnadsarbetena ännu icke är fullt avslutade, har regleringen tagits i bruk. För Rörströmssjön, där vissa förberedande arbeten enligt tidigare planer redan skulle ha varit påbörjade, har vattendomstolen ännu icke kunnat påbörja handläggningen av målet, varför inga arbeten kunnat igångsättas.

Regleringarna av Fjällsjön, Bodumsjön, Hotingsjön och Vängelsjön, vilka ingår som led i den avtrappning av Fjällsjöälven, som skall möjliggöra vecko- och helgreglering vid Kilforsen, har fortskridit programenligt. Under förutsättning att vattendomstolen hinner behandla målet tillräckligt snabbt, torde regleringen av samtliga dessa fyra sjöar kunna börja utnyttjas under 1953, samtidigt med att Kilforsens kraftstation blir driftfärdig. Arbetena kommer emellertid att avslutas först under påföljande budgetår.

För regleringsförhållandena i huvudgrenen, också kallad Åseleälven, redogjordes i 1951 års petita. Ansökan om reglering av Ransaren med ett bruttomagasin av 415 milj. m³ har ingivits till vattendomstolen, och arbetena med tillfartsväg till den blivande arbetsplatsen har påbörjats. Ansökan om reglering av Malgomaj är avsedd att ingivas till domstolen under innevarande budgetår. Arbetena för detta företag bör påbörjas under nästa budgetår.

För de fortsatta regleringsarbetena inom Faxälvens flodområde, vilka som nämnts via Vängelälven delvis kommer till nytta även för vattenfallsstyrelsens kraftstationer, skall ytterligare kapitalinsatser erläggas till Faxälvens regleringsförening.

Den 30 juni 1952 förelåg en anslagsreservation av 9 000 kr. För de fortsatta regleringsarbetena i Ångermanälven samt för inbetalningar till Faxälvens regleringsförening erfordras ett anslag av 12 000 000 kr. för budgetåret 1953/54.

Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde.

För förberedande av regleringar i Umeälven bildades år 1947 Umeälvens regleringsförening, i vilken vattenfallsstyrelsen ingick som medlem. Föreningens verksamhet har finansierats medelst insatser från medlemmarna och bidrag från dessa för undersökningar och förberedande åtgärder med fördelning i stort sett efter de innehavda fallhöjderna. Vattenfallsstyrelsens tillskott har enligt gällande föreskrifter täckts medelst driftmedel utom själva insatserna och bidragen till anskaffningar av fastigheter och anläggningar, för vilka dispositionsanslaget anlitats med sammanlagt ca 380 000 kr.

Med hänsyn till planerade kraftverksutbyggnader i älven bör de egentliga regleringsarbetena påbörjas under budgetåret 1953/54. Kostnaderna härför skall fördelas i förhållande till båtnaden på ägarna av de kraftverk, som beräknas vara driftfärdiga, när regleringen är klar att tagas i bruk. Av enskilda företag är redan Pengforsen, vilken beräknas bli färdig till 1955, under utbyggnad, och styrelsen förväntar, att ytterligare sådana utbyggnader skall påbörjas inom den närmaste tiden.

Enligt företagna undersökningar bör regleringen av sjön Storuman komma först och vara färdig att delvis tagas i bruk under år 1957. Föreliggande förslag, vilket underställts vattendomstolen under år 1952, innebär tillskapande av ett regleringsmagasin med en volym av 1 400 milj. m³. Vid sjöns utlopp vid Forsnacken bygges en damm, som förses med erforderliga utskov. En mindre damm uppföres vid Lillån nära Storumans municipalsamhälle i direkt anslutning till den planerade Umeluspens kraftstation. För att icke stora skador skall uppkomma för Storumans samhälle, anlägges en invallningsdamm över Luspviken utanför samhället. Genom ett grundområde i sjöns södra del gräves kanaler och utloppet fördjupas. Umnäs-sjön närmast ovanför Storuman inbegripes i regleringen genom en sänkningsskanal vid utloppet.

Totalkostnaden för Storumans reglering har preliminärt beräknats till 32 000 000 kr. Vattenfallsstyrelsens andel väntas icke överstiga 70 procent och blir i slutstadiet lägre. Med regleringen vinnes dels ökad energiproduktion vid kraftstationerna nedanför i vattendraget (i genomsnitt 350 M kWh per år vid full utbyggnad), dels sådan möjlighet för överflyttning av vattentappningen från låg- till högbelastningstid, som är förutsättningen för ett ekonomiskt utnyttjande av vattenfallen. Vattenfallsverkets kostnadsandel för de inledande regleringsarbetena under budgetåret 1953/54 beräknar styrelsen till 1 000 000 kr.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 26 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte, med bifall till vattenfallsstyrelsens förslag, föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- | | |
|---|--------------------|
| a) Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde | 2 000 000 kronor, |
| b) Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde | 12 000 000 kronor, |
| c) Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde | 1 000 000 kronor. |

[29] 4. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk. För ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 120 000 000 kr. Å tilläggsstat till riksstaten för nämnda budgetår äskas 30 000 000 kr. För nästa budgetår äskas 150 000 000 kr.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att den totalt medgivna investeringen i distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk den 30 juni 1952 utgjorde 657 953 761 kr. Ändringen under det senast förflutna budgetåret redovisas på följande sätt:

Investeringsrätt den 30 juni 1951	557 227 053
För budgetåret 1951/52 anvisat anslag	
på riksstat	62 000 000
på tilläggsstat	40 000 000
	Summa kr. 659 227 053

Avgår netto till följd av omföringar mellan anslag, försäljningar
och ned- resp. uppskrivning mot värdeminskningsskonto .. — 1 273 292

Investeringsrätt den 30 juni 1952	657 953 761
---	-------------

I anslutning härtill anför vattenfallsstyrelsen följande.

Den 30 juni 1952 hade 661 348 711 kr. tagits i anspråk, varför investeringsrätten överskridits med 3 394 950 kr. Detta överskridande har täckts medelst ett temporärt tillskott av 3 500 000 kr. ur statens vattenfallsverks dispositionsanslag. För budgetåret 1952/53 har riksdagen anvisat 120 000 000 kr., varför under innevarande budgetår ett sammanlagt belopp av 116 605 050 kr. står till förfogande.

En genomgång av medelsbehovet för det löpande budgetåret har emellertid givit till resultat, att det disponibla anslaget icke räcker till utan att ett tillskott av 30 000 000 kr. erfordras på tilläggsstat för budgetåret 1952/53. Anledningen är förutom viss uppgång av pris- och lönenivån över vad som låg till grund för beräkningarna hösten 1951, närmast den, att de fortlöpande undersökningarna i högre grad än som antogs 1951, påvisat behov av så brådskande förstärkningar och kompletteringar av distributionsnätet, att materialanskaffning och apparatbeställning erfordras redan under innevarande budgetår. Som exempel nämner styrelsen bl. a. den kraftledning för 380 kV mellan Enköping och Norrköping, som befunnits erforderlig för östra Götalands kraftförsörjning och de åtgärder, som betingas av den avsedda ökade brytningen vid de lappländska malmfälten.

För budgetåret 1953/54 beräknar vattenfallsstyrelsen det totala medelsbehovet till 150 000 000 kr. och framhåller, att detta belopp är lika stort som det för innevarande budgetår beräknade, inklusive äskade anslag på tilläggsstat.

Styrelsen meddelar, att det i och för sig stora medelsbehovet motiveras av den fortgående belastningsutvecklingen och den allt nordligare lokaliseringen av såväl statens som de enskilda och kommunala företagens kraftverksutbyggnader. Av de totala anslagsbehoven, 150 000 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1952/53 och 1953/54, föranledes de väsentligaste delarna av utbyggnaden av stamlinjenätet för 380 och 200 kV och därav, vardera året, cirka 40 000 000 kr. av den överföring på nämnda nät för enskilda och kommunala företags räkning, som vattenfallsstyrelsen enligt erhållet uppdrag skall ombesörja.

Vattenfallsstyrelsen lämnar slutligen en detaljerad redogörelse för de olika företag som skall utföras med de å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 och å riksstaten för budgetåret 1953/54 äskade medlen.

Beträffande innehållet i denna redogörelse torde få hänvisas till handlingarna.

I detta sammanhang har vattenfallsstyrelsen anmält, att behov icke längre föreligger av det senast för budgetåret 1950/51 anvisade anslaget till Kraftöverföring från Norge till Danmark om totalt 10 000 000 kr.

Vattenfallsstyrelsen äskar sålunda till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk ett investeringsanslag av 150 000 000 kr. å riksstaten för nästa budgetår.

Departementschefen.

Under hänvisning till vad jag anfört under punkten 26 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

[30] 5. Kraftöverföring från fastlandet till Gotland.

Med bifall till propositionen 1950: 35 anvisade riksdagen för budgetåret 1950/51 ett begynnelseanslag om 2 500 000 kr. till anordnande av kraftöverföring från fastlandet till Gotland. Beloppet har i sin helhet avskrivits. För budgetåret 1953/54 äskar vattenfallsstyrelsen till detta ändamål 14 000 000 kr.

Vattenfallsstyrelsen.

Beträffande förutsättningarna för det av riksdagen år 1950 fattade beslutet att anvisa medel för en kraftöverföring från fastlandet till Gotland erinrar vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 29 september 1952 om bl. a. följande:

Projektet avser en likströmsöverföring med omriktaranläggningar invid Västervik och Visby jämte en sjökabel mellan dem, varvid med utrustningen i denna första etapp kan överföras 20 000 kW. Anläggningarna har tidigare antagits kunna färdigställas till år 1954 eller 1955. Anläggningskostnaden beräknades på grundval av det före krondevalveringen föreliggande prisläget till 9 500 000 kr. Överföringens ekonomi påverkades av att det ansågs nödvändigt att hålla full ångreserv på Gotland enär långvariga driftavbrott icke var uteslutna. Om kapitalkostnaderna skulle belasta distributionen på Gotland, skulle överföringen icke innebära någon fördel för kraftkonsumenter på Gotland, i det fall att kolpriset ginge ned till 35 å 40 kr. per ton. Med ett räntefritt statsbidrag motsvarande anläggningskostnaden skulle man emellertid uppnå, att kraftpriserna på Gotland icke översteg fastlandets normalpriser med mer än som motsvarade reservhållningskostnaderna. Medelsbehovet beräknades uppgå till 2 500 000 kr. under budgetåret 1950/51, avseende beställningslikvider och andra förberedelsekostnader, och återstoden väntades falla på budgetåret 1953/54 och tiden därefter.

Framför allt på grund av de kostnadsstegringar, som inträffat efter företags planering, kommer detsamma enligt vattenfallsstyrelsens nu företagna beräkningar att draga dubbelt så stora kostnader som förutsågs år 1950. Emellertid har även belastningsutvecklingen på Gotland visat en för överföringsföretaget opåräknat förmånlig utveckling. Beträffande de sålunda inträdda förändringarna anför styrelsen i huvudsak följande:

I fråga om kostnaderna inträder enligt år 1952 verkställda beräkningar en betydande ökning, nämligen till 19 000 000 kr. Anledningen härtill är i främsta rummet inverkan av krondevalveringen och den allmänna prisstegringen sedan år 1948. I viss utsträckning har därjämte inverkat, att en del utvidgningar och kompletteringar av utrustningen visat sig nödvändiga eller lämpliga och att vissa kostnadsposter på grund av felande erfarenheter om anläggningar av här ifrågavarande slag blivit i den första kalkylen uppskattade för lågt. Det senare gäller bl. a. husbyggnadsarbetena, anordnande av avlopp för omriktarstationen på Gotland och kontroll- och lokalanläggningarna. Bland de tillkomna kompletteringarna må nämnas diesellaggregat för att säkra tillgång på lokalkraft i Gotlandsstationen och anordnande av en direkt radioförbindelse mellan de båda anläggningarna i och för driften av överföringen.

Belastningsutvecklingen på Gotland har sedan år 1949 något överträffat de prognoser, på vilka utredningen om likströmsöverföringen var baserade, och detta trots att kolpriset icke, som år 1949 antogs, ytterligare sjunkit utan tvärtom fortsatt att kraftigt stiga — med åtföljande högre kraftpriser — för att först på allra senaste tiden gå något tillbaka. Belastningsnivån vid den tidpunkt, då kraftöverföring från fastlandet kan påbörjas, torde därför komma att ligga cirka 10 procent över vad som antogs vid utredningarna. Detta jämte den bibehållna höga kolprismivån ökar betydligt den nytta, som överföringen kommer att medföra.

I fråga om de åtgärder för företagets utförande, som hittills vidtagits, meddelar styrelsen bl. a. följande:

Arbetet med likströmsöverföringen har bedrivits programenligt dels av vattenfallsstyrelsen, dels av de firmor, som skall leverera omriktare och kabel. Förläggning, utformning och konstruktion av alla väsentliga delar är numera fastställda. Det torde visa sig möjligt att färdigställa utrustningen för provdrift redan i början av år 1954, alltså icke oväsentligt tidigare än som från början beräknades.

Aktiebolaget Gotlands kraftverk har genomfört den förutsatta utvidgningen av ångkraftverket vid Slite, vilket sedermera skall utgöra reserv. Den i kontraktet med bolaget stadfästa målsättningen, att Gotland skall erhålla fastlandets kraftpriser med blott mindre, av den nödvändiga reservhållningen betingade tillägg, medför fortfarande, att ränteavkastning på det för överföringen erforderliga kapitalet icke kan erhållas.

Vattenfallsstyrelsen meddelar slutligen, att begynnelseanslaget om 2 500 000 kr. är helt taget i anspråk. Av de återstående, nu beräknade kostnaderna (19 000 000 — 2 500 000) ca 16 500 000 kr. erfordras enligt styrelsen 14 000 000 kr. under nästa budgetår. Styrelsen hemställer därför att ett investeringsanslag av 14 000 000 kr. anvisas för budgetåret 1953/54 samt att ett lika stort avskrivningsanslag anvisas å driftbudgeten för samma budgetår.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag anfört under punkten 26 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kraftöverföring från fastlandet till Gotland* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kr.

[31] 6. **Diverse anslag.** Under denna punkt har sammanförts vissa anslagsfrågor av i huvudsak finansiell natur. Vattenfallsstyrelsen äskar till inköp av vattenfall och fastigheter 1 000 000 kr. och såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag 6 000 000 kr.

Härjämte hemställer styrelsen om medgivande att öka styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 45 till 65 milj. kr. Å tilläggsstat äskar styrelsen ett investeringsanslag av 20 000 000 kr. till inventarier m. m.

Vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat i huvudsak följande motivering för sina äskanden.

Inköp av vattenfall och fastigheter.

Till inköp av vattenfall och fastigheter har för budgetåret 1952/53 anvisats 500 000 kr.

Vid tiden för avgivande av styrelsens äskanden fanns, medräknat det för budgetåret 1952/53 anvisade beloppet, tillgängligt ett odisponerat belopp av 1 280 284 kr.

För budgetåret 1953/54 äskar vattenfallsstyrelsen ett anslagstillskott av 1 000 000 kr. Betydande vattenfallsköp, vid vilka kontant köpeskilling ifrågakommer, är under beredning, och under innevarande eller nästa budgetår torde det bli aktuellt att förvärva erforderlig mark för det planerade ångkraftverket på västkusten, varvid köpeskillingen beräknas begränsa sig till sådant belopp, att den lämpligen kan utgå från här förevarande anslag.

Vattenfallsstyrelsen har lämnat sedvanlig specificerad redogörelse för anslagets användning under det sist förflutna budgetåret.

Inventarier m. m.

För inventarier, material och andra rörelsemedelsbehov står till vattenfallsstyrelsens förfogande ett anslag av 51 356 283 kr., sedan 15 000 000 kr. anvisats till inventarier m. m. för budgetåret 1952/53. Därjämte förfogar styrelsen över en rörlig kredit hos riksgäldskontoret, för vilken maximibeloppet för närvarande är 45 000 000 kr.

Sammanlagda värdet av verkets inventarier och material uppgick den 30 juni 1952 till 113 499 809 kr. Det översteg sålunda summan av anslaget och den rörliga kreditens maximibelopp med 17 143 526 kr.

Det visar sig sålunda, framhåller vattenfallsstyrelsen, att den år 1951 förutsedda uppgången av här ifrågavarande medelsbehov betydligt överträffats. Anledning härtill är den allmänna prisstegringen och i någon mån ökad bränslelagring samt i övrigt utökningar av materiallager och beståndet av arbetsmaskiner i samband med den omfattande byggnadsverksamheten. Utvecklingen kommer att fortsätta, bl. a. därför att det nu framlagda utbyggnadsprogrammet innebär en utökning av antalet arbetsplatser. Såväl välförsedda materiallager som tillräcklig tillgång på arbetsmaskiner är

förutsättningar för programmet genomförande i avsedd takt och för nedbringande av byggnadskostnaderna. Under de senaste åren har så gott som permanent förelegat eftersläpning i fråga om tillgång på rörelsemedel i förhållande till behovet, och den rörliga krediten hos riksgäldskontoret, vilken ursprungligen var avsedd för utjämning av fluktuationer och som en reserv, har som regel varit fullt utnyttjad, varför möjligheten att inleverera överskottsmedel påverkats. Styrelsen förordar därför en förstärkning av rörelsemedlen, som icke snävt begränsas till föreliggande minimibehov utan anpassas så att den delvis kan innebära en viss reserv. Förekomsten av en sådan reserv kommer icke att påverka medelsanvändningen för ifrågavarande ändamål, när denna är nästan automatiskt given av driftens krav på bränslelagring, byggnadsarbetenas maskinbehov och dylikt.

Det behövliga tillskottet till rörelsemedlen fram till den 30 juni 1954 har styrelsen i sin skrivelse beräknat till 40 milj. kr., fördelat med hälften på innevarande och hälften på nästa budgetår. Styrelsen föreslår, att tillskottet under det löpande budgetåret skall få karaktären av ett anslag å tilläggsstat till Inventarier m. m. om 20 milj. kr., medan maximibeloppet av styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret fr. o. m. budgetåret 1953/54 föreslås höjd med 20 milj. kr. till 65 milj. kr. Totalvärdet av inventarieanslaget kommer efter nyssnämnda tillskott att uppgå till ca 71 350 000 kr. Styrelsen räknar med att även detta belopp under lång tid framåt kommer att understiga totalbehovet.

Riksräkenskapsverket har i yttrande den 15 oktober 1952 erinrat om, att den rörliga kredit hos riksgäldskontoret, som vattenfallsstyrelsen förfogar över, för närvarande torde konstant behöva utnyttjas till sitt maximibelopp, 45 milj. kr. Med hänsyn härtill förordar riksräkenskapsverket, att den av vattenfallsstyrelsen begärda ökningen av rörelsemedlen med 40 milj. kr. i sin helhet tillgodoses genom anvisande av ett investeringsanslag för ändamålet.

Statens vattenfallsverks dispositionsanslag.

Såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag har för budgetåret 1952/53 anvisats 3 000 000 kr. Den ej disponerade delen av anslaget uppgick den 1 juli 1952 till 8 764 665 kr., sedan det tillförts dels vissa under det förflutna budgetåret temporärt disponerade belopp och dels nyssnämnda anslag för budgetåret 1952/53.

Vattenfallsstyrelsen förutser, att dispositionsanslaget kommer att bli hårt taget i anspråk under innevarande budgetår. För påbyggnad av dammen vid Stadsforsens kraftstation återstår den andra hälften av kostnaderna. Styrelsen avser vidare att inom kort framlägga förslag om en ny kontorsbyggnad i Luleå med hemställan att härför, trots att kostnadsbeloppet ligger rätt högt, anvisas medel ur dispositionsanslaget med fördelning på innevarande och nästa budgetår. Tillskott utöver av riksdagen anvisade slutbelopp kommer att erfordras till vissa anslag, bl. a. anslaget till lagringsanordning. Temporära anvisningar mot budgetårets slut kan behövas

för vissa pågående arbeten och för påbörjande, särskilt betalning av första maskinlikvider, av nya utbyggnader, sedan riksdagens beslut om dem föreligger. Vattenfallsstyrelsen anser det dock icke vara nödvändigt att begära ytterligare tillskott till anslaget redan under innevarande budgetår men hemställer med hänsyn till att den berörda höga anslagsbelastningen under den närmaste tiden till betydande del är definitiv, att anslaget för budgetåret 1953/54 höjes till 6 000 000 kr.

Av vattenfallsstyrelsen avgiven redovisning för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1951/52 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Departementschefen.

Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens äskande i fråga om anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter.

Beträffande styrelsens framställning om ökade rörelsemedel får jag anföra följande. Det i vattenfallsverkets förråd nedlagda kapitalet har på grund av prisstegringen och den ökade byggnadsverksamheten successivt vuxit. Det bokförda värdet av verkets inventarier och materiel uppgick sålunda per den 30 juni 1952 till 113,5 milj. kr. och beräknas under innevarande budgetår stiga med ytterligare 15 milj. kr. Till finansiering av förrådshållningen har intill nämnda tidpunkt anvisats investeringsanslag om sammanlagt 36,4 milj. kr., varjämte en rörlig kredit om 45 milj. kr. ställts till verkets förfogande. Av den senare hade 35 milj. kr. utnyttjats. Differensen mellan förrådsvärdet och de ianspråktaga rörelsemedlen uppgick sålunda vid ingången av nu löpande budgetår till ca 42 milj. kr. och hade täckts genom att driftsmedel bundits i förråden. För innevarande budgetår har anvisats ytterligare ett anslag av 15 milj. kr. till inventarier m. m., vilket i stort sett torde täcka den beräknade förrådsökningen under året.

För att kunna frigöra en del av de i förråden bundna driftsmedlen och dessutom kunna skapa en reserv av rörelsemedel för det fall att en fortsatt ökning av förrådskapitalet befinnes nödvändig, hemställer vattenfallsstyrelsen nu, att ytterligare 40 milj. kr. skall anvisas. Beloppet föreslås fördelat på ett anslag av 20 milj. kr. under innevarande budgetår och en ökning av den rörliga krediten fr. o. m. nästa budgetår med likaledes 20 milj. kr. Jag finner styrelsens framställning väl motiverad. Dock anser jag, att en fullständig reglering av de i inventarier och materiel bundna driftsmedlen, som den 30 juni 1952 uppgick till ca 42 milj. kr., bör ske under innevarande och nästa budgetår. Då de nu av styrelsen äskade rörelsemedlen i så fall kommer att tagas i anspråk därför, erfordras att ytterligare medel anvisas för att täcka den förrådsökning, som kan bli aktuell under nästa budgetår och för att en önskvärd reserv av rörelsemedel skall stå till styrelsens förfogande. Enligt vad styrelsen under hand meddelat mig, är för detta ändamål ett belopp av 30 milj. kr. erforderligt. Jag förordar därför att det av styrelsen i 1952 års petita äskade beloppet om 40 milj. kr. anvisas i form av investeringsan-

slag och att dessutom vattenfallsverkets rörliga kredit höjes med 30 milj. kr. Jag hemställer sålunda i annat sammanhang att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas ett anslag av 20 milj. kr. till Inventarier m. m. och föreslår under denna punkt att för nästa budgetår anvisas ytterligare 20 milj. kr. för samma ändamål samt att vattenfallsverkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret fr. o. m. nästa budgetår höjes från 45 till 75 milj. kr.

Till dispositionsanslaget har vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår äskat 6 milj. kr., innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 3 milj. kr. Med hänsyn till den ökade omfattningen av vattenfallsverkets investeringar anser jag mig kunna tillstyrka styrelsens förslag.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I) att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Inköp av vattenfall och fastigheter* .. 1 000 000 kronor,

b) *Inventarier m. m.* 20 000 000 kronor,

c) *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* 6 000 000 kronor,

II) att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att förberedande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk från och med budgetåret 1953/54 tillhandahålla en från 45 000 000 kronor till 75 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Luftfartsfonden.

[32] **Luftfartens markorganisation.** Till luftfartens markorganisation har för budgetåren 1951/52 och 1952/53 anvisats samt för budgetåret 1953/54 äskats följande investeringsanslag:

	1951/52	1952/53	1953/54
Markförvärv	—	1 000	1 000
Flygfältsbyggen	—	2 000 000	5 850 000
Byggnader	—	1 000	600 000
Teleutrustning m. m.	1 000	100 000	90 000
Belysningsanläggningar	—	1 000	1 470 000
Fordon, maskiner och redskap	1 000	300 000	375 000
Försvarsberedskap	—	—	400 000
Luftfartsverkets dispositionsanslag ...	400 000	1 000	1 000 000
	402 000	2 404 000	9 786 000

Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å tidigare anvisade anslag en behållning av i runt tal 13,4 milj. kr. Den 1 juli 1952 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av omkring 15,8 milj. kr. tillgängligt för pågående och nya arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luftfartens markorganisation budgetåret 1951/52 uppgick till i runt tal 7 milj. kr.

Luftfartsstyrelsen.

I petita den 24 september 1952 har luftfartsstyrelsen äskat anslag för budgetåret 1953/54 med tillhopa 9 386 000 kronor. Styrelsen har därjämte i särskild skrivelse hemställt att 400 000 kronor anvisas å luftfartsfonden till åtgärder för försvarsberedskap.

Luftfartsstyrelsen erinrar i sina petita om att Kungl. Maj:t den 25 april 1952 (jämför statsutskottets utlåtande 1952: 9) anbefallt styrelsen att avgiva förslag till reglering av kvarstående behållningar å de under luftfartsfonden anvisade investeringsanslagen. Kungl. Maj:ts uppdrag innebär, att förefintliga behållningar, i den mån de icke under innevarande budgetår tages i anspråk för av statsmakterna i princip beslutade arbeten och anskaffningar, skall på så sätt indragas, att några dylika medel icke kvarstår efter den 1 juli 1953. I stort sett betyder detta, att kostnaderna för de arbeten m. m. som skall påbörjas eller fortsättas eller slutföras efter nyssnämnda datum, måste täckas genom nyanvisade investeringsmedel. Styrelsen, som i särskild skrivelse avser att ingiva förslag till reglering m. m. av efter den 1 juli 1952

kvarstående odisponerade behållningar under investeringsanslagen å luftfartsfonden, har därför i det följande förutsatt, att nya medel kommer att anvisas för investeringarna under budgetåret 1953/54.

För budgetåret 1953/54 äskar styrelsen anslag endast för fullföljande av redan påbörjade eller i princip beslutade arbetsprojekt samt för ersättningsanskaffningar m. m., som icke utan allvarliga olägenheter kan uppskjutas.

Luftfartsstyrelsen meddelar vidare, att en utredning påbörjats inom styrelsen rörande luftfartsverkets fortsatta ställning som affärsdrivande verk samt frågan om den utsträckning i vilken verkets inkomster bör täcka dess utgifter. Det slutliga resultatet av utredningen torde emellertid kunna framläggas tidigast under våren 1953.

Frågan, var gränsen bör dragas för de kostnader, som i princip skall täckas av luftfartsverkets inkomster, kan, fortsätter styrelsen, visserligen diskuteras, men man torde redan nu kunna uttala, att det är sannolikt, att i varje fall ränte- och amorteringskostnader för flygfältsbyggen icke på detta sätt kan täckas. Däremot bör kanske på nyinvesteringar i byggnader uppställas det kravet, att täckning för de årliga kostnaderna därå på längre sikt skall kunna åvägbringas. Med hänsyn härtill samt till önskvärldheten av att en ytterligare stegring av underskottet på luftfartsfonden i möjligaste mån bör undvikas, föreslår luftfartsstyrelsen i det följande, att investeringsmedel för flygfältsbyggen, som kan komma att beviljas för budgetåret 1953/54, får omedelbart avskrivas. Då också en avsevärd del av luftfartsverkets dispositionsanslag användes för sistnämnda ändamål, bör även detta anslag till viss del omedelbart avskrivas.

Luftfartsstyrelsen utgår från att Kungl. Maj:t — i likhet med vad som för närvarande är fallet — må kunna vidtaga de omdispositioner med avseende å användningen av de under resp. anslagsposter anvisade medel, som på grund av nu icke förutsebara omständigheter kan befinnas påkallade.

Markförvärv.

Den 30 juni 1952 uppgick behållningen å anslaget till Markförvärv till 752 000 kr. Till markförvärv har för innevarande budgetår anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr.

Under innevarande budgetår kommer de för storflygplatsen erforderliga markinköpen i huvudsak att avslutas. Därefter förutses tills vidare icke några nämnvärda ytterligare markförvärv för luftfartsverkets del. Med hänsyn till att ett smärre behov av medel föreligger för nu berörda ändamål hemställer luftfartsstyrelsen att anslagsposten för budgetåret 1953/54 upptages med 1 000 kr.

Flygfältsbyggen

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Flygfältsbyggen en behållning av 5,6 milj. kr. För innevarande budgetår har anvisats 2 milj. kr. för ändamålet.

Luftfartsstyrelsen har anmält följande anslagsbehov för nästa budgetår:

1. Storflygplatsen vid Halmsjön 3 350 000 kr.

Enligt beslut av 1952 års riksdag har byggnadsplan för storflygplatsen i Halmshjön begränsats så, att fältet tills vidare skall utbyggas som reservflygplats till Bromma. Därför erforderliga arbeten förutsågs kunna vara slutförda under 1954. Investeringskostnaderna enligt detta program beräknades hösten 1951 till 9,8 milj. kr., varav 7,5 milj. kr. belöpte på färdigställandet av en landningsbana jämte ett begränsat stationsområde och en taxibana.

Luftfartsstyrelsen erinrar om att byggnadsdelegationen för storflygplatsen i skrivelse till styrelsen den 20 augusti 1952 anför, att arbetet inom den reducerade första byggnadsetappen numera fortskridit så långt, att de förberedande åtgärderna för beläggningsarbetena — omfattande huvudbanan och en s. k. taxibana samt ett begränsat stationsområde — kan beräknas bli avslutade i början av år 1953. Denna del av det av statsmakterna beslutade byggnadsprogrammet kommer sålunda i stort sett att kunna utföras inom den beräknade tiden. Under budgetåret 1953/54 avser byggnadsdelegationen att enligt programmet utföra vissa schaktningsarbeten till en kostnad av 50 000 kr., beläggningsarbeten för 2 700 000 kr., vägarbeten och diverse arbeten till en sammanlagd kostnad av 500 000 kr. samt förberedelsearbeten för anordningar för sprängning av banor vid krigsfall för 100 000 kr. eller sammanlagt 3 350 000 kr.

2. Torslanda flygplats 750 000 kr.

För den andra etappen av de pågående utvidgningsarbetena på Göteborg-Torslanda flygplats har 750 000 kr. ställts till luftfartsstyrelsens förfogande. Det är enligt styrelsen av såväl flygsäkerhetsskäl som ekonomiska skäl angeläget, att utvidgningsarbetena får bedrivas utan avbrott. För ändamålet beräknar styrelsen ett belopp av 750 000 kr. erforderligt för budgetåret 1953/54.

3. Bulltofta flygplats 1 500 000 kr.

Utbyggnadsarbetena vid Malmö-Bulltofta flygplats, vilka påbörjades år 1951, har enligt det av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända avtalet mellan luftfartsstyrelsen och Malmö stad beräknats skola bedrivas så, att rullbanan hösten 1954 skulle kunna trafikerats till 1 400 m längd. Genom en särskild överenskommelse mellan styrelsen och staden har arbetena emellertid kunnat planläggas och bedrivas på så sätt, att nämnda första byggnadsetapp kan färdigställas ett år tidigare än beräknat eller under hösten 1953. Arbetena på den andra byggnadsetappen kan därför påbörjas redan under budgetåret 1953/54. Detta påverkar dock icke i nämnvärd grad det tidsschema, enligt vilket staten i överensstämmelse med det ursprungliga avtalet skulle tillskjuta medel för projektet i fråga. Det nya avtalet med staden innebär nämligen att dess kontanta bidrag inbetalas tidigare än ursprungligen avsetts.

Kostnaderna för fältutvidgningen beräknades hösten 1950 på basis av 1949 års prisnivå till 5 500 000 kr., vartill kom ett belopp av i runt tal 700 000

kr. för dränerings- och andra arbeten inom det nuvarande fältområdet. De senare arbetena skulle igångsättas först sedan fältutvidgningen fullbordats. Fältutvidgningsarbetena beräknas numera kosta 6 500 000 kr. Även beloppet för dränerings- och andra arbeten måste sannolikt uppräknas. Enär dessa arbeten tidigast kan igångsättas i slutet av år 1954, kan kostnadsstegringen härför icke för närvarande angivas.

Luftfartsstyrelsen räknar med att arbetena, därest de skall bedrivas så att rullbanan skall kunna trafikeras till 1 400 m längd under hösten 1953 och till 1 800 m längd under hösten 1954, under nästa budgetår kommer att draga en kostnad av 1 500 000 kr.

4. Olika flygplatser 250 000 kr.

För diverse smärre ombyggnads- och kompletteringsarbeten m. m. å olika flygplatser, varav särskilt märkes reparationer och förbättringar av rullbanor och övriga hårdgjorda ytor på Bromma flygplats samt i viss utsträckning även motsvarande arbeten på övriga större trafikflygplatser, beräknar luftfartsstyrelsen under budgetåret 1953/54 erforderligt ett belopp av sammanlagt 250 000 kr.

Luftfartsstyrelsen hemställer alltså, att under anslaget till Flygfältsbyggen anvisas sammanlagt 5 850 000 kr. för nästa budgetår och att samma belopp anvisas under Utgifter för statens kapitalfonder, Avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Byggnader.

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Byggnader en behållning av 4,1 milj. kr. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr.

Luftfartsstyrelsen har anmält följande anslagsbehov för nästa budgetår:

1. Storflygplatsen vid Halmsjön 100 000 kr.

Då den första, reducerade byggnadsetappen av storflygplatsen vid Halmsjön färdigställt, bör, uttalar luftfartsstyrelsen, flygplatsen i början av år 1955 vara i stånd att i begränsad omfattning mottaga trafik. Härför erfordras vissa stationsutrymmen, vilka emellertid i avvaktan på fortsatt utredning om storflygplatsens användning tills vidare bör givas provisorisk karaktär. Förberedelser härför måste emellertid vidtagas redan under nästa budgetår. För ändamålet erfordras ett belopp av 100 000 kr. Ifrågavarande utrymmen skall icke endast tjäna förekommande passagerar- och godstrafik utan även hysa dyrbar, för trafikledningen och flygsäkerhetstjänsten i övrigt nödvändig apparatur m. m., varför inrednings- och andra arbeten icke kan uppskjutas intill dess byggnadsetappen i övrigt färdigställt.

2. Bromma flygplats 400 000 kr.

Genom beslut den 21 november 1952 har Kungl. Maj:t ställt 1 250 000 kr. till luftfartsstyrelsens förfogande för påbörjande av den första byggnadsetappen av ombyggnad för inredning av nya stationsutrymmen vid Stockholm-Bromma flygplats, vilken etapp omfattar permanent inredning av del av

hangaren A till stationsbyggnad. Den andra byggnadsetappen, som omfattar ombyggnad av den nuvarande stationsbyggnaden, bör enligt styrelsen påbörjas under hösten 1953. Kostnaden under budgetåret 1953/54 för denna etapp beräknas till 400 000 kr.

3. Olika flygplatser 100 000 kr.

För diverse smärre ombyggnadsarbeten, omfattande viss ombyggnad av hangar 3 vid Malmö-Bulltofta flygplats samt reparations- m. fl. arbeten å olika luftfartsverket tillhöriga byggnader vid olika flygplatser, beräknar luftfartsstyrelsen erforderligt ett belopp av 100 000 kr.

I enlighet med det anförda utgör anslagsbehovet under rubriken Byggnader för budgetåret 1953/54 600 000 kr.

Teleutrustning.

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Teleutrustning m. m. en behållning av omkring 55 000 kr. Till successivt fortgående moderniseringsåtgärder inom flygsäkerhetstjänsten har för budgetåret 1952/53 anvisats 100 000 kr.

Under budgetåret 1953/54 erfordras enligt styrelsen till fullföljande av detta program ytterligare ny- och ersättningsanskaffningar av teleutrustning. Anskaffning bör sålunda ske av talregistreringsanordningar för telefonförbindelserna med flygplan och mellan trafikledningsorganen, högtalaranläggningar och rörpostanläggningar vid de större trafikflygplatserna, bilradioapparat för brandbilar och snöslungor, lokaltelefonväxel för Malmö-Bulltofta flygplats, materiel för utbildning m. m. För ändamålet erfordras för budgetåret 1953/54 ett anslag av 90 000 kr.

Belysningsanläggningar.

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Belysningsanläggningar en behållning av omkring 1,5 milj. kr. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr.

För nästa budgetår har luftfartsstyrelsen uppgjort följande anskaffningsprogram:

	Total kostnad	Härav under budgetåret 1953/54
Storflygplatsen vid Halmsjön, 1:a etappens elektriska anläggningar m. m.	1 800 000 ¹	1 000 000
Bromma flygplats, kraftcentral	200 000	100 000
» » , beställning av reservkraftaggre- gat	240 000	—
Torslanda » , utökning av manövercentral m. m.	45 000	45 000
Bulltofta » , högintensiva ban- och inflyg- ningsljus	430 000	200 000
Diverse arbeten	125 000	125 000
Summa kr.	2 840 000	1 470 000

¹ Varav 600 000 kr. tidigare anvisats.

Luftfartsstyrelsen äskar för nästa budgetår 1 470 000 kr. under anslaget till Belysningsanläggningar.

Fordon, maskiner och redskap.

Den 30 juni 1952 fanns å anslaget till Fordon, maskiner och redskap en behållning av omkring 5 000 kr. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats 300 000 kr.

För budgetåret 1953/54 erfordras ersättningsanskaffning av skåp- och redskapsbilar, lastbilar med snöplog, traktorer, sandspridare och sopmaskiner till en sammanlagd kostnad av 168 000 kr.

För Malmö-Bulltofta flygplats önskar luftfartsstyrelsen anskaffa en snöslunga för 115 000 kr.

Fyra snöslungor av amerikansk typ bör vidare utrustas med utkastarmunstycken av en ny modell. Kostnaderna härför beräknas till 55 000 kr.

Till Torslanda flygplats bör anskaffas en väghyvel för 13 000 kr.

För diverse smärre nyanskaffningar samt oförutsedda utgifter beräknar styrelsen ett medelsbehov av 24 000 kr.

Under rubriken Fordon, maskiner och redskap äskas för nästa budgetår sammanlagt 375 000 kr.

Luftfartsverkets dispositionsanslag.

Den 30 juni 1952 fanns å dispositionsanslaget en behållning av 1,3 milj. kr. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr.

Luftfartsstyrelsen framhåller, att den kommande bristen på odisponerade behållningar å övriga investeringsanslag under luftfartsfonden kan förväntas medföra ökat behov att taga i anspråk medel under dispositionsanslaget. Med hänsyn härtill bör detta anslag för budgetåret 1953/54 beräknas till högre belopp än vad som motsvarar den genomsnittliga förbrukningen under de senaste åren. I betraktande av anslagets karaktär är det svårt att med någon grad av exakthet beräkna medelsbehovet. Styrelsen hemställer emellertid att dispositionsanslaget för nästa budgetår upptages med 1 000 000 kr. samt att under Utgifter för statens kapitalfonder, Avskrivning av nya kapitalinvesteringar anvisas 500 000 kr., motsvarande den del av dispositionsanslaget som kan komma att tagas i anspråk för flygfältsbyggen.

Luftfartsstyrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1951/52. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttranden.

Scandinavian Airlines System (SAS) har i yttrande den 14 oktober 1952 meddelat, att bolaget icke har något att anföra beträffande luftfartsstyrelsens äskanden till markförvärv, teleutrustning samt fordon, maskiner och redskap. Bolaget tillstyrker de fortsatta byggnadsarbetena på Bulltofta och Tors-

landa flygplatser samt styrelsens åtgärder för förbättring av belysningsanläggningar. Beträffande Visby flygplats erinrar bolaget om, att det i juli 1952 till luftfartsstyrelsen framfört önskemål om ombyggnad av flygplatsen så att en hårdgjord bana om $1\,800 \times 60$ m kommer till stånd och att i varje fall i en första ombyggnadsetapp en banlängd av 1 400 m erhålles. Härigenom kan trafik i viss omfattning bedrivas med flygplan av typ DC-4 eller DC-6. Bolaget anser det angeläget att beslut snarast möjligt fattas om byggan-
de av en bana och att erforderliga medel anvisas härför.

Slutligen förutsätter bolaget, att även den tidigare beslutade tillbyggnaden av stationsbyggnaden på Torslanda flygplats kommer till stånd.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande den 15 oktober 1952 meddelat, att styrelsen icke har någon erinran mot de förslag som framlagts i luftfartsstyrelsens petita.

Statens handels- och industrikommission har i ett den 14 oktober 1952 avgivet gemensamt yttrande för affärsverken meddelat, att kommissionen i huvudsak icke har något att erinra mot bifall till luftfartsstyrelsens framställning.

Riksräkenskapsverket har i yttrande den 15 oktober 1952 erinrat om att resultatet av den utredning om luftfartsverkets ställning såsom affärsdrivande verk och om i vilken utsträckning verkets utgifter bör täckas av dess inkomster, vilken påbörjats inom luftfartsstyrelsen, beräknas kunna framläggas tidigast under våren 1953. Såsom luftfartsstyrelsen framhåller, torde emellertid redan nu kunna konstateras, att i varje fall ränte- och amorteringskostnader för flygfältsbyggen icke kan täckas av luftfartsverkets inkomster. Luftfartsstyrelsens förslag, att kostnader för flygfältsbyggen, för vilka medel anvisas för budgetåret 1953/54 under anslaget till flygfältsbyggen och under luftfartsverkets dispositionsanslag, skall omedelbart avskrivas, tillstyrkes därför av riksräkenskapsverket. I enlighet härmed bör alltså, samtidigt med att medel anvisas å kapitalbudgeten till flygfältsbyggen, ett avskrivningsanslag å samma belopp anvisas å driftbudgeten under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Anordningen med avskrivningsanslag torde förutsätta, att riksdagen meddelar beslut rörande storleken av det belopp, som av luftfartsverkets dispositionsanslag avses för flygfältsbyggen.

Departementschefen.

För innevarande budgetår har riksdagen till investeringar i luftfartsfonden anvisat sammanlagt 2,4 milj. kr. Å tidigare anvisade anslag kvarstod vid budgetårets ingång en total behållning av ca 13,4 milj. kr., varför de disponibla anslagsmedlen uppgår till ca 15,8 milj. kr. I enlighet med den avvägning av investeringsutrymmet för kommunikationsverken, som jag föreslog i föregående års statsverksproposition och som av riksdagen godkändes, har för luftfartsfonden för nu löpande budgetår fastställts en investeringsram om 7 milj. kr.

Luftfartsstyrelsen har nu, under hänvisning till de kostnadsstegringar som inträtt sedan 1951 års petita framlades, hemställt om en höjning av investeringsramen till 8 milj. kr. Såsom jag anført under punkt 1, har jag icke något att erinra häremot. På grund av de relativt stora anslagsbehållningarna från föregående år kan höjningen vidtagas utan att ytterligare anslag anvisas.

Genom beslut den 25 april 1952 har Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens skrivelse 1952: 98 uppdragit åt luftfartsstyrelsen att avgiva förslag till reglering av kvarstående behållningar å investeringsanslagen under luftfartsfonden. En utredning härom pågår inom styrelsen och anslagsregleringen avses äga rum per den 30 juni 1953. Vid denna tidpunkt kommer sålunda de nu förefintliga behållningarna å äldre anslag att indragas i den mån de icke tages i anspråk under innevarande budgetår. Med hänsyn härtill har styrelsen utgått ifrån, att de för nästa budgetår planerade investeringarna i sin helhet måste täckas med nya anslag. Äskandena är därför av betydligt större omfattning än under föregående år. De uppgår nämligen till 10,5 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. upptages under telegrafverkets fond och därför ingår i det av telegrafstyrelsen anmälda anslagsbehovet för nästa budgetår. Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av anslagsbehovet under telegrafverkets fond tillstyrkt att av sistnämnda belopp anvisas 0,6 milj. kr. Därav belöper 0,4 milj. kr. på anslaget till Rundradioanläggningar för luftfarten och 0,2 milj. kr. på anslaget till Försvarsberedskap vid telegrafverket. Den minskning jag förordat hänför sig till det senare anslaget.

Jag kommer i det följande att tillstyrka att av det till investeringar i luftfartsfonden under nästa budgetår äskade anslagsbeloppet om 9,8 milj. kr., sammanlagt 9,4 milj. kr. anvisas. Såsom jag anført under punkt 1 förordar jag emellertid, att investeringsramen fastställs till 8 milj. kr.

Huvuddelen av de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen under luftfartsfonden avser anläggningsarbeten för flygfälten vid Halmsjön, Bromma, Torslanda och Bulltofta. Vad angår storflygplatsen vid Halmsjön förordar jag, att arbetena i enlighet med den av 1952 års riksdag beslutade begränsade byggnadsplanen, vilken innebär att Halmsjöfältet utbygges som reservflygplats till Bromma flygplats, fortsättes under nästa budgetår. Sålunda bör vissa schaktnings-, beläggnings- och vägarbeten m. m. utföras, för vilka kostnaderna beräknas uppgå till 3 350 000 kr. Vidare bör vissa provisoriska stationsbyggnader uppföras samt de elektriska anläggningar m. m. som ingår i första etappen fullbordas. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 100 000 resp. 1 000 000 kr. under nästa budgetår.

I detta sammanhang får jag erinra om att Kungl. Maj:t den 25 april 1952 anbefallt luftfartsstyrelsen att verkställa en förberedande utredning rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön.

Beträffande Bromma flygplats tillstyrker jag att under anslaget till Flygfältsbyggen anvisas medel till bl. a. reparation av rullbanor m. m. Vidare bör ombyggnaden av den nuvarande stationsbyggnaden påbörjas under

nästa budgetår och en ny kraftcentral anläggas. Därjämte förordar jag att bemyndigande lämnas för beställning av ett nytt reservkraftaggregat. Kostnaden under nästa budgetår för stationsbyggnaden beräknas till 400 000 kr. och för kraftcentralen till 100 000 kr. För reservkraftaggregatet behöver anslag anvisas först för budgetåret 1954/55.

Vid Torslanda flygplats synes de pågående arbetena med utvidgning av flygfältet böra fortsättas under nästa budgetår. Kostnaden härför uppskattar luftfartsstyrelsen till 750 000 kr. Dessutom behöver manövercentralen utökas och belysningsförhållandena förbättras. För detta ändamål har 45 000 kr. beräknats under anslaget till Belysningsanläggningar.

Vad angår Bulltofta flygplats får jag erinra om att i enlighet med det mellan kronan och Malmö stad träffade avtalet utbyggnadsarbetena påbörjats under år 1951. Genom en särskild överenskommelse mellan styrelsen och Malmö stad har emellertid arbetena kunnat planläggas så att de kan fullbordas tidigare än som ursprungligen avsetts. Sålunda räknar luftfartsstyrelsen nu med att en rullbana om 1 400 m längd skall vara färdig redan hösten 1953 eller ett år tidigare än beräknat. För statens del kommer detta dock icke att medföra några väsentligt ökade kostnader under nästa budgetår, enär Malmö stad genom den särskilda överenskommelsen förbundit sig att erlagga stadens kontanta bidrag till utbyggnaden tidigare än som ursprungligen avsetts. Omläggningen av utbyggnadsplanerna innebär, att arbetena med den andra byggnadsetappen, omfattande en utökning av rullbanan till 1 800 m, kan påbörjas under nästa budgetår. Enligt vad jag inhämtat överväger styrelsen för närvarande, huruvida tekniska förutsättningar föreligger att i ett sammanhang fullborda rullbanan, varigenom denna i sin helhet skulle kunna tagas i bruk under senare hälften av 1953 och vara helt färdigställd sommaren 1954.

De sammanlagda kostnaderna för utbyggnaden av Bulltofta flygplats beräknas numera uppgå till 6,5 milj. kr. för själva fältarbetena. Därtill kommer utgifter för dräneringsarbeten m. m., vilka emellertid ej behöver igångsättas förrän år 1954. För fältarbetena under nästa budgetår erfordras 1,5 milj. kr. Till samma flygplats föreslår jag dessutom ett anslag av 0,2 milj. kr. till anskaffning av högintensiva ban- och inflygningsljus.

För olika flygplatser har luftfartsstyrelsen begärt medel till ombyggnads- och kompletteringsarbeten. Jag har icke något att erinra mot att dessa arbeten utföres. Ej heller motsätter jag mig att de anskaffningar göres, för vilka medel äskats under anslagen till Teleutrustning samt Fordon, maskiner och redskap. Till försvarsberedskap har luftfartsstyrelsen äskat sammanlagt 0,7 milj. kr. Av detta belopp anser jag mig endast kunna tillstyrka 0,2 milj. kr., avseende ändamål, som jag anmält under telegrafverkets fond. Med hänsyn till den reglering av anslagsbehållningen som väntas kunna äga rum per den 30 juni 1953, torde det av styrelsen äskade dispositionsanslaget om 1,0 milj. kr. böra anvisas.

I likhet med vad som för närvarande är fallet, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga de omdispositioner beträffande anslagsanvändningen som kan befinnas påkallade.

Slutligen torde jag få erinra om att luftfartsstyrelsen påbörjat en utredning rörande luftfartsverkets fortsatta ställning som affärsdrivande verk samt frågan i vilken utsträckning verkets utgifter i framtiden kan förutses bli täckta av löpande inkomster. Styrelsen har redan nu förklarat, att det är sannolikt, att i varje fall ränte- och amorteringskostnaderna för flygfältsbyggen icke på detta sätt kan täckas. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av att undvika en ytterligare stegring av underskottet för luftfartsfonden har styrelsen föreslagit, att de investeringsmedel, som anvisas för flygfältsbyggen under nästa budgetår, skall omedelbart avskrivas. Styrelsens förslag har tillstyrkts av riksräkenskapsverket. Efter samråd med chefen för finansdepartementet anser jag emellertid, att denna avskrivningsfråga bör anstå tills vidare och upptagas till avgörande först sedan luftfartsstyrelsens förutnämnda utredning framlagts.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Markförvärv	1 000 kronor,
b) Flygfältsbyggen	5 850 000 kronor,
c) Byggnader	600 000 kronor,
d) Teleutrustning m. m.	90 000 kronor,
e) Belysningsanläggningar	1 470 000 kronor,
f) Fordon, maskiner och redskap	375 000 kronor,
g) Luftfartsverkets dispositionsanslag . .	1 000 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

[33] 1. Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm.

Till utredning rörande nybyggnad inom kvarteren Fältväbeln och Fältöversten i Stockholm har för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag av 75 000 kr. Genom beslut den 29 februari 1952 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att anordna en arkitekttävling rörande förslag till uppförande av nämnda byggnad.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 27 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 150 000 kr. anvisas för budgetåret 1953/54 för upprättande av huvudritningar till en första byggnadsetapp.

Styrelsen, som till en början erinrar, att kvarteren Fältväbeln och Fältöversten numera sammanlagts till ett kvarter, benämnt Fältöversten, meddelar, att arkitekttävlingen anordnats i enlighet med det givna uppdraget och att, sedan tävlingstiden utgått den 17 oktober 1952, bedömningen av de inlämnade tävlingsförslagen pågår. På grund av tävlingsmaterialets omfattning kan emellertid resultatet icke redovisas inom sådan tid, att en därpå grundad framställning om anslag för byggnadsarbetets påbörjande kan hinna framläggas till 1953 års riksdag. Det synes dock angeläget, att en första etapp av byggnaden utföres snarast möjligt. Styrelsen hänvisar härvid till den för närvarande omfattande förhyrningen av lokaler för olika statliga verk och institutioner i Stockholm, samt erinrar om nödvändigheten av att skaffa bl. a. bostadsstyrelsen nya tjänstelokaler i stället för dem, som försvinner i samband med regleringen av Nedre Norrmalm. Det är därför nödvändigt, att planeringsarbetet för den nya administrationsbyggnaden i kvarteret Fältöversten bedrivs på sådant sätt, att huvudritningar till den första etappen kan överlämnas till Kungl. Maj:t före 1954 års riksdag. Då byggnadsföretaget är omfattande och med hänsyn till byggnadens belägenhet och mångsidiga användning särskilda krav bör ställas på dess utformning, är det angeläget att kunna påbörja den närmare planeringen snarast möjligt efter arkitekttävlingens avgörande.

Departementschefen.

I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag, att planeringsarbetet för den föreslagna ämbetsbyggnaden bör fullföljas och bedrivas på sådant sätt, att huvudritningar till den första byggnadsetappen kan upprättas snarast möjligt efter det bedömningen av arkitekttävlingens resultat slutförts. Jag tillstyrker därför, att till nämnda ändamål ett investeringsanslag av 150 000

kr. anvisas för nästa budgetår. Det nya anslaget synes böra benämnas Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm. Den 30 juni 1953 kvarstående medel under det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget till Utredning rörande nybyggnad inom kvarteren Fältväbeln och Fältöversten i Stockholm torde få överföras till det nya anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

[34] 2. Utökade lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 380 000 kr. måtte anvisas för nästa budgetår till anordnande av lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län.

Byggnadsstyrelsen erinrar inledningsvis, att Kungl. Maj:t i propositionen 1952: 155, vilken i huvudsak bifallits av riksdagen, föreslagit, att landskontoren vid länsstyrelserna skall uppdelas på tre sektioner, en taxeringssektion, en folkbokförings- och uppbördssektion och en allmän ekonomisk sektion. Sektionsindelningen skall träda i kraft fr. o. m. ingången av år 1953.

Vad angår länsstyrelsen i Stockholms län meddelar byggnadsstyrelsen, att länsstyrelsens lokaler är i huvudsak förlagda till kronan tillhöriga Preisiska huset samt angränsande byggnad inom kvarteret Skansen nr 17 i Stockholm. Härtill kommer vissa förhyrda lokaler. De nuvarande lokalerna är otillräckliga och alltför spridda samt av mindre god beskaffenhet, vilket bl. a. medfört svårigheter i fråga om personalrekryteringen. Olägenheterna gäller särskilt uppbördsdetaljens lokaler.

Byggnadsstyrelsen har i samråd med en av Kungl. Maj:t anvisad sakkunnig påbörjat en utredning rörande tillgodoseendet av länsstyrelsernas lokalbehov på längre sikt. De olika alternativ till en definitiv lösning av lokalfrågorna för länsstyrelsen i Stockholms län, som erbjuder sig, är emellertid av sådan art, att ett förverkligande icke kan ske inom de närmaste åren. En utväg att temporärt lätta de rådande lokalsvårigheterna, främst för landskontoret, måste därför sökas. I sådant syfte har byggnadsstyrelsen undersökt möjligheterna att inom de två fastigheter, där länsstyrelsen i huvudsak är förlagd, söka utvinna ytterligare lokalutrymme.

Enligt verkställd utredning kan 26 rum utvinnas genom inredning av vinden i byggnaden i kvarteret Skansen nr 17. Fastigheten, som är belägen inom den del av Nedre Norrmalm, som skall bli föremål för reglering, kommer så vitt styrelsen har kunnat inhämta icke att beröras av några gatu-regleringar.

Genom ianspråktagande av de nu föreslagna nytillkomna lokalerna beräknas lokalfrågan för länsstyrelsens uppbörds- och folkbokföringsdetalj

kunna tillfredsställande lösas. Därjämte kan en viss förbättring ernås beträffande landskansliets lokaler genom att landskontoret av nu disponerade utrymmen överlåter sammanlagt 6 rum i Preisiska huset och i byggnaden inom kvarteret Skansen nr 17.

Kostnaderna för den föreslagna vindsinredningen, jämte anordnande av erforderlig passage genom brandgavlarna mellan de berörda fastigheterna samt installation av ny hiss, har beräknats till 380 000 kr. Kostnaderna för enbart utbyte av hissen uppgår till 35 000 kr. och detta arbete måste utföras oavsett om arbetena i övrigt igångsättes. Frändrages sistnämnda belopp från 380 000 kr. blir kostnaden per nytt rum ca 13 000 kr. vilken styrelsen anser fullt försvarlig.

Departementschefen.

De nya arbetsuppgifter, som under senare tid ålagts länsstyrelserna, har medfört, att även länsstyrelsens i Stockholms län lokaler blivit otillräckliga. Frågan om en utvidgning av lokalerna har aktualiserats i samband med omorganisationen av länsstyrelsens landskontor från och med ingången av år 1953. Lokalfrågan synes kunna temporärt lösas genom att vissa vindsutrymmen tages i anspråk i den av länsstyrelsen m. fl. disponerade fastigheten kvarteret Skansen nr 17. Jag biträder det förslag till inredning av dessa utrymmen som byggnadsstyrelsen framlagt och förordar att 380 000 kr. anvisas för ändamålet.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utökade lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län*
för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av
380 000 kronor.

[35] 3. Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m. Till nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m. har för budgetåren 1946/47 och 1947/48 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 1 378 000 kr. Den första byggnadsetappen har påbörjats under senare delen av år 1952.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 7 november 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 1 050 000 kr. anvisas för nästa budgetår till den andra byggnadsetappen samt till vissa inredningsarbeten på vinden i de i den första etappen ingående byggnaderna.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att styrelsen, som i samråd med en av Kungl. Maj:t anvisad sakkunnig företagit en allmän översyn av de av länsstyrelsernas tillämnade organisation och arbetssätt beroende lokalfrågorna, har beträffande länsstyrelsen i Södermanlands län funnit, att en fullgod arbetsorganisation icke kan ernås inom de i första etappen uppförda lokalerna. Det synes vidare förmånligt för statsverket att i den planerade nybyggnaden inrymma de övriga statliga institutioner, vilka i en eller annan form

samarbetar med länsstyrelsen och som är inrymda i förhyrda lokaler av delvis mindre ändamålsenligt slag. Den plan för fördelning av de olika avdelningarna på nybyggnaden, residensbyggnaden och annexet, vilken byggnadsstyrelsen efter samråd med länsstyrelsen uppgjort, framgår av en vid skrivelsen fogad tablå och innebär, att det tillgängliga tomtutrymmet inom kvarteret Borgaren kommer att fullt utnyttjas.

Med hänsyn till den snabba ökningen av länsstyrelsens arbetsuppgifter synes det vidare ändamålsenligt att redan nu i viss mån tillgodose behovet av lokalreserv för framtida ändamål. I vindsvåningen till de i första etappen ingående byggnadskropparna, vilka avses uppförda i endast två våningar, kan man genom den föreslagna utformningen skapa möjligheter att framdeles vid behov inreda ca 20 rum.

Då det med hänsyn till arbetsorganisationen är av största betydelse för länsstyrelsen och till denna anknutna organ att snarast få resp. arbetsenheter sammanförda i lokalhänseende och då det ur ekonomiska och tekniska synpunkter är för statsverket förmånligt, att de båda byggnadsetapperna kan komma till stånd i en följd, bör enligt byggnadsstyrelsen den andra byggnadsetappen om möjligt påbörjas redan under budgetåret 1953/54. Kostnaderna för denna etapp jämte de föreslagna inredningsarbetena på vinden i de i den första etappen ingående byggnaderna har beräknats till (925 000 + 125 000) 1 050 000 kr. vid prisläget den 1 juli 1952.

Departementschefen.

Byggnadsstyrelsens förslag till anordnande av lokaler för länsstyrelsen och vissa andra institutioner i Södermanlands län föranleder ingen erinran från min sida. Jag förordar således, att de förberedande arbetena för en inredning av vindsutrymmena i de i den första byggnadsetappen ingående byggnaderna utföres och att den andra byggnadsetappen påbörjas. Styrelsens förslag till kostnadsberäkning synes mig godtagbar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att godkänna framlagda ritningsförslag.

Jag tillstyrker därför, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 050 000 kr. för ändamålet, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 050 000 kronor.

[36] 4. Anordnande av centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 160 000 kr. anvisas för anordnande av en centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping.

Byggnadsstyrelsen erinrar till en början om att styrelsen förvaltar kronan tillhöriga fastigheterna nr 3 och 4 inom kvarteret Djäknen i Linköping. I fastigheterna, som tidigare använts för seminarieändamål, ingår dels vissa äldre byggnader, omfattande en huvudbyggnad, vilken disponeras av länsstyrelsen för folkbokförings- och uppbördsavdelningarna, samt gymnastikbyggnad, vaktmästarbostad och uthus, dels under 1940-talet uppförda byggnader för kvinnligt folkskoleseminarium och för vägförvaltningen. Huvudbyggnadens två nedersta våningar uppvärms medelst varmluft från en kalorifäranläggning från år 1869, medan översta våningen uppvärms med vedeldade kaminer. Veden till dessa måste transporteras till och förvaras på vinden. Detta medför förutom brandrisk rätt stora extra kostnader och olägenheter.

Under vintern 1951/52 har kalorifäranläggningen ej fungerat tillfredsställande. Såsom framgår av två vid styrelsens skrivelse fogade utlåtanden från yrkesinspektionen och skorstensfejarmästaren på orten, är anläggningen numera bristfällig och koloxidförgiftning har förekommit. Varmluftkanalernas skiljeväggar har sålunda spruckit och koloxid har trängt in i lokalerna. Dessa sprickor har provisoriskt tätats, men riskerna för ytterligare förgiftningsfall kvarstår, så länge det nuvarande systemet användes. En genomgripande reparation och utökning av detta är emellertid ej värmetekniskt och ekonomiskt tillrädlig.

Styrelsen framhåller, att oavsett vilken användning lokalerna kan få framdeles, sedan planerad nybyggnad för länsstyrelsen kommit till stånd, en varmvattenvärmeledning snarast bör installeras i huvudbyggnaden. Arbete här för skulle omfatta anordnande av pannrum och värmeledning i huvudbyggnaden, utbyggnad av värmeledning i gymnastikbyggnaden samt kulvertar till denna senare och byggnaden för vägförvaltningen. Befintliga pannrum i sistnämnda byggnad och i byggnaden för kvinnligt seminarium kan slopas och skötseln av uppvärmningen koncentreras till huvudbyggnaden.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra emot byggnadsstyrelsens förslag till anordnande av ny centralvärmeanläggning för nu ifrågavarande fastigheter och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

[37] 5. Utökade lokaler för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 300 000 kr. anvisas för inredning av vindsvåningen i landsstatshuset i Göteborg.

Byggnadsstyrelsen erinrar, att länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län i en vid styrelsens framställning fogad skrivelse av den 30 april 1952 anmält ett

trängande behov av ytterligare tjänstelokaler och beräknat den erforderliga utvidgningen för de närmaste åren till ca 800 m² golvyta. Då lokaler av denna storleksordning icke kan erhållas annat än i samband med en nybyggnad för länsstyrelsen, vilken emellertid icke kan komma till stånd inom den närmaste tiden, har byggnadsstyrelsen övervägt möjligheten att genom andra åtgärder tillfredsställa i varje fall det mest angelägna lokalbehovet för landskontorets del. En sådan möjlighet har visat sig föreligga genom inredning av landsstatshusets vindsvåning.

Enligt ett av länsarkitektkontoret upprättat ritningsförslag kan härigenom erhållas 16—18 tjänsterum med en golvyta av ca 240 m², varjämte den å vinden befintliga lunchrumsavdelningen kan utökas med cirka 50 m² golvyta. Härtill kommer vissa hallar och biutrymmen samt förråds- och förvaringsutrymmen.

Kostnaden för arbetena har byggnadsstyrelsen beräknat till sammanlagt 300 000 kr. eller, med det för ökning av lunchrum och förvaringsrum avsedda utrymmet inräknat, ca 13 000 kr. per normal rumsenhet.

Departementschefen.

Jag tillstyrker styrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utökade lokaler för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

[38] 6. Anordnande av förvaltningslokaler. Till Anordnande av förvaltningslokaler har för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Anslaget är avsett att efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall möjliggöra för byggnadsstyrelsen att snabbt kunna tillgodose oväntat uppkomna behov av förvaltningslokaler genom att låta inreda vindlokaler eller utföra andra om- eller påbyggnader i staten tillhöriga fastigheter samt i vissa fall, då nämnda åtgärder icke kunnat vidtagas, uppföra provisoriska kontorsbyggnader.

Sedan Kungl. Maj:t den 28 november 1952 bemyndigat byggnadsstyrelsen att av anslaget taga i anspråk 300 000 kr. för att i samband med pågående ombyggnadsarbeten inom fastigheten Västertorn nr 2 i Stockholm jämväl inreda vinden i fastigheten till tjänsterum, uppgår behållningen å anslaget till omkring 200 000 kr.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 27 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt, att 1 000 000 kr. anvisas för budgetåret 1953/54 till anordnande av förvaltningslokaler.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att statsverkets nya lokalbehov på grund av det rådande läget på hyresmarknaden i möjligaste mån måste tillgodoses

genom ett hårdare utnyttjande av kronans egna fastigheter, bl. a. genom rumsuppdelningar, entresoleringar eller andra ändringar inom befintliga lokaler. Vidare kan tjänliga lokaler fortfarande i viss utsträckning tillskapas genom vindsinredningar eller påbyggnader.

Styrelsen beräknar, att nu tillgängliga anslagsmedel i huvudsak kommer att förbrukas under innevarande budgetår. Nya medel bör därför anvisas för nästa budgetår.

På grund av de nu rådande höga byggnadskostnaderna och de stora lokalbehov från statsverkets sida, som ständigt anmäler sig, anser styrelsen det angeläget, att anslaget för nästa budgetår anvisas med ett betydligt högre belopp än för innevarande budgetår. Styrelsen föreslår att anslaget ökas till 1 000 000 kr. eller samma belopp, varom styrelsen hösten 1951 gjorde framställning.

Departementschefen.

Även för budgetåret 1953/54 synes ett anslag böra anvisas som möjliggör för byggnadsstyrelsen att, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, tillgodose oväntat uppkomna behov av förvaltningslokaler. Jag biträder därför byggnadsstyrelsens äskande om ytterligare medel under anslaget Anordnande av förvaltningslokaler.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av förvaltningslokaler* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[39] **7. Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** För inköp av fastigheter för förvaltningsändamål anvisades för budgetåret 1952/53 ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 750 000 kr. anvisas för ändamålet under nästa budgetår.

Byggnadsstyrelsen erinrar, att Kungl. Maj:t den 10 oktober 1952 bemyndigat styrelsen att taga i anspråk 210 000 kr. för inköp av en fastighet i Växjö. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget återstår därefter ett belopp av 40 000 kr. Sålunda har endast ett fastighetsförvärv kunnat genomföras inom ramen för det anvisade anslaget.

Enligt styrelsens erfarenhet bör inköpsanslaget vara så stort, att styrelsen kan tillvarata under budgetåret uppkommande tillfällen att på för statsverket godtagbara villkor förvärva bebyggda eller obebyggda fastigheter, som är väl lämpade att tillgodose aktuella eller förväntade behov av nya eller utökade lokaler för förvaltningsändamål. Styrelsen framhåller särskilt, att omorganisationen av länsstyrelserna samt den fortgående expansionen av övriga lokala statliga förvaltningsmyndigheter, främst i residensstäderna, föranleder behov av utökade lokaler. Detta kan ofta icke tillgodoses inom kronans eget fastighetsinnehav. De angelägna fastighetsförvärv, som under ett budgetår kan aktualiseras och där säljarna icke är

villiga att avvakta det dröjsmål med köpets avslutande, som en riksdagsbehandling i vanlig ordning innebär, kan komma att uppgå till belopp, som sammanlagt avsevärt överstiger det anslagsbelopp å 250 000 kr., som anvisats för innevarande budgetår.

Departementschefen.

Byggnadsstyrelsen har för nästa budgetår anmält behov av ytterligare medel till inköp av fastigheter för förvaltningsändamål. Jag biträder styrelsens förslag att 750 000 kr. anvisas för ändamålet. Såsom gäller för innevarande budgetår torde anslaget få tagas i anspråk endast efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

[40] 8. **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Till täckande av merkostnader, som på grund av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppstått å vissa i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden, vilka hänför sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen, anvisades för budgetåren 1947/48 och 1949/50—1952/53 investeringsanslag om tillhopa 17 000 000 kr.

Beträffande den närmare motiveringen för dessa anslagsbehov torde jag få hänvisa till propositionen 1948: 2 (bil. 14, pt 8).

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 29 september 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 5 000 000 kr. anvisas för nästa budgetår till merkostnader för vissa byggnadsarbeten.

Byggnadsstyrelsen anför, att den hösten 1951 konstaterade avstannande tendensen i kostnadsstegringen fortvarit under vintern. I början av år 1952 inträffade vissa relativt måttliga prisförhöjningar på ett flertal byggnadsmateriel, betingade av ökade arbetslöner inom byggnadsämnesindustrin samt stegrade transportkostnader. De nya avtalen inom byggnadsfacken medförde fr. o. m. den 1 april 1952 en höjning av arbetskostnaderna med ca 10 procent. Under våren och försommaren började emellertid vissa priser på byggnadsmateriel, framför allt trävaror, att sänkas och den 1 juli sjönk priserna på byggnadsjärn, plåt o. d. Byggnadskostnadsutvecklingen från sommaren 1951 till sommaren 1952 karakteriseras sålunda av att kostnaderna långsamt steg fram till april 1952, vid vilken tidpunkt kostnadsnivån låg ca 6 procent högre än föregående sommar. Därefter har konstaterats en nedgång, vilken inneburit att kostnadsnivån sommaren 1952 låg 4 procent över den sommaren 1951 rådande.

Styrelsen redovisade i skrivelse hösten 1951 den genomsnittliga stegringen av byggnadskostnaderna sedan hösten 1944 och uppskattade därvid höjningen av byggnadskostnadsnivån mellan sommaren 1950 och sommaren

1951 till ca 30 procent. I en i december 1952 lämnad redovisning av styrelsens byggnadskostnadsindex anmälades emellertid, att ökningen rätteligen skulle vara 35 procent. Styrelsen erinrar om att departementschefen i 1952 års statsverksproposition (bil. 27, kapitalbudgeten, s. 133) förutsatte, att byggnadsstyrelsen i sin framställning hösten 1952 beträffande medelsbehovet för ifrågavarande ändamål vidtog häremot svarande justering av beräkningarna.

Om kostnadsökningen mellan sommaren 1950 och sommaren 1951 sättes lika med 35 procent, erhållas följande kostnadsstegringstal i förhållande till prisläget den 1 juli 1951:

från hösten 1944.....	74 %
» våren 1945.....	67 %
» hösten 1945.....	65 %
» våren 1946.....	61 %
» hösten 1946.....	54 %
» våren 1947.....	44 %
» hösten 1947.....	40 %
» våren 1948.....	40 %
» hösten 1948.....	35 %
» våren 1949.....	35 %
» hösten 1949.....	35 %
» våren 1950.....	35 %
» hösten 1950.....	32 %

I förhållande till kostnadsläget den 1 juli 1952 utgör kostnadsstegringarna i genomsnitt:

från hösten 1944.....	81 %
» våren 1945.....	74 %
» hösten 1945.....	72 %
» våren 1946.....	68 %
» hösten 1946.....	60 %
» våren 1947.....	50 %
» hösten 1947.....	46 %
» våren 1948.....	46 %
» hösten 1948.....	40 %
» våren 1949.....	40 %
» hösten 1949.....	40 %
» våren 1950.....	40 %
» hösten 1950.....	37 %
» våren 1951.....	10 %
» hösten 1951.....	3 %

Byggnadsstyrelsen föreslår, att den i propositionen 1948: 2 intagna, sedermera kompletterade förteckningen över byggnadsföretag, för vilka riksdagen anvisat anslag till täckande av hela den ursprungliga byggnadskostnaden och för vilka merkostnader synes böra bestridas från ifrågavarande kollektivanslag, kompletteras med följande företag:

Byggnadsföretag

Av riksdagen
anvisade medel*Kommunikationsdepartementet.*

Panncentral å Riddarholmen	350 000
Kalmar landsstatshus, tilläggsanslag	175 000

Ecklesiastikdepartementet.

Tandläkarhögskolan i Stockholm, ombyggnad, tilläggsanslag..	75 000
Uppsala kemisk och fys.kemisk inst. ombyggnad.....	470 000
Lund ombyggnad av anatomiska inst.	550 000
Folkskoleseminariet i Linköping, ändringsarb.	27 000
Småskoleseminariet i Lycksele, gymnastikbyggnad.....	105 000
Nomadskolan i Jokkmokk	362 000
Dövstumskolan i Boden	780 000 ¹
Dövstumskolan i Broby, ombyggnad av köksavdelningen	64 000

Jordbruksdepartementet.

Ultuna institutionsbyggnad för systematisk botanik, tilläggs- anslag	165 000
Ultuna tjänstebostad	50 000
Veterinärhögskolan vissa ändr.arb.	107 000
Veterinärhögskolan ny portvaktsbyggnad	60 000
Skogshögskolan ny biblioteksbyggn.	685 000 ²
Röbäcksdalen forskningsinstitut	605 000 ³

Summa kronor 4 630 000

Byggnadsstyrelsens redovisning av inträdda merkostnader avseende de i förteckningen i proposition 1948: 2 intagna företagen samt senare gjorda och nu föreslagna kompletteringar, framgår av följande sammandrag:

	Ursprungligen beräknade byggnadskostnader	Merkostnader på grund av inträdda kostnadsökningar
I förteckning i proposition 1948: 2 intagna före- tag jämte kompletteringar t. o. m. 1952 års statsverksproposition	98 166 300	
Kostnadsökningar		
intill sommaren 1947		9 038 500
från sommaren 1947 intill sommaren 1950..		2 430 000
Nu föreslagen komplettering av förteckningen	4 630 000	
Kostnadsökningar för samtliga företag		
från sommaren 1950 intill sommaren 1951..		19 300 000
från sommaren 1951 intill sommaren 1952..		2 500 000
Summa kr.	102 796 300	33 268 500
Tidigare anvisade merkostnadsanslag.....		17 000 000

Återstår summa kr. 16 268 500

Därav äskat för budgetåret 1953/54 5 000 000

¹ Denna kostnad har beräknats med utgångspunkt från 600 000 kr. vid prisläget den 1 juli 1950 och skall med hänsyn till att kostnadsstegringen fram till sommaren 1951 är 35 % rätteligen vara 810 000 kr.

² Kostnaden uppgavs i 1950 års statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 29, sid. 13 till 531 000 kr. vid prisläget hösten 1949. Med hänsyn till därefter inträffad kostnadsstegring borde kostnaden vid prisläget sommaren 1951 ha upptagits till 716 000 kr.

³ Endast den del av anslaget som redovisas under statens allmänna fastighetsfond upptages här.

Sammanlagt erfordras således för täckande av kostnadsstegringarna för samtliga de byggnadsföretag, som enligt styrelsens förslag nu bör ingå i förteckningen, i runt tal 33 300 000 kr. För kostnadsstegringar har riksdagen tidigare anvisat sammanlagt 17 000 000 kr., varför det återstående medelsbehovet vid nu rådande kostnadsnivå uppgår till ca 16 300 000 kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen medelsbehovet till 5 000 000 kr.

Med skrivelse den 20 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen framlagt redovisning för användningen av ifrågavarande anslag under budgetåren 1947/48—1951/52. Beträffande skrivelsens innehåll torde jag få hänvisa till handlingarna.

Departementschefen.

Den i propositionen 1948:2 intagna förteckningen över byggnadsföretag under fastighetsfonden, för vilka utöver de ursprungligen beräknade kostnaderna uppstått merkostnader till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen, omfattar efter de senast i 1952 års statsverksproposition förordade kompletteringarna företag, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 98 166 300 kr. Medelsbehovet för att täcka intill sommaren 1950 inträdda kostnadsstegringar för dessa företag uppgår enligt byggnadsstyrelsens beräkningar till 11 468 500 kr.

I skrivelse hösten 1951 angav styrelsen, att byggnadskostnaderna under tiden sommaren 1950 intill sommaren 1951 stigit med i genomsnitt 30 procent. För att täcka de härigenom uppkomna merkostnaderna beräknades ett medelsbehov av ca 16 000 000 kr. I december 1951 meddelade emellertid byggnadsstyrelsen, att kostnadsstegringen enligt den senast företagna omräkningen av styrelsens byggnadskostnadsindex visat sig under ifrågavarande tid uppgå till 35 procent. Vid min anmälan av denna fråga i 1952 års statsverksproposition anförde jag, att jag med hänsyn till rådande tidsläge icke ansåg det nödvändigt att då omräkna det av byggnadsstyrelsen beräknade medelsbehovet efter det framkomna något högre värdet å kostnadsstegringen fram till sommaren 1951 utan förutsatte, att styrelsen i sin framställning hösten 1952 vidtog häremot svarande justering av beräkningarna.

Utvecklingen av byggnadskostnaderna från sommaren 1951 till sommaren 1952 visar en långsam stegring fram till april 1952 men därefter viss nedgång. Kostnadsnivån sommaren 1952 låg enligt byggnadsstyrelsens beräkningar i genomsnitt 4 procent högre än motsvarande tid föregående år.

Byggnadsstyrelsen har nu föreslagit vissa ytterligare kompletteringar av förteckningen över byggnadsföretag för vilka uppkomna merkostnader bör täckas genom ianspråktagande av anslaget Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Dessa företag, som ursprungligen kostnadsberäknats till 4 630 000 kr., föranleder icke några merkostnadstillägg för kostnadsstegringar, som inträtt fram till sommaren 1950.

Merkostnaderna på grund av byggnadskostnadsstegringen för dels de i förteckningen tidigare intagna företagen efter jämkning med förutnämnda högre procentsats och dels de nu föreslagna företagen uppgår från sommaren 1950

till sommaren 1951 till 19 300 000 kr. Merkostnaderna för samtliga företag från sommaren 1951 till sommaren 1952 beräknar styrelsen till 2 500 000 kr.

För täckande av uppkomna merkostnader för i förteckningen redan ingående företag jämte nu föreslagna kompletteringar erfordras alltså (11 468 500 + 19 300 000 + 2 500 000) 33 268 500 kr. Härav har riksdagen tidigare anvisat 17 000 000 kr. Det återstående medelsbehovet utgör således 16 268 500 kr. För nästa budgetår erfordras enligt styrelsen 5 000 000 kr. Styrelsen hemställer att detta belopp anvisas.

Jag har icke något att erinra mot vare sig de av styrelsen föreslagna kompletteringarna av förteckningen eller beräkningarna av medelsbehovet för täckning av uppkomna merkostnader. Jag biträder således styrelsens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

Vattenkraftslånefonden.

[41] Såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden har senast för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 2 milj. kr.

Vattenkraftslånefondens tillgångar uppgick den 30 juni 1952 till ca 7,1 milj. kr., varav ca 3,9 milj. kr. utlånats och ca 3,2 milj. kr. var tillgängliga för utlåning. För fonden gällande föreskrifter återfinnes i kungörelsen den 19 december 1919 (SFS nr 787) med allmänna bestämmelser för lån från vattenkraftslånefonden. Kungörelsen har senast ändrats 1937 (SFS nr 606).

Kommerskollegium.

I skrivelse den 29 oktober 1952 har kommerskollegium hemställt, att 1,5 milj. kr. måtte anvisas till ökning av vattenkraftslånefondens kapitaltillgångar.

Kommerskollegium erinrar om att kostnaderna för vattenkraftsutbyggnader under senare år avsevärt stigit. För närvarande torde kostnaderna för utvunnen elektrisk kraft vid stationer med en effekt av högst 2 000 kW belöpa sig till minst 1 000 kr. per kW. Antalet stationer med en effekt av högst 2 000 kW, som beräknas bli färdigställda under de närmaste åren, kan uppskattas till 25 à 30 st. För att täcka de ökade behoven av kraft under de närmaste åren är det av mycket stor betydelse att nya vattenkraftsanläggningar utföres i största möjliga utsträckning. Statliga åtgärder till befrämjande av tillkomsten av nya vattenkraftsanläggningar måste därför anses motiverade. Som ett led häri torde en ökning av vattenkraftslånefondens kapitaltillgångar vara lämplig.

Under år 1952 har anvisats 1 800 000 kr. ur fonden. Förfrågningar under hand hos kollegium om möjligheterna att erhålla lån tyder på att inom den närmaste tiden framställningar om ytterligare lån kommer att ingivas. Med hänsyn till de betydande belopp, som kan bli erforderliga, då det gäller utbyggnad av vattenkraftanläggningar, synes en ökning av fonden icke böra understiga 1,5 milj. kr.

Fondens kapitaltillgångar samt beviljade lån under åren 1946—52 är närmare specificerade i följande sammanställning:

		För utlåning tillgängliga medel kronor	Anvisade länemedel kronor
1/7	1946	3 161 000	1946: 885 000
1/7	1947	2 530 000	1947: 85 000
1/7	1948	3 110 000	
1/7	1949	3 291 000	
1/7	1950	3 487 000	1950: 572 300
1/7	1951	3 169 000	T. o. m.
1/7	1952	3 481 000	1/10 -52 1 800 000
1/10	1952	1 681 000	

Vattenkraftslånefondens kapitaltillgångar budgetåren 1932/33—1951/52 redovisas i tvenne till skrivelsen fogade tabeller. Beträffande dessas innehåll torde få hänvisas till skrivelsen.

Yttranden.

Vattenfallsstyrelsen har — efter hörande av Svenska vattenkraftföreningen, som tillstyrkt kollegiets framställning — i yttrande den 10 november 1952 uttalat, att övervägande skäl talar för att vattenkraftslånefonden erhåller den av kommerskollegium begärda förstärkningen av kapitaltillgångarna.

Riksräkenskapsverket har i yttrande den 24 november 1952 meddelat, att ämbetsverket ur de synpunkter det har att företräda icke har någonting att erinra mot bifall till föreliggande framställning.

Departementschefen.

Med biträdande av kommerskollegii förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattenkraftslånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Luftfartslånefonden.

[42] Såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden har senast för budgetåret 1949/50 anvisats 20 milj. kr.

Medelstillgången å fonden uppgick den 30 juni 1952 till ca 63,8 milj. kr., varav ca 28,2 milj. kr. i kontanta medel och ca 35,6 milj. kr. i anslagsbehållning. Vid budgetårsskiftet hade genom Kungl. Maj:ts beslut beviljats men ännu ej utbetalats lån om sammanlagt ca 14,5 milj. kr., varför å fonden den 1 juli 1952 fanns disponibelt ca 49,3 milj. kr. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 25 juli 1952 beviljat lån om ytterligare 27,9 milj. kr. och hänsyn tagits till vissa inkomster, fanns den 1 oktober 1952 ett belopp av i runt tal 21,6 milj. kr. tillgängligt å fonden.

Luftfartsstyrelsen.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 4 september 1952 hemställt, att ett formellt belopp av 1 000 kr. måtte anvisas för budgetåret 1953/54 såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden.

Styrelsen meddelar, att Scandinavian Airlines System (SAS) anmält, att konsortiet avser att för finansiering av inköp av reservmateriel till flygplan av typ Douglas DC—6B under innevarande budgetår eller senare upptaga lån å ca 20 milj. kr. På den svenska andelen i konsortiet faller $\frac{3}{7}$ av denna materiel. Förevarande fond kan, om förutsättningar härför föreligga, komma att tagas i anspråk för finansiering av ifrågavarande inköp.

Vidare har från andra flygföretag anmälts lånebehov om tillhopa ca 1 milj. kr. Då lånebehoven torde aktualiseras först under budgetåret 1953/54, är en formell medelsanvisning å anslaget erforderlig.

Yttrande.

Statskontoret har i utlåtande den 7 oktober 1952 uttalat, att ämbetsverket icke finner anledning till annan erinran mot luftfartsstyrelsens förslag än att det formella anslagsbeloppet synes böra begränsas till 100 kr.

Departementschefen.

Jag biträder luftfartsstyrelsens förslag att ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden för nästa budgetår och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Luftfartslånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[43] **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1952/53.** För vardera av budgetåren 1951/52 och 1952/53 har riksdagen till Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1950/51 respektive 1951/52 anvisat ett investeringsanslag av 2 200 000 kr. Det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget har icke behövt tagas i anspråk för avsett ändamål utan har vid budgetårets utgång i statsbokföringen reglerats över titeln Lånemedel.

För räkenskapsåret $\frac{1}{10}$ 1952— $\frac{30}{9}$ 1953 är bolaget berättigat till garanti intill ett högsta belopp av 2 200 000 kr. enligt grunder, vilka angives i det vid SAS-konsortiets bildande mellan svenska, danska och norska regeringarna träffade garantiavtalet (jämför propositionen 1950: 260 angående utvidgning av det skandinaviska luftfartssamarbetet inom SAS).

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1952/53*
för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av
2 200 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

[44] Förskott till vissa plankostnader m. m. Från detta anslag är avsett att bestridas förskott av kostnader för byggnads- och regionplaneändamål (se prop. 1947: 245). Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 utfärdat närmare föreskrifter i ämnet.

Såsom förskott till vissa plankostnader m. m. har för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kr. Den 1 juli 1952 stod till förfogande å anslaget 519 687 kr., sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1952 tilldelat Örnsköldsvikstraktens regionplaneförbund 11 313 kr. för viss förberedande undersökning. Av nämnda 519 687 kr. har 96 000 kr. ställts till länsstyrelsernas disposition för byggnadsplaneändamål. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 23 och 31 oktober 1952 tilldelat Umeåortens och Stockholmstraktens regionplaneförbund 37 500 resp. 150 000 kr. såsom förskott, kvarstår ett belopp av 236 187 kr. odisponerat å anslaget.

Byggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 30 augusti 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt att 550 000 kr. anvisas för nästa budgetår såsom förskott till vissa plankostnader m. m.

Byggnadsstyrelsen anför, att ytterligare ansökningar om förskottsmedel för regionplaneändamål kan väntas inkomma under innevarande budgetår till ett belopp av omkring 225 000 kr. Styrelsen räknar därför med att tillgängliga medel å anslaget kommer att vara i stort sett förbrukade vid utgången av budgetåret.

Behovet av förskottsmedel för upprättande av byggnadsplaner och regionplaner under budgetåret 1953/54 uppskattar styrelsen till 150 000 resp. 400 000 kr.

Departementschefen.

Byggnadslagen förutsätter, att såväl bidrag som förskott skall kunna utgå till kostnaderna för upprättande av regionplan. Sedan år 1947 har också riksdagen anvisat medel till dessa båda ändamål. Anslaget till bidrag till regionplaner har — fränsett ett bidrag till Sundsvallsortens regionplaneförbund — ännu icke tagits i anspråk. Någon regionplan har hittills icke underställts Kungl. Maj:t för fastställelse, och det har ansetts mindre lämpligt att bestämma statens andel i regionplanekosinaderna, innan planarbetet avslutats. I stället har förskott av statsmedel lämnats i ett antal fall till varierande belopp. Storleken av de förskotterade beloppen har därvid bestämts med hänsyn till föreliggande behov av rörelsekapital i varje särskilt

fall utan att därmed ställning tagits till frågan om storleken av statens bidrag till de slutliga kostnaderna.

Mot byggnadsstyrelsens förslag till beräkning av förskottsbehovet för upprättande av byggnadsplaner och regionplaner har jag icke något att erinra.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 550 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond.

Av balansräkningen per den 30 juni 1952 för väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond framgår, att fondens tillgångar uppgår till sammanlagt 198,4 milj. kr., varav på fastigheter faller 36,6 milj. kr., på oljelagringsanläggningar 23,3 milj. kr., på maskincentralförrådet 103,5 milj. kr., på grustag m. m. 6,0 milj. kr., på effektförrådet 21,5 milj. kr. samt återstoden på tillgångar av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade medel uppgick till 134,1 milj. kr. Under budgetåret 1951/52 har kapitalbehållningen ökat med 19,5 milj. kr.

Jämlikt för fonden gällande bestämmelser har på det vid budgetårets ingång disponerade kapitalet beräknats ett överskott av 4 procent.

[45] Väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond. Under väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond har, såvitt angår kommunikationsdepartementet, för budgetåren 1951/52 och 1952/53 anvisats samt för budgetåret 1953/54 äskats följande investeringsanslag:

	1951/52	1952/53	1953/54
Garage- och förrädsbyggnader			
m. m.	2 000 000	4 400 000	5 000 000
Maskincentralförråd:			
Motorfordon	7 000 000	—	—
Vägmaskiner m. m.	13 300 000	—	—
Motorfordon och vägmaskiner			
m. m.	—	19 000 000	31 000 000
Flytande materiel.....	1 300 000	700 000	2 600 000
Grustag m. m.	—	—	2 000 000
Effektförråd	3 000 000	2 800 000	10 000 000
Väg- och vattenbyggnadsver-			
kets dispositionsanslag	1 000 000	1 500 000	1 500 000
Summa kr.	27 600 000	28 400 000	52 100 000

Vid sidan av äskandena för budgetåret 1953/54 hemstiller styrelsen om beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1955/56.

Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å tidigare anvisade anslag, exklusive anslagen till grustag m. m. och effektförråd, en behållning av ca 4,0 milj. kr. Då de för budgetåret 1952/53 å anslagen till byggnader och maskincentralförråd samt å dispositionsanslaget anvisade medlen uppgår till 25,6 milj. kr., finnes sålunda för budgetåret tillgängligt ett sammanlagt belopp av ca 29,6 milj. kr. Investeringsutgifterna för byggnader och maskincentralförråd, inklusive för dessa utgiftsområden och för effektförrådet ianspråktagen del av dispositionsanslaget, uppgick under budgetåret 1951/52 till i runt tal 24,3 milj. kr.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I petita den 23 augusti 1952 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår äskat 40,1 milj. kr. till garage- och förrådsbyggnader, maskincentralförråd och dispositionsanslag samt 12,0 milj. kr. till grustag och effektförråd eller tillsammans 52,1 milj. kr.

Garage- och förrådsbyggnader m. m.

Under innevarande budgetår står i runt tal 4,5 milj. kr. till förfogande å anslaget till Garage- och förrådsbyggnader m. m. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, att detta belopp kommer att i sin helhet förbrukas under budgetåret. För budgetåret 1953/54 äskar styrelsen 5 milj. kr. för ändamålet.

Enligt de riktlinjer för investeringarna i förrådsfonden, som framlades i 1952 års statsverksproposition och mot vilka riksdagen icke hade något att erinra, beräknades kostnaden för normal, årlig ersättningsanskaffning av garage- och förrådsbyggnader vid en genomsnittlig förslitningstid av 40 år till 2 650 000 kr. Byggnadskostnaderna för arbeten av detta slag har emellertid enligt byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex stigit med ca 12 % jämfört med 1951. Styrelsen beräknar därför anslagsbehovet till nämnda ändamål under budgetåret 1953/54 till $(2\,650\,000 + 320\,000)$ 2 970 000 kr.

1952 års riksdag godkände en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna femårsplan för inhämtande av eftersläpningen i garage- och förrådsbyggandet. Till ändamålet anvisades för innevarande budgetår 1 340 000 kr. Medelsbehovet för budgetåret 1953/54 uppskattas nu med hänsyn till de stegrade byggnadskostnaderna till $(1\,340\,000 + 160\,000)$ 1 500 000 kr.

Det för budgetåret 1952/53 anvisade anslaget om 4,4 milj. kr. till garage- och förrådsbyggnader har beräknats på grundval av löne- och prisnivån 1951. Till täckning av de kostnadsstegringar som därefter inträffat har styrelsen för att kunna fullfölja det avsedda byggnadsprogrammet hemställt om ytterligare 530 000 kr. På grund av betalningsförskjutningar äskas beloppet dock för budgetåret 1953/54.

Det totala anslagsbehovet för Garage- och förrådsbyggnader m. m. under budgetåret 1953/54 uppgår således till $(2\,970\,000 + 1\,500\,000 + 530\,000)$ 5 milj. kr. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställer att detta belopp anvisas.

M a s k i n c e n t r a l f ö r r å d.

Anslagen till Motorfordon och till Vägmaskiner m. m. har från och med budgetåret 1952/53 sammanförts till ett anslag, benämnt Motorfordon och vägmaskiner m. m. Under detta anslag står till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens disposition för budgetåret 1952/53 ca 22,1 milj. kr.

Kostnaderna för normal, årlig ersättningsanskaffning av motorfordon och vägmaskiner angavs i de riktlinjer för investeringarna i förrådsfonden, som framlades i föregående års statsverksproposition, till ca 17 milj. kr. Enligt prisundersökningar, företagna av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har kostnaderna för motorfordon och vägmaskiner, sedan nämnda beräkning gjordes, stigit med ca 22 %. Anslagsbehovet vid oförändrad ersättningsanskaffning beräknas därför under nästa budgetår komma att uppgå till (17,0 + 3,7) 20,7 milj. kr.

För att den avsedda ersättningsanskaffningen under innevarande budgetår skall kunna fullföljas, ehuru kostnaderna stigit, finner styrelsen erforderligt att ytterligare 3,7 milj. kr. anvisas. Med hänsyn till leveranstiderna anses detta belopp böra anvisas på 1953/54 års kapitalbudget.

Sedan Kungl. Maj:t den 20 juli 1951 bemyndigat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att successivt avveckla tjänstebilssystemet inom väg- och vattenbyggnadsverket, återstod den 1 juli 1952 i runt tal 125 personbilar. För nyanskaffning av motorfordon erfordras enligt styrelsen för nästa budgetår 1,8 milj. kr. avseende jeepar, paketbilar samt särskilda bilar för transport av arbetare. Fordonen är i första hand behövliga för vägunderhållet, men på grund av den ökade vägbyggnadsverksamheten har bristen på dylika bilar blivit särskilt påtaglig även vid byggnadsarbetena.

Erfarenheterna från den ökade vägbyggnadsverksamheten har, framhåller styrelsen, visat, att bristen på lämpliga maskiner för vägbyggandet i många fall utgjort hinder för en rationell utnyttjning av den tillgängliga arbetskraften. Ehuru styrelsen sökt utnyttja tillgängliga resurser för inhyrning av dylika maskiner, föreligger brist på framför allt grävmaskiner, större väghyvlar för vägbyggnadsändamål, traktorer, kompressorer, lastningsmaskiner samt vissa andra specialmaskiner. En viss nyanskaffning av maskiner är därför erforderlig, och styrelsen äskar till detta ändamål för budgetåret 1953/54 5 milj. kr.

Då tillgängliga medel beräknas vara förbrukade vid innevarande budgetårs utgång, föreslår styrelsen sålunda att å anslaget till Motorfordon och vägmaskiner m. m. för budgetåret 1953/54 anvisas (20,7 + 3,7 + 1,8 + 5,0) 31,2, eller avrundat 31 milj. kr.

Disponibla medel å anslaget till Flytande materiel uppgår under innevarande budgetår till 1 447 000 kr., varav 1 147 000 kr. avser upprustning av färjbeståndet och 300 000 kr. ersättningsanskaffning av båtar, mudderverk m. m. Även för denna materiel har en kostnadsstegring ägt rum. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar stegringen till ca 21 % jämfört med 1951. För fullföljande av upprustningsprogrammet för budgetåret 1952/53 erfordras därför ytterligare 240 000 kr. Beloppet äskas för nästa budgetår.

Enligt den i 1952 års statsverksproposition framlagda femårsplanen för upprustning av färjbeståndet beräknades den årliga kostnaden härför vid 1951 års prisläge till 1 200 000 kr. På grund av kostnadsstegringen sedan 1951 finner styrelsen anslagsbehovet för detta ändamål under budgetåret 1953/54 uppgå till $(1\,200\,000 + 250\,000)$ 1 450 000 kr.

I anledning av 1952 års riksdags beslut rörande ordnandet av skärgårds-trafiken i stockholmsområdet erfordras medel för anskaffande av färjor vid de av 1949 års skärgårdstrafikkommission föreslagna nya färjlederna. Kommissionen har beräknat kostnaderna för ifrågavarande färjor till 1 260 000 kr. Med hänsyn till inträffade löne- och prisstegringar bör emellertid kostnaden uppräknas till ca 1 400 000 kr. Beträffande färjleden Furusund—Yxlan—Blidö har kommissionen utgått från att endast en färja erfordras. Av verkställda undersökningar har emellertid framgått, att sträckan måste delas upp på två färjleder, med en färja på leden Furusund—Yxlan och en på leden Yxlan—Blidö. Totalkostnaden för dessa färjor skulle härigenom komma att uppgå till ca 2 060 000 kr. Styrelsen anser, att kostnaden kan fördelas på tre år. För budgetåret 1953/54 äskar styrelsen 600 000 kr. för ändamålet.

För ersättningsanskaffning av båtar, mudderverk m. m. finner styrelsen liksom för innevarande budgetår ett belopp av 300 000 kr. erforderligt.

Då tillgängliga medel beräknas bli helt förbrukade innevarande budgetår, hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att sammanlagt $(240\,000 + 1\,450\,000 + 600\,000 + 300\,000)$ 2 590 000 kr. eller avrundat 2,6 milj. kr. anvisas för nästa budgetår.

Ytterligare hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande för styrelsen att ikläda sig betalningsansvar för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1955/56 intill ett belopp av 12 milj. kr. Vid 1952 års riksdag lämnades motsvarande medgivande beträffande leveranser under budgetåret 1954/55.

Grustag m. m.

Till Grustag m. m. har senast för budgetåret 1946/47 anvisats ett investeringsanslag av 1 000 kr. Av tidigare anvisade medel var den 1 juli 1952 ca 3,5 milj. kr. bundna i grustag, ca 2,5 milj. kr. disponerade i förråd av väglagningsämnen och ca 1,8 milj. kr. odisponerade.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller, att tillgången på väglagningsämnen f. n. är otillfredsställande. En skärpt försvarsberedskap eller inträtt krigstillstånd torde komma att ställa mycket stora krav på vissa landsvägsförbindelser. Det är angeläget, att i ett sådant läge erforderliga reparations- och underhållsåtgärder kan vidtagas snabbt. En förutsättning härför är att tillräckliga och lämpligt förlagda lager av väglagningsmaterial finnes tillgängliga, enär under dylika förhållanden tillverkningen av väglagningsmaterial kan försvåras. Styrelsen anser det därför angeläget att beredskapen på detta område förbättras genom att lagerhållningen ökas.

Av en undersökning, som styrelsen låtit verkställa, framgår att i runt tal

6 milj. kr. erfordras för att nöjaktigt tillgodose nämnda behov. Då anskaffningen av ifrågavarande beredskapslager lämpligen kan uppdelas på två år, anser styrelsen — med hänsyn även till en beräknad odisponerad behållning å anslaget den 1 juli 1953 om ca 1 milj. kr. — att anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 kan begränsas till 2 milj. kr.

Effektförråd.

För budgetåret 1952/53 har till utökning av effektförrådet anvisats 2,8 milj. kr. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar, att detta belopp i sin helhet kommer att tagas i anspråk under budgetåret.

Styrelsen framhåller, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap i skrivelse den 19 augusti 1952 framhållit angelägenheten av att inom landet hållas tillräckliga lager av klorkalcium och föreslagit att styrelsen fortlöpande skall lagra minst 40 000 ton.

Årsförbrukningen av klorkalcium för vägväsendet är numera 80 000—100 000 ton. Då den inhemska maximala produktionskapaciteten uppgår till ca 25 000 ton per år, anser styrelsen i likhet med riksnämnden det angeläget ur beredskapssynpunkt, att ett buffertlager av ca 40 000 ton upplägges. För ändamålet erfordras vid nuvarande inköpspris ett investeringsanslag av i runt tal 10 milj. kr., vilket äskas för nästa budgetår.

Styrelsen framhåller vidare, att den ökade omfattningen av vägunderhålls- och vägbyggnadsarbetena under det gångna budgetåret har accentuerat bristen på förlagsmedel för lagerhållning av effekter. Med hänsyn till att prisnivån beträffande vissa effektslag tenderar att falla, kommer lagerhållningen emellertid att i möjligaste mån begränsas. Bortsett från nyssnämnda äskande, begär styrelsen därför icke nu någon ökning av förlagsmedlen för effektförrådet men avser att återkomma till denna fråga, när anledning därtill uppkommer.

Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag.

Dispositionsanslaget har under budgetåret 1951/52 tagits i anspråk med ca 1 028 000 kr., varav ca 504 000 kr. för garage- och förrådsbyggnader samt ca 524 000 kr. för nyanskaffning av effekter. Tillgängliga medel under budgetåret 1952/53 uppgår till ca 1 536 000 kr., vilket belopp beräknas komma att helt tagas i anspråk under budgetåret.

För budgetåret 1953/54 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt att 1,5 milj. kr. anvisas såsom dispositionsanslag.

Yttranden.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i yttrande den 14 oktober 1952 och *statens handels- och industrikommission* i ett samma dag avgivet yttrande avseende samtliga affärsverks äskanden för investeringar icke haft några särskilda erinringar att anföra mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsens äskanden under förrådsfonden.

Föredraganden.

Vid min anmälan i 1952 års statsverksproposition av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsaskanden för innevarande budgetår framhöll jag vikten av att en tillfredsställande förråds- och garageorganisation och en tillräckligt omfattande maskinpark ställdes till styrelsens förfogande. Samtidigt därmed förordade jag vissa riktlinjer för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens investeringar i förrådsfonden för tiden efter budgetåret 1952/53. Riksdagen godkände sedermera dessa riktlinjer.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu hemställt om anslag för fullföljande under budgetåret 1953/54 av det för förrådsfonden beslutade investeringsprogrammet. Medelsbehovet för detta, som närmast avser ersättningsanskaffning och återhämtande av tidigare eftersläpning, har emellertid ökat till följd av den kostnadsstegring som ägt rum sedan hösten 1951. Härtill kommer, att den avsevärda ökning av vägbyggnads- och vägunderhållsarbetet, som inträdde under förra året, nu gör viss nyanskaffning av motorfordon och vägmaskiner m. m. nödvändig.

Vad därvid angår anslaget till Garage- och förrådsbyggnader m. m., har styrelsen beräknat, att årskostnaderna för ersättningsanskaffningen numera uppgår till 2 970 000 kr. och för inhämtande av eftersläpningen i garage- och förrådsbyggandet till 1 500 000 kr. Vidare har det för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppet på grund av kostnadsstegringen sedan föregående år uppräknats med 530 000 kr., vilket belopp på grund av likvidförskjutningar äskas för nästa budgetår. Det totala medelsbehovet till garage- och förrådsbyggnader under budgetåret 1953/54 uppgår sålunda till 5,0 milj. kr.

För maskincentralförrådet erfordras under nästa budgetår till ersättningsanskaffning av motorfordon och vägmaskiner m. m. ett anslag av 20,7 milj. kr. Därjämte äskar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för fullföljande av det för innevarande budgetår beräknade anskaffningsprogrammet utöver redan anvisade 17 milj. kr. ytterligare 3,7 milj. kr. att anvisas för budgetåret 1953/54. Styrelsen har vidare anmält, att en viss nyanskaffning av vägmaskiner samt av motorfordon för i första hand vägunderhållet är nödvändig och hemställer att 5,0 resp. 1,8 milj. kr. anvisas för dessa ändamål. Medelsbehovet för motorfordon och vägmaskiner m. m. under budgetåret 1953/54 beräknas sålunda till i runt tal 31,0 milj. kr.

Under anslaget till Flytande materiel äskar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår bl. a. 1 690 000 kr. till fortsatt upprustning av färjbeståndet. Härav utgör 240 000 kr. en av kostnadsstegringen påkallad förstärkning av innevarande års anslag för samma ändamål, vilken dock anses kunna anvisas för nästa budgetår. Styrelsen har därjämte i anledning av propositionen 1952: 163 angående fortsatt understöd till viss skärgårds trafik m. m. (jfr riksdagens skrivelse nr 300) beräknat kostnaderna för anordnande av nya färjleder inom stockholmsområdet till sammanlagt ca 2 060 000 kr. Härvid förutsättes bl. a., att en färja insättes på leden Furusund—Yxlan och en på leden Yxlan—Blidö. Totalkostnaden anses kunna

uppdelas på de tre följande budgetåren, varvid på 1953/54 faller 600 000 kr. Vidare föreslår styrelsen att till ersättningsanskaffning av båtar, muderverk m. m. anvisas 300 000 kr. Det totala medelsbehovet för flytande materiel under budgetåret 1953/54 uppgår därmed till i runt tal 2,6 milj. kr.

Till väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag äskar styrelsen 1,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Å de nu nämnda anslagen, för vilka en total medelsförbrukningsram av 29,0 milj. kr. är fastställd för innevarande budgetår, äskar sålunda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för budgetåret 1953/54 sammanlagt 40,1 milj. kr. Jag tillstyrker att de föreslagna beloppen anvisas. Under hänvisning till vad som anförts under punkt 1, förordar jag dock, att medelsförbrukningen för berörda ändamål under budgetåret 1953/54 begränsas till 35 milj. kr.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens förslag att medgivande lämnas styrelsen att ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 12 milj. kr. för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1955/56.

Under rubriken Grustag m. m. har styrelsen äskat 2,0 milj. kr. till anskaffning av väglagningsämnen. Jag tillstyrker att beloppet anvisas för nästa budgetår.

Styrelsen har vidare under rubriken Effektförråd föreslagit, att 10 000 000 kr. skall anvisas för nästa budgetår till ökning av lagerhållningen av klor-kalcium. Jag är icke beredd att på en gång tillstyrka hela detta belopp utan förordar att 4 milj. kr. anvisas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Garage- och förrådsbyggnader m. m.	5 000 000 kronor,
b) Motorfordon och vägmaskiner m. m.	31 000 000 kronor,
c) Flytande materiel	2 600 000 kronor,
d) Grustag m. m.	2 000 000 kronor,
e) Effektförråd	4 000 000 kronor,
f) Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500 000 kronor.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
W. Hammargren.

Register
till
Kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54
för
till kommunikationsdepartementet hörande affärsdrivande verk m. m.

Sid.

Kronor

Investeringsplan för kommunikationsverken.**Statens affärsverksfonder.****Postverket.**

14	Posthus m. m.	6 500 000
19	Inköp av fastigheter	300 000
19	Anskaffning av automobiler m. m.	2 200 000
21	Postverkets diligenstrafik:	
	Garagebyggnader m. m.	700 000
	Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen	1 800 000
	Förvärv av billinjer	700 000
		3 200 000
23	Postverkets dispositionsanslag	700 000
	Säger för postverket	12 900 000

Telegrafverket.

24	Utvecklingen av telegrafverkets rörelse.	
30	Telefonstationsbyggnader m. m.	14 150 000
38	Förrådsbyggnader m. m.	2 800 000
40	Inköp av fastigheter	200 000
40	Telefon- och telegrafanläggningar:	
	Riks- och landskablar m. m.	89 600 000
	Telefon- och telegrafstationer	103 000 000
	Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellan- ortsledningar	88 000 000
		280 600 000

Std.		Kronor
44	Radioanläggningar för telegrafverket:	
	Rundradioanläggningar	7 850 000
	Radioanläggningar för kommersiell trafik	2 060 000
		9 910 000
46	Radioanläggningar för luftfarten	400 000
47	Försvarsberedskap vid telegrafverket	1 370 000
48	Telegrafverkets dispositionsanslag	3 500 000
	Säger för telegrafverket	312 930 000

Statens järnvägar.

49	Statens järnvägars investeringsbehov.	
58	Byggnader och anläggningar:	
	Bangårdar	15 500 000
	Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	22 000 000
	Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget	2 200 000
	Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—	
	Håkantorps med Källby—Kinnekleva	3 300 000
	Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristi-	
	anstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	12 000 000
	Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	22 000 000
	Broar m. m.	7 500 000
	Husbyggnader	18 300 000
	Signalsäkerhetsanläggningar	9 100 000
	Vägskyddsanläggningar	2 500 000
	Telefonanläggningar m. m.	8 900 000
	Anläggningar för elektrisk tågdrift	13 200 000
	Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	25 000 000
	Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	6 000 000
	Anläggningar vid huvudverkstäder	7 700 000
	Anläggningar vid förrådsavdelningen	1 100 000
		176 300 000
68	Försvarsberedskap vid statens järnvägar	2 000 000
69	Rullande materiel:	
	Anskaffning av lok och lokomotorer	54 000 000
	Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	24 000 000
	Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	12 200 000
	Anskaffning av godsvagnar	43 500 000
	Ombyggnad av rullande materiel	10 700 000
		144 400 000
74	Sjöfartsmateriel:	
	Ny tågfärja	5 000 000
	Ombyggnad av sjöfartsmateriel	200 000
		5 200 000
75	Biltrafik:	
	Garage- och verkstadsbyggnader	3 000 000
	Anskaffning av bilmateriel	10 500 000
	Förvärv av billinjer	3 000 000
		16 500 000

Sid.		Kronor
77	Inventarier m. m.	9 800 000
77	Vederlag till Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägars pensionsstiftelse för övertagna pensionsförpliktelser	15 000 000
78	Rörlig kredit.	
80	Statens järnvägars dispositionsanslag	14 000 000
	Säger för statens järnvägar	383 200 000

Statens vattenfallsverk.

81	Kraftbalansens utveckling.	
93	Kraftstationer m. m.:	
	Utbyggnad av Västerås ångkraftstation	3 500 000
	Kapitaltillskott till Bergforsens kraftaktiebolag	20 000 000
	Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden ..	25 000 000
	Kraftstation vid Kilforsen	16 000 000
	Kraftstation vid Lasele	20 000 000
	Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation	5 000 000
	Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken ..	15 000 000
	Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven	¹ 19 000 000
	Kraftstation vid Liggaforsen	20 000 000
		143 500 000
102	Regleringsföretag:	
	Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	2 000 000
	Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	12 000 000
	Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde	1 000 000
		15 000 000
104	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	150 000 000
106	Kraftöverföring från fastlandet till Gotland	14 000 000
108	Diverse anslag:	
	Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000 000
	Inventarier m. m.	20 000 000
	Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	6 000 000
		27 000 000
	Säger för statens vattenfallsverk	349 500 000

Luftfartsfonden.

112	Luftfartens markorganisation:	
	Markförvärv	1 000
	Flygfältsbyggen	5 850 000
	Byggnader	600 000
	Teleutrustning m. m.	90 000
	Belysningsansläggningar	1 470 000
	Fordon, maskiner och redskap	375 000
	Luftfartsverkets dispositionsanslag	1 000 000
	Säger för luftfartsfonden	9 386 000

¹ Beräknat belopp.

Statens allmänna fastighetsfond.

122	Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm	150 000
123	Utökade lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län	380 000
124	Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m.	1 050 000
125	Anordnande av centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping	160 000
126	Utökade lokaler för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län . .	300 000
128	Anordnande av förvaltningslokaler	1 000 000
129	Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål	750 000
129	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	5 000 000
Säger för statens allmänna fastighetsfond		8 790 000

Statens utlåningsfonder.

134	Vattenkraftslånefonden	1 500 000
135	Luftfartslånefonden	1 000
		1 501 000

Fonden för låneunderstöd.

137	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1952/53	2 200 000
-----	---	-----------

Fonden för förlag till statsverket.

138	Förskott till vissa plankostnader m. m.	550 000
-----	---	---------

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

140	Garage- och förrådsbyggnader m. m.	5 000 000
	Motorfordon och vägmaskiner m. m.	31 000 000
	Flytande materiel	2 600 000
	Grustag m. m.	2 000 000
	Effektförråd	4 000 000
	Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500 000
Summa för förrådsfonden		46 100 000
Summa		1 127 057 000

BILAGA 28 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1953

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

FINANSDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 januari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å riksstaten för budgetåret 1953/54 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. Från och med budgetåret 1946/47 har medel anvisats å kapitalbudgeten för fullföljande av ett av generaltullstyrelsen uppgjort och successivt reviderat byggnadsprogram för förbättring av bostadsförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning. Anslaget har för vart och ett av budgetåren 1946/47—1951/52 varit uppfört med 500 000 kronor. För innevarande budgetår har till ändamålet anvisats 700 000 kronor.

I skrivelse den 29 september 1952 har *generaltullstyrelsen* gjort framställning om anvisande för budgetåret 1953/54 av ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor till bestridande av kostnaderna för sådana byggnadsföretag, vilka av styrelsen bedömts böra komma till utförande under nästa budgetår.

Generaltullstyrelsen anför, att de lättnader i gränskontrollen, som genomförts eller planerats, icke är så genomgripande, att byggnadsprogrammet

ej bör fullföljas. Skulle lätnaderna möjliggöra ett slopande eller en begränsning av något av byggnadsföretagen är styrelsen emellertid beredd att överväga detta i samband med fastställandet av dispositionsplan för anslaget. Arbetenas omfattning samt de beräknade kostnaderna framgår av följande uppställning.

Ort	Byggnadsföretagets omfattning	Beräknade kostnader		
		Byggnader	Tomt m. m.	Summa
<i>Nybyggnader.</i>				
Posåsen.....	ett bostadshus, inrymmande 1 tvårumslägenhet och 1 enkelrum	85 000	—	85 000
Rommenäs.....	ett bostadshus, inrymmande 1 tre- och 2 tvårumslägenheter samt 1 enkelrum en expeditiionsbyggnad	220 000	5 000	225 000
Medskogen.....	en garagebyggnad	12 000	—	12 000
Vågen.....	ett bostadshus, inrymmande 2 tvårumslägenheter och 1 enkelrum samt expeditiionslokaler	170 000	—	170 000
Valsjön.....	en expeditiionsbyggnad med garage	35 000	5 000	40 000
Vittjärn.....	ett bostadshus, inrymmande 1 tre- och 2 tvårumslägenheter samt 1 enkelrum en expeditiionsbyggnad med garage	230 000	5 000	235 000
Pello.....	ett bostadshus, inrymmande 1 tvårumslägenhet och 1 enkelrum en expeditiionsbyggnad	115 000	—	115 000
<i>Ombyggnader.</i>				
Kylley.....	ombyggnad av ett bostadshus	65 000	—	65 000
	Säger kronor	932 000	15 000	947 000
	Oförutsedda utgifter	—	—	53 000
	Summa kronor	—	—	1 000 000

Av de i uppställningen angivna byggnadsarbetena har arbetena i Posåsen, Medskogen, Vågen, Kylley och Rommenäs (utom bostadshuset) tidigare föreslagits i generaltullstyrelsens byggnadsprogram, för vilket redogörelse i nu angivna delar lämnats i 1946, 1947 samt 1950 och 1951 års statsverkspropositioner under kapitalbudgeten. (1946: Bil. 6, s. 4, 1947: Bil. 28, s. 2, 1950: Bil. 27, s. 3—4 och 1951: Bil. 28, s. 3).

Arbetena i Posåsen, som tidigare avsett ett bostadshus med två tvårumslägenheter och ett enkelrum samt en expeditiionsbyggnad, har numera ansetts kunna begränsas till ett bostadshus med en tvårumslägenhet och ett enkelrum med kokvrå.

De byggnadsförslag, som överförts från det äldre till det nya förslaget, har upptagits med belopp, överstigande de förut beräknade med omkring 5 procent, eller vad som ungefär motsvarar stegringen i byggnadskostnadsindex. I övrigt har kostnadsberäkningarna skett i samråd med anlitade arkitekter och efter inhämtande under hand av upplysningar från byggnadsstyrelsens kostnadsavdelning.

Beträffande de i byggnadsprogrammet nyupptagna arbetena lämnas följande uppgifter.

I *Rommenäs* inom Dalslands, Värmlands och Dalarnes gränsdistrikt råder för en nyutnämnd gränsöveruppsyningsman och tre andra tjänstemän vid tullstationen stora svårigheter att finna godtagbara och lämpligt belägna bostäder. Det har därför ansetts påkallat att redan nu föranstalta om uppförande i Rommenäs av ej blott den förut planerade expeditionsbyggnaden utan även ett bostadshus med en trerums- och två tvårumslägenheter samt ett enkelrum med kokvrå.

Den vid tullstationen i *Valsjön* inom Östersunds gränsdistrikt nu befintliga expeditionen är helt otillräcklig för sitt ändamål och har utdömts av hälsovårdsnämnden. Lokalen, där under hela dygnet någon tjänsteman måste vistas, är inrymd i källarvåningen till en privatägd fastighet samt saknar tillfredsställande uppvärmnings- och ventilationsanordningar m. m. Lämpligt belägen och i övrigt godtagbar annan lokal kan ej anskaffas genom förhyrning. Tullverket bör därför snarast möjligt i Valsjön anskaffa tomt, tillräckligt stor för att i framtiden kunna rymma även ett bostadshus, och där uppföra en expeditionsbyggnad, inrymmande även garage för tullverkets på platsen stationerade tjänstebil.

Vid tullstationen i *Vittjärn* inom Dalslands, Värmlands och Dalarnes gränsdistrikt är bostadsförhållandena mycket otillfredsställande. Av de sex tjänstemännen vid tullstationen har endast två lyckats anskaffa godtagbara bostäder. Tullstationens hittillsvarande expeditionslokal är av otillräcklig storlek och numera — genom tillkomsten av en nyanlagd väg över gränsen — ej lämpligt belägen. Blivande bostadshus och expeditionsbyggnad bör av bevakningstekniska skäl uppföras på skilda tomter. Tullverkets byggnadsbehov i Vittjärn omfattar således uppförande på skilda tomter av ett bostadshus, inrymmande en trerums- och två tvårumslägenheter samt ett enkelrum med kokvrå, ävensom en expeditionsbyggnad, inrymmande även garage för tullverkets på platsen stationerade tjänstebil.

I den inom Haparanda gränsdistrikt belägna orten *Pello*, där tullverket har ett tjänstebostadshus med två lägenheter, har fyra av de vid tullstationen på platsen tjänstgörande sju tjänstemännen måst inhysa sig i tillfälliga eller eljest icke tillfredsställande bostäder. Någon förbättring i detta hänseende kan ej förväntas ske med mindre tullverket uppför ännu ett bostadshus på platsen, för vilket ändamål tomtutrymme finnes å den av tullverket redan innehavda fastigheten. Även expeditionslokalerna för tullstationen är otillräckliga för den numera i Pello rådande färjetrafiken. För ändamålet behöfelig tomtmark har av kommunen upplåtits på lämplig plats invid färjeläget. För att tillgodose det angivna behovet av bostäder och expeditionslokaler erfordras, att tullverket utan uppskov låter i Pello på tillgängliga tomter uppföra ett bostadshus, inrymmande åtminstone en tvårumslägenhet och ett enkelrum med kokvrå, ävensom en expeditionsbyggnad.

Departementschefen. Även för nästkommande budgetår torde medel böra anvisas för fullföljande av generaltullstyrelsens program för förbättring av bostads- och lokalförhållandena vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. Då jag emellertid icke är beredd att tillstyrka en höjning av anslaget, torde det böra bestämmas till oförändrat belopp. Jag förutsätter att de möjligheter till besparingar i kostnaderna för varje byggnadsföretag, som kan föreligga, blir iakttagna.

*Statsverkspropositionen: Bil. 28: Kapitalbudgeten:
Finansdepartementet.*

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 januari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1953/54 och yttrar därvid följande:

Statens allmänna fastighetsfond.

1. Om- och tillbyggnad av landsarkivet i Göteborg. På riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisade riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t (statsverkspropositionen 1946, Kapitalbudgeten: bil. 7, s. 1—3) ett investeringsanslag av 245 000 kronor till Om- och tillbyggnad av landsarkivet i Göteborg. Byggnadstillstånd för de avsedda arbetena erhöles emellertid först den 14 februari 1952. Arbetena pågå för närvarande och beräknas vara slutförda i mitten av september 1953.

I skrivelse den 7 oktober 1952 hemställer *byggnadsstyrelsen* om anvisande av ett anslag av 75 000 kronor till ombyggnad av hissanläggningen vid landsarkivet i Göteborg. Till stöd härför anføres följande.

I skrivelse den 29 januari 1952 har landsarkivarien R. Swediund anhållit om installation av en ny hiss i landsarkivet i Göteborg och dennas neddragning till källaren.

Den nuvarande hissen är bristfällig och råkar ofta i olag; den uppfyller ej heller de för hissanläggningar av detta slag gällande föreskrifterna. Bortsett härifrån är det angeläget med en modernisering av hissanläggningen, om den skall kunna tillgodose arkivets behov. Genom att skyddsrummet i källaren användes för förvaring av arkivalier, måste dagligen handlingar därifrån transporteras till forskarsalen. Detta kan emellertid ej ske medelst hissen, enär densamma stannar i bottenvåningen. Till följd av en kraftig ökning av arkivmaterialierna och genom oavbrutet ökad forskarfrekvens har därjämte hissens kapacitet blivit otillräcklig. På grund av dessa förhållanden har länsarkitektkontoret efter uppdrag av byggnadsstyrelsen utarbetat ett förslag till installation av en kraftigare och snabbare hiss, avsedd att neddragas till källarvåningen. Förslaget, som granskats och kostnadsberäknats inom styrelsen, har icke föranlett någon erinran från styrelsens sida.

Kostnaden för förslagets genomförande beräknas till sammanlagt 75 000 kronor, vilket belopp fördelar sig på följande poster:

Hissanläggning	37 000
Byggnads- och målningsarbeten	22 000
Ändring av rörledningar	4 000
Arvoden och oförutsett	12 000

Summa kronor 75 000

Departementschefen. Behovet av en ny hiss i landsarkivet i Göteborg synes mig tillräckligt styrkt. Arbetet bör lämpligen komma till utförande i samband med de pågående byggnadsarbetena å landsarkivet. Mot det föreslagna anslagsbeloppet har jag icke funnit anledning att erinra. Medlen torde böra anvisas under samma anslagsrubrik, som gäller för anslagsmedlen till de pågående arbetena. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av landsarkivet i Göteborg* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 75 000 kronor.

2. Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan. På där-om av byggnadsstyrelsen gjord framställning uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 7 februari 1947 åt styrelsen att anordna en allmän pristävling för svenska arkitekter rörande förslag till nybyggnad för musikaliska akademien, musikhögskolan och musikhistoriska museet å ett staten tillhörigt, inom kvarteren Artilleristen och Fyrverkaren i Stockholm beläget område utmed Valhallavägen och Lidingövägen öster om Stadion.

Sedan tävlingen avslutats, överlämnade prisenämnden den 22 november 1948 sitt utlåtande till byggnadsstyrelsen. Första pris tilldelades arkitekten Erik Ragndal, Göteborg, för förslaget med motto »Nyckelharpa» och prisenämnden förordade enhälligt, att författaren bereddes tillfälle till fortsatt bearbetning av uppgiften. Ragndals förslag har sedermera varit föremål för överarbetning av byggnadsstyrelsen i samråd med akademien, högskolan och museet.

I skrivelse den 19 oktober 1950 lämnade *byggnadsstyrelsen* en redogörelse för innebörden av det sålunda överarbetade förslaget, vilket åskådliggjordes å sex den 22 augusti 1950 dagtecknade ritningar jämte tre modellfotografier. Byggnadsstyrelsen anförde bland annat följande.

Vid det nu bedrivna ritningsarbetet har man sökt frilägga det närmast Lidingövägen befintliga höjdpartiet på sätt som prisnämnden i arkitekttävlingen även framhållit såsom önskvärt, vilket synes vara till fördel för totalintrycket av den samlade, sinsemellan rätt olikartade bebyggelsen inom området.

Anläggningen i och för sig är planerad så, att undervisningslokalerna förlagts i en envåningsbyggnad med oval planform, omslutande en gård och belägen närmast det blivande radiohuset. Härmed har ernåtts en god kontakt med radiohusets stora hörsalar, vilka avsetts att även användas till elevkonserter. Samtidigt ha med den visade utformningen kraven på god ljudisolering såväl utåt som de olika lokalerna emellan samt på goda inre förbindelser väl tillgodosetts. Väster om denna byggnad och ansluten till densamma genom en förbindelsegång skulle förläggas dels en byggnad för huvudentré m. m. jämte orgelsal och dels, närmast det ovannämnda höjdpartiet vid Lidingövägen, en biblioteks- och museibyggnad i två våningar, innehållande jämväl administrationslokaler m. m.

Områdets karaktär av park är i stor utsträckning bevarad. Den byggnad, som innehåller entré och orgelsal, är framdragen mot Valhallavägen och markerar med detta läge och sin formgivning anläggningens arkitektoniska tyngdpunkt i stadsbilden.

En mindre byggnad, inrymmande två vaktmästarbostäder, har inlagts å tomtens nordöstra hörn. Utvidgningsmöjligheterna för högskolan äro tillgodosedda genom att utmed tomtens norra gräns plats beretts för en framtida flygel mellan undervisnings- respektive biblioteks- och museibyggnaderna.

Förslaget är utarbetat med tanke på möjligheterna att utföra byggnadsarbetet i skilda etapper.

I skrivelse den 7 november 1952 anför nu byggnadsstyrelsen bland annat följande.

Ritningsförslaget har numera överarbetats i fråga om vissa detaljer, varjämte styrelsen undersökt möjligheterna att genomföra byggnadsföretaget i etapper. Bland annat med tanke härpå har anläggningen utformats på ett sätt, som gör det möjligt att såsom särskilda etapper utföra dels den byggnad, som inrymmer undervisningslokalerna, dels centralbyggnaden för huvudentré och aula m. m. samt dels den byggnad, som avses för biblioteket och musikhistoriska museet.

Det beräknades vid tidpunkten för förslagets upprättande, att uppvärmningen av anläggningen skulle ske genom anslutning till det blivande radiohusets panncentral. Musikaliska akademiens byggnad vore nämligen till volymen så avsevärt mycket mindre än radiohuset, och det sistnämnda beräknades komma att uppföras i sådan ordning, att anslutningen av akademibyggnaden till dess panncentral kunde genomföras, när så erfordrades. Då detta icke kunnat ske, avser byggnadsstyrelsen att nu i stället anordna en provisorisk värmecentral för akademibyggnaden.

I fråga om kostnaderna för byggnadsföretaget anför byggnadsstyrelsen följande.

Den år 1950 beräknade kostnaden för hela byggnadsföretaget, 6 000 000 kronor, uppgår enligt prisläget den 1 juli 1952 — då prisstegringen under

den gångna tiden beräknas till 40 % — till 8 400 000 kronor. Härtill komma kostnaderna för den nyssnämnda provisoriska panncentralen, vilka uppskattats till 100 000 kronor. På de förut angivna tre byggnadsdelarna fördelar sig totalkostnaden enligt följande: undervisningsdelen 3 600 000 kronor, centralbyggnaden 2 000 000 kronor samt biblioteket och museet 2 900 000 kronor.

Därest erforderligt byggnadstillstånd erhålles, beräknar byggnadsstyrelsen, att, oavsett vilken del som sålunda kommer att utgöra den första byggnadsetappen, ett belopp av 1 500 000 kronor skulle bli behövt för ändamålet under budgetåret 1953/54.

Byggnadsstyrelsen hemställer dels om godkännande av förutnämnda ritningsförslag att i huvudsak lända till efterrättelse, dels ock om anvisande för budgetåret 1953/54 av ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor till påbörjande av byggnadsföretaget.

Musikaliska akademins styrelse, musikhögskolans lärarnämnd och lärarråd samt 1947 års musikutredning understryker angelägenheten av att byggnadsföretaget snarast igångsättes samt anser, att den första etappen bör omfatta byggande av undervisningslokaler för musikhögskolan.

Departementschefen. Det av byggnadsstyrelsen nu framlagda förslaget till nybyggnad för musikaliska akademien, musikhögskolan och musikhistoriska museet anser jag mig böra godtaga. Mot kostnadsberäkningarna har jag ingen erinran. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår beräknas de totala byggnadskostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1952 till 8 500 000 kronor. Möjlighet finnes att genomföra byggnadsföretaget i etapper, nämligen en etapp omfattande byggnad för musikhögskolans undervisningslokaler, en etapp omfattande centralbyggnaden för huvudentré och aula m. m. samt en etapp omfattande byggnad för biblioteket och musikhistoriska museet. Såsom musikaliska akademien, musikhögskolan och 1947 års musikutredning framhållit torde första etappen böra omfatta byggnad för musikhögskolans undervisningslokaler. Byggnadsstyrelsen beräknar den erforderliga medelsanvisningen för nästa budgetår, oavsett vilken byggnad som skall utgöra första etappen, till 1 500 000 kronor. För egen del anser jag mig för nästa budgetår icke böra räkna med högre medelsanvisning än 900 000 kronor. Vid bifall till vad jag förordat bör för nästa budgetår till Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan anvisas ett investeringsanslag av 900 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

3. Om- och tillbyggnad av fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala. Till detta ändamål har för budgetåren 1950/53 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 1 150 000 kronor. Som framgår av 1951 års statsverksproposition (bilagan 29, punkten 2) har de totala kostnaderna för

byggnadsföretaget beräknats till lägst 2 225 000 kronor, varav 125 000 kronor för ombyggnad av den nuvarande institutionsbyggnaden och 2 100 000 kronor för en tillbyggnad av densamma.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala hemställer om anvisande för nästa budgetår till förevarande ändamål av ett investeringsanslag av 1 075 000 kronor.

Universitetskanslern hemställer om anvisande för nästa budgetår av erforderligt anslag.

Byggnadsstyrelsen uttalar i avgivet utlåtande, att den för sin del beräknar, att arbetet, därest byggnadsföretaget kan påbörjas omkring årsskiftet 1952/53, kommer att vara i huvudsak slutfört under loppet av budgetåret 1953/54, varvid hela det resterande beloppet erfordras under nämnda budgetår. Samtidigt förklarar sig byggnadsstyrelsen ha för avsikt, att i samband med äskande av medel till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten m. m. göra framställning om de ytterligare medel för byggnadsföretaget, som erfordras för täckande av de merkostnader, som uppkommit genom stegringen av byggnadskostnaderna.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att för nästa budgetår anvisas återstoden av det ursprungligen beräknade kostnadsbeloppet för ifrågavarande byggnadsföretag eller 1 075 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 075 000 kronor.

4. *Nybyggnad för geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala*. I skrivelse den 26 november 1952 hemställer *kanslern för rikets universitet* om anvisande av ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor till en nybyggnad för geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala. Angående behovet av nybyggnader för de båda institutionerna anföres i skrivelser av ämnesrepresentanterna, *professorerna Hjulström och Eneqvist*, respektive *professorn Norin* bland annat följande.

Geografi. Behovet av nybyggnad för den geografiska institutionen sammanhänger särskilt med tvenne omständigheter. I de nuvarande för sitt ändamål föga lämpade lokalerna råder en svårartad brist på utrymme för undervisning och forskning, samtidigt som en stark tillväxt av antalet elever och forskare äger rum. I samband med geografiprofessurens delning i tvenne, den ena inriktad på naturgeografi, den andra på kulturgeografi med ekonomisk geografi, blir kravet på specialisering starkare, och det framstår därvid som en nödvändighet att erhålla tillgång till ett speciallaboratorium för fysisk geografi. För en modern geografisk institution utgör nämligen ett laboratorium för experimentella studier av viktiga fysisk-geografiska problem ett nödvändigt komplement. Under senare år uppförda geografiska institutioner har också ofta utrustats med dylika

laboratorier. Ett aktuellt exempel härpå erbjuder den geografiska institutionen vid Cambridge universitet.

Forskning i fältet är den viktigaste arbetsformen för de till den fysiska geografien associerade vetenskapsgrenarna, speciellt geomorfologien. Med den inriktning, som den fysiska geografien numera fått, har det emellertid framstått som ett allt starkare behov att kunna utföra specialundersökningar för en detaljerad utforskning av de ytgestaltande krafternas mekanik under speciellt gynnsamma betingelser och med tillgång till en fast instrumentuppsättning. Dessa förutsättningar kan endast uppfyllas i ett laboratorium.

Med hänsyn till de för svensk fysisk-geografisk forskning mest angelägna arbetsuppgifterna framstår tillgången till ett laboratorium som en nödvändig och omistlig del av en geografisk institution. Avsaknaden av ett laboratorium är f. n. en mycket svår nackdel för den naturgeografiska forskningen i Uppsala.

Stora ansträngningar har gjorts till begränsning av varje utrymme inom den planerade institutionen. Alla möjligheter skall även i fortsättningen beaktas att begränsa lokalprogrammet utan eftersättande av byggnadens ändamålsenlighet.

Det är i hög grad önskvärt, att byggnadsprojektet genomföres på en gång. Laboratoriet för fysisk geografi är så omistligen nödvändigt och brådskande, att denna del av institutionsbyggnaden under inga omständigheter kan hänföras till en senare byggnadsetapp, utan snarare bör påbörjas först. I nuvarande byggnad kan icke ens de mest provisoriska försöksanordningar inrättas.

Mineralogi-geologi. Alltsedan 1929 har krav på ny mineralogisk-geologisk institutionsbyggnad upprepade gånger framförts. De nuvarande lokalerna i en av universitetets äldsta byggnader är dels otillräckliga, dels ej möjliga att anpassa efter institutionens behov. Behovet av utökade och mera ändamålsenliga lokaler för undervisningen och forskningen blir med varje år alltmera kännbart. På grund av bristen på utrymme, den gamla byggnadens konstruktion och de restriktioner, som betingas av byggnadens kulturhistoriskt värdefulla arkitektur, har det icke varit möjligt att i tillräcklig omfattning utbygga och inreda laboratorierna på sådant sätt som modern mineralogisk-petrografisk forskning kräver. De starka vibrationer trafiken orsakar inom byggnaden har alltid varit i hög grad besvärande för de precisionsmätningar av varjehanda slag, som erfordras vid många forskningsuppgifter, men har efter omläggningen av trafiken vid St. Erikstorg, varigenom all nordgående trafik förlagts omedelbart intill institutionens östra fasad, blivit ett än allvarligare hinder vid arbetet.

Institutionen kräver även väsentligt ökade utrymmen dels för uppställning av de tillväxande skådesamlingarna och studiesamlingarna av mineral och bergarter, dels för magasinering i lätt tillgänglig form av referenssamlingar m. m. Otillräckligt är likaledes biblioteksutrymmet.

Behovet av utökade lokaler dels för undervisningen, dels för de enskilda forskarna har de senare åren ytterligare skärpts genom inrättandet av laboraturen i kvartärgeologi och den upprustning av den kvartärgeologiska avdelningen, som i samband därmed företogs. Det är för närvarande icke möjligt att inom den gamla byggnaden tillgodose mer än en mindre del av den kvartärgeologiska avdelningens behov och detta på ett ganska provisoriskt sätt. De utrymmen, som kunnat upplätas åt avdelningen, är dessutom spridda på ett sätt som är i hög grad hindersamt för arbetet. Något särskilt övningslaboratorium finns f. n. inte, varför även elementära kurser måst förläggas till samma lokal som forskningsarbetet, till förfång och våda för detta. Intet utrymme finns för närvarande att utställa de kvartär-

geologiska samlingarna och demonstrationsmaterialet, vilka är i hög grad behövlige för undervisningen och för studenternas självstudier. Ej heller finnes specialistrum för forskare i ämnet utöver avdelningens egen personal.

Inom *byggnadsstyrelsen* har den 30 september 1950 utarbetats ett skissförslag till en nybyggnad för de båda institutionerna, innefattande jämväl ett laboratorium för fysisk geografi. Skissförslaget har reviderats i flera omgångar, senast den 31 december 1951. Styrelsen, som under den tidigare handläggningen av ärendet uttalat sig för en uppdelning av byggnadsarbetet på olika etapper, anför i ett till kanslern avgivet yttrande följande.

Beträffande de av institutionsföreståndarna framförda synpunkterna rörande anläggningens storlek och lämpligheten av ett uppförande i etapper vill styrelsen för sin del framhålla, att anläggningen är av sådan storleksordning att man enligt styrelsens uppfattning i varje fall måste räkna med att företagets genomförande blir fördelat på ett flertal budgetår. Oavsett vilken del som sålunda kommer till utförande i en första etapp räknar styrelsen med att av den för hela byggnaden beräknade kostnaden, som enligt prisläget den 1 juli 1952 bör upptagas till 5 100 000 kronor, för budgetåret 1953/54 erfordras 1 500 000 kronor för arbetets påbörjande.

Departementschefen. Behovet av nybyggnad för de geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid Uppsala universitet gör sig starkt gällande. Enligt nu föreliggande byggnadsprogram skall till särskilda byggnadskroppar förläggas vissa lokaler för den geografiska respektive den mineralogisk-geologiska institutionen. Dessa byggnadskroppar förenas genom en mellanliggande byggnadskropp, inrymmande en för institutionerna gemensam föreläsningssal med 120 platser, musci- och bibliotekslokaler m. m. Till den södra längan av den för geografiska institutionen speciellt avsedda byggnadskroppen har förlagts det föreslagna fysiskt-geografiska laboratoriet. Av de totala byggnadskostnaderna, 5 100 000 kronor, belöper enligt vad jag under hand inhämtat omkr. 500 000 kronor på nämnda laboratorium. Med hänsyn till de betydande kostnaderna för byggnadsföretaget inger det givetvis vissa betänkligheter att låta företaget omfatta även det fysiskt-geografiska laboratoriet, som skall tjäna rent vetenskapliga ändamål. På grund av den vikt, som från akademiskt håll synes tillmätas laboratoriet, vill jag dock icke motsätta mig, att detsamma kommer till utförande. Jag tillstyrker därför, att byggnadsföretaget utföres i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslag, men förutsätter härvid, att byggnadsstyrelsen vid det fortsatta ritningsarbetet tillvaratager de möjligheter, som må föreligga till begränsning av företaget utan att dess ändamålsenlighet eftersättes. För nästa budgetår torde endast ett anslag av 100 000 kronor böra anvisas till förberedande arbeten. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

5. **Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet.** Under denna rubrik har för budgetåren 1949/52 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 750 000 kronor. Avsikten med denna medelsanvisning har varit att möjliggöra vissa angivna byggnadsarbeten i syfte att utvinna ytterligare utrymmen i eller i anslutning till vissa av universitetets nuvarande institutionsbyggnader. Efter förslag i 1952 års statsverksproposition (bilagan 29, punkten 3) anvisades vidare av förra årets riksdag under samma rubrik ett investeringsanslag av 300 000 kronor till vissa ytterligare byggnadsåtgärder med samma syfte. Detta anslag var avsett som ett första led i en medelsanvisning för ändamålet om sammanlagt 594 500 kronor. Jag föreslår, att för nästa budgetår anvisas det återstående erforderliga beloppet. Anslaget torde avrundas till 296 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 296 000 kronor.

6. **Om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund.** Till uppgörande av definitivt ritningsförslag till en om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund samt till förberedande arbeten för byggnadsföretaget har för budgetåren 1951/53 anvisats investeringsanslag av sammanlagt 160 000 kronor (se härom 1952 års statsverksproposition, bilagan 29, punkten 4).

Byggnadsstyrelsen hemställer nu, att för nästa budgetår måtte anvisas ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor för påbörjande av byggnadsföretaget. Därvid anför styrelsen bland annat följande.

Byggnadsstyrelsen har under det senaste året i samråd med riksantikvarieämbetet fullföljt den arkeologiska undersökningen av området för den blivande tillbyggnaden vid biblioteket i syfte att klarlägga omfattningen och arten av lämningarna efter Allhelgonaklostret. Med hänsyn till den gjorda undersökningen, vilken ur antikvarisk synpunkt bedömts såsom mycket värdefull, har grundmurarna till bibliotekets tillbyggnad konstruerats på sådant sätt, att befintliga lämningar i nordvästra hörnet av det för tillbyggnaden avsedda markområdet kunna bli intakta. Riksantikvarieämbetet har förklarat sig i övrigt icke vilja motsätta sig, att förslaget genomföres och att de därav berörda fornlämningspartierna i samband därmed avlägsnas.

Utarbetandet av entreprenadhandlingar till byggnadsföretaget pågår. Från universitetets sida har framhållits den synnerligen stora vikten av att detta byggnadsprojekt snarast möjligt realiseras, och byggnadsstyrelsen har upptagit detsamma i preliminärt förslag till byggnadstillståndskvot för år 1953.

Kostnaden för om- och tillbyggnaden av universitetsbiblioteket har av byggnadsstyrelsen enligt prisläget den 1 juli 1952 beräknats till 3 795 000 kronor, vartill kommer kostnaden för ett fullträffsäkert magasinsutrymme, beräknad till 885 000 kronor enligt samma prisläge. I totalbeloppet har kostnaderna för anslutningsledningar till lasarettets nya värmecentral icke inräknats, då särskild framställning om medel för detta ändamål framdeles kommer att göras, liksom ej heller kostnaderna för erforderlig inredning.

Byggnadsstyrelsen beräknar, att för påbörjande av nämnda byggnadsföretag erfordras 2 000 000 kronor under budgetåret 1953/54.

Departementschefen. Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag beräknades i förra årets statsverksproposition till sammanlagt 4 500 000 kronor. Utgångspunkten för denna beräkning var prisläget den 1 juli 1951. Med utgångspunkt i prisläget ett år senare har byggnadsstyrelsen nu beräknat kostnaderna till 4 680 000 kronor eller 180 000 kronor mer än förra året. Häremot synes ej finnas anledning till erinran. Från universitetets sida har framhållits som synnerligen angeläget, att universitetsbibliotekets om- och tillbyggnad snarast möjligt kommer till utförande. Jag föreslår, att för nästa budgetår till arbetets påbörjande anvisas 1 500 000 kronor. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Lund* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

7. **Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 250 000 kronor. Jag kommer att i detta sammanhang förorda anvisande av medel till följande ändamål, nämligen till nybyggnad för bakteriologiska institutionen och till vissa yttre arbeten vid institutet.

Nybyggnad för bakteriologiska institutionen. I skrivelse den 28 oktober 1950 framlade byggnadsstyrelsen förslag om uppförande av nybyggnad för nämnda institution. Kostnaderna hade beräknats till sammanlagt 3 250 000 kronor. Vid anmälan år 1951 av denna byggnadsfråga uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, att den för ifrågavarande nybyggnad beräknade kostnadssumman i dåvarande läge måste inge tveksamhet, särskilt om man betänkte, att därjämte stora kostnader komme att krävas för byggnadens inredning och utrustning. Med hänsyn härtill var departementschefen icke beredd att då förorda det framlagda förslaget utan ansåg, att det borde underkastas en ytterligare prövning av byggnadsstyrelsen i syfte att nedbringa kostnaderna, varvid även en sådan utformning av planerna borde eftersträvas, att byggnaden lämpligen kunde uppföras i etapper. Mot den tilltänkta förläggningen av byggnaden gjordes ingen erinran. För det fortsatta utredningsarbetet tillstyrktes en medelsanvisning av 50 000 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (skrivelsen 1951: 127).

Med anledning härav framlade byggnadsstyrelsen i skrivelse den 15 oktober 1951 ett reducerat byggnadsförslag, som beräknades möjliggöra en nedskärning av den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden, 3 250 000 kronor, till 3 125 000 kronor. Vid anmälan förra året av denna byggnadsfråga ansåg jag mig böra godtaga det sålunda överarbetade förslaget samt hade intet att erinra mot kostnadsberäkningarna. Då byggnadsföretaget med hänsyn till rådande förhållanden å byggnadsmarknaden icke kunde beräk-

nas komma att igångsättas under innevarande budgetår, begränsade jag mig till att föreslå, att 150 000 kronor anvisades till förberedande arbeten för byggnadsföretaget. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (skrivelsen 1952: 170).

Sedan lärarkollegiet vid karolinska institutet — under åberopande av statsmakternas beslut i fråga om åtgärder till skydd mot bakteriologisk krigsföring — hos byggnadsstyrelsen hemställt, att styrelsen vid det fortsatta utredningsarbetet måtte ägna uppmärksamhet åt frågan om förläggande av institutionens odlingsutrustning till bombsäkra lokaler, har *byggnadsstyrelsen* ånyo verkställt överarbetning av ritningarna. Därvid har styrelsen i samråd med lärarkollegiet och vederbörande institutionsföreståndare utgått ifrån, att institutionsbyggnaden bör utformas i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som senast underställts Kungl. Maj:t, att tidigare beräknad kostnadsram icke bör överskridas samt att anläggningen bör kunna utföras oberoende av huruvida ett bergum för det berörda ändamålet sedermera beslutes. Överarbetningen har, framhåller styrelsen, inriktats på att ompröva institutionsbyggnadens förläggning och i erforderlig utsträckning dess plandisposition i avsikt att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för en anslutning till densamma av det ifrågasatta bergrummet. Härvid har också, anför styrelsen vidare, tidigare lokalprogram bibehållits, och den förut beräknade kostnadsramen, 3 125 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1950, kunnat hållas. På grund av kostnadstegringen bör totalkostnaden för anläggningen med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1952 beräknas till 4 375 000 kronor. Det har i fråga om förläggningen befunnits lämpligast, för erhållande av god anslutning till ett bergum på sätt som förut nämnts, att till byggnadsplats välja det höjdparti utmed Solnavägen, vilket ligger norr om institutets administrationsbyggnad. Möjligheterna till framtida utvidgning av anläggningens olika delar har beaktats av styrelsen, och bergummet kan utföras utan annan ändring av byggnaden än obetydliga justeringar i dess bottenvåning. Styrelsen har slutligen verkställt en preliminär utredning rörande sättet för bergummets anordnande, yttre tillfart till densamma samt anslutningen till institutionsbyggnaden.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer byggnadsstyrelsen dels om godkännande av det nu ånyo omarbetade förslaget till nybyggnad för bakteriologiska institutionen, vilket åskådliggjorts å fyra i oktober 1952 dagtecknade ritningar, dels ock om anvisande för nästa budgetår av 1 500 000 kronor till påbörjande av byggnadsföretaget.

Vissa yttre arbeten vid institutet. I skrivelse den 15 oktober 1951 framlade byggnadsstyrelsen förslag om anvisande av medel till vissa yttre arbeten, innefattande permanentbeläggning av vägarna inom institutets område samt inhägnande av området med stängsel. Kostnaderna beräknades då till sammanlagt 256 000 kronor. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag har för innevarande budgetår anvisats 100 000 kronor för permanentbeläggning i viss utsträckning av vägarna inom institutets område.

Sedermåra har institutet — under framhållande av att trafiken inom insti-

tutets område ökat i omfattning — framställt önskemål om att parkeringsplatser för bilar samt cykelställ måtte i samband med ifrågavarande yttre arbeten anordnas i anslutning till de skilda institutionsbyggnaderna. *Byggnadsstyrelsen* har för sin del funnit, att parkeringsplatser och cykelställ, i likhet med vad fallet är vid övriga högskolor i Stockholm, bör anordnas å institutets område och med hänsyn härtill omarbetat den ursprungliga planen för de yttre arbeten det här gäller. Den sålunda omarbetade planen har godkänts av institutets förvaltningsnämnd. Totalkostnaderna för de yttre arbetena enligt denna plan uppskattas av styrelsen enligt prisläget sommaren 1952 till 390 000 kronor, varav 10 000 kronor för kostnadsstegring å förut beräknat belopp. Då för innevarande budgetår anvisats 100 000 kronor, skulle således, anför styrelsen, för nästkommande budgetår erfordras 290 000 kronor.

Departementschefen. Det av byggnadsstyrelsen nu framlagda ånyo överarbetade förslaget till nybyggnad för bakteriologiska institutionen anser jag mig böra godtaga. För nästa budgetår kan jag i rådande statsekonomiska läge icke förorda högre anslagsbelopp än 500 000 kronor till byggnadsåtgärder vid karolinska institutet, varvid jag beräknar 400 000 kronor för bakteriologiska institutionens nybyggnad och 100 000 kronor för yttre arbeten. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

8. *Kårhusbyggnad vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.* Under denna rubrik har för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor, avsett till påbörjande av en kårhusbyggnad vid karolinska institutet.

Enligt de planer, som förelåg då anslaget anvisades, beräknades byggnadsföretaget komma att kosta 1 400 000 kronor, vartill komme utgifter för fast köksutrustning, kylanläggning och dylikt uppskattade till sammanlagt 270 000 kronor. Det förutsattes vidare, att ett i augusti 1950 dagtecknat ritningsförslag skulle i huvudsak läggas till grund för det fortsatta ritningsarbetet men att därvid tillika alla möjligheter till besparingar skulle tillvaratagas.

Genom beslut den 8 juni 1951 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att ombesörja utförandet av byggnadsföretaget. Tillika förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles, efter förslag av byggnadsstyrelsen, fastställa huvudritningar för byggnadsföretaget. Sedan byggnadsstyrelsen därefter överarbetat det ursprungliga ritningsförslaget och därvid sökt ernå besparingar med bibehållande av lokalprogrammet i stort, fastställde Kungl. Maj:t den 9 november 1951 fem av styrelsen med skrivelse den 15 oktober 1951 överlämnade, den 28 augusti 1951 dagtecknade huvudritningar att lända till huvudsaklig efterrättelse vid byggnadsföretagets utförande.

Byggnadsstyrelsen hemställde i nyssnämnda skrivelse om anvisande av ett anslag av 570 000 kronor till byggnadsföretagets fullföljande samt anförde därvid följande.

Enligt de nu föreliggande ritningarna har en begränsning av byggnadens volym åstadkommits, vilket möjliggör en minskning med ca 100 000 kronor av den enligt prisläget sommaren 1950 beräknade totalkostnaden, 1 400 000 kronor. Kostnaden för byggnadsföretaget skulle härmed enligt detta prisläge uppgå till 1 300 000 kronor, vartill dock kommer 270 000 kronor för fast köksutrustning och kylanläggning m. m., eller sammanlagt 1 570 000 kronor. Trots den genomförda reduceringen finner byggnadsstyrelsen emellertid, att det på grund av den starka prisstegring, ca 30 %, som sedermera inträffat, redan nu torde vara uteslutet att hålla den slutliga kostnaden för anläggningen inom ramen för sistnämnda beräkning.

Byggnadsstyrelsen kommer att sedermera, i samband med äskande av medel för Merkostnader för vissa byggnadsarbeten m. m., hos Kungl. Maj:t göra framställning om de ytterligare medel, som för täckande av genom byggnadskostnadsstegringen uppkommande merkostnader vid slutförandet av detta byggnadsföretag kan visa sig erforderliga.

Departementschefen. Byggnadsföretaget har igångsatts under hösten 1952. Jag förordar, att till fullföljande därav för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 570 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kärhusbyggnad vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 570 000 kronor.

9. **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** Ifrågavarande investeringsanslag är nu uppfört med 4 000 000 kronor. Då beredningen av denna byggnadsfråga ännu icke avslutats, torde anslag för ändamålet böra i rikstatsförslaget uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

10. **Uppförande av förrådsbyggnad för vissa institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm.** Till detta ändamål anvisade riksdagen för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 50 000 kronor. Med stöd av riksdagens i skrivelsen 1952: 173 anmälda beslut har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 maj 1952 medgivit, att vid utgången av budgetåret 1951/52 å anslaget förefintlig behållning, 50 000 kronor, finge disponeras jämväl under innevarande budgetår.

Tekniska högskolans i Stockholm byggnadskommitté har nu gjort framställning om utverkande för nästa budgetår av ett tilläggsanslag av 42 000 kronor för ifrågavarande byggnadsföretag på grund av den prisstegring, som ägt rum sedan kostnadsberäkningarna uppgjorts.

Departementschefen. Med biträdande av byggnadskommitténs framställning förordar jag, att ytterligare 42 000 kronor ställes till förfogande för ifrågavarande byggnadsföretag, som på grund av rådande förhållanden å byggnadsmarknaden ännu icke kommit till utförande. Jag föreslår, att detta belopp anvisas för nästa budgetår såsom ett investeringsanslag med benämningen Uppförande av förrådsbyggnad för vissa institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm samt att till detta anslag överföres vid utgången av innevarande budgetår förefintligt outnyttjat belopp av förutnämnda för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslag av 50 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av förrådsbyggnad för vissa institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 42 000 kronor.

11. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola. Till uppförande av nybyggnader för Chalmers tekniska högskola har för budgetåren 1945/46—1952/53 anvisats tillhopa 13 178 000 kronor, varav för innevarande budgetår 1 700 000 kronor.

Högskolans kollegienämnd har hos överstyrelsen för de tekniska högskolorna hemställt, att till vissa byggnadsarbeten vid högskolan måtte för nästa budgetår anvisas sammanlagt 3 217 000 kronor. Kollegienämnden har därvid återopat en från *Chalmerska byggnadskommittén* till kollegienämnden ingiven framställning i ämnet jämte tillhörande handlingar. *Överstyrelsen* har anslutit sig till kollegienämndens förslag.

De för närvarande aktuella byggnadsföretagen vid högskolan finnes upptagna i följande sammanställning, i vilken i förekommande fall tillika angivits för de olika företagen hittills anvisade belopp, beräknade totalkostnader samt av kollegienämnden och överstyrelsen för budgetåret 1953/54 föreslagen medelsanvisning:

Byggnader	Hittills anvisade belopp	Beräknad totalkostnad	Av kollegienämnden och överstyrelsen äskad medelsanvisning
Nybyggnad för avd. för maskinteknik.....	4 640 000	7 645 000	3 005 000
Yttre arbeten	100 000	875 000	180 000
Sopförbränningsugn	—	12 000	12 000
Reparation av arkitektkontorets byggnad ..	—	20 000	20 000
Summa kronor	4 740 000	8 552 000	3 217 000

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik.

Av byggnadsprogrammet för avdelningen för maskinteknik återstår nybyggnad för de maskintekniska laboratorierna. En närmare redogörelse för denna byggnadsfråga har lämnats i 1952 års statsverksproposition (bilaga

29, kapitalbudgeten, punkten 9). Enligt statsmakternas beslut skall byggnadsarbetet uppdelas i två etapper. Genom beslut den 30 juni 1952 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att första etappen skall utföras i huvudsaklig överensstämmelse med ett av Chalmerska byggnadskommittén i skrivelse den 22 augusti 1951 framlagt förslag, dock med beaktande av vad byggnadsstyrelsen anfört i ett den 4 april 1952 avgivet utlåtande i ämnet. Kostnaderna för de i första etappen ingående laboratorierna beräknades år 1951 till 3 500 000 kronor.

Byggnadskommittén föreslår för nästa budgetår en medelsanvisning av 3 005 000 kronor och anför därvid huvudsakligen följande.

Sedan år 1951 har vissa prisstegringar inträffat inom byggnadsbranschen. Dessa är emellertid icke av någon större omfattning och byggnadskommittén anser det icke nödvändigt att nu göra om kostnadskalkylerna med hänsyn härtill. Nya rörelser i prisnivån är dessutom sannolika, innan ifrågasvarande byggnad färdigställts.

För de maskintekniska byggnaderna har hittills anvisats 4 640 000 kronor. Härav har för kraftcentralen och ritsalsbyggnaden disponerats sammanlagt 4 145 000 kronor. Av anvisade medel återstår således 495 000 kronor. För att uppföra den planerade nybyggnaden för maskinlaboratoriet torde för nästa budgetår böra anvisas återstående del av den beräknade totalkostnaden 3 005 000 kronor.

Kollegienämnden och *överstyrelsen* ansluter sig till byggnadskommitténs förslag.

Yttre arbeten. I petita för budgetåret 1951/52 framfördes förslag om anvisande av medel dels för anläggandet av ny idrottsplats i stället för Gibraltarvallen, dels ock för vissa yttre arbeten, innefattande anläggande av gräsmattor, vägar, vattenledning m. m., för vilka anslag icke tidigare beräknats. Totalkostnaden för sistnämnda arbeten, för vilka slutlig plan då ännu icke utarbetats, uppskattades preliminärt till 630 000 kronor, varav 130 000 kronor begärdes för budgetåret 1951/52. För anläggandet av ny idrottsplats beräknades 460 000 kronor, som föreslogs anvisade för nyssnämnda budgetår. Vid anmälan av dessa anslagsfrågor i 1951 års statsverksproposition (bilaga 29, kapitalbudgeten, punkten 11) uttalade chefen för ecklesiastikdepartementet, att särskilda medel för ifrågasvarande ändamål icke syntes behöva anvisas för det kommande budgetåret. Enligt departementschefens mening borde berörda utgifter få bestridas med anlitande av de anslagsmedel, som tidigare ställts till förfogande för nybyggnad av biblioteket. Dessa anslagsmedel uppgick till 700 000 kronor.

Byggnadskommittén förordar för nästa budgetår en medelsanvisning av 180 000 kronor och anför därvid i huvudsak följande.

I samband med uppförandet av de nya institutionsbyggnaderna på högskolans nya område har vissa smärre planeringsarbeten utförts i anslutning till byggnaderna. Erforderliga vägar liksom elektriska kablar och avloppsledningar har utlagts. Kostnaderna härför har inräknats i byggnadskostnaderna för respektive byggnader.

Det område, över vilket högskolan nu disponerar, omfattar en yta av

ca 100 000 m². Byggnadskommittén har uppgjort en plan för anläggande av vägar, ytterbelysning, gräsmattor, parkeringsplatser, samt planering och plantering av träd och buskar m. m. å området. Planen upptager även sådana arbeten, som ansluter sig till å området liggande byggnader, vilka icke tillhör högskolan (skeppsprovningsanstalten och textilforskningsinstitutet). De har dock tagits med här, eftersom de ur planeringssynpunkt nära sammanhänger med övriga sådana arbeten på området. Kostnaderna för i programmet upptagna yttre arbeten uppskattas av byggnadskommittén till 875 000 kronor. Med stöd av förutberörda av departementschefen i 1951 års statsverksproposition gjorda uttalande har 100 000 kronor redan tagits i anspråk för uppsnygning kring färdigställda byggnader samt till underhåll av vägar, vilka till följd av den tunga lastbilstrafiken i samband med pågående byggnadsarbeten, blivit illa åtgångna.

Av de planerade yttre arbetena bör en del komma till utförande snarast möjligt. Andra åter kan uppskjutas utan större olägenhet. Vissa av dessa arbeten sammanhänger för övrigt med högskolans övertagande av Gibraltarvallen, och blir följaktligen icke aktuella, förrän denna fråga är ordnad. Kostnaden för sådana arbeten, som bör utföras utan dröjsmål, uppgår till 180 000 kronor. Härav kommer 100 000 kronor på planerings- och planteringsarbeten, bilparkering och cykelställ samt 80 000 kronor på vägbelysning. Den belysning, som nu finnes på Nya Chalmersområdet, är helt otillräcklig och inskränker sig till ett fåtal lampor på områdets äldre (norra) delar. Sålunda saknas helt belysning på de vägar, som leder till nybyggnaderna för maskinteknik och elektroteknik. Då arbetet i ritsalar och laboratorier pågår till kl. 21 och kvällsföreläsningar till samma tid även förekommer, är trafiken på området under vinterhalvåret ofta rätt livlig även efter mörkrets inbrott. Belysningsfrågan på dessa delar av området måste därför utan dröjsmål ordnas. Behovet av takförsedda cykelställ och bilparkeringsplatser på området är mycket starkt. Av högskolans cirka 1 200 studenter kan 60 procent beräknas ha sitt arbete förlagt till Nya Chalmers. Avsikten är nu att på områdets södra del bygga ett cykelställ för 150 cyklar samt att på dess norra del ordna cykelställ med plats för ett något större antal cyklar samt bilparkering. Kostnaderna härför uppskattas till 26 500 kronor. De delar av området, som nu är färdigbyggda men ännu icke varit föremål för en allmän uppsnygning, bör iordningställas. Hit hör de områden som ligger vid och mellan de båda parallella vägarna mot de elektrotekniska byggnaderna, del av området vid Gibraltargatan, samt området vid högskolans nuvarande uppfartsväg från samma gata. Kostnaderna härför beräknas till 65 700 kronor. För administration, diverse m. m. i samband med dessa arbeten tillkommer 7 800 kronor. Kostnaderna för angelägna yttre arbeten uppgår sålunda till 180 000 kronor.

Kollegienämnden och överstyrelsen biträder kommitténs framställning.

S o p f ö r b r ä n n i n g s u g n. Till detta ändamål äskas anslag med 12 000 kronor. Såsom motivering härför framhålles huvudsakligen följande.

Högskolan har tidigare förfogat över en mindre primitiv ugn för förbränning av sopor och avfall från ritsalar, verkstäder och laboratorier. Ugnen, som var fristående, var belägen avsides i förhållande till då befintliga byggnader. Nyuppförda byggnader har emellertid kommit att ligga närmare inpå, och trots att ugnen flyttades, blev den därifrån kommande röken allt mera besvärande. Till slut kunde man icke fortsätta med sopbränning på detta sätt. Sedan ett par år tillbaka hopsamlas avfallet i soptunnor och bortforslas. Detta system är emellertid behäftat med vissa olägenheter och

kostnaderna härför har visat sig bli relativt stora. Det är därför angeläget att ordna denna fråga på ett lämpligare och mer ekonomiskt sätt.

I väg- och vattenbyggnadsinstitutionens gamla pannrum, som står outnyttjat sedan tillkomsten av värme- och kraftcentralen, kan utan större anordningar och kostnader inmonteras en lämplig sopförbränningsugn, vilken anslutes till en till pannrummet hörande skorsten med en höjd av ca 20 meter. I rummet måste uppsättas en vägg för ugnen för att hindra att lukt från lagrat avfall tränger ut i byggnaden. Kvarstående två värmepannor måste flyttas liksom en varmvattenberedare. Kostnaderna för anskaffande och inmontering av sopförbränningsugn jämte erforderliga byggnads- och ändringsarbeten i pannrummet uppskattas till 12 000 kronor.

Departementschefen. Någon medelsanvisning till reparation av arkitektkontorets byggnad anser jag mig icke nu böra föreslå. För övriga ändamål, för vilka medel nu äskats, anser jag mig för nästa budgetår endast kunna tillstyrka ett anslag av 1 400 000 kronor. Jag beräknar härvid 12 000 kronor för anskaffning och installation av en sopförbränningsugn, 180 000 kronor för yttre arbeten och 1 208 000 kronor för nybyggnad för de maskintekniska laboratorierna. Jag erinrar tillika om att — såsom av det föregående framgår — 495 000 kronor finnes disponibla för sistnämnda ändamål. Jag förutsätter också, att för nybyggnad av biblioteket tidigare anvisade, kvarstående anslagsmedel, vilka icke lär komma att tagas i anspråk under nästa budgetår för därmed avsett ändamål, i mån av behov, må anlitas för uppförandet av nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte förslå riksdagen

att till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.

12. Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna.

A. Anordnande av skrivsal vid folkskoleseminariet i Gävle.

I den år 1947 iordningställda seminariebyggnaden i Gävle, vilken tidigare utgjorde lokal för en statlig dövskola, är någon särskild skrivsal ej anordnad. Samlingssalen är av skilda orsaker ej lämplig som skrivsal. Den är sålunda belägen under gymnastiksalen, varför gymnastiklektionerna är störande för dem, som skall arbeta i samlingssalen. Denna måste för övrigt i viss utsträckning användas som sångsal. Antalet klassrum är vidare så begränsat i förhållande till antalet klasser, att klassrummen blott med svårighet kan avstås för skrivningar.

Under hänvisning till dessa omständigheter hemställer *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 7 november 1952, med anledning av framställning av rektor och skolöverstyrelsen, om medel till anordnande av en särskild skrivsal i seminariebyggnadens vindsvåning, där lämpligt utrymme reserverats för ändamålet. Kostnaden för anordnande av skrivsalen beräknar styrelsen till 45 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1952.

B. Vissa förbättringsarbeten vid folkskoleseminariet i Härnösand.

Byggnadsstyrelsen hemställer om anvisande av ett anslag å 90 000 kronor till vissa förbättringsarbeten vid det provisoriska folkskoleseminariet i Härnösand. Av framställningen inhämtas huvudsakligen följande.

Den av seminariet nu disponerade byggnaden användes tidigare såsom dövskola. Den ombyggdes åren 1947—49 för det nyinrättade seminariets räkning. Därvid blev vissa arbeten, som icke var för undervisningsändamål oundgängligen nödvändiga, såsom planering av gårdsplanen, lagning av utvändiga putsskador och avfärgning av fasaderna, slipning och omreffling av kalkstenstrappor m. m. ställda på framtiden. Gårdsplanen ger nu ett mycket dåligt intryck och är icke lämplig för vissa av skolbarnens lekar såsom bollspel m. m. Den utvändiga putsen har på en hel del ställen fallit av, varvid även delar av teglet lossnat. Risk för att nedfallande puts kan skada skolbarnen föreligger. Planstegen å de invändiga kalkstenstrapporna är så förslitna, att åtgärder till förebyggande av olycksfall snarast bör företagas. Kostnaderna för nu avsedda arbeten beräknas till sammanlagt 90 000 kronor.

C. Uppförande av gymnastikbyggnad vid seminariet för manliga elever i Stockholm.

Folkskoleseminariet för manliga elever i Stockholm har tagit nya lokaler i bruk från och med innevarande läsår. Den nya seminarieanläggningen, vilken är belägen på Kungsholmen å mark, som tidigare hört till psykiatriska sjukhusets område, omfattar ej någon gymnastikbyggnad. Under de senaste åren har *rektor vid seminariet* gjort upprepade framställningar om anvisande av medel till uppförande av en dylik byggnad i anslutning till de nya seminarielokalerna. Framställningarna har tillstyrkts av *skolöverstyrelsen* och *byggnadsstyrelsen*. Senast har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 7 november 1952 hemställt om anvisande av ett anslag av 485 000 kronor för ändamålet. Av vad som anförts i ärendet inhämtas bland annat följande.

Rektor framhåller, att en gymnastikbyggnad är oundgängligen nödvändig vid seminariet, som har att utbilda de blivande lärarna så att dessa själva skola kunna undervisa i bland annat gymnastik. Möjligheter föreligger ej att i närheten av seminariet hyra gymnastiklokal ens för någon timme dagligen. Utbildningen i gymnastik är omöjlig att ge utan tillgång till ändamålsenlig lokal.

Skolöverstyrelsen vitsordar angelägenheten av att gymnastikbyggnaden kommer till utförande. Seminariet synes ej kunna erhålla möjlighet att utnyttja gymnastiksalar i närliggande skolor.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att av de seminarier, för vilka staten ombesörjer lokaler, ifrågavarande seminarium är det enda, som för närvarande saknar tillgång till gymnastiksal. Styrelsen har låtit upprätta ritningar till gymnastiklokal för seminariet. Denna planeras som en friliggande byggnad omedelbart norr om seminariet, till större delen belägen utanför det område, som tidigare upplåtits för seminariet. Medicinalstyrelsen, som hört sjukhusdirektionen, har på förfrågan förklarat sig ej vilja motsätta sig upplåtande av det ytterligare område av psykiatriska sjukhusets mark, som erfordras

för ändamålet. Kostnaden för uppförande av den föreslagna gymnastikbyggnaden beräknar byggnadsstyrelsen till 485 000 kronor enligt prisläget sommaren 1952.

D. Omläggning av värmesystemet vid folkskoleseminariet i Uppsala.

I skrivelse den 28 oktober 1952 hemställer byggnadsstyrelsen om ett anslag av 385 000 kronor till omläggning av värmesystemet vid folkskoleseminariet i Uppsala. Av styrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Den nuvarande ångvärmeledning i seminariet installerades år 1916 i samband med byggnadens uppförande. Ledningssystemet har under de senaste åren tarvat en hel del reparationer och är nu genom rost så igensatt och anfrätt, att driftstörningar med risk för driftstopp uppträtt. Systemet är därjämte så föråldrat, att en genomgripande renovering är motiverad om systemet skall behållas. Av de uppgifter byggnadsstyrelsen erhållit rörande bränsleförbrukningen de senaste åren framgår, att utgifterna härför, räknat per kubikenhet, stigit till högre belopp än för andra liknande anläggningar. Med anledning härav synes en omläggning till varmvattenvärmeledning böra komma till stånd, varigenom även en välbehövlig utökning av radiatorytorna, framförallt i skolsalarna, kan ske. Radiatorernas olämpliga placering samt avsaknaden av dylika under vissa fönster i skolsalar och aula medför nämligen ojämn uppvärmning. De sammanlagda kostnaderna för installation av varmvattenvärmeledning kommer att uppgå till 385 000 kronor. Då en omläggning av värmesystemet är av sådan art och omfattning, att byggnadsstyrelsen icke ser sig i stånd att av underhållsmedel bestrida kostnaderna härför, hemställer styrelsen, att för budgetåret 1953/54 för ifrågasvarande ändamål anvisas ett investeringsanslag av 385 000 kronor.

Departementschefen. Det provisoriska folkskoleseminariet i Gävle saknar alltsedan sin tillkomst en egentlig skrivsal. I seminariebyggnadens vindsplan har emellertid utrymme reserverats för en dylik sal. Med hänsyn till vad som upplysts om svårigheterna att under nuvarande lokalförhållanden anordna skriftliga prov med eleverna anser jag mig böra tillstyrka, att för anordnande av ifrågasvarande skrivsal anvisas det föreslagna beloppet av 45 000 kronor.

Vad byggnadsstyrelsen anfört om behovet av att nu verkställa vissa hitills uppskjutna förbättringsarbeten vid seminarieanläggningen i Härnösand har icke givit mig anledning till erinran. Jag förordar medelsanvisning för ändamålet med av byggnadsstyrelsen beräknat belopp, 90 000 kronor.

I de av riksdagen anvisade anslagen till nybyggnad för det provisoriska folkskoleseminariet för manliga elever i Stockholm har medel till uppförande av gymnastikbyggnad ej inräknats (jfr prop. 1948: 222, s. 8 o. f.). Det provisoriska seminariets nya lokaler är avsedda att övertagas av det permanenta folkskoleseminariet i Stockholm, därest en gång det provisoriska seminariet skulle upphöra. De nya lokalerna har tagits i bruk från och med innevarande läsår. Nästa läsår blir seminariet färdigorganiserat med en 4-årig linje och dubbel studentlinje. Det har visat sig ogörligt att för seminariets räkning få i någon nämnvärd omfattning utnyttja gymnastiksalar i

närliggande skolor, varför den gymnastikundervisning, som sker inomhus, provisoriskt har måst förläggas till ett för ändamålet icke inrett källarutrymme i seminariebyggnaden. Jag anser mig böra tillstyrka, att medel nu anvisas till uppförande av gymnastikbyggnad vid seminariet. Vad byggnadsstyrelsen föreslagit rörande placeringen av ifrågavarande gymnastikbyggnad och angående storleken av den för ändamålet erforderliga medelsanvisningen ger mig ej anledning till erinran. Jag förordar alltså en medelsanvisning av 485 000 kronor till uppförande av gymnastikbyggnad vid det provisoriska folkskoleseminariet i Stockholm.

Vad slutligen gäller den föreslagna omläggningen av värmesystemet vid det permanenta seminariet i Uppsala, så framgår av byggnadsstyrelsens framställning, att det nuvarande ångvärmesystemet medför onormalt höga bränslekostnader och att det för övrigt för fortsatt funktion är i behov av en genomgripande renovering. Byggnadsstyrelsens förslag, att värmesystemet av dessa skäl omläggas till varmvattenvärmeledning, synes väl motiverat. Jag tillstyrker, att till en dylik omläggning anvisas det av byggnadsstyrelsen föreslagna beloppet av 385 000 kronor.

Vid bifall till vad jag nu förordat torde till byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna för nästa budgetår böra anvisas sammanlagt (45 000 + 90 000 + 485 000 + 385 000 =) 1 005 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna*
för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av
1 005 000 kronor.

13. *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna.* Till om- och nybyggnadsarbeten för småskoleseminariet i Haparanda anvisades av 1945, 1946, 1948 och 1950 års riksdagar anslag å sammanlagt 1 080 000 kronor (se prop. 1945: 317, s. 6 ff., 1946: 242, s. 69 ff., 1948: 2, s. 93 ff. och 1950: 2 s. 75 ff.). Dessa byggnadsarbeten, som numera slutförts, omfattade i huvudsak ombyggnad av den förutvarande läroverksbyggnaden till lokaler för det egentliga seminariet, d. v. s. klassrum för seminarieeleverna och specialsalar, samt nybyggnad för gymnastikundervisningen och övningskolan m. m.

Småskoleseminariet i Haparanda var tidigare inrymt i en kasernbyggnad, uppförd under mitten av 1800-talet. Byggnaden, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935 utgör byggnadsminnesmärke, omfattar dels lärosalar med därtill hörande biutrymmen, dels tjänstebostad för seminariets rektor.

Med tanke på seminariets överflyttning till de nya lokalerna väcktes redan tidigt fråga om den gamla seminariebyggnadens fortsatta disposition. Sålunda har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 25 februari 1947, med anledning av framställning av seminariets rektor, hemställt om medel till ombyggnad av den gamla seminariebyggnaden till elevhem för seminarieelever-

na. Detta förslag till lösning av frågan om byggnadens framtida användning har därefter varit föremål för ytterligare utredning. Skolöverstyrelsen har avgivit nytt yttrande den 29 mars 1950 och *byggnadsstyrelsen* har yttrat sig i ärendet den 19 juli 1950. Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Rektor finner det naturligt att byggnaden även i fortsättningen användes för ändamål, som sammanhänger med seminariets verksamhet, och föreslår, att byggnaden — med bibehållande av den däri inrymda tjänstebostaden för rektor — i övrigt utnyttjas som elevhem för seminarieeleverna. Av ekonomiska skäl bör tanken på ett sådant elevhem snarast förverkligas. Många av eleverna kommer från så gott som helt obemedlade hem, varför den lägre hyra, som kan påräknas i ett elevhem, skulle avsevärt minska deras ekonomiska svårigheter under studietiden. Även hygieniska skäl talar för inrättande av ett elevhem. Åtskilliga av de hyresrum, som eleverna bebor, befinner sig i otillfredsställande skick men bostadsbristen nödvändiggör, att de utnyttjas.

Skolöverstyrelsen finner den av rektor gjorda framställningen välgrundad och har för sin del intet att erinra mot att den gamla seminariebyggnaden ombygges till elevhem i enlighet med ett inom byggnadsstyrelsen upprättat förslag. Enligt detta förslag skulle elevhemmet komma att omfatta 37 sängplatser, fördelade på enkel- och dubbelrum och några rum för tre personer, samt vidare dagrum med pentry, torkrum, garderober och andra nödvändiga biutrymmen.

Byggnadsstyrelsen anför att byggnaden, som befinner sig i ett bristfälligt skick, i sin egenskap av byggnadsminnesmärke bör bli föremål för skäliga upprustningsåtgärder. Med hänsyn till bostadsbristen har styrelsen ingen erinran mot att byggnaden därvid ombygges till elevhem. Kostnaden för en sådan ombyggnad beräknar byggnadsstyrelsen enligt prisläget sommaren 1950 till 200 000 kronor, i vilket belopp inräknats 30 000 kronor för installation av centralvärmeledning i byggnaden. Rektorsbostaden bör alltså kvarligga i byggnaden, då möjligheterna att förhyra lägenhet i staden är synnerligen begränsade och nybyggnad för ändamålet ej synes böra komma i fråga.

Den framställning, för vilken nu redogjorts, har av statsfinansiella skäl och i betraktande av andra mera trängande byggnadsbehov hittills ej ansetts böra föranleda någon medelsanvisning för det avsedda ändamålet. Den gamla seminariebyggnaden befinner sig i oförändrat skick, dock att byggnadsstyrelsen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 29 september 1950 låtit installera centralvärmeledning i byggnaden.

I skrivelse den 7 november 1952 hemställer *byggnadsstyrelsen* med anledning av framställning av skolöverstyrelsen och under hänvisning till vad som tidigare anförts i ärendet, att medel anvisas till anordnande av elevhem i den gamla seminariebyggnaden. Kostnaden härför beräknar byggnadsstyrelsen till 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1952.

Departementschefen. Sedan småkoleseminariet i Haparanda numera helt kunnat taga i bruk sina nya lokaler, är den gamla seminariebyggnaden ej längre till någon del erforderlig för undervisningen vid seminariet. För närvarande uthyres vissa utrymmen inom byggnaden tillfälligt till stadens yr-

kesskolor och till en privat barnträdgård. I övrigt disponeras de utrymmen, som ej ingår i rektors tjänstebostad, till lagerlokal för möbler m. m. Såsom byggnadsstyrelsen anfört bör byggnaden, som befinner sig i ett bristfälligt skick, bli föremål för skäligen upprustningsåtgärder. Det är enligt min mening lämpligt, att i samband med en upprustning av byggnaden dess fortsatta disposition knytes till ett mera varaktigt ändamål än vad som nu är fallet. Enligt vad viss verkställd undersökning givit vid handen erfordras byggnaden ej för annat statligt ändamål. Det har ej heller ifrågasatts, att byggnaden skulle överlåtas till annan ägare. För egen del finner jag vägande skäl föreligga för att byggnaden, såsom i ärendet föreslagits, i samband med istandsättandet ombygges till elevhem för seminarieeleverna. Haparandaseminariet har ett mycket vidsträckt rekryteringsområde. Av de nuvarande 72 eleverna på den treåriga linjen — en provisorisk tvåårig linje avvecklas med utgången av innevarande budgetår — har endast några sina hem i staden eller i dess omedelbara närhet. Övriga elever är hänvisade att hyra rum. Under nuvarande förhållanden på hyresmarknaden är möjligheterna att hyra rum av naturliga skäl mycket små. Men även vid normala förhållanden på hyresmarknaden torde dessa möjligheter i en stad av Haparandas storlek — drygt 3 000 invånare — vara mycket begränsade. Det må vidare framhållas, att eleverna för närvarande saknar tillgång till något egentligt dagrum för samvaro på fritiden; provisoriskt upplåtes nu för detta ändamål viss del av skolköksutrymmena. Jämväl den omständigheten, att i ett elevhem kan påräknas en lägre hyra än på den öppna marknaden och att därigenom en viss lättnad i studiekostnaderna kan åstadkommas, talar för att elevhemmet bör komma till stånd. Av dessa skäl och under erinran om att elevhem redan finnes anordnat vid det andra av de två småskoleseminarierna i de nordligaste länen, nämligen i Lycksele, tillstyrker jag, att den gamla seminariebyggnaden i Haparanda ombygges till elevhem för seminarieeleverna. Såsom byggnadsstyrelsen framhållit bör dock rektorsbostaden i byggnaden bibehållas.

Mot den beräknade kostnaden för ombyggnadsarbetena, 300 000 kronor, finner jag ej anledning till erinran. Vid bifall till vad jag föreslagit torde detta belopp för nästa budgetår böra anvisas såsom ett investeringsanslag under härförut angiven rubrik. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid småskoleseminarierna* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

14. Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna.

A. Förbättringsarbeten vid nomadskolorna i Norrbottens län.

Nomadskolanläggningarna i Gällivare, Jokkmokk, Jukkasjärvi, Lanna-vaara, Karesuando och Arjeplog i Norrbottens län uppfördes under åren 1940—46 under ledning av en för ändamålet tillsatt nomadskolkommitté.

Av det till vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna för innevarande budgetår anvisade investeringsanslaget av 305 000 kronor avses 200 000 kronor till förbättringsarbeten vid nämnda anläggningar i Norrbottens län. I sitt för innevarande budgetår avgivna förslag till medelsanvisning till förbättringsarbeten vid dessa skolor anmälde byggnadsstyrelsen, att de åtgärder, som borde vidtagas för att i möjligaste mån avhjälpa vissa i byggnadstekniskt hänseende föreliggande brister vid skolanläggningarna, kostnadsberäknats till 500 000 kronor, varjämte iordningställande av lekplaner skulle draga en kostnad av omkring 100 000 kronor. Vissa av de ifrågasatta arbetena var — ehuru synnerligen önskvärda — enligt styrelsens mening av det slag, att deras utförande, med hänsyn till angelägenheten av att i görigaste mån begränsa investeringsverksamheten, kunde uppdelas på flera år och påbörjas senare. De arbeten, som avsåg förbättring av ytterväggarna och bjälklagens värmeisolering, ansåg dock styrelsen vara så trängande, att de borde utföras snarast. För sistnämnda arbeten disponeras förutnämnda belopp av 200 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen upplyser nu att det för innevarande budgetår anvisade beloppet av 200 000 kronor förbrukats. Av de avsedda istandsättningsarbetena återstår bland annat utbyte av alla galvaniserade varmvattenledningar mot ledningar av koppar, inläggning av linoleummattor, installation av kylskåp i lärarbostäder, anordnande av toaletter för besökande, utbyte av sönderfruset taktegel, inhägnad av vissa skoltomter och planeringsarbeten. Dessa arbeten beräknas draga en sammanlagd kostnad av 200 000 kronor. Då arbetena är angelägna, därest skolanläggningarna skall kunna på förutsett sätt tjäna sina uppgifter, anser styrelsen, att arbetena bör utan onödigt uppskov färdigställas. Byggnadsstyrelsen hemställer därför, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 200 000 kronor för ändamålet.

B. Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolan i Änge.

I skrivelse den 4 december 1951 hemställer *skolöverstyrelsen* om anvisande av medel till om- och tillbyggnadsarbeten å skolhemmet, skolhuset och tjänstebostadshuset vid nomadskolan i Änge. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Skolhemmet. Vid införandet av ett sjunde skolar i Jämtlands och Västerbottens nomadskoldistrikt centraliserades sjunde klassen till nomadskolan i Änge, varjämte viss centralisering även av övriga klasser genomfördes. Det därigenom ökade barnantalet har medfört en överbeläggning av skolhemmet. Vederbörande förste provinsialläkare har i en för år 1950 avgiven inspektionsberättelse anfört, att överbeläggningen syntes medföra allvarliga hygieniska risker. Överstyrelsen framhåller, att, även om lärjungeantalet kommer att nedgå något under de närmaste åren, en viss överbeläggning dock kommer att kvarstå. Överstyrelsen anser, att minst en sov-sal utöver de nuvarande fyra bör anordnas. I anslutning till provinsialläkarens inspektionsberättelse föreslår överstyrelsen vidare utvidgning av torkrum och förvaringsutrymmen för kläder. Härjämte bör enligt överstyrelsen bostäder åt kokerska och biträden beredas inom skolhemmet. I samband med en tillbyggnad bör biträdande föreståndarinnans rum repareras och

tvättrummen utökas. Slutligen framhåller styrelsen vikten av att ett hobbyrum ordnas för lärjungarnas fritidsverksamhet.

S k o l h u s e t. Överstyrelsen föreslår, att i skolhuset inrymmes ett biblioteksrum samt ett lärarrum, vilket samtidigt kan användas som expeditiionsrum för tillsynsläraren. Vidare bör materielrummet utökas.

T j ä n s t e b o s t a d s h u s e t. En i husets övre våning till folkskollärare upplåten bostad, som består av ett rum och kök, bör utökas med ett rum, som nu bebos av två biträden.

Kostnaderna för nu angivna om- och tillbyggnadsarbeten vid nomadskolan i Änge har av byggnadsstyrelsen beräknats till 470 000 kronor enligt prisläget sommaren 1951.

Departementschefen. Nomadskolanläggningarna i Norrbottens län har, på grund av de förhållanden som rådde vid skolornas uppförande i förening med byggnadsplatsernas förhållandevis isolerade läge, kommit att redan från början förete vissa brister i byggnadstekniskt hänseende. Detta förhållande har medfört onormalt stora uppvärmnings- och underhållskostnader. De sammanlagda kostnaderna för avhjälpande av bristerna har av byggnadsstyrelsen beräknats till 500 000 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett belopp av 200 000 kronor till arbeten i syfte att förbättra värmeisoleringen. Byggnadsstyrelsen föreslår nu fortsatt medelsanvisning till ytterligare en del av de avsedda istandsättningsåtgärderna. Liksom byggnadsstyrelsen finner jag angeläget, att de nu föreslagna förbättringsarbetena genomföres. Mot den beräknade kostnaden härför finner jag ej anledning till erinran. Jag tillstyrker därför, att för nästa budgetår anvisas det begärda anslaget av 200 000 kronor.

Sjunde skolåret har införts i Jämtlands och Västerbottens nomadskol-distrikt från och med läsåret 1950/51 med centralisering av sjunde klassen till nomadskolan i Änge. Från kostnadssynpunkt har genom centraliseringen undvikits en eljest nödvändig ökning av lärarlönekostnaderna. Å andra sidan har centraliseringen av sjunde klassen liksom även av andra klasser medfört en överbeläggning av skolhemmet vid nomadskolan i Änge i förhållande till skolhemmets nuvarande utrymmen. Såsom vederbörande förste provinsialläkare och skolöverstyrelsen framhållit, synes det med hänsyn till det ökade barnantalet vid skolhemmet vara nödvändigt, att vissa utrymmen utvidgas och de hygieniska anordningarna förbättras. Jämväl de av skolöverstyrelsen i övrigt föreslagna förbättringsåtgärderna vid skolhemmet synes vara av behovet påkallade. De föreslagna byggnadsarbetena vid skolhemmet samt vid skolhuset och tjänstebostadshuset har av byggnadsstyrelsen beräknats draga en kostnad av 470 000 kronor enligt prisläget sommaren 1951. För egen del är jag ej beredd att till ifrågavarande byggnadsarbeten vid nomadskolan i Änge förorda en större kapitalinvestering än 400 000 kronor. Detta belopp torde i första hand bära användas till de för skolhemmet föreslagna byggnadsarbetena. I den mån någon besparing å beloppet därvid skulle uppkomma, synes denna bära få utnyttjas till de mest angelägna förbättringsåtgärderna vid skolhuset och tjänstebostadshuset.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit torde för nästa budgetår under här-förut angiven rubrik böra anvisas ett investeringsanslag av sammanlagt 600 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid nomadskolorna* för bud-getåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

15. *Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blindas. Byggnadsstyrelsen* hemställer i skrivelse den 28 oktober 1952 om ett investeringsanslag av 85 000 kronor till vissa förbättringsarbeten vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas. Byggnadsstyrelsen anför, dels att inspektören för blind-undervisningen vid inspektion av institutet framfört önskemål om förbättring av vissa anordningar för förvaring av elevernas skor och kläder m. m., dels ock att institutets rektor anhållit, att elevernas tvättrum förses med duschar och tandborstställ m. m. och att vissa förbättringar vidtages i toa-lettrummen. Byggnadsstyrelsen finner angeläget, att de framförda önske-målen beaktas, men anser sig ej kunna bestrida kostnaderna för ändamålet från tillgängliga underhållsanslag.

Departementschefen. De av byggnadsstyrelsen föreslagna byggnadsarbe-tena vid Tomtebodainstitutet i syfte att möjliggöra en effektivare klädvård och rusta upp de hygieniska anordningarna finner jag motiverade. Såsom byggnadsstyrelsen föreslagit torde ett särskilt anslag böra anvisas för ändamålet. Mot den beräknade kostnaden för ifrågavarande förbättringsarbeten, 85 000 kronor, har jag ej funnit anledning till erinran. Jag förordar, att detta belopp för nästa budgetår anvisas som ett investeringsanslag med benämningen *Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blindas*. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blindas* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 85 000 kronor.

16. *Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för dövas. Försättnings-skolan för dövas i Växjö.* Genom beslut den 6 juni 1947 bemyndi-gade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att för installation av en personhiss vid fortsättningsskolan i Växjö disponera ett belopp av 16 000 kronor av det av riksdagen för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till Om- och tillbyggnadsarbeten vid dövstumskolorna. I skrivelse den 23 okto-ber 1951 hemställer *byggnadsstyrelsen* om bemyndigande att av viss be-fintlig behållning å nyssnämnda investeringsanslag disponera ytterligare 14 000 kronor till täckande av merkostnader i samband med hissinstallatio-nen vid Växjöskolan. Till stöd för framställningen anför byggnadsstyrelsen bland annat följande.

Sedan styrelsens ansökningar om tillstånd till i samband med denna installation erforderliga byggnadsarbeten vid upprepade tillfällen avslagits av arbetsmarknadsstyrelsen, har byggnadsstyrelsen den 5 juli 1951 erhållit sådant tillstånd. Under den långa tid, som förflutit från det hissanläggningen kostnadsberäknats, har kostnaderna emellertid ökat avsevärt. Enligt det tidigare förslaget skulle dessutom hissmaskinrummet placeras i ett för ändamålet tillgängligt utrymme i källaren. På grund av det begränsade lokalutrymmet inom skolan har emellertid källarutrymmet måst tagas i anspråk för skolans räkning, varför styrelsen nu föreslår att i stället förlägga maskinrummet till vinden i ett särskilt härför inrett rum, vilket medför en något ökad anläggningskostnad men nedbringar drifts- och underhållskostnaderna. Av dessa båda anledningar beräknas anläggningen nu draga en kostnad av 30 000 kronor.

Distriktsskolan för döva å Manilla. Rektor vid Manillaskolan erinrar om att förslag till nybyggnad för skolan framförts redan 1938 och därefter även av 1945 års dövstumutredning. Förslagen har emellertid ej föranlett någon åtgärd och skolan är allttjämt inrymd i lokaler, som redan för många år sedan bedömdes som otillfredsställande. Därest förslag till riksdagen om nybyggnad ej kan förväntas inom den närmaste framtiden, kan enligt rektors mening vissa restaurerings- och förbättringsarbeten vid skolan ej utan allvarligt men undvikas eller uppskjutas. Dessa arbeten är a) målning och snickerijustering m. m. i vissa korridorer, trappor, salar och dagrum i huvudbyggnaden samt i vissa verkstäder, b) omläggning från likström till växelström i undervisningslokalerna för att möjliggöra installation av för undervisningen erforderlig ljudförstärkningsapparat m. m. samt i vissa tjänstebostäder för att möjliggöra insättande av elspisar, c) omläggning av det utvändiga, från sanitär synpunkt otillfredsställande avloppssystemet, d) reparation av vissa tjänstebostäder och biträdesrum i syfte att öka förutsättningarna för att behålla anställd personal samt e) förbättring och delvis permanentbeläggning av bollplan och gårdsplan, uppsättning av vissa skyddsnät samt översyn av växthusbyggnaden.

Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaden för de arbeten, som — därest nybyggnad icke är att emotse inom den närmaste framtiden — ej längre synes böra uppskjutas, till 190 000 kronor. Möjligheter föreligger icke att av medel, som årligen anvisas för underhåll av fastighetsfondens byggnader, disponera detta belopp. Genomsnittligt kan därav för Manillaskolan vid nu rådande prisläge icke beräknas mer än högst 40 000 kronor per år utan att underhållet av andra fastigheter blir lidande, så mycket mer som under en följd av år på grund av byggnadernas synnerligen dåliga beskaffenhet ett än större belopp måst disponeras ifrån nämnda underhållsanslag för arbeten vid skolan. För ett genomförande av de mest angelägna iståndsättningsarbetena erfordras sålunda enligt byggnadsstyrelsens beräkning ett särskilt anslag av 150 000 kronor. Styrelsen anför vidare, att anläggningens tillstånd även i andra avseenden allttjämt är otillfredsställande. Trots vad som nedlagts på densamma är sålunda t. ex. yttre puts och fönstersnickerier i behov av en renovering, för vilken kostnaderna icke torde komma att un-

derstiga 250 000 kronor. Därest en ny anläggning icke inom de närmaste 5 å 6 åren kan förverkligas torde vidtagande av ytterligare åtgärder för skolans iståndsättande icke kunna undvikas.

Departementschefen. Mot byggnadsstyrelsens framställning om disponerande av ytterligare 14 000 kronor till täckande av merkostnader i samband med installation av personhiss vid fortsättningsskolan för döva i Växjö har jag ingen erinran. Utgiften torde lämpligen böra bestridas ur de medel, som under anslaget till om- och tillbyggnadsarbeten vid dövstumskolorna tidigare anvisats till ombyggnads- och reparationsarbeten vid dövstumskolan i Lund. Av dessa medel, 345 000 kronor, har med riksdagens medgivande hittills tagits i anspråk 227 900 kronor, varav 126 000 kronor för byggnadsarbeten vid Lundaskolan, 71 000 kronor för byggnadsarbeten vid Manilla-skolan och 30 900 kronor för byggnadsarbeten vid Härnösandsskolan.

Av nyssnämnda belopp å 71 000 kronor till byggnadsarbeten vid Manilla-skolan har till förbättringsarbeten å skolans gymnastikbyggnad disponerats 45 000 kronor enligt beslut av 1948 års riksdag och till förbättringsarbeten å de hygieniska anordningarna vid skolan 26 000 kronor enligt beslut av 1950 års riksdag. Härutöver har av tillgängliga anslagsmedel till underhåll av fastighetsfondens byggnader för Manillaskolans byggnadsbestånd ganska avsevärda belopp disponerats för underhåll och reparationer. Detta oaktat är skolans lokaler i flera avseenden ej i tillfredsställande skick. Jag är ej beredd att förorda nybyggnad för Manillaskolan utan utgår från att skolans nuvarande lokaler måste användas ännu ganska lång tid. Det torde då vara ofrånkomligt att, utöver vad byggnadsstyrelsen anser sig kunna disponera av anslagsmedlen till löpande underhåll av fastighetsfondens byggnader, nu särskilda medel anvisas för att tillgodose de mest trängande behoven av upprustningsåtgärder i fråga om skolans byggnadsbestånd. Byggnadsstyrelsen har uppskattat det för ändamålet erforderliga beloppet till 150 000 kronor. För egen del anser jag mig i nuvarande läge ej kunna för nästa budgetår tillstyrka en större medelsanvisning för ändamålet än 100 000 kronor. Jag föreslår, att detta belopp anvisas såsom ett investeringsanslag med benämningen Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva. Till detta anslag bör från och med nästa budgetår överföras vid utgången av innevarande budgetår förefintligt outnyttjat belopp av hittills anvisade investeringsanslag till om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna. Vad jag i det föregående föreslagit i fråga om dispositionen av erforderliga medel till hissinstallationen vid Växjöskolan torde alltså få avse det nya investeringsanslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna vad jag förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva;

b) till Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

17. Statens lånefond för universitetsstudier. Ur denna fond, som tillkom år 1939, utdelas räntefria studielån till underlättande av studiemöjligheterna för obemedlade eller mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning vid universitet och högskolor m. fl. läroanstalter. Till en början avsåg låneverksamheten endast studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet. År 1944 utvidgades lånutdelningen att gälla även studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Enligt beslut vid 1950 års riksdag omfattar utlåningen ur fonden numera också studerande vid fackhögskolorna och socialinstitutet samt vissa linjer vid gymnastiska centralinstitutet och Alnarpsinstitutet. Studielånen utdelas av de fyra statsstipendienämnderna. Vissa centrala uppgifter beträffande låneverksamheten tillkommer garantilånenämnden. Utbetalning m. m. av lånen handhas av generalpoststyrelsen.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 2 500 000 kronor.

Garantilånenämnden föreslår för nästa budgetår ett investeringsanslag av 3 700 000 kronor, vars fördelning framdeles bör bestämmas av Kungl. Maj:t. Till stöd härför anför nämnden i huvudsak följande.

För närvarande utgör maximibeloppet för räntefria lån för universitetsstudier i Stockholm 2 000 kronor samt i Uppsala, Lund och Göteborg 1 500 kronor. För nästa budgetår har statsstipendienämnderna i Stockholm, Uppsala och Göteborg föreslagit, att maximibeloppet för deras räkning måtte höjas till 3 000 kronor, medan statsstipendienämnden i Lund för sitt vidkommande funnit en uppräknings till 2 500 kronor tillräcklig.

De mångåriga, goda erfarenheterna av dessa lån bör understrykas. Genom den räntefrihet de erbjuder för obemedlade eller mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning har de en given plats vid sidan av de räntebärande lånen med statlig kreditgaranti. För statsstipendienämnderna har emellertid ett icke oväsentligt merarbete orsakats av att låntagare med räntefritt studielån på grund av det med nuvarande penningvärde oftast otillräckliga lånebeloppet måst komplettera detta med ett kreditgaranterat studielån. En ökning av maximibeloppet för räntefritt lån framstår därför som en välmotiverad rationaliseringsåtgärd. I likhet med vad som föreslås i propositionen 1952: 220 beträffande räntefria lån ur allmänna studielånefonden vill garantilånenämnden föreslå, att lån ur statens lånefond för universitetsstudier från och med budgetåret 1953/54 måtte utgå med ett normalt högstbelopp av 2 500 kronor per år, vilket belopp, då särskilda skäl föreligger, skall kunna höjas upp till 3 000 kronor.

Statsstipendienämnderna äska för nästa budgetår anslag för en långivning, vilken med oförändrade maximibelopp kräver ett investeringsanslag av 3 100 000 kronor. Under förutsättning av bifall till garantilånenämndens förslag om ett normalbelopp av 2 500 kronor per lån ökas detta till 4 583 000 kronor. Garantilånenämnden är icke beredd att nu förorda en utökning i denna långivnings omfattning utan inskränker sig till att föreslå, att innevarande budgetårs anslag uppräknas med hänsyn till den föreslagna höjningen av normala lånebeloppet till 2 500 kronor per lån, vilket medför att investeringsanslaget behöver ökas med 1 200 000 kronor till 3 700 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar i enlighet med garantilånenämndens förslag, att lån ur ifrågavarande lånefond från och med nästa budgetår må utgå med ett normalt högstbelopp av 2 500 kronor per år och att detta belopp må, då särskilda skäl föreligger, höjas upp till 3 000 kronor. Förevarande investeringsanslag är nu uppfört med 2 500 000 kronor. Då i fonden finnes disponibelt för utdelning över 1 300 000 kronor, synes det mig tillräckligt, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

18. **Allmänna studielånefonden.** Sedan år 1920 finnes inrättad en särskild fond — från och med budgetåret 1942/43 benämnd allmänna studielånefonden — vilken står under förvaltning av statskontoret och varur studielånenämnden äger att årligen utdela lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, obemedlade eller mindre bemedlade lärjungar vid offentliga läroanstalter av olika slag.

Till kapitalinvestering har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår utom för budgetåret 1944/45, då investering icke ansågs erforderlig. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 3 700 000 kronor.

Kostnaderna för den nämnd, som handlägger låneärenden, bestridas från ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln anvisat anslag. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte i riksstaten uppfört ett särskilt anslag.

Studielånenämnden har hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 6 000 000 kronor och därvid anfört följande.

I propositionen 1952: 220 har Kungl. Maj:t föreslagit en avsevärd uppmjukning av villkoren för erhållande av lån från allmänna studielånefonden samt en betydande utvidgning av låneverksamheten. Härvid har beräknats att omkring 7 000 000 kronor borde stå till förfogande för lånegivningen budgetåret 1952/53. Vid riksdagens bifall till vad sålunda föreslagits bör även för budgetåret 1953/54 enahanda belopp beräknas vara disponibelt för utdelning.

Enligt uppgift från statskontoret och generalpoststyrelsens bankavdelning kan beräknas vid budgetårets ingång finnas tillgängliga omkring 1 000 000 kronor. Anslag till fonden skulle sålunda erfordras med 6 000 000 kronor.

Departementschefen. Riksdagen har numera bifallit Kungl. Maj:ts i propositionen 1952: 220 framlagda förslag. I enlighet med studielånenämndens förslag torde därför detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med 6 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

19. Lån till akademiska föreningen i Lund. Sedan 1951 års riksdag under denna rubrik anvisat ett investeringsanslag av 600 000 kronor har Kungl. Maj:t den 29 juni 1951 tillerkänt akademiska föreningen i Lund ett ränte- och amorteringsfritt lån å nämnda belopp till viss om- och tillbyggnad av föreningens byggnad å Tomt nr 5 i kvarteret Föreningen i Lund. Vidare har Kungl. Maj:t för samma om- och tillbyggnad anvisat sammanlagt 300 000 kronor av lotterimedel.

Akademiska föreningen i Lund har nu hemställt om ett ytterligare bidrag av 605 000 kronor för slutförande av nämnda om- och tillbyggnadsarbeten. Föreningen har därvid anfört bland annat följande.

Om- och tillbyggnadsarbetet, som omfattar 27 555 m³ byggnadsvolym, påbörjades 1950 och beräknas vara slutfört april—maj 1953, om byggnadsarbetet kan fortgå planenligt genom att finansieringen säkerställas.

År 1949 hade kostnaderna beräknats till 1 400 000 kronor. Genom de sedan dess på grund av inflationen väsentligt ökade byggnadskostnaderna och i viss mån genom att fastigheten visat sig vara i mycket sämre skick än som kunnat förutses har kostnaderna för om- och tillbyggnaden i hög grad ökats och har dessa den 18 oktober 1952 beräknats till 2 250 000 kronor, varav 575 000 kronor hänförs till studentbostadsrummen, medan 1 675 000 kronor avser de egentliga föreningslokalerna, vilka icke kan beräknas ha något avkastningsvärde.

Av dessa 1 675 000 kronor har Kungl. Maj:t hittills bidragit med 900 000 kronor och akademiska föreningen med 150 000 kronor varjämte Lunds studentkår nyligen anslagit 20 000 kronor, utgörande nettobehållningen av 1950 års karneval, men ytterligare 605 000 kronor erfordras för om- och tillbyggnadens slutförande. Att anskaffa denna summa lånevägen torde i nuvarande läge vara ogörligt för akademiska föreningen, så mycket mer som den i så fall måste räntas och amorteras genom höjning av studenternas terminsavgifter, vilka ändå med det snaraste måste höjas för att täcka de genom inflationen ökade driftskostnaderna. Akademiska föreningen anser sig därför än en gång nödsakad att vädja till statsmakterna om ekonomiskt stöd.

Vid tidigare kontakter med statsmakterna har akademiska föreningens representanter framhållit, att föreningen genom insamlingar m. m. skulle söka anskaffa ca 400 000 kronor till utsmyckning av och till inventarier i de nya föreningslokalerna. Dessa ansträngningar har i så mån krönts med framgång, att akademiska föreningen hittills erhållit 75 000 kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och 235 000 kronor genom insamling hos banker, industrier och enskilda företag eller personer i Skåne. Dessa medel täcker dock icke kostnaderna för utsmyckning av och inventarier i de blivande föreningslokalerna. Akademiska föreningen ämnar därför trots det ogynnsamma tidsläget insamlingsvägen söka anskaffa ytterligare medel för dessa ändamål.

Departementschefen. Akademiska föreningens byggnad är en samlingspunkt och ett administrationscentrum för den stora studentkåren i Lund och inrymmer icke blott klubb-, samkväms- och festlokaler utan även matservering samt lokaler för föreningsexpeditioner och studentsociala organ. Om- och tillbyggnaden har huvudsakligen föranletts av det starkt stegrade

antalet studenter. Byggnadsarbetet omfattar såväl förbättring och utvidgning av föreningslokaler som inredning av studentbostadsrum. Som framgår av den härförut lämnade redogörelsen avser den nu aktuella framställningen om bidrag till bestridande av kostnaderna för byggnadsföretaget icke bostadsrummen.

Kostnaderna för den del av ombyggnaden, som avser föreningslokaler, beräknas nu komma att uppgå till sammanlagt 1 675 000 kronor. Föreningen disponerar emellertid för ändamålet endast 1 070 000 kronor, varför en brist på 605 000 kronor föreligger. De skäl, som tidigare talat för ett statligt stöd till byggnadsföretaget, föreligger enligt min mening alltså i full utsträckning. Jag förordar därför, att föreningen för täckande i huvudsak av resterande belopp tilldelas ett ränte- och amorteringsfritt lån å 600 000 kronor, att utgå ur fonden för låneunderstöd. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att föreskriva de villkor för lånet, vilka kunna finnas påkallade. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till akademiska föreningen i Lund* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Carl-Lennart Prütz.

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
2 januari 1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, och statsrådet Hjalmar Nilson anmäler de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, som angår jordbruksdepartementet, statsrådet Norup beträffande punkterna 1—13, 15—17, 19—21 och 24 samt statsrådet Hjalmar Nilson beträffande punkterna 14, 18 och 22—23. Föredragandena yttrar därvid följande.

Statens affärsverksfonder.

Domänverket.

[1] Tjänstebostäder för domänverket. För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor till tjänstebostäder för domänverket. Därjämte har för samma ändamål å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag av 300 000 kronor. Från anslaget bestrides kostnaderna för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall, då dylika bostäder icke kan anskaffas på annat sätt.

Domänstyrelsen (skr. 15/8 1952) hemställer, att för ifrågavarande ändamål skall anvisas dels för nästa budgetår ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor dels ock å tilläggsstat för innevarande budgetår ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

Styrelsen hänvisar inledningsvis till en i juni 1951 upprättad promemoria angående behovet av ökade medel för tjänstebostäder vid domänverket. I denna promemoria — vilken fogades såsom bilaga till styrelsens anslagsäskanden år 1951 för ifrågavarande ändamål — redogjorde styrelsen för de omständigheter, som enligt dess mening lett till att bostadsfrågan för tjänstemännen numera i större utsträckning än tidigare måste lösas genom anskaffande av bostäder i verkets regi. Beträffande det närmare innehållet i promemorian hänvisas till statsverkspropositionen 1952, bil. 30, s. 2.

I sin nu ifrågavarande framställning anför styrelsen, att efter tidpunkten för upprättandet av nämnda promemoria en ytterligare försämring av bostadssituationen inträtt för de vid domänverket anställda tjänstemännen. Vidare framhålles, att svårigheten att anskaffa bostad gör sig särskilt starkt gällande beträffande viss domänverkspersonal, som med hänsyn till tjänsteutövningen måste placeras å ort, där bebyggelsen över huvud taget är mycket ringa. Styrelsen betonar därvid, att bostadsanskaffningen i verkets regi så gott som uteslutande planeras för befattningshavare, som bör vara placerade å sådan mindre ort, där bostad ej står att uppbringa och där ej heller sådan byggnadsverksamhet, som kan medföra tillgång till hyresbostad, är att påräkna inom rimlig tid. I övrigt anför styrelsen till stöd för sin framställning i huvudsak följande.

De för innevarande budgetår samt å tilläggsstat för budgetåret 1951/52 anvisade medlen å tillhopa 800 000 kronor är i stort sett redan disponerade. Av beloppet återstår endast omkring 44 400 kronor, under det att det kvarstående behovet av synnerligen angelägna bostäder är betydande. På grundval av uppgifter från lokalförvaltningarna har styrelsen upprättat en förteckning över de bostäder, som den anser böra anskaffas intill den 1 juli 1954. Den sammanlagda kostnaden härför beräknas till 2 700 000 kronor. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om att det bostadsprogram, som enligt styrelsen borde realiseras intill den 1 juli 1953, hade kostnadsberäknats till 1 500 000 kronor. Fullföljandet av detta program — varav vissa delar enligt medgivande av Kungl. Maj:t för närvarande är under utförande — beräknas emellertid numera på grund av byggnadskostnadernas stegring kräva en kostnad av i runt tal 2 000 000 kronor. Då emellertid endast 800 000 kronor anvisats, kan av programmets totalvolym arbeten till en ungefärlig kostnad av 1 200 000 kronor ej utföras, förrän medel därtill ställes till förfogande. Till följd härav inrymmer de nu beräknade kostnaderna, 2 700 000 kronor, för bostadsanskaffning under tiden intill den 1 juli 1954 i första hand kostnader till omkring 1 200 000 kronor för tillgodoseende av en väsentlig del av det bostadsbehov, som styrelsen anmält redan i fjolårets program. De ytterligare behov, som behöver tillgodoses intill sistnämnda tidpunkt, beräknas alltså motsvara en kostnad av omkring 1 500 000 kronor.

Med hänsyn till att bostadssituationen för ett flertal tjänstemän kräver en omedelbar lösning, anser domänstyrelsen det nödvändigt, att även för innevarande budgetår en anslagsökning kommer till stånd. Styrelsen beräk-

nar — med hänsyn till den bostadsanskaffning, som kan medhinnas under budgetåret, sedan vederbörligt medgivande lämnats — storleken härav till 900 000 kronor. I särskild skrivelse hemställer styrelsen därför, att Kungl. Maj:t måtte till tjänstebostäder för domänverket av riksdagen utverka ett investeringsanslag av sistnämnda belopp å tilläggsstat för innevarande budgetår. I anslutning härtill upptager styrelsen investeringsanslaget för samma ändamål under budgetåret 1953/54 till 1 800 000 kronor.

På grund av det anförda finner domänstyrelsen det nödvändigt, att för tillgodoseende av behovet av tjänstebostäder intill den 1 juli 1954 skall anvisas sammanlagt 2 700 000 kronor. Styrelsen uttalar, att praktiskt taget samtliga bostäder, som avses skola komma till utförande, är av sådan angelägenhetsgrad, att dröjsmål med uppförandet skulle medföra svåra driftsstörningar och ökade förvaltningskostnader. Såsom redan nämnts bör enligt styrelsen av nämnda belopp 900 000 kronor uppföras å tilläggsstat för innevarande budgetår och återstående 1 800 000 kronor äskas för nästa budgetår.

Departementschefen.

Såsom framgår av det föregående erfordras enligt domänstyrelsens beräkningar ett anslag av sammanlagt icke mindre än 2 700 000 kronor för att styrelsen skall bli i tillfälle att genomföra sitt program för anskaffande av tjänstebostäder intill den 1 juli 1954. Även enligt min mening föreligger ett stort behov av sådana bostäder. Med hänsyn härtill ävensom till de ökade byggnadskostnaderna anser jag mig därför böra förorda en ökad medelsanvisning för ändamålet. Emellertid medger det nuvarande läget icke en så kraftig ökning, som styrelsen hemställt om. Jag är därför icke beredd att nu tillstyrka en högre medelsanvisning för ändamålet än 900 000 kronor. I enlighet med styrelsens förslag torde en del av dessa medel böra ställas till förfogande redan under innevarande budgetår. Jag föreslår därför, att av sistnämnda belopp 300 000 kronor skall uppföras å tilläggsstat för budgetåret 1952/53. Till frågan om anvisande av detta belopp återkommer jag vid anmälan av äskandena å tilläggsstat för nämnda budgetår. Å kapitalbudgeten för nästa budgetår skulle uppföras återstoden av den av mig förordade medelsanvisningen eller 600 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tjänstebostäder för domänverket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

[2] *Kontorsbyggnader för domänverket.* Vid 1950 års riksdag (statsverksprop., bil. 29, p. 2; r. skr. nr 73) anvisades för budgetåret 1950/51 å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket ett investeringsanslag av 100 000 kronor till kontorsbyggnader för domänverket.

Domänstyrelsen (skr. 15/8 1952) hemställer, att för ifrågavarande ändamål skall för nästa budgetår anvisas ett anslag av 75 000 kronor. Styrelsen

upplyser, att den har för avsikt att i domänverkets fastighet Gamen i Luleå inreda lokaler för verkets kontor i staden, så snart skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län, som förhyr vissa lokaler i fastigheten, flyttat in i andra lokaler. Detta beräknas komma att ske omkring den 1 januari 1953. Vissa ändrings- och reparationsarbeten är emellertid enligt domänstyrelsen nödvändiga för att i fastigheten skall kunna anordnas ändamålsenliga kontorslokaler. Kostnaderna för dessa arbeten uppskattas till 100 000 kronor. Domänstyrelsen meddelar vidare, att av det tidigare anvisade anslaget å 100 000 kronor återstår odisponerat ett belopp av 80 000 kronor. Emellertid anser domänstyrelsen det nödvändigt, att medel i viss utsträckning står till förfogande för att möta under budgetåret eventuellt uppkommande behov av kontorsbyggnader på andra platser i landet. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen, att till kontorsbyggnader för nästa budgetår skall anvisas ett anslag av 75 000 kronor.

Departementschefen.

Mot domänstyrelsens förslag, att i ifrågavarande fastighet skall inredas lokaler för kontor i Luleå, har jag icke något att erinra. De beräknade kostnaderna för erforderliga ändringsarbeten å 100 000 kronor kan jag också godtaga. Såsom framgår av styrelsens framställning finns å anslaget en odisponerad behållning av 80 000 kronor. För ändamålet erfordras alltså ytterligare 20 000 kronor. Styrelsens hemställan om medel för att täcka eventuellt uppkommande kostnader för kontorsbyggnader på andra platser i landet anser jag mig däremot icke för närvarande kunna biträda. Jag förordar sålunda, att för nästa budgetår skall anvisas ett anslag av 20 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorsbyggnader för domänverket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 kronor.

[3] **Rörelsekapital för domänverket.** Under denna rubrik anvisade 1923 års riksdag (prop. nr 183; r. skr. nr 209) å riksstaten för budgetåret 1923/24 bland utgifter för kapitalökning ett anslag av 10 000 000 kronor. Tillika be- myndigade riksdagen dels fullmäktige i riksgäldskontoret att — för att be- reda domänverket ytterligare rörelsekapital — tillhandahålla verket en rör- lig kredit av intill 10 000 000 kronor, dels domänstyrelsen att för likvideran- de av utav Kungl. Maj:t beslutade inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark utfärda reverser, dock vid varje tidpunkt till belopp ej över- stigande behållningen å domänverkets markinköpsfond. I anledning av detta riksdagsbeslut anbefallde Kungl. Maj:t den 8 juni 1923 domänstyrelsen att såsom rörelsekapital för domänverket disponera de behållningar å fonden för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark (markinköpsfon-

den) samt domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader, vilka icke behövde hållas tillgängliga för att täcka förestående utgifter för de ändamål, vilka fonderna vore avsedda att fylla.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 december 1938 må jämväl domänverkets tjänste- och familjepensionsfonders tillgångar disponeras såsom förslag för domänverket. I samband med den avveckling av affärsverkens pensionsfonder, som sedermera ägde rum i samband med kapitalbudgetens omläggning per den 1 juli 1944, uppskrevs jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 17 november 1944 domänfonden med 11 213 409 kronor, vilket belopp därmed överfördes såsom rörelsekapital för domänverket.

Sedan 1939 års lagtima riksdag (statsverksprop., kap.budg., bil. 7, punkt 1; r. skr. nr 181) å riksstaten för budgetåret 1939/40 under samma anslagsrubrik anvisat ett anslag av 7 500 000 kronor, förordnade Kungl. Maj:t den 9 juni 1939 att anslaget skulle av domänstyrelsen disponeras för därmed avsett ändamål.

Härefter bemyndigade 1942 års riksdag (prop. nr 95; r. skr. nr 134) fullmäktige i riksgäldskontoret att, för att bereda domänverket rörelsekapital, tillhandahålla sagda verk en rörlig kredit av ytterligare 10 000 000 kronor eller sålunda tillhoppa 20 000 000 kronor.

Vidare anvisade 1950 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 (prop. nr 2, bil. 14, p. 1; r. skr. nr 53) såsom rörelsekapital för domänverket ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor, varjämte riksdagen bemyndigade fullmäktige i riksgäldskontoret att, i samma syfte som nyss angivits, tillhandahålla domänverket en rörlig kredit av ytterligare 30 000 000 kronor eller sålunda tillhoppa högst 50 000 000 kronor.

Domänverkets sammanlagda rörelsemedel uppgick den 30 juni 1952 till 131 700 000 kronor, varav 23 200 000 kronor utgjorde rörelsekapital, 50 000 000 kronor rörlig kredit i riksgäldskontoret samt 29 100 000 kronor respektive 29 400 000 kronor disponibla behållningar å markfonden och förnyelsefonden.

Domänstyrelsen (skr. 29/11 1952) hemställer dels att av styrelsens överskott för år 1952 ett belopp av 22 000 000 kronor skall få användas till fördubbling av Aktiebolaget statens skogsindustriers aktiekapital, dels ock att domänverket skall tillhandahållas en rörlig kredit av ytterligare 30 000 000 kronor eller tillhoppa 80 000 000 kronor. I anledning av framställningen har remissutlåtande avgivits av statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret den 16 och den 23 december 1952.

Domänstyrelsen har vid sin skrivelse fogat, bland annat, följande två tablåer, innefattande den ena en redogörelse för domänverkets rörelsemedel m. m. vid olika tidpunkter och den andra en sammanställning över domänfondens inkomster och utgifter under åren 1942—1953.

I anslutning till nämnda tablåer — i det följande benämnda tablå nr 1 och tablå nr 2 — anför domänstyrelsen i huvudsak följande.

Domänverkets likviditet har under åren 1951 och 1952 varit så hårt ansträngd, att det icke varit möjligt för verket att inom föreskriven tid till

Tablå nr 1. Domänverkets rörelsemedel m. m. vid olika tidpunkter.

(i milj. kronor räknat)

	Rad	31/12 4	30/6 50	31/12 51	30/6 51	31/12 51	30/6 52
A. Tillgången på rörelsemedel							
1. Rörelsekapitalet	1	13.2	23.2	23.2	23.2	23.2	23.2
2. Rörlig kredit	2	20.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0
3. Markfonden, kontant del	3	23.3	23.2	25.8	26.5	28.1	29.1
4. Förnyelsefonden	4	11.8	11.1	16.1	16.1	30.6	29.4
Summa	5	68.3	107.5	115.1	115.8	131.9	131.7
B. Av olika anledningar bundna medel							
1. Avräkningar	6	5.6	17.3	4.2	22.3	4.4	21.5
2. Kostnader för virke i lager . .	7	9.4	9.4	7.8	7.8	12.1	12.1
3. Fordringar (samt diverse förskotterade medel minus skulder)	8	58.2	67.1	87.5	77.2	95.0	96.6
4. Direkt förlag till AB Statens skogsindustrier	9	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7	3.7
5. Underskott på rörelsen under första halvåret	10	—	5.0	—	12.2	—	28.0
6. Skuld till statsverket (ej inlevererat överskott)	11	—	—	—	8.6	—	74.7
Summa	12	76.9	102.5	103.2	131.8	115.2	236.6
Överskott resp. brist i fråga om rörelsemedel (rad 5 minus rad 12)	13	— 8.6	+ 5.0	+ 11.9	— 16.0	+ 16.7	— 104.9
C. Tillgång på kassamedel och outnyttjad rörlig kredit							
1. Behållning i bank och kassa . .	14	4.5	6.0	4.9	7.8	55.2	14.4
2. Ej utnyttjad rörlig kredit	15	8.0	14.0	46.0	8.5	50.0	50.0
Summa	16	12.5	20.0	50.9	16.3	105.2	64.4
Balansställningen (rad 13 + rad 16)	17	+ 3.9	+ 25.0	+ 62.8	+ 0.3	+ 121.9	— 40.5
Här ovan har räknats med att överskottet skall vara inlevererat senast den 30/6. I verkligheten har detta icke skett åren 1951 och 1952. Därigenom har ifrågakarande balans varit (rad 17 + rad 11)	18	+ 3.9	+ 25.0	+ 62.8	+ 8.9	+ 121.9	+ 34.2
I balansen ovan ingår även till betalning förfallna fordringar, avseende försålt virke till AB Statens skogsindustrier. Dessa belopp — som ingår i rad 8 — har varit	19	29.0	40.0	33.4	31.5	22.5	23.7
Därest dessa belopp hade inbetalats i rätt tid hade balansen blivit (rad 18 + rad 19)	20	+ 32.9	+ 65.0	+ 96.2	+ 40.4	+ 144.4	+ 57.9

Tablå nr 2. Sammanställning över domänfondens inkomster och utgifter under åren 1942—1953.

År	Inkomster	U t g i f t e r			Överskott	Anm.
		För driften	Avsättn. till förny- else onden	Totalt		
1942	86.9	57.4	4.4	61.8	25.1	
1943	96.6	67.4	3.9	71.3	25.3	
1944	101.5	68.4	7.0	75.4	26.1	
1945	89.5	65.9	3.5	69.4	20.1	Dessutom 0,3 milj. som netto- kostnad ur förnyelsefonden
1946	119.0	76.1	10.5	86.6	32.4	
1947	123.0	75.2	3.6	78.8	44.2	Dessutom 4,4 milj. som netto- kostnad ur förnyelsefonden
1948	122.7	88.8	1.5	90.3	32.4	Dessutom 8,7 milj. som netto- kostnad ur förnyelsefonden
1949	138.8	98.0	19.8	117.8	21.0	
1950	153.8	97.1	17.2	114.3	39.5	
1951	248.1	128.9	28.1	157.0	91.1	
1952	276	165	30	196	80	
1953	233	173	25	198	35	

1942—1951 = verkliga inkomster och utgifter

1952—1953 = beräknade " " "

statsverket inleverera överskottsmedel från föregående år. Detta gäller, såsom framgår av tablå nr 1, särskilt år 1952. Det framgår vidare av samma tablå (rad 17), att per den 30 juni 1952 hade, för att förutsatt inleverering skulle ha kunnat ske, ett betydande behov av ytterligare rörelsemedel, nämligen över 40 miljoner kronor, måst förefinnas. En förstärkning av tillgången på rörelsemedel enbart för inleverering av överskottsmedlen anser dock styrelsen icke lämplig, då stora virkeslikvider sedvanligt inflyter i början på andra halvåret, vilket avsevärt förbättrar likviditeten. Styrelsen räknar med att — liksom under senare år skett — inbetalningen av överskottsmedel får fördelas på flera månader närmast efter budgetårets utgång. Förevarande framställning om förstärkning av tillgången på rörelsemedel föranledes sålunda icke av svårigheten under senare år att inleverera överskottet före den 1 juli.

I tablå nr 1 (rad 18) redovisas balansställningen med hänsyn tagen i förekommande fall till den försening, som skett beträffande inlevereringen av överskottsmedlen. Överskotten på rörelsemedel har de senaste åren visat sig vara synnerligen knappa. Detta sammanhänger med att huvudparten av domänverkets inkomster av försäljningar under ett kalenderår inflyter under tiden från och med juni månad därpå följande år. Verkets driftsutgifter däremot faller numera ungefär till lika stor del på första som på andra halvåret. Detta gör att ett mycket stort tillfälligt överskott på rörelsemedel måste föreligga vid kalenderårsskiftet. Härtill kommer att alltid en viss del av markfondens kontanta del måste vara disponibel för markinköp. Då fondens kontanta del i sin helhet inräknats bland disponibla rörelsemedel, kräver även sistnämnda förhållande ett visst överskott i nämnda balansställning. Beträffande förnyelsefonden förutsätter styrelsen, att avsättningen till fonden under de närmaste åren, liksom nu är fallet, får

ske med 12 procent av verkets bruttoinkomst av skogsmedel under respektive år.

I balansen ingår bland redovisade bundna medel beträffande statens skogsindustrier dels ett direkt förlag å 3,7 miljoner kronor, dels fordringar för försålt virke. Domänverket har som bekant att förse bolaget med erforderliga rörelsemedel. Detta har till huvudsaklig del skett i den formen, att domänstyrelsen lämnat bolaget anstånd med kontraktssenliga inbetalningar. Sålunda ingår i redovisade fordringar (tablå nr 1 rad 8) till betalning förfallna fordringar, som styrelsen haft hos bolaget, med de belopp, som angivits å rad 19. Skulle bolaget kontraktssenligt ha inbetalat sina virkeslikvider till styrelsen, hade å rad 18 angiven balans i motsvarande grad förbättrats och blivit den, som angivits å rad 20.

Den ojämnhet i inkomsternas och utgifternas fördelning, som föreligger och som allt fortfarande torde komma att kvarstå, har till följd att en ökad omslutning medför ökade krav på rörelsemedel. Förändringen av omslutningens storlek framgår av tablå nr 2. Påfallande är bland annat, hur utgifterna för senare år ökat i jämförelse med tidigare år, till stor del beroende på ett förändrat penningvärde och på att en procentuellt större del av avverkningen utföres i verkets egen regi. Trots att även inkomsterna ökat kommer utgiftsökningen, till följd av vad nyss framhållits om ojämnheten i inkomsternas och utgifternas fördelning, att försämra likviditeten under kalenderårets första hälft.

Styrelsen framhåller härefter, att såvitt för närvarande kan bedömas nu tillgängliga rörelsemedel torde vara tillräckliga för domänverkets egen rörelse, därest för det första statens skogsindustrier får möjlighet att vid utsatt förfallotid inleverera domänverkets fordringar för försålt virke utan att taga i anspråk rörelsemedel, som verket nu förfogar över, samt för det andra verket kan räkna med att inlevereringen till statsverket av dess överskottsmedel får fördelas på flera månader närmast efter budgetårets utgång. Nu tillgängliga rörelsemedel är däremot otillräckliga för att verket skall kunna tillgodose statens skogsindustrier med förlagsmedel.

Domänstyrelsen meddelar i detta sammanhang, att frågan om statens skogsindustriers kapitalbehov behandlats vid bolagets senaste styrelsesammanträde. Bolagets verkställande direktör har vidare i en promemoria, vilken fogats vid domänstyrelsens förevarande skrivelse, lämnat en redogörelse för bolagets utveckling. Därvid har en jämförelse gjorts med andra skogsindustriella företag beträffande eget och främmande kapital ävensom en beräkning över kapitalbehovet. Sammanfattningsvis har i promemorian uttalats, att bolaget bör få rätt att i den öppna marknaden upptaga ett långfristigt bank- eller obligationslån till belopp, som styrelsen bestämmer, och mot säkerhet i bolagets industriella fastigheter. Vidare bör aktiekapitalet ökas med 22 000 000 kronor genom kontantbetalning från domänstyrelsen. Slutligen bör domänstyrelsen beredas möjlighet att av sitt rörelsekapital såsom hittills mot ränta till bolaget utlåna för driften från år till år temporärt erforderliga förlagsmedel upp till 30 000 000 kronor.

Domänstyrelsen, som till behandling endast upptagit de två sistnämnda frågorna, anför till en början angående den ifrågasatta ökningen av aktiekapitalet i huvudsak följande.

Bolagets verkställande direktör har i sin promemoria visat, att det egna kapitalet per den 31 december 1951 för bolagets vidkommande utgjorde 15 procent av årsleveransvärdet, medan motsvarande siffra i medeltal för nio andra större skogsindustrieföretag i landet utgjorde drygt 38 procent. Statens skogsindustriers eget kapital är alltså endast 40 procent av vad andra skogsindustrieföretag förfogar över, om man ställer det egna kapitalet i förhållande till årsleveransvärdet. Det egna kapitalet för statens skogsindustrier uppgick vid nämnda tidpunkt till sammanlagt 28 160 000 kronor, varav 22 000 000 kronor utgjorde aktiekapital, 2 700 000 kronor reservfond och 3 460 000 kronor vinstmedel. Aktiekapitalet var sålunda cirka 78 procent av det egna kapitalet.

Av en inom domänstyrelsen upprättad sammanställning, utvisande hur stor del av balansomslutningen som det egna kapitalet utgör för olika företag, framgår följande.

	Eget kapital i procent av balansomslutningen per den 31 december		
	1949	1950	1951
Statens skogsindustrier.....	30	30	25
Medeltal för nio andra större skogsindustrieföretag	63	59	48

Såväl de av bolagets verkställande direktör lämnade uppgifterna som den inom styrelsen upprättade sammanställningen visar otvivelaktigt, att statens skogsindustriers eget kapital är alltför lågt i jämförelse med andra skogsindustriella företag. Styrelsen anser därför, att aktiekapitalet bör höjas med 22 000 000 kronor, vilket innebär en fördubbling av bolagets tidigare aktiekapital.

En motsvarande ökning av det egna kapitalet har under de senaste åren skett beträffande flertalet av de enskilda skogsindustrieföretagen genom fondemissioner. Statens skogsindustrier har för sin del icke ansett det möjligt att ordna kapitalbehovet för bolaget på sådant sätt. Anledningen härtill är främst, att bolaget icke haft möjlighet att disponera över osedvanligt stora vinster från egna skogar och över inkomster av vattenfall. Vidare har moderniseringen av fabriksanläggningarna krävt stora insatser, då anläggningarna och byggnaderna vid bolagets övertagande av verkets skogsindustriella rörelse år 1942 var i mindre gott skick. Därjämte har vissa nyinvesteringar skett.

Den föreslagna utökningen av statens skogsindustriers aktiekapital anser domänstyrelsen lämpligen böra ske i form av ett medgivande för styrelsen att av överskottet för år 1952 ett belopp av 22 000 000 kronor skall få användas för sagda ändamål.

Beträffande bolagets behov av förlagsmedel anför domänstyrelsen bland annat.

Bolagets behov av förlagsmedel beräknas av dess verkställande direktör till 30 000 000 kronor. Vid utgången av kalender- resp. budgetåren från och med den 31 december 1949 har bolaget åtnjutit anstånd med regleringen av till betalning förfallna fordringar för från domänverket inköpt virke med i medeltal cirka 30 000 000 kronor (se tablan nr 1). Beräkningen av behovet av förlagsmedel innebär alltså i praktiken ingen ändring av beloppet i fråga om de förlagsmedel, som bolaget i medeltal under senare år erhållit från domänverket i form av anstånd med reglering av fordringar, som förfallit till betalning. Storleken av beloppet föranleder därför, särskilt med hänsyn till den penningvärdesförsämring som skett och utvidgningen av bolagets rörelse, icke någon erinran från styrelsens sida.

Då, såsom framgår av det föregående, domänstyrelsen ansett hittills anvisade rörelsemedel erforderliga för domänverkets egen rörelse, finner styrelsen en förstärkning av rörelsemedlen nödvändig. Denna förstärkning bör lämpligen få den formen, att styrelsen bemyndigas att begagna en rörlig kredit i riksgäldskontoret å ytterligare 30 000 000 kronor. Därest ett dylikt bemyndigande lämnas, förklarar sig styrelsen ha för avsikt att tillhandahålla statens skogsindustrier i första hand förlagsmedel — utöver det särskilda förlaget å 3 700 000 kronor för reglering av inköpet av Laxå bruks aktiebolag — med ett belopp av 20 000 000 kronor till en förhållandevis låg ränta. Denna bör enligt styrelsen lämpligen liksom hittills vara 0,5 procent högre än vad styrelsen får erlægga till riksgäldskontoret. Nyssnämnda grundbelopp skulle närmast vara att jämföra med sådana långfristiga lån, som upptages av andra skogsindustriella företag. I anslutning härtill påpekas, att statens skogsindustriers långfristiga skulder, utöver förut nämnda förlag å 3 700 000 kronor, praktiskt taget i sin helhet utgöres av pensionsmedel. Domänstyrelsen framhåller till sist, att bolagets tillgång på kortfristiga lån, i likhet med de långfristiga lånen, hittills i hudsak tagit sig uttryck i anstånd med virkeslikvider till styrelsen. Liksom förut bör bolagets behov av lån av förstnämnda slag tillgodoses av styrelsen inom ramen för dess möjligheter. Härvid bör dock bolaget för denna kredit erlægga en högre ränta, som kan anses motsvara vad enskilda företag erlägger för sina kortfristiga lån.

Avslutningsvis uttalar domänstyrelsen, att om statens skogsindustrier erhåller rörelsemedel och ökat aktiekapital på sätt i det föregående angivits, likställighet torde skapas mellan detta bolag och de enskilda skogsindustriföretagen i fråga om formerna för kapitalbehovets täckande.

Statskontoret anför, att frågan om i vilken utsträckning behov föreligger av ytterligare kapital- respektive rörelsemedel väsentligen undandrager sig dess bedömande. Statskontoret anser sig emellertid icke kunna tillstyrka, att uppkommet överskott å domänverkets rörelse disponeras för förstärkning av statens skogsindustriers aktiekapital. I överensstämmelse med vedertagna budgettekniska principer bör detta enligt statskontorets mening ske genom anvisandet av ett investeringsanslag å kapitalbudgeten. Beträffande den förordade ökningen av den rörliga krediten hos riksgäldskontoret förutsätter statskontoret slutligen, att ifrågavarande kredit icke utnyttjas i vidare mån än som är oundgängligen erforderligt.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anför i sitt utlåtande.

Genom domänstyrelsens framställning torde få anses klarlagt, att domänverket under rådande förhållanden är i behov av ökade rörelsemedel, närmast för att kunna tillgodose Aktiebolaget statens skogsindustrier med förlagsmedel. En sådan ökning bör lämpligen ske genom att maximibeloppet för domänverkets rörliga kredit i riksgäldskontoret höjes. Fullmäktige vill därför, trots den ökning av riksgäldskontorets lånebehov, som ett bifall till framställningen skulle åtminstone temporärt komma att medföra, icke motsätta sig förslaget i denna del. Härvid utgår fullmäktige från att den rör-

liga krediten — såsom hittills — lages i anspråk allenast då så är oundgängligen erforderligt och dels att domänstyrelsen tager initiativ till att åter nedbringa kreditens maximibelopp, när ändrade förhållanden kan motivera detta. Det bör ankomma på fullmäktige att efter samråd med domänstyrelsen fastställa den ränta, domänverket skall gälda å ifrågavarande kredit. Mot en ökning av Aktiebolaget statens skogsindustriers aktiekapital har fullmäktige i och för sig ingen erinran. I likhet med statskontoret anser fullmäktige emellertid, att denna ökning bör ske genom att anslag för ändamålet anvisas å kapitalbudgeten.

Departementschefen.

Såsom framgår av det föregående avser förevarande framställning närmast de ekonomiska förhållandena mellan domänverket och Aktiebolaget statens skogsindustrier. Framställningen innefattar sålunda förslag om att dels fördubbla bolagets nuvarande aktiekapital å 22 000 000 kronor genom anlitande av överskott å domänverkets rörelse, dels ock öka verkets rörliga kredit i riksgäldskontoret med 30 000 000 kronor i syfte att möjliggöra för verket att tillhandahålla bolaget erforderliga förlagsmedel.

Vad först angår frågan om bolagets aktiekapital framgår av utredningen i ärendet, att bolagets eget kapital är alltför lågt i jämförelse med vad andra skogsindustriella företag förfogar över. Enligt vad domänstyrelsen uppgivit uppgick sålunda nämnda kapital den 31 december 1951 endast till 15 procent av årsleveransvärdet, medan motsvarande siffra för ett tiotal andra större skogsindustrieföretag i landet utgjorde i medeltal drygt 38 procent. Detta innebär, att statens skogsindustriers eget kapital uppgår till blott 40 procent av vad andra liknande företag disponerar över, om man jämför det egna kapitalet med årsleveransvärdet. Att ordna sitt kapitalbehov på samma sätt som de enskilda företagen, d. v. s. genom fondemissioner, har bolaget icke ansett möjligt, eftersom det icke disponerar egna skogar eller vattenfall och därjämte sett sig nödsakat att modernisera sina anläggningar. De olägenheter, kapitalbristen innebär för statens skogsindustriers del, torde vara uppenbara. Med hänsyn till nu angivna förhållanden anser även jag, att bolagets aktiekapital bör ökas. Mot beräkningen av kapitalbehovet har jag icke något att erinra. Jag tillstyrker därför, att 22 000 000 kronor ställes till domänverkets förfogande för att användas till en fördubbling av aktiekapitalet. Däremot kan jag icke förorda, att medlen ställes till förfogande på det sätt styrelsen ifrågasatt. För min del ansluter jag mig till vad statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagit i ämnet. För ändamålet bör alltså anvisas ett särskilt investeringsanslag å 22 000 000 kronor. Anslaget bör benämnas Rörelsekapital för domänverket samt uppföras under Statens affärsverksfonder: Domänverket.

Beräffande framställningens andra del torde jag få erinra om att riksdagen vid bildandet av statens skogsindustrier förutsatte, att domänverket skulle förse bolaget med erforderliga rörelsemedel. På grund av den ökade omslutningen i fråga om domänverkets egen verksamhet räcker emellertid de rörelsemedel, vilka hittills ställts till verkets förfogande, icke till för att även tillgodose bolagets nu anmälda behov av dylika medel. Med hänsyn

till det anförda torde det vara ofrånkomligt att öka domänverkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret. Det av styrelsen begärda beloppet å 30 000 000 kronor synes vara erforderligt för ändamålet. Domänverkets kredit hos riksgäldskontoret skulle härigenom komma att uppgå till sammanlagt 80 000 000 kronor. Till den sålunda förordade åtgärden torde riksdagens medgivande böra inhämtas.

I enlighet med vad domänstyrelsen anført synes domänverkets kredit till bolaget böra utformas så, att ett fast grundbelopp å 20 000 000 kronor ställes till förfogande för bolaget. I fråga om denna kredit synes böra erläggas i huvudsak samma ränta som vid vanliga långfristiga lån. Räntan bör alltså vara förhållandevis låg, dock givetvis något högre än vad domänstyrelsen har att själv erlægga till riksgäldskontoret. I den mån bolaget behöver anlita ytterligare kredit, bör denna göras kortfristig och löpa med så mycket högre ränta, att bolaget därigenom stimuleras att även undersöka möjligheterna på den allmänna lånemarknaden. Det torde emellertid få ankomma på fullmäktige i riksgäldskontoret att efter samråd med domänstyrelsen fatta närmare beslut i räntefrågan.

Jag vill slutligen tillfoga, att jag i likhet med statskontoret samt fullmäktige i riksgäldskontoret utgår från att nu berörda kreditmöjligheter av såväl domänverket som statens skogsindustrier icke utnyttjas i vidare mån än som oundgängligen erfordras. Såsom fullmäktige uttalat bör domänstyrelsen vidare söka nedbringa kreditens maximibelopp, när ändrade förhållanden kan motivera detta.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) till *Rörelsekapital för domänverket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 22 000 000 kronor;

2) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, för att bereda domänverket rörelsekapital, tillhandahålla sagda verk en rörlig kredit av ytterligare 30 000 000 kronor eller sålunda tillhopa högst 80 000 000 kronor.

[4] *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. 29/9 och 29/11 1952) hemställer, att för nästa budgetår ett belopp av 201 500 kronor skall anvisas till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Beloppet fördelar sig å följande ändamål.

1. Flahult

a) Nytt vagnslider	22 000	
b) Inredning av garage	1 500	
c) Kompletterande arbeten å potatiskällare	5 000	28 500

2. Öjebyn

a) Bostad för assistent	45 000	
b) Bostad för befallningsman	35 000	80 000

3. Ugerup		
Oljeeldningsaggregat		3 200
4. Wiad		
a) Arbetarbostad	42 000	
b) Maskinhall	47 800	89 800
	Summa kronor	201 500

Till motivering anför styrelsen i huvudsak följande.

1 a. Gårdens maskiner och redskap måste nu provisoriskt förvaras i gamla logen, vilken befinner sig i ett mycket bristfälligt skick. Under en snörök vinter föreligger det risk för att huset i sin helhet störtar samman. Arbetsbeskrivning och ritning samt kostnadsberäkning för ett nytt vagnslider uppgjordes i juli 1949.

1 b. I föreståndarbostadens källarvåning finnes under de båda kontorsrummen ett reservutrymme, som för närvarande ej utnyttjas. Genom att utschakta en nedfartsväg på husets baksida, upptaga en dörröppning i betongväggen, sätta in portar samt utföra viss invändig putsning och målning kan här med stor fördel och till förhållandevis ringa kostnad inredas ett varmgarage. Uppvärmningen kan ordnas genom att dra en 3—4 meter lång rörledning från intilliggande mangelrum och sätta upp ett mindre element.

1 c. Källarens överbyggnad behöver köldisolerar för att kunna utnyttjas som förvaringsplats för den potatis, som redan i början av mars månad måste lagras där för provtagning och statsplombering. Kostnaderna för en dylik isolering, som avses omfatta nytt innertak av 3/4" fasspontade bräder med fyllning av kutterspån samt beklädnad av sidoväggarna med 1/8" hård masonitplatta, torde enligt nu gällande priser kunna beräknas till 4 400 kronor. Dessutom behövs i källaren en enkel hissanordning för transport av fyllda säckar från sorteringsavdelningen i källaren till lagringsplatsen i överbyggnaden. Kostnaderna härför beräknas till cirka 600 kronor.

2. 1949 års försöksgårdskommitté föreslog i sitt betänkande, att vid Öjebyns försöksgård skulle uppföras bland annat en bostad för befallningsmannen och två bostäder för gifta assistenter. Kostnaderna härför beräknades hösten 1949 till 35 000 kronor för förstnämnda bostad och 40 000 kronor för vardera av sistnämnda bostäder. Styrelsen anmäler att den fått erbjudande om inköp av fastigheten Öjebyn 31⁶⁰ i Piteå socken, vilken fastighet ligger i närheten av försöksgården. Byggnaden innehåller fyra rum och kök med en bruttogolvyta av 108 kvadratmeter samt helt inredd källarvåning. Den uppfördes 1947/48 och är i gott skick. Köpeskillingen uppgår till 45 000 kronor. Styrelsen framhåller, att det på grund av bostadsbristen i Öjebyns samhälle är synnerligen angeläget, att bostadsfrågan för befallningsmannen och en assistent löses under år 1953.

3. Styrelsen anför, att eldningen i försöksgårdens huvudbyggnad sker medels vedpanna i värmecentralen. Genom utbytbara roster är det även möjligt att elda med koks. Vilket bränsleslag som än användes måste dock sär-

skild arbetskraft anlitas för ifrågavarande arbete. Kostnaden för denna uppgår för närvarande till cirka 500 kronor för år. Priset å kol, koks och ved är dessutom fortfarande högt. Ur ekonomisk synpunkt synes det därför styrelsen lämpligt att utbyta nuvarande värmesystem mot oljeeldning. Kostnaderna härför beräknas till 3 200 kronor för aggregat jämte bränsletank för 3 000 liter och elektriskt montage.

4. Styrelsen erinrar om att den tillsatt en kommitté med uppdrag att verkställa viss utredning rörande Wiad. Kommittén har icke avslutat sitt arbete men har redan nu föreslagit, att en arbetarbostad av samma typ som vid Öjebyn skall uppföras. Kostnaderna för bostaden vid Öjebyn, vilken byggdes vintern 1951/52, uppgick till 42 000 kronor. Vidare har kommittén förordat att en maskinhall skall byggas. För närvarande kan nämligen försöksgårdens dyrbara maskinpark ej förvaras på betryggande sätt. Kostnadsberäkningen för ifrågavarande byggnader verkställdes i februari 1950.

Departementschefen.

Med hänsyn till att inskränkningar i den statliga investeringsverksamheten alltjämt är nödvändiga, är jag icke beredd att tillstyrka de för nästa budgetår planerade byggnadsarbetena i den omfattning högskolestyrelsen avsett. För min del kan jag endast förorda, att medel nu skall anvisas till inköp av fastigheten Öjebyn 31⁰⁰, vilken skall användas såsom bostad för en assistent vid försöksgården. Mot den begärda köpeskillingen för fastigheten, 45 000 kronor, har jag icke något att erinra. Vid bifall till mitt förslag skulle alltså ett belopp av 45 000 kronor behöva upptagas för ändamålet.

Slutligen vill jag i detta sammanhang framhålla, att av övriga byggnadsföretag maskinhallen vid Wiad enligt min åsikt torde vara att hänföra till sådana arbeten, som bör komma i fråga att medtagas vid uppgörande av en ny allmän beredskapsstat.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 45 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

[5] *Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. 26/9 1952) hemställer, att för nästa budgetår skall anvisas ett investeringsanslag av 2 238 500 kronor till byggnadsarbeten vid högskolan och lantbruksförsöken. Härvid har styrelsen utgått från kostnadsberäkningar, avseende prisläget sommaren 1950 eller tidigare. Sedermera har emellertid *byggnadsstyrelsen* (skr. 8/12 1952) verkställt nya beräkningar motsvarande prisläget den 1 juli 1952. I följande sammanställning över de olika företag, till vilka

medel äskas, har därför de båda myndigheternas kostnadsuppgifter intagits jämsides med varandra.

Dessutom föreligger en framställning från *byggnadsstyrelsen* (skr. 11/12 1952), att Kungl. Maj:t måtte dels godkänna ett preliminärt avtal med Uppsala stad angående anläggning av avloppsledningar vid lantbrukshögskolan och dels föreslå riksdagen att för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 340 000 kronor för ändamålet (se under motiven till p. 1 e).

	Lantbruks- styrelsens kost- nadsberäkning	Byggnads- styrelsens kost- nadsberäkning
1. Institutioner m. m.		
a) Ombyggnad av administrationsbyggnaden	150 000	210 000
b) Institutionsbyggnad för institutionen för växt- sjukdomslära	760 000	1 350 000
c) Kärlförsöksgård för institutionen för allmän jordbrukslära	140 000	310 000
d) Ombyggnad av institutionen för organisk kemi	45 000	47 000
e) Vattenledning vid Ultuna	250 000	325 000
f) En tjänstebostad vid Ultuna	38 000	53 000
2. Försöksverksamheten.		
a) Institutionsbyggnad för statens jordbruksförsök	750 000	1 060 000
b) En tjänstebostad vid statens husdjursförsök ..	38 000	53 000
c) Tillbyggnad av husdjursförsökens fjäderfäanlägg- ning vid Bäcklösa	65 000	90 000
d) Planteringsarbeten vid institutionens byggnader för statens husdjursförsök	2 500	—
Summa kronor	2 238 500	3 498 000

3. Vidare har högskolestyrelsen (skr. 4/10 1952) hemställt, att å tilläggsstat för innevarande budgetår skall anvisas ett anslag av 10 000 kronor för omändring av förutvarande vaktmästarbostaden i statens jordbruksförsöks institutionsbyggnad till lokaler för laboratorie- och kontorsändamål.

Samtliga de i förteckningen uppförda byggnadsföretagen betecknas av högskolestyrelsen såsom särskilt angelägna.

1 a och b. Beträffande motiveringen för dessa förslag torde få hänvisas till 1952 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet, s. 5 f. under 1 a och b. Därutöver anför byggnadsstyrelsen nu beträffande institutionsbyggnaden för växtsjukdomslära, att byggnadsstyrelsen — i anslutning till ett i samråd med högskolestyrelsen utarbetat lokalprogram — låtit upprätta nytt förslag till denna byggnad. Sistnämnda förslag innebär i jämförelse med det ursprungliga förslaget en utökning av institutionens lokaler. Kostnaden för byggnaden inklusive destillationsanläggning, yttre arbeten, planering m. m. samt anordnande av en provisorisk panncentral uppgår till 1 200 000 kronor. Därutöver beräknas 150 000 kronor för fast inredning.

1 c. Redan 1946 års högskoleutredning föreslog att institutionen för allmän jordbrukslära i samband med uppförandet av ny institutionsbyggnad skulle erhålla vegetationshall m. m. Kostnaderna härför beräknades av utredningen till 140 000 kronor. Institutionsföreståndaren har framhållit, att det är oundgängligen nödvändigt för institutionen att den föreslagna kärlförsöksgården snarast kommer till stånd. Han har därvid understrukt, att en väsentlig del av institutionens försöks- och forskningsverksamhet kommit att falla inom gödselläran. Med de starkt begränsade resurser, som står till institutionens förfogande, har han ansett det befogat att grunda denna verksamhet till stor del på kärlförsök i stället för mera kostnadskrävande fältförsök. Högskolestyrelsen vitsordar vad institutionsföreståndaren anfört och hemställer, att medel anvisas för ändamålet.

1 d. För innevarande budgetår anvisades ett belopp av 15 000 kronor för en första etapp av vissa ombyggnadsarbeten inom institutionen för organisk kemi (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 6 under 1 e). Högskolestyrelsen förordar nu, att 45 000 kronor skall anvisas till de fortsatta arbetena.

1 e. Förslaget framfördes redan i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 6 under 1 f).

I sin skrivelse den 11 december 1952 anmärker byggnadsstyrelsen, att nuvarande pumpstation för avloppsvattnet från Ultunaområdet med tillhörande tryckledning till Uppsala stads reningsverk redan är överbelastad. För att avhjälpa bristfälligheterna på avloppsnätet och möjliggöra avlopp för planerad utbyggnad av lantbrukshögskolan har styrelsen närmare undersökt olika lösningar av frågan. Dessa innebär, att man antingen skall uppföra en ny pumpstation med tryckledning till Ulleråkers sjukhus, avsedd enbart för Ultunaområdets behov, eller tillsammans med Uppsala stad ordna ett avloppsnät för såväl Ultunaområdet som vissa i skrivelsen närmare angivna bebyggelseområden. Kostnaderna för de båda alternativen har beräknats till 415 000 kronor respektive 340 000 kronor.

1 f och 2 b. Högskolestyrelsen framhåller, att stort behov föreligger av bostäder för två djurskötare vid institutionen för husdjurens utfodring och skötsel respektive vid institutionen för husdjursgenetik (jfr kapitalbudgeten 1952, jordbruksdepartementet, s. 6 under 1 g) samt för en assistent vid pälsdjursgården och för assistenten eller biskötaren vid bigården vid statens husdjursförsök. Beträffande assistenterna motiveras framställningen med att det är angeläget, att ifrågavarande befattningshavare, som har hand om försöken på platserna, bor i omedelbar närhet av dessa. I nuvarande läge anser sig styrelsen dock icke kunna begära medel till mer än två tjänstebostäder. Det anses böra få ankomma på styrelsen att avgöra, vilka av de nämnda befattningshavarna som skall få disponera bostäderna.

2 a och c. Dessa förslag framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår (kapitalbudgeten, jordbruksdepartementet, s. 7 under 2 a och c).

2 d. De begärda medlen avses för att bestrida kostnaderna för anläggning av gräsmattor och park på anstaltens tomtområde. Dessa arbeten bör

enligt högskolestyrelsen lämpligen utföras, sedan byggnadsarbetena vid institutionen avslutats. Byggnadsstyrelsen anser, att dessa arbeten kan utföras inom ramen för de medel, som ställts till styrelsens förfogande för uppförande av institutionsbyggnaden.

3. Jordbruksförsöken har för närvarande icke tillgång till egna laboratorielokaler för de analys- och specialarbeten, som utföres av anstaltens personal. De lokaler, som tidigare stod till förfogande, har numera på grund av rådande arbetsbelastning måst tagas i anspråk av kemiska analyslaboratoriet. Sedan år 1952 pågår inom jordbruksförsöken vissa undersökningar beträffande fosfor- och kvävegödslingsproblem. Dessa undersökningar väntas komma att lämna värdefulla resultat. För att resultaten av undersökningarna icke skall äventyras avser anstalten att utnyttja den förutvarande vaktmästarbostaden i institutionsbyggnaden för undersökningarna. Nämda bostad, som inrymmer två rum och kök, har nämligen blivit disponibel genom att särskild vaktmästarbostad numera uppförts. Avsikten är att inreda köket och ett rum till laboratorielokaler samt det återstående rummet till tjänsterum. Enligt infordrade anbud uppgår kostnaderna för omändringsarbetena till 10 000 kronor.

Departementschefen.

På grund av den stränga återhållsamhet, som fortfarande måste iakttagas i fråga om byggnadsverksamheten, torde jämväl för nästa budgetår medel böra anvisas endast till sådana byggnadsarbeten av mindre omfattning, som är oundgängligen nödvändiga. Från denna utgångspunkt är jag beredd att tillstyrka, att ett belopp av 47 000 kronor skall anvisas till fortsatta ombyggnadsarbeten i institutionen för organisk kemi. Därutöver anser jag i likhet med högskolestyrelsen angeläget, att omändringen av förutvarande vaktmästarbostaden i jordbruksförsökens institutionsbyggnad till laboratorie- och kontorslokaler, till vilken anslag begärts å tilläggsstat för innevarande budgetår, bör komma till utförande. Enligt min mening torde det dock vara tillräckligt, om de för ändamålet äskade medlen, 10 000 kronor, anvisas för nästa budgetår.

Vad angår förslaget om anläggning av avloppsledningar vid högskolan, kan jag icke taga ställning till denna fråga, förrän ärendet närmare beretts inom departementet. Med hänsyn härtill finner jag mig icke nu kunna förorda någon medelsanvisning för ändamålet. Icke heller är jag beredd att äska medel till de återstående byggnadsföretag och övriga arbeten, som föreslagits.

Vid bifall till vad jag i det föregående tillstyrkt skulle till byggnadsarbeten för nästa budgetår behöva anvisas ett investeringsanslag av (47 000 + 10 000 =) 57 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 57 000 kronor.

[6] Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut. Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut (skr. 27/8 1952) hemställer, att medel skall anvisas till utförande av de byggnadsföretag, som angives i följande sammanställning. Ritningar och kostnadsberäkningar angående de föreslagna byggnadsföretagen har upprättats av byggnadsstyrelsen (skr. 20/10 1952) på grundval av prisläget den 1 juli 1952.

1. Utbyggnad av växthusanläggningen i Alnarps trädgårdar (tilläggsanslag).....	85 000
2. Inredning av laboratorier och lunchrum för statens mejeriförsök	52 000
3. Uppförande av två växthus för statens trädgårdsförsök	275 000
4. Bostäder åt arbetare vid statens trädgårdsförsök i Alnarp och Nyckelby	200 000
5. Samlingssal	—
6. Bostad till föreståndaren för statens mejeriförsök	130 000
7. Institutionsbyggnad för köksväxt- och prydnadsväxtavdelningarna vid statens trädgårdsförsök (Mellängård)	575 000
Summa kronor	1 317 000

1—5. Dessa förslag framfördes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår. Beträffande motiveringen torde därför få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1952 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet, s. 8 f. Utöver vad som då anfördes framhåller institutsstyrelsen i fråga om förslaget under 1, att styrelsen ämnar hemställa om att få använda hela anslaget för innevarande budgetår, 200 000 kronor, för en första utbyggnad av växthusanläggningen i Alnarps trädgårdar. För att denna skall fungera tillfredsställande, fordras emellertid enligt styrelsen att utformningen sker efter de beräknade principerna och i den omfattning som föreslagits. Särskilt viktigt är, att värmeanläggning och dylikt dimensioneras för en senare komplettering. Då styrelsen planerar att samarbeta med statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, kommer anläggningen även att kunna användas för viss försöksverksamhet på växthusbyggnadsområdet.

6. Före år 1944 disponerade föreståndaren för statens mejeriförsök en bostad i Alnarp. I samband med att föreståndarebefattningen bytte innehavare, tilldelades emellertid en annan tjänsteman vid institutet denna bostad. Styrelsen anför, att de olägenheter av att föreståndaren ej bor vid institutet, vilka kunde förutses redan då, under åren framträtt allt tydligare. Arbetet vid en försöksinstitution kan enligt styrelsen sällan begränsas till ordinarie arbetstid, allra minst när det gäller mejeritekniska försök, vilka måste anpassas efter normala mejeritider. Denna del av verksamheten står under föreståndarens direkta ledning och kräver hans närvaro. Bearbetningen av försöksresultat och författandet av försöksberättelser fordrar vidare tillgång till försöksmaterial, bibliotek, räknemaskiner och dylikt, som icke lämpligen kan avlägsnas från institutionen. Även dessa arbeten måste enligt styrelsen ofta utföras på annan än ordinarie arbetstid. Om föreståndaren icke

bor i närheten av institutionen och varje extra besök där fordrar en resa kommer hans arbete lätt att pressas in i en vanlig normal arbetsdag. Ett sådant förfaringssätt gör arbetet mycket osmidigt och hindrar ett effektivt utnyttjande av tiden. Det föreligger därför enligt styrelsens uppfattning ett mycket stort behov av att bostad beredes föreståndaren i Alnarp.

7. Styrelsen framhåller, att statens trädgårdsförsök från början av sin verksamhet år 1938 icke förfogat över ordentliga lokaler. Bostäder för tjänstemän och arbetare saknas nästan helt, och institutionslokalerna är otillräckliga och delvis otidsenliga. Vidare erfordras flera ekonomibyggnader för verksamheten. Styrelsen har i olika framställningar fäst uppmärksamheten på dessa brister, och 1946 års trädgårdsundervisningskommitté har i sitt betänkande föreslagit ett större byggnadsprogram, vilket emellertid endast till mycket ringa del kunnat genomföras.

Utöver de byggnadsföretag för trädgårdsförsöken, som styrelsen redan föreslagit i äskandena för innevarande budgetår och nu yrkar för nästa budgetår under punkterna 3 och 4 i det föregående, upptar styrelsen frågan om en institutionsbyggnad vid Mellangård, som länge väntat på sin lösning. Försöksverksamheten med köksväxter har nämligen sedan den började år 1921 bedrivits i lokaler, som provisoriskt inrymts i en gammal ladugård. Nu synes det styrelsen emellertid icke längre vara möjligt att fortsätta arbetet i dessa. Då även prydnadsväxtavdelningen behöver lokaler för sin verksamhet, föreslår styrelsen, att en gemensam institutionsbyggnad skall uppföras för nämnda avdelningar. Fruktaavdelningen och den administrativa verksamheten däremot beräknas skola stanna i den nuvarande institutionsbyggnaden i Alnarp, vilken uppfördes år 1939. Styrelsen framhåller slutligen, att denna lokalfråga är av sådan vikt, att byggnadsarbetena om möjligt bör sättas igång redan sommaren 1953.

Departementschefen.

Enligt min mening föreligger ett avsevärt behov av ny- och ombyggnadsarbeten vid institutet. I nuvarande läge är jag emellertid nödsakad att i största möjliga utsträckning inskränka medelsanvisningen för sådana ändamål. Av det förut anförda framgår, att institutet har för avsikt att använda det belopp av 200 000 kronor, som för innevarande budgetår anvisades för byggnadsarbeten, till den planerade utbyggnaden av växthusanläggningen i Alnarps trädgårdar. Denna har kostnadsberäknats till 285 000 kronor. Vid valet mellan de olika ändamål, för vilka medel nu begäres, har jag med hänsyn härtill stannat för att förorda, att för nästa budgetår medel skall anvisas för fullbordandet av nämnda utbyggnad. Härför erfordras 85 000 kronor. I övrigt finner jag mig icke kunna biträda äskandena.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 85 000 kronor.

[7] **Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan.** *Styrelsen för veterinärhögskolan* (skr. 27/8 och 8/10 1952) hemställer, att till byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan skall för nästa budgetår anvisas ett anslag å 1 805 000 kronor. Till grund för anslagsäskandet ligger kostnadsberäkningar av byggnadsstyrelsen, vilken även på vissa punkter uttalat sig om lämpligheten eller behovet av de föreslagna arbetena. Anslaget avser följande byggnadsföretag.

1. Nya studentkärs- och restauranglokaler	945 000
2. Nybyggnad för undervisning och forskning i köttkontroll och allmän födoämneshygien	375 000
3. Ombyggnad inom patologisk-anatomiska avdelningen	85 000
4. Ombyggnad av panncentralen	340 000
5. Om- och nybyggnad av gödselstäder	60 000

Summa kronor 1 805 000

1. Detta förslag har återkommit i högskolestyrelsens anslagsäskanden för de senaste två budgetåren. Beträffande motiveringen torde få hänvisas till 1951 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet s. 13 under 2. Liksom tidigare anser styrelsen det synnerligen angeläget, att företaget kommer till utförande. Medelsbehovet härför har med hänsyn till de stegrade byggnadskostnaderna uppräknats till 945 000 kronor.

2. Enligt förslag av 1946 års högskoleutredning bör institutionsbyggnaden för avdelningen för födoämneshygien kompletteras med en särskild nybyggnad för undervisning i slakt och charkuterifabrikation. Nybyggnaden skulle bestå av slakt- och demonstrationshall samt lokaler och utrustning för undervisning i fabrikation, bedömning och lagring av charkuterivaror m. m., allt för att möjliggöra en intensifierad undervisning och forskning i köttkontroll och allmän födoämneshygien. Högskolestyrelsen anmärker, att denna byggnad, som tidigare kostnadsberäknats till 150 000 kronor, är avsedd att vara en tillbyggnad till den av 1951 års riksdag beslutade institutionsbyggnaden. Den bör därför enligt styrelsen lämpligen uppföras i omedelbar anslutning till denna.

3. Dessa arbeten, som påkallats av föreståndaren för patologisk-anatomiska avdelningen, avser ombyggnad av en hittills för två avdelningar gemensam föreläsningssal till skrivrum och laboratorier samt fotografirum med mörkrum. Byggnadsstyrelsen har beträffande förslaget uttalat, att det på längre sikt synes angeläget — icke minst av hygieniska skäl — att de i byggnaden befintliga familjebostäderna utgår. Härigenom torde enligt styrelsen också kunna vinnas en ekonomiskt fördelaktigare lösning av förevarande lokalfråga.

Högskolestyrelsen anför emot detta uttalande, att byggnadsstyrelsen icke anfört sakliga skäl för att önskemålet beträffande bostäderna skall tillgodoses omedelbart eller stå i vägen för erforderliga ändringsarbeten. Med hänsyn till förhållandena på bostadsmarknaden i Stockholm kan enligt högskolestyrelsen denna fråga icke tillfredsställande lösas på annat sätt än

att statsmakterna medverkar till att uppföra ett större bostadskomplex — exempelvis mitt emot högskolans område öster om Roslagsvägen — för personal vid högskolan och vid andra i denna trakt belägna vetenskapliga institutioner.

4. Den nuvarande panncentralen vid veterinärhögskolan är utrustad med såväl varmvattenpannor som ångpannor, de sistnämnda i huvudsak avsedda för uppvärmning av servisvarmvatten. Byggnadsstyrelsen framhåller, att de varmvattenberedare, som är anslutna till ånganläggningen, befinner sig i mycket dåligt skick och är otillräckliga för leverans av erforderligt varmvatten. Hela panncentralen är dessutom i sitt nuvarande tillstånd vid toppbelastning vintertid utan någon reserv, vilket enligt byggnadsstyrelsen kan medföra stora olägenheter. Centralens nuvarande kapacitet är ej heller tillräcklig för att värmebehovet för ytterligare utbyggnader inom högskolan skall kunna tillgodoses därifrån. Även den förbättring av ventilationssystemet i de äldre byggnaderna, vilken förr eller senare torde bli nödvändig, förutsätter en ökning av centralens kapacitet. Byggnadsstyrelsen har vid närmare utredning i ärendet funnit, att den nuvarande ånganläggningen bör demonteras samt att två varmvattenpannor bör anskaffas i dess ställe. Pannanläggningen skulle då komma att bestå av tre varmvattenpannor med en sammanlagd kapacitet om 6 000 Mcal/tim., vilket får anses tillräckligt för högskolans behov. I samband med installationen av pannorna bör oljeeldningsanläggningen kompletteras, varvid ny oljetank bör utföras för de två nytillkommande pannorna. Vidare föreslår byggnadsstyrelsen, att nya hetvattenledningar skall framdragas från panncentralen till byggnaderna för kemi-anatomi, patologi, hundklinik och hovsmedja med flera, varjämte nya varmvattenberedare för dessa byggnader skall utföras. I samband med demonteringen av ånganläggningen måste enligt byggnadsstyrelsen vissa ångdrivna apparater inom högskolan ombyggas för gasdrift. Kostnaderna för arbetena inom panncentralen m. m. beräknar byggnadsstyrelsen på grundval av prisläget den 1 juli 1952 till 340 000 kronor. Byggnadsstyrelsen understryker i detta sammanhang särskilt, att arbetena är en förutsättning för att kunna uppföra bland annat nybyggnaden för studentkårs- och restauranglokaler vid högskolan.

Högskolan vitsordar nödvändigheten av att dessa arbeten snarast kommer till utförande. Därvid framhåller högskolestyrelsen, att ombyggnaden av panncentralen torde vara oundgänglig för att förebygga att nuvarande maskinutrustning om något år icke kommer att vara tillräcklig för erforderlig värme-, varmvatten- och varmlufttillförsel.

5. I flera skrivelser till byggnadsstyrelsen har hälsovårdsnämnden i Stockholm anfört, att åtgärder behöver vidtagas mot råttor inom högskolans område. Nämnden har därvid bland annat påtalat, att uppsamling och förvaring av kreatursspillning sker på ett sätt, som icke överensstämmer med gällande föreskrifter, samt framhållit att skyndsamma åtgärder måste vidtagas för att avhjälpa bristerna i de äldre gödselstäderna. Byggnadsstyrelsen har på grund av det anförda uppgjort ritningar till om- och nybyggnad

av dessa. Kostnaderna härför har av byggnadsstyrelsen på grundval av prisläget den 1 juli 1952 beräknats till 60 000 kronor.

Högskolestyrelsen ansluter sig till byggnadsstyrelsens förslag och anser det vara nödvändigt, att arbetena snarast utföres.

Departementschefen.

Förslaget om nybyggnad av studentkårs- och restauranglokaler vid högskolan har framförts i högskolestyrelsens anslagsäskanden de senaste åren. Vid behandlingen av denna fråga i 1952 års kapitalbudget underströk jag angelägenheten av att densamma skulle lösas så snart som möjligt. Emellertid ansågs företaget då med hänsyn bland annat till svårigheterna på byggnadsmarknaden i Stockholm böra anstå till ett kommande år. Riksdagens jordbruksutskott fann — under hänvisning till mitt nyssnämnda uttalande — det vara av vikt att företaget skulle komma till stånd inom en nära framtid. Utskottet förutsatte därvid, att Kungl. Maj:t därest förhållandena det medgav skulle förelägga 1953 års riksdag förslag till lösning av denna byggnadsfråga. Enligt min mening bör byggnadsföretaget nu komma till utförande. Kostnaderna härför har numera uppskattats till 945 000 kronor. För min del anser jag dock, att byggnaden bör kunna uppföras för ett 100 000 kronor lägre belopp. En medelsanvisning av 845 000 kronor torde alltså vara tillfyllest.

Såsom byggnadsstyrelsen anført är emellertid ombyggnad av panncentralen en förutsättning för att bland annat kår- och restauranglokalerna skall kunna uppföras. Med hänsyn härtill torde det vara oundgängligen nödvändigt att äska medel även för ifrågavarande ombyggnadsarbete. Härför har beräknats ett belopp av 340 000 kronor. Till de båda byggnadsföretagen bör sålunda anvisas $(845\,000 + 340\,000 =)$ tillhopa 1 185 000 kronor.

Till de övriga byggnadsarbeten, som föreslagits, är jag i nuvarande läge icke beredd att förorda någon medelsanvisning. Med utförande av dessa företag torde alltså tills vidare få anstå.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid veterinärhögskolan* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 185 000 kronor.

[8] *Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt. Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* (skr. 20/9 1952) hemställer, att medel skall anvisas för uppförande av en barack, vilken avses såsom lagringsplats för anstaltens blankettförråd. Kostnaderna härför beräknas till 7 000 kronor. Styrelsen anför, att blankettförrådet på grund av utrymmesbrist provisoriskt måst uppläggas i det för anstaltens tjänstebil avsedda garaget. Enligt styrelsen kan denna anordning icke anses vara tillfredsställande. Vid brandsyn på platsen har också förhållandet påtalats.

Anstaltsstyrelsen har i sin skrivelse även upptagit frågan om anvisande av medel till vissa ombyggnads- och ändringsarbeten å anstaltens huvud- och bostadsbyggnader. Dessa arbeten kostnadsberäknades sommaren 1950 till 100 000 kronor. I avvaktan på 1950 års frökontrollutrednings förslag rörande anstaltens omorganisation ansåg sig styrelsen emellertid icke vid denna tidpunkt böra framlägga ett förslag av så omfattande räckvidd. I stället löstes denna byggnadsfråga provisoriskt på det sättet, att byggnadsstyrelsen under budgetåret 1951/52 med anlitan av till dess förfogande stående underhållsmedel utförde vissa av ifrågavarande arbeten. Bland annat inreddes i bostadshuset lunchrum för personalen samt vaktmästarbostad. Enligt vad anstaltsstyrelsen erfarit kan emellertid kostnaderna för återstående arbeten å byggnaderna icke bestridas ur nämnda medel. Anstaltsstyrelsen har därför — under åberopande av att frökontrollutredningen, som numera slutfört sitt uppdrag, föreslagit att anstaltens verksamhet i stort sett skall bibehållas oförändrad — funnit sig i detta sammanhang böra anmäla frågan om anvisande av medel till ifrågavarande byggnadsarbeten.

Departementschefen.

Såsom anstaltsstyrelsen framhållit kan det, särskilt med hänsyn till brandfaran, icke anses tillfredsställande, att anstaltens blankettförråd förvaras i det för tjänstebilen avsedda garaget. Jag tillstyrker därför, att en barack skall uppföras för ändamålet. Mot de av styrelsen beräknade kostnaderna därför, 7 000 kronor, har jag icke något att erinra.

Vad beträffar frågan om anvisande av medel för vissa ombyggnads- och ändringsarbeten å anstaltens huvud- och bostadsbyggnader torde jag få anmäla, att ifrågavarande arbeten ännu är föremål för utredning och kostnadsberäkning, varför jag icke är beredd att nu taga ställning därtill.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 kronor.

[9] **Byggnadsarbeten vid skogshögskolan.** *Styrelsen för skogshögskolan.* (skr. 15/11 1952) hemställer, att till byggnadsarbeten vid skogshögskolan skall för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 1 157 000 kronor. Anslaget avses för följande byggnadsarbeten.

1. Ombyggnadsarbeten i huvudbyggnaden:

- | | |
|---|--------|
| a) Ombyggnad av gamla pannrummet till djurrum och kokrum för skogszoologiska avdelningen samt uppförande av en spiraltrappa | 34 000 |
| b) Inredning av tre nya arbetsrum i fil med det nya rummet för telefonväxeln inom lokalerna för arbetslära och virkeslära | 25 000 |

c) Inredning av ett tredje arbetsrum i avdelningen för { skogsskötsel	9 000	
d) Renovering av högtidssalen samt förbättring av upp- värmningsmöjligheter i denna och andra lokaler inom högskolan	148 000	216 000
2. Byggnadsarbeten i nya biblioteksbyggnaden:		
a) Inredande av bostadsrum å vinden	45 000	
b) Hyllinredning	55 000	100 000
3. Parkeringsplats		18 000
4. Reparationsarbeten i Malingsbo		18 000
5. Byggnadsarbeten i Garpenberg		805 000
Summa kronor		1 157 000

1. Dessa arbeten föreslogs redan av 1946 års högskoleutredning (SOU 1947: 67, s. 278 f.). Kostnaderna härför har emellertid av byggnadsstyrelsen uppräknats med hänsyn till nuvarande prisläge. Ur angelägenhetsgrad sätter högskolestyrelsen företaget under 1 a främst.

2 a. Då högskolan under en följd av år haft allvarliga svårigheter att förvärva assistenter och annan personal från landsorten på grund av bristen på bostäder i Stockholm, har det befunnits ändamålsenligt att utnyttja vindsvåningen i den nya biblioteksbyggnaden för inredande av ett antal bostadsrum. Högskolestyrelsen anser det vara utomordentligt angeläget att utnyttja den möjlighet, som här yppar sig att bereda om ock blott primitiva bostäder för dessa tjänstemän. I den mån bostadsförhållandena i Stockholm förbättras eller därest dessa rum av annan anledning ej skulle behöva tagas i bruk för nu angivna ändamål, kommer de alltid till god användning som bostäder för högskolans studerande. I båda fallen skall givetvis hyresgästerna betala den hyra, som fastställs av byggnadsstyrelsen.

2 b. Kostnaden för hyllinredning i den nya biblioteksbyggnaden hade ursprungligen beräknats till 35 000 kronor men sedermera av byggnadsstyrelsen höjts till 55 000 kronor. Enär detta arbete blir aktuellt under nästa budgetår äskar högskolestyrelsen sistnämnda belopp för ändamålet.

3. Behovet av parkeringsplats för de bilar, som allt mer användes av lärare och studerande, har blivit mycket trängande. Hittills har bilar parkerats intill huvudbyggnadens norra vägg, men bland annat på grund av risken för snöskred, som ej helt kan elimineras genom snöskottning av taken, har parkering nu av byggnadsstyrelsen förbjudits på denna plats. Några andra för parkering lämpliga platser finnes ej, enär planen framför skogshögskolans huvudingång så vitt möjligt bör lämnas fri från högskolans egna bilar. Med anledning härav har högskolestyrelsen låtit upprätta plan och kostnadsförslag för parkeringsplats med utrymme för 19 bilar å det nuvarande terrassformade partiet mellan huvudbyggnaden och järnvägen. Kostnaden härför har i november 1951 uppskattats till 15 000 kronor. Detta belopp bör emellertid på grund av nuvarande prisläge höjas med 20 procent till 18 000 kronor. Styrelsen äskar följaktligen detta belopp för ändamålet.

4. Sedan den nya elevbostaden i Malingsbo nu färdigställt, pågår för närvarande vissa renoverings- och reparationsarbeten i de gamla byggnaderna. Byggnadsstyrelsen har efter granskning på platsen föreslagit, att de elektriska ledningarna i själva herrgårdsbyggnaden i samband med renovering skall läggas osynliga. Kostnaden härför har beräknats till 4 500 kronor.

Med hänsyn till svårigheten att erhålla tjänstefolk, vilken vid denna förläggning är större än annorstädes, är det enligt högskolestyrelsen angeläget att kunna förse samtliga golv i förläggningen med linoleummattor. Förläggningens sammanlagda golvyta utgör 1100 m². För mattor av 2,5 mm tjocklek och vid en arbetskostnad av 12 kronor 25 öre för kvadratmeter kan den sammanlagda utgiften för ändamålet beräknas till 13 500 kronor.

5. Av det äskade beloppet, 805 000 kronor, avses 50 000 kronor till ändringsarbeten inom huvudbyggnaden, 55 000 kronor till ombyggnad av den s. k. Malmgården, 435 000 kronor till ny elevbostad, 105 000 kronor till assistentbostad, 80 000 kronor till yttre arbeten samt 80 000 kronor till arvoden, administration och oförutsedda utgifter. Högskolestyrelsen erinrar till en början om att 1947/48 års riksdag anvisat ett anslag av 150 000 kronor till en genomgripande renovering av förläggningen i Garpenberg. I samband härmed skulle vissa ändringar företagas, som gick ut på en ändamålsenligare gruppering och inredning av ekonomilokaler, matsal och personalbostäder. Anslaget spärrades emellertid tills vidare. År 1950 frigavs 25 000 kronor för att möjliggöra viss utökning av lokalerna för undervisningen, varvid vissa elevrum måste tagas i anspråk. Detta möjliggjordes genom att skogshögskolan fick disponera vissa rum i den närbelägna, domänverket tillhöriga s. k. Malmgården, vilken saknar värmeledning och endast har vatten och avlopp i bottenvåningen. År 1951 frigavs resterande 125 000 kronor. Härigenom kunde renoveringen, som genomfördes i högskolans egen regi, trots de fördyrade byggnadskostnaderna genomföras i huvudsak.

Högskolestyrelsen anför vidare, att till följd av de omdisponerade utrymmena och kursernas utökning från 25 till 30 studerande nu endast 17 av dessa är förlagda i huvudbyggnaden, medan återstående 13 elever bor i Malmgården. Dessa förhållanden är i flera avseenden otillfredsställande. Härom anför styrelsen i huvudsak följande.

Bostäderna för de studerande är särskilt i Malmgården mycket otidsenliga. Rummen är därtill för få och i vissa fall för små för att de studerande skall erhålla den arbetsro, som behövs efter den intensifiering av studierna på Garpenberg, som ägt rum genom omorganisationen. Huvudbyggnadens 17 elever är sålunda förlagda i 3 tremannarum och 4 tvåmannarum. Malmgårdens 13 elever är förlagda i 3 tremannarum och 2 tvåmannarum. Ej mindre än 18 elever är sålunda förlagda i tremannarum och 12 i tvåmannarum. Två av de sistnämnda är allt för små för sitt ändamål. Nu rådande förhållanden bör ses mot bakgrunden av att rätteligen varje elev bör ha sitt eget rum i en förläggning av permanent karaktär, där den sammantagna studietiden är 11 månader, fördelad på två skilda perioder. Under denna tid skall, bland annat, också ett flertal tentamina avläggas.

De nuvarande undervisningslokalerna, vilka är belägna i huvudbyggnaden

den, motsvarar ej alls undervisningens behov efter omorganisationen. En utökning är nödvändig, om undervisningen skall uppnå den effektivitet, som med hänsyn till den dyra studietiden och de engagerade lärarkrafterna bör krävas.

Utrymmen för grövre redskap, maskiner för skogsdriften, för garage och cykelstall saknas, enär nuvarande källarutrymmen under huvudbyggnaden är helt tagna i anspråk för andra, än nödvändigare ändamål.

Vid överbägandet av olika möjligheter att avlägsna nyssnämnda olägenheter har enligt högskolestyrelsen undersökts möjligheten att skogshögskolan helt övertog Malmgården. I hela förläggningen skulle då disponeras 19 rum för 30 studerande. Detta kunde möjligen i och för sig godtagas, om dessa rum vore ändamålsenliga i övrigt. Även frågorna om undervisningslokaler och utrymmen för redskap m. m. kräver emellertid sin lösning. Därtill kommer, att förläggningen i Malmgården är otidsenlig och dyrbar i drift. De metertjocka slaggmurarna mellan rummen försvårar framdragandet av erforderliga ledningar för värme, vatten och avlopp. Då källare saknas, finnes icke heller utrymmen för torkrum, hydrofor etc. Alternativet Malmgården erbjuder därför ej någon tillfredsställande lösning av vare sig elevernas bostadsfråga eller lokalfrågan för undervisning m. m. Enligt högskolestyrelsens mening återstår då att uppföra en ny elevbostad. Därigenom skulle ledigblivna utrymmen i huvudbyggnaden kunna utnyttjas för undervisningens behov. Denna lösning förutsågs redan av 1946 års högskoleutredning.

Departementschefen.

Med anledning av högskolestyrelsens förslag till byggnadsarbeten för nästa budgetår torde jag få erinra om att skogshögskolan för innevarande budgetår erhållit anslag till ett stort och kostnadskrävande byggnadsföretag. Jag anser därför, att medel för nästa budgetår endast bör anvisas till sådana byggnadsarbeten av mindre omfattning, som icke kan uppskjutas utan olägenhet. På grund härav anser jag mig blott kunna tillstyrka, att medel upptages för inredandet av bostadsrum å vinden i den nya biblioteksbyggnaden, vars uppförande just skall påbörjas. Jag förordar sålunda, att ett belopp av 45 000 kronor anvisas för detta ändamål.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid skogshögskolan* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 45 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[10] **Statens lånefond för hästavelns befrämjande.** Vid 1947 års riksdag beslöts inrättande av ifrågavarande fond (prop. nr 14; r. skr. nr 72) genom sammanslagning av statens hästavelsfond, lånefonden för inköp av ädla avelsston, lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras och lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras samt genom tillskott från

stuteriväsэндets fond. Samtidigt bestämdes att fonden skulle ha ett kapital av 7 000 000 kronor. Bestämmelser för låneverksamheten är meddelade i kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 395) angående lån från statens lånefond för hästavelns befrämjande med däri genom kungörelserna nr 649/1948, nr 22/1949, nr 158/1949, nr 82/1950 och nr 368/1951 gjorda ändringar.

Enligt riksdagens medgivande må ur fonden under budgetåret 1952/53 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 125 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenerras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 250 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) uttalar, att det icke synes erforderligt att anvisa något kapitaltillskott till fonden för budgetåret 1953/54. Enligt styrelsens mening bör icke heller någon ändring göras beträffande de belopp, som må tagas i anspråk för lån till olika ändamål.

Departementschefen.

Såsom lantbruksstyrelsen anført torde nytt kapital icke behöva tillföras fonden för nästa budgetår. Jag ansluter mig även till styrelsens uppfattning, att någon ändring icke bör ske beträffande utlåningen från fonden. För nästa budgetår torde sålunda böra få tagas i anspråk samma lånebelopp som för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att ur statens lånefond för hästavelns befrämjande må under budgetåret 1953/54 tagas i anspråk till lån för inköp av varmblodiga avelsston 350 000 kronor, för inköp av hingstar av nordsvensk eller gudbrandsdalsk ras 225 000 kronor, för inköp av nordsvenska avelsston 125 000 kronor, för inköp av avelshingstar av ardenerras 400 000 kronor samt för förvärv av ridhusbyggnader och för anskaffande av för ridhusdrift erforderligt hästmateriel m. m. 250 000 kronor.

[11] **Jordbrukets lagerhusfond.** Vid 1950 års riksdag (prop. nr 73; r. skr. nr 187) beslöts, att frukt- och potatislagerhusfonden samt spannmålsagerhusfonden från och med den 1 juli 1950 skulle sammanslås till en fond, benämnd jordbrukets lagerhusfond. Tillika medgav riksdagen, att vid utgången av budgetåret 1949/50 disponibla kapitalmedel under förstnämnda båda fonder finge användas för låneverksamheten från den nya fonden. Bestämmelser rörande lån från denna fond är meddelade i kungörelsen den 26 maj 1950 (nr 245) angående lån från jordbrukets lagerhusfond med däri genom kungörelsen nr 208/1951 gjord ändring. För budgetåren 1950/51, 1951/52 och 1952/53 anvisade riksdagen såsom kapitaltillskott till fonden anslag å respektive 2 500 000, 1 500 000 och 2 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) hemställer, att för nästa budgetår ett investeringsanslag å 4 000 000 kronor skall anvisas till fonden. Till stöd för sin framställning anför styrelsen följande.

Enligt meddelande från statskontoret uppgick den 1 juli 1952 den disponibla kapitaltillgången å jordbrukets lagerhusfond (inberäknat det för budgetåret 1952/53 till fonden anvisade anslaget å 2 000 000 kronor) till 5 183 500 kronor. Under budgetåren 1952/53 och 1953/54 beräknas dessutom inflyta amorteringar till fonden med 700 000 kronor respektive 250 000 kronor. Å andra sidan har Kungl. Maj:t den 4 och den 11 juli 1952 beviljat Lantmannaförbundet i Karlshamn, förening u. p. a., och Kronobergs läns frukt- och trädgårdscentral, förening u. p. a., lån å sammanlagt 630 000 kronor från fonden. Utan ytterligare medelsanvisning skulle sålunda under nämnda båda budgetår ett belopp av i runt tal $(5\,183\,000 - 630\,000 + 700\,000 + 250\,000 =) 5\,503\,000$ kronor stå till förfogande för utlåning.

Emellertid föreligger hos Kungl. Maj:t åtta av lantbruksstyrelsen tillstyrkta, ännu icke avgjorda låneansökningar å sammanlagt 2 255 000 kronor. Därjämte finnes hos styrelsen för beredning låneansökningar, avseende ett belopp å i runt tal 1 500 000 kronor. Därest nämnda låneansökningar å tillhopa omkring 3 755 000 kronor kommer att beviljas, skulle för utlåning under budgetåren 1952/53 och 1953/54 återstå ett belopp av $(5\,503\,000 - 3\,755\,000 =) 1\,748\,000$ kronor.

Enligt från Svenska lantmännens riksförbund inhämtade uppgifter planeras för tiden intill den 1 juli 1954 hos 21 centralföreningar och lantmannaförbund byggande av 41 lagerhus för en kostnad av sammanlagt 20 500 000 kronor, varav 5 000 000 kronor avses för maskinell utrustning. Av ifrågasvarande byggnader torde emellertid en del av dem, som avses bli uppförda i Övre Norrland, icke vara av sådan beskaffenhet, att lån kan utgå ur fonden. Förbundet framhåller även, att en så omfattande investeringsverksamhet icke torde vara möjlig att genomföra under ett år. Med hänsyn härtill beräknar förbundet kostnaderna för byggnader och maskiner under nämnda tid till högst 12 000 000 kronor. För den sålunda planerade byggnadsverksamheten skulle lån från fonden kunna utgå med i runt tal 10 000 000 kronor. Då behållningen å fonden emellertid kan beräknas medgiva endast en utlåning av 1 700 000 kronor, skulle ett kapitaltillskott av i runt tal 8 300 000 kronor vara erforderligt. Styrelsen finner det emellertid för sin del knappast troligt, att förbundets nyss angivna byggnads- och investeringsprogram skall kunna genomföras inom den beräknade tiden. På grund härav och då man icke genomgående torde behöva räkna med de högsta lånebelopp, som författningsenligt kan medgivas, anser styrelsen ett kapitaltillskott av 4 000 000 kronor tillräckligt för nästa budgetår.

Jag torde i detta sammanhang få erinra om att Kungl. Maj:t den 3 oktober och den 6 november 1952 bifallit sju av förenämnda, av lantbruksstyrelsen tillstyrkta åtta låneansökningar om tillhopa 2 525 000 kronor, medan en ansökning avseende ett lån å 140 000 kronor lämnats utan bifall.

Departementschefen.

Såsom lantbruksstyrelsen framhållit kan även under nästa budgetår väntas betydande anspråk på lån från ifrågasvarande fond. Å andra sidan torde emellertid på grund av byggnadsregleringen endast en del av de utav styrelsen angivna företagen kunna utföras under budgetåret. Med hänsyn härtill anser jag det tillräckligt, om fonden för nästa budgetår erhåller ett

kapitaltillskott av 2 500 000 kronor, d. v. s. 500 000 kronor mer än som anvisats för innevarande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Jordbrukets lagerhusfond* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

[12] **Kronotorparnas inventarielånefond.** Vid 1943 års riksdag (prop. nr 138; r. skr. nr 303) beslöts inrättande av kronotorparnas inventarielånefond. Bestämmelser rörande utlåning från fonden är meddelade i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp, ändrad genom kungörelserna nr 653/1945 och nr 336/1950, kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter m. m., ändrad genom kungörelserna nr 353/1948 och nr 337/1950, samt kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 339) med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter. Lånen utbetalas numera av domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Till fonden anvisades för budgetåret 1945/46 ett anslag av 50 000 kronor, för vardera budgetåret 1949/50 och 1950/51 ett anslag av 80 000 kronor, för budgetåret 1951/52 ett anslag av 50 000 kronor samt för budgetåret 1952/53 ett anslag av 75 000 kronor. Av anslagen har 275 000 kronor avsetts för den av domänstyrelsen och 60 000 kronor för den av lantbruksstyrelsen bedrivna låneverksamheten.

Domänstyrelsen (skr. 15/8 1952) hemställer, att för den av styrelsen bedrivna låneverksamheten skall anvisas ett kapitaltillskott å 50 000 kronor till fonden för nästa budgetår. Styrelsen framhåller därvid, att långivningen från fonden ökat väsentligt på grund av den höjning av maximibeloppet för lån och den utvidgning av de låneberättigades krets, som genomfördes vid 1950 års riksdag. Styrelsen har hittills beviljat lån från fonden å tillhoppa omkring 220 000 kronor. Den räknar därför med att av de till dess disposition ställda medlen, inklusive före den 1 juli 1953 återbetalda lånemedel å omkring 35 000 kronor, ett belopp av cirka 40 000 kronor skall vara tillgängligt för utlämnande av ytterligare lån vid sistnämnda tidpunkt. Omfattningen av styrelsens låneverksamhet under nästa budgetår förklaras vara svår att nu förutse. Styrelsen anser emellertid, att ett kapitaltillskott till fonden av 50 000 kronor behövs för dess räkning.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) anför, att den icke beviljat något inventarielån under budgetåret 1951/52. För sin egen del anser styrelsen något kapitaltillskott icke behövas för nästa budgetår.

Departementschefen.

Lantbruksstyrelsens och domänstyrelsens bedömningar av medelsbehovet har icke givit mig anledning till någon erinran. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kronotorparnas inventarielånefond* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

[13] **Bevattningsslånefonden.** Vid 1942 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 220) beslöts inrättande av en statlig lånefond, benämnd bevattningsslånefonden. Från denna skulle lån kunna beviljas till utförande av anläggning för konstgjord bevattning inom jordbruket och trädgårdsskötseln. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet finnes i kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 543) angående lån från bevattningsslånefonden med däri genom kungörelsen nr 403/1944 gjorda ändringar. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 500 000 kronor. Enligt medgivande av 1952 års riksdag må anslaget jämväl under budgetåret 1952/53 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) hemställer, att nyssnämnda anslag skall få disponeras även under budgetåret 1953/54. Härvid anför styrelsen, att fonden anlitats i jämförelsevis ringa utsträckning. Under budgetåret 1951/52 beviljades sålunda endast ett lån å 5 750 kronor. Lånemöjligheterna bör dock stå öppna även under nästa budgetår. Vid innevarande budgetårs ingång var behållningen å fonden omkring 400 000 kronor. Detta beräknas vara tillräckligt för att tillgodose lånebehovet under såväl innevarande som nästa budgetår. Styrelsen anser därför, att ytterligare kapitaltillskott till fonden för närvarande är obehövligt.

Departementschefen.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att möjligheterna till lån från ifrågavarande fond bör stå öppna även under nästa budgetår. Jag delar jämväl styrelsens uppfattning, att något kapitaltillskott till fonden icke behövs för närvarande. Med hänsyn till det anförda förordar jag, att det för budgetåret 1941/42 anvisade anslaget till fonden skall få användas även under nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisade reservationsanslaget till Bevattningsslånefonden må under budgetåret 1953/54 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[14] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnes i kungörelsen nr 112/1932, ändrad genom kungörelserna nr 313/1948 och nr 160/1949.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar, fiskredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling.

Enligt beslut av 1949 års riksdag må av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 2 000 000 kronor såsom lån från ifrågavarande fond.

Såsom kapitaltillskott till fonden har senast å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök (skr. 15/8 1952) hemställer, att till fonden skall för budgetåret 1953/54 anvisas ett investeringsanslag av 700 000 kronor. Styrelsen uttalar, att på grund av mindre gynnsamma konjunkturer för fiskerinäringen byggandet av nya fiskefartyg under den sista tiden starkt minskat. Detta har i sin tur inneburit minskade krav på fonden. Under budgetåret 1951/52 söktes sålunda fiskelån till ett sammanlagt belopp av endast 1 952 490 kronor. Såvitt styrelsen kan bedöma, torde någon väsentlig utökning av låneverksamheten icke vara att förvänta inom den närmaste tiden. Det belopp å 2 000 000 kronor, som Kungl. Maj:t äger att årligen disponera för utlämnande av lån från fonden, synes därför enligt styrelsens mening vara tillräckligt. Styrelsen upplyser slutligen, att statskontoret under hand meddelat, att inflytande amorteringar å lån från fonden beräknas uppgå till sammanlagt 1 300 000 kronor under budgetåret 1953/54. För att tillåta en utlåning av 2 000 000 kronor fordras alltså för nämnda budgetår ett tillskott av 700 000 kronor.

Föredraganden.

I likhet med fiskeristyrelsen anser jag den nuvarande gränsen för utlåning från fonden vara tillfyllest. Med hänsyn härtill och då för nästa budgetår ett belopp av omkring 1 300 000 kronor kan beräknas bli disponibelt i fonden, torde ett kapitaltillskott å 700 000 kronor vara tillräckligt. Ett investeringsanslag å detta belopp bör därför anvisas för ändamålet. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

[15] **Statens skogslånefond.** Vid 1948 års riksdag (prop. nr 41; r. skr. nr 179) beslöts inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd statens skogslånefond, från vilken lån skulle kunna beviljas till vissa skogsförbättringsåtgärder. Närmare bestämmelser för ifrågavarande låneverksamhet återfinnes i kungörelsen den 21 maj 1948 (nr 239) angående bidrag och lån till vissa skogsförbättrande åtgärder, ändrad genom kungörelsen nr 199/1951. Såsom kapital för fonden har å kapitalbudgeten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Anslaget har ännu icke utnyttjats till någon del.

Skogsstyrelsen (skr. 30/8 1952) hemställer, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att ifrågavarande anslag skall få användas för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår.

Departementschefen.

Jag tillstyrker skogsstyrelsens förslag och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till Statens skogslånefond må under budgetåret 1953/54 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[16] **Lånefonden för insamling av skogsfrö.** Vid 1949 års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 21) beslöts inrättandet av en statlig utlåningsfond, benämnd lånefonden för insamling av skogsfrö. Angående användningen av denna fond torde få hänvisas till propositionen nr 2/1949 s. 84—86. Såsom kapital för fonden har å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å fonden ett outnyttjat belopp av 200 000 kronor.

Skogsstyrelsen (skr. 30/8 1952) hemställer, att riksdagens medgivande skall inhämtas till att ifrågavarande anslag skall få användas för avsett ändamål jämväl under nästa budgetår.

Departementschefen.

Med biträdande av skogsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 anvisade investeringsanslaget till Lånefonden för insamling av skogsfrö må under budgetåret 1953/54 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Fonden för låneunderstöd.

[17] **Lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantmanna- och lantushållsskolor.** Under denna anslagsrubrik anvisade 1947 års riksdag ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor för budgetåret 1947/48. Enligt medgivande av 1952 års riksdag må anslaget under budgetåret 1952/53 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) anför, att någon medelsanvisning under anslaget icke erfordras för nästa budgetår, under förutsättning att nyssnämnda anslag även då får disponeras för avsett ändamål. Endast två skolor har nämligen sökt och beviljats lån från anslaget med tillhopa 300 000 kronor.

Departementschefen.

Enligt vad lantbruksstyrelsen upplyst torde någon medelsanvisning icke erfordras för ifrågavarande ändamål under förutsättning av att det för bud-

getåret 1947/48 anvisade anslaget får användas även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill förordar jag, att anslaget får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till Lån för anskaffande av skolorbruk vid lantmanna- och lanthushållsskolor må under budgetåret 1953/54 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[18] Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett investeringsanslag å 500 000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning är meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk, ändrad genom kungörelsen nr 314/1948.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök (skr. 15/8 1952) hemställer, att för ifrågavarande ändamål skall anvisas ett investeringsanslag av 500 000 kronor för nästa budgetår. Styrelsen upplyser, att enligt uppgift från statskontoret den odisponerade behållningen å anslaget per den 1 juli 1952 uppgick till omkring 1 980 000 kronor. Vidare framhålles, att anspråken på lån ur fonden torde komma att begränsas på grund av byggnadsregleringen. Styrelsen anser det därför tillräckligt, om fonden tillföres ett kapitaltillskott av 500 000 kronor.

Föredraganden.

Anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål uppskattas av fiskeristyrelsen till 500 000 kronor för nästa budgetår. Vid beräkningen av detta belopp har styrelsen beaktat, att å anslaget finns en avsevärd behållning ävensom att gällande byggnadsreglering torde framtvinga en begränsning av låneverksamheten. Enligt min mening torde det emellertid vid nu angivna förhållanden vara tillräckligt, om anslaget för nästa budgetår uppföres med ett belopp av endast 300 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

[19] Lagring av jordbruksprodukter. Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut, senast den 22 februari 1952, ställt sammanlagt 108 175 000 kronor från vissa under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till statens livsmedelskommissions och sedermera statens jordbruksnämnds förfogande att användas för lagring av jordbruksprodukter.

Statens jordbruksnämnd (skr. 26/8 1952) hemställer, att ett anslag av 30 000 000 kronor skall anvisas för nästa budgetår för lagring av jordbruksprodukter. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Det i animaliska lagringsprodukter bundna kapitalet uppgick den 15 augusti 1952 till 9 765 000 kronor för köttvaror och 55 490 000 kronor för smör. I vegetabiliska lagringsprodukter hade samtidigt bundits ett belopp av 24 016 000 kronor. Lagren av vegetabilieprodukter utgöres huvudsakligen av socker. Denna lagring har tidigare utan statliga rörelsemedel ombesörjts av Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Totalt hade således den 15 augusti 1952 av det tillgängliga kapitalet bundits 89 271 000 kronor.

Under den närmaste tiden väntas en viss minskning av kapitalbehovet för lagring av smör, en minskning som dock mer än motväges av det större lagringsbehov, som emotses i samband med en ökad produktion av fläsk.

Lagring av valolja samt kopra och kokosolja finansieras nu delvis av medel från clearingkassan för fettvaror, delvis med medel tillhöriga Aktiebolaget Karlshamns oljefabriker. Totalt tar denna lagring för närvarande i anspråk ett kapital av omkring 22 000 000 kronor. I samband med att dessa lager helt eller delvis överföres till statliga beredskapslager, bör finansieringen ske med medel från nu förevarande anslag. En sådan överföring torde komma att ske redan under loppet av budgetåret 1952/53 med anlitande av tillgångarna på anslaget, så länge dessa visar sig tillräckliga.

För budgetåret 1953/54 erfordras enligt nämndens mening en ökning av förevarande investeringsanslag dels för att tillfullo möjliggöra en finansiering genom anslaget av lagren av oljor och fettråvaror, dels för att möjliggöra tilldelning av rörelsemedel för en väsentligt ökad lagring av fläsk på sätt förutsatts i propositionen nr 236/1952. Enligt nämndens uppfattning kan man under nästa budgetår med hänsyn till produktionsutvecklingen och förhållandena på kreditmarknaden i varje fall räkna med behov av statliga rörelsemedel för lagring av omkring 5 000 ton fläsk, vilket motsvarar ett kapitalbehov av inemot 20 000 000 kronor. Övriga här aktuella kapitalbehov kan under budgetåret 1953/54 antagas bli av ungefärligen samma storleksordning som för nu löpande budgetår.

Departementschefen.

I propositionen nr 236/1952 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område uttalade jag, att statsmakterna borde i viss utsträckning lämna stöd åt säsongmässig lagring av kött, fläsk och smör. Jag underströk emellertid samtidigt, att stödet icke borde innefatta annat än bestridande av lagringskostnaderna samt tillhandahållande av rörelsemedel i den utsträckning, som kunde befinnas lämplig. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (utl. nr 48; r. skr. nr 404) biträdde jordbruksutskottet vad jag sålunda uttalat angående lagringsstödet omfattning och godtog tillika vad jag anfört rörande finansieringen av beredskapslagringen.

Av jordbruksnämndens framställning framgår, att större delen av de förut anvisade medlen redan bundits i lagringsverksamheten. Nämnden har därför begärt, att ytterligare medel till ett belopp av 30 000 000 kronor skall ställas till förfogande för finansieringen av den fortsatta verksamheten på området. Vid sin uppskattning av medelsbehovet har nämnden bland annat

räknat med en viss minskning i fråga om kapitalbehovet för smör. Å andra sidan har uppkommit en väsentlig ökning av lagringsbehovet på grund av den höjda produktionen av fläsk. Ett ökat medelsbehov uppkommer även i och med att en nu på annat sätt finansierad lagring av valolja samt kopra och kokosolja kommer att överföras till den statliga beredskapslagringen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag i likhet med nämnden, att ytterligare medel bör anvisas för den statliga lagringen av jordbruksprodukter. Emellertid torde den begärda medelsanvisningen kunna begränsas i icke obetydlig mån. För min del anser jag det sålunda vara tillfyllest, om 20 000 000 kronor beräknas för ändamålet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lagring av jordbruksprodukter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

[20] **Jordfonden.** Vid 1940 års riksdag (prop. nr 130; r. skr. nr 273) beslöts inrättandet av en kapitalfond, benämnd jordfonden. Fondens medel skall jämlikt beslut av 1948 års riksdag (prop. nr 149; r. skr. nr 233) användas, bland annat, för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område. Riksdagen har för budgetåren 1940/41—1943/44 samt 1948/49 och 1949/50 till jordfonden anvisat anslag av respektive 3 000 000, 2 000 000, 1 000 000, 500 000, 10 000 000 och 15 000 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1947/48 och 1950/51—1951/52 har några medel icke anvisats. För innevarande budgetår har såsom kapitaltillskott till fonden anvisats 5 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (två skr. 27/8 1952) hemställer, att till fonden skall anvisas dels för nästa budgetår ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor, dels ock å tilläggsstat för innevarande budgetår ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor. I skrivelserna anföres i huvudsak följande.

Fondens disponibla behållning vid ingången av budgetåret 1951/52 utgjorde omkring 13 000 000 kronor, varjämte under budgetåret till fonden återinflöt cirka 3 800 000 kronor. Utbetalningarna under budgetåret belöpte sig till omkring 9 300 000 kronor. Härutöver har lantbruksnämnderna disponerat cirka 1 700 000 kronor genom beslut, som ej föranlett utbetalningar under budgetåret. Vid ingången av innevarande budgetår fanns alltså omkring 5 800 000 kronor disponibla. Tillsammans med det för samma budgetår anvisade beloppet av 5 000 000 kronor utgjorde sålunda den disponibla behållningen omkring 10 800 000 kronor.

Den aktiva inköpspolitiken har visat sig vara ett av de verksamaste medlen för att främja den yttre rationaliseringen, och behovet av medel för förvärv av lämpliga fastigheter är också statt i ökning. Styrelsen vill därför starkt framhålla önskvärdheten av att nämnderna får tillräckliga resurser för att anskaffa skog för kompletteringsändamål ävensom jordreserver för

yttre rationalisering inom områden, där sådan rationalisering är nödvändig och möjlig att genomföra. Med ledning av de rapporter, som inkommit från lantbruksnämnderna, beräknar styrelsen att jordfonden under innevarande budgetår och nästa budgetår kommer att behöva tagas i anspråk i betydande omfattning. Vilka belopp som kommer att erfordras låter sig visserligen knappast med säkerhet beräknas. Det är emellertid angeläget med en tillräcklig marginal, särskilt med hänsyn till att betydande skogsinköp överväges inom vissa lantbruksnämnder. Hur stora belopp som under året kommer att återflyta till fonden är även svårt att uppskatta för närvarande. Lång tid kan också förflyta, innan inköpta fastigheter kan försälas.

De medel, som nu står till förfogande, uppgår emellertid, såsom framgår av det förut anförda, ej ens till det belopp, som disponerats under budgetåret 1951/52. För att risk ej skall uppstå att rationaliseringsverksamheten skall hämmas genom bristande tillgång på medel, synes det därför angeläget att jordfonden erhåller ytterligare kapitaltillskott. Med hänsyn till nyss berörda förhållanden föreslår styrelsen, att jordfonden för innevarande budgetår skall tillföras ett kapitaltillskott av 5 000 000 kronor samt för nästa budgetår ett tillskott av 15 000 000 kronor.

Departementschefen. Det är såsom lantbruksstyrelsen framhållit svårt att bedöma, i vilken utsträckning jordfonden kan komma att tagas i anspråk under nästa budgetår. Även om den nuvarande behållningen å fonden är avsevärd, anser jag mig emellertid med hänsyn till de av styrelsen uttalade farhågorna för att rationaliseringsverksamheten skall behöva inskränkas på grund av bristande tillgång på medel böra tillstyrka, att ytterligare medel anvisas under fonden. Jag kan emellertid icke förorda en medelsanvisning av den omfattning, som lantbruksstyrelsen föreslagit. Enligt min mening torde det nämligen vara tillräckligt, om fonden tillföres ett kapitaltillskott av 15 000 000 kronor. Detta innebär sålunda, att jag anser mig icke kunna biträda förslaget, att ytterligare medel skall ställas till förfogande för innevarande budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

[21] *Arrendeegnahemsfonden.* Vid 1934 års riksdag (prop. nr 268; r. skr. nr 349) beslöts inrättande av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingår staten tillhöriga fastigheter, vilka upplåtes såsom arrendeegnahem till enskilda jordbrukare eller såsom föreningsarrendejordbruk till sambruksföreningar med rätt för arrendator att inlösa den upplåtna fastigheten. För upplåtelse gäller bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemslåneverksamheten med däri genom kungörelsen nr 191/1949 gjord ändring. Lantbruksorganisationens inköp och försäljningar av ifrågavarande fastigheter sker över jordfonden. Såsom kapitaltillskott till arrendeegnahemsfonden har för budgetåren 1934/35—1943/44 anvisats anslag av tillhoppa 12 200 000 kronor. För budgetåren 1944/45—1952/53 har icke anvisats något kapitaltillskott till fonden.

Lantbruksstyrelsen (skr. 27/8 1952) meddelar, att fondens disponibla behållning den 30 juni 1952 utgjorde omkring 1 188 000 kronor. Med hänsyn till storleken av tillgängliga medel anser styrelsen att något kapitaltillskott till fonden icke erfordras för budgetåret 1953/54. Däremot hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t skall föreslå riksdagen medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget må jämväl under budgetåret 1953/54 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Departementschefen.

Då behållningen å det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget torde vara tillräcklig för verksamhetens bedrivande även under nästa budgetår, förordar jag, att anslaget får disponeras under ytterligare ett budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1943/44 anvisade anslaget till Arrendeegnahmefonden må under budgetåret 1953/54 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[22] **Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning.** För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under rubriken Statens reproduktionsanstalts fond anvisats dels 280 000 kronor till utökad maskinell utrustning, dels ock 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Med överlämnande av en framställning från statens reproduktionsanstalt ävensom yttrande däröver från statens tryckeriintendent hemställer *lantmäteristytrelsen* (skr. 15/9 1952), att för nästa budgetår skall anvisas dels ett investeringsanslag av 193 500 kronor till utökad maskinell utrustning vid anstalten, dels ett investeringsanslag av 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Av det begärda anslaget å 193 500 kronor avses 104 500 kronor för inköp till den litografiska avdelningen av en flattruckoffsetpress, en kontorsoffsetmaskin »Rotaprint» och en helautomatisk vertikalkamera samt 15 000 kronor för inköp till samma avdelning av nya exponerings- och kopieringslampor. Beträffande den typografiska avdelningen föreslås, att en digelpress, anstaltens korrekturpress för boktryck och en stoppcylinderpress skall ersättas med nya maskiner, då de gamla numera är förslitna. Kostnaderna härför uppgår till 64 000 kronor. Återstoden av anslaget, 10 000 kronor, begäres för utbyte av en iläggingsapparat till tvåturpress »Planeta» mot en ny sådan apparat. Samtliga nyanskaffningar förklaras vara ägnade att rationalisera driften och öka kapaciteten vid anstalten.

Statens tryckeriintendent har icke något att erinra mot de föreslagna anskaffningarna.

Föredraganden.

De föreslagna nyanskaffningarna torde komma att medföra en önskvärd rationalisering av driften vid reproduktionsanstalten. Likaså synes det än-

damålsenligt att utbyta vissa förslitna maskiner mot nya sådana. Jag tillstyrker därför, att erforderliga medel anvisas för ändamålet. Kostnadsberäkningarna, vilka slutar å tillhoppa 193 500 kronor, torde böra godtagas. Jag har icke heller något att erinra mot att även för nästa budgetår anvisas ett anslag av 5 000 kronor till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid anstalten.

Under förevarande punkt hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Utökad maskinell utrustning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 193 500 kronor.

[23] **Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens reproduktionsanstalts fond: Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 kronor.

[24] **Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond: Inköp av maskiner för torrlägningsverksamheten.** För innevarande budgetår har under rubriken Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisats ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor till inköp av maskiner för torrlägningsverksamheten (prop. 84/1952).

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (skr. 23/8 1952) hemställer, att för budgetåret 1953/54 skall anvisas ett investeringsanslag av 500 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Styrelsen framhåller därvid, att de för innevarande budgetår anvisade medlen beräknas komma att helt tagas i anspråk under budgetåret. I övrigt hänvisar styrelsen beträffande motiveringen för det äskade anslagsbeloppet till en av lantbruksstyrelsen upprättad promemoria i ärendet. I denna anföres i huvudsak följande.

Den nuvarande maskinparken för torrlägningsverksamheten omfattar 23 grävmaskiner, som inköpts sedan år 1946 för omkring 1 500 000 kronor. Genom att för budgetåret 1952/53 ställts ytterligare 1 000 000 kronor till förfogande kommer maskinparken inom kort att kunna utökas med ett tiotal arbetsmaskiner. Sistnämnda tillskott kommer att lätta det mest trängande behovet. Svårigheten att i öppna marknaden till rimliga priser förhyra för torrlägningsarbete lämpliga maskiner blir dock allt större, i huvudsak beroende på den allmänt stigande efterfrågan på arbetsmaskiner. På grund av den stora bristen på arbetskraft på landsbygden och rådande höga arbetspriser är numera maskiner oundgängligen nödvändiga icke blott för nyanläggningar utan även för det kontinuerliga underhållet av öppna avlopp. Dessutom kommer en upprustning av landsbygdens vatten- och avloppsanläggningar och enskilda vägar indirekt att successivt öka maskinbehovet å landsbygden. Hädanefter kommer därför inhyrning av maskiner för torrlägningsverksamheten att bli svårare än hittills. Erfarenheten visar, att

ifrågavarande maskinuthyrning medfört avsevärt reducerade kostnader för nämnda verksamhet och en indirekt besparing av de statsmedel, som årligen utgår i form av bidrag för befrämjande av jordbrukets rationalisering.

Med hänsyn till ovan berörda förhållanden och enär en successiv förnyelse av den befintliga maskinparken synes bli aktuell inom något år, torde det bli nödvändigt, att ytterligare anslag ställes till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för inköp av lämpliga maskiner för uthyrning till torrlägningsföretag. Behovet under budgetåret 1953/54 synes för närvarande kunna begränsas till lågt räknat 500 000 kronor.

Departementschefen.

Såsom lantbruksstyrelsen uppgivit är det på grund av den stora efterfrågan för närvarande mycket svårt att i öppna marknaden till rimliga priser hyra för torrlägningsföretag lämpliga maskiner. Det synes mig därför angeläget, att möjlighet finnes att i önskvärd omfattning uthyra sådana maskiner från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Dennas maskinpark torde emellertid icke vara tillräcklig för närvarande. Med hänsyn härtill är det enligt min mening påkallat, att ytterligare medel ställes till förfogande för inköp av dylika maskiner. Jag biträder fördenskull styrelsens förslag, att ett investeringsanslag av 500 000 kronor skall anvisas för ändamålet. Anslaget bör lämpligen äskas under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond: Inköp av maskiner för torrlägningsverksamheten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Nils Grass.

BILAGA 31 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1953

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

HANDELSDEPARTEMENTET.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 januari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, anmäler härefter under handelsdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1953/54 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Nybyggnad i Malåträsk för Sveriges geologiska undersökning.

1950 års geologiutredning berörde i sitt den 19 augusti 1952 framlagda betänkande angående Sveriges geologiska undersöknings uppgifter och organisation frågan om utbyggnad av undersökningens lokaler vid Frescati samt om uppförande av byggnader i Malåträsk för malmletningsverksamheten i övre Norrland. *Byggnadsstyrelsen* har i avgivet yttrande (skr. 1/12 1952) beräknat kostnaderna för arbetena vid Frescati till 1 975 000 kronor samt för byggnaderna i Malåträsk till 250 000 kronor. Beredningen av detta ärende är ännu icke avslutad. Jag tillstyrker emellertid, att preliminärt uppföres ett belopp för erforderliga byggnadsarbeten i Malåträsk.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnad i Malåträsk för Sveriges geologiska undersökning* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

[2] **Nybyggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vid statens provningsanstalt.**

Statens provningsanstalt, som är belägen vid Drottning Kristinas väg i Stockholm, inrättades år 1920. Verksamheten bedrivs på fem tekniska avdelningar, nämligen en mekanisk, en byggnadsteknisk, en elektriskt-fysikalisk, en bergskemisk och en kemiskt-teknisk. Härjämte finns en kontorsavdelning. Anstaltens lokaler utgjordes från början av huvudbyggnaden, inrymmande såväl administrations- som laboratorielokaler, samt en flygel. Sedermera har en laboratoriebyggnad och en provvisorisk byggnad för stenlaboratorium uppförts.

Y r k a n d e.

Styrelsen för statens provningsanstalt hemställer (skr. 11/9 1952), att ett anslag av 1 643 000 kronor ställs till byggnadsstyrelsens förfogande under nästa budgetår för uppförande av en byggnad för provningsanstaltens elektriskt-fysikaliska avdelning.

M o t i v.

För arbetet på den elektriskt-fysikaliska avdelningen har inrättats särskilda specialsektioner. Sålunda finns ett elektriskt laboratorium, ett lufttekniskt och fotometriskt laboratorium, ett ljud- samt ett värmelaboratorium jämte en instrumentverkstad. Avdelningens arbetsbörda har fortlöpande stegrats. Otillräcklig tillgång på lokaler utgör ett allvarligt hinder i verksamheten, som nu är fördelad på ett flertal — i vissa fall direkt olämpliga — platser inom provningsanstalten. Redan år 1944 väckte anstalten förslag om en nybyggnad för avdelningen. Med anledning härav bemyndigade Kungl. Maj:t år 1945 byggnadsstyrelsen att disponera högst 5 000 kronor för en utredning om nya lokaler för elektriskt-fysikaliska avdelningen. Kostnaderna för uppförande av en nybyggnad beräknades av byggnadsstyrelsen till 925 000 kronor. Provningsanstaltens styrelse hemställde (skr. 7/3 1946), att nämnda belopp måtte anvisas för ändamålet. Detta förslag tillstyrktes av kommerskollegium och styrelsen för tekniska högskolan.

Byggnadsstyrelsen anmälde därefter 1948 (skr. 25/11), att styrelsen i samråd med statens provningsanstalt utarbetat en plan för framtida utbyggnad av hela anstalten. Härvid hade en viss modifiering av tidigare utarbetade ritningar till nybyggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vidtagits. Avdelningen föreslogs inrymd i en byggnad om ca 45 meters längd, uppförd i två våningar med möjlighet till framtida påbyggnad med ännu en våning. Byggnaden skulle uppföras på den av provningsanstalten disponerade tomten så, att plats lämnades för eventuellt behövlig ytterligare utbyggnad av

avdelningen. I byggnaden skulle vidare ingå en vaktmästarbostad, avsedd att ersätta en bostadslägenhet i huvudbyggnaden. I samband med nybyggnaden måste ett provisoriskt garage flyttas till annan plats inom anstaltens område. Kostnaderna för nybyggnaden samt för erforderliga ändringar av befintliga lokaler beräknades till 950 000 kronor.

Styrelsen för provningsanstalten framhöll år 1951 (skr. 10/9), att ifrågasvarande kostnader med utgångspunkt från prisläget den 31 mars 1951 beräknades till 1 190 000 kronor. Sedermera har byggnadsstyrelsen enligt prisläget den 1 juli 1952 uppskattat kostnaderna till sammanlagt 1 500 000 kronor. I denna summa ingår ej några belopp för fast inredning, belysningsanordningar, möbler och utrustning m. m. För fast inredning bör beräknas 125 000 kronor och för belysningsanordningar 18 000 kronor. Med ledning av dessa beräkningar har provningsanstaltens styrelse hemställt om anslag för budgetåret 1953/54 å tillhoppa ($1\,500\,000 + 125\,000 + 18\,000 =$) 1 643 000 kronor.

Departementschefen.

Frågan om en nybyggnad för provningsanstaltens elektriskt-fysikaliska avdelning har under flera år varit aktuell. Avdelningens arbetsuppgifter har kraftigt stegrats och utvidgats till nya områden. Samtidigt har avdelningens utrustning på grund av mätteknikens snabba utveckling betydligt ökat. I de nuvarande lokalerna kan enligt vad jag inhämtat endast en mindre del av apparaturen vara uppställd. De flesta instrument är nedmonterade och måste före användningen iordningställas, vilket är tidsödande och försvårar noggrannheten vid mätningarna. Betyräggande åtgärder för arbetarskydd har ej kunnat utföras i fråga om de maskiner, som icke är fast uppställda. För vissa instrument finns över huvud taget icke plats inom anstalten, och avdelningen har därför måst utföra åtskilliga prov vid andra institutioner och företag.

Elektriskt-fysikaliska avdelningen kan icke påräkna ytterligare utrymme inom provningsanstaltens nuvarande byggnader. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att en nybyggnad uppföres i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen år 1948 uppgjorda förslaget. Härigenom kan avdelningens verksamhet koncentreras till en byggnad och möjligheter öppnas att rationalisera arbetet.

Byggnadsstyrelsen har nu beräknat kostnaderna för uppförande av den föreslagna nybyggnaden till 1 500 000 kronor samt för fast inredning m. m. till 143 000 kronor. Jag anser mig böra godtaga dessa beräkningar och förordar, att ett investeringsanslag av ($1\,500\,000 + 143\,000 =$) 1 643 000 kronor anvisas för ändamålet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för elektriskt-fysikaliska avdelningen vid statens provningsanstalt* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 643 000 kronor.

[3] Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten.

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 26, torde för nästa budgetår viss del av utgifterna för uppförande av en super-sonisk vindtunnelanläggning vid flygtekniska försöksanstalten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i enlighet med vad under nämnda punkt föreslagits, 1 167 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 167 000 kronor.

[4] Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkt 53, torde för nästa budgetår viss del av utgifterna för säkerhetsanstalter för sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. Medelsbehovet utgör, i överensstämmelse med vad under nämnda punkt föreslagits, 700 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.**[5] Lotsverkets båtlånefond.**

Beträffande fondens tillkomst och användning hänvisar jag till 1947 års statsverksproposition, bil. 31, s. 3. Såsom kapital för fonden har hittills anvisats belopp å sammanlagt 3 900 000 kronor. För innevarande budgetår har fonden tillförts 500 000 kronor.

Y r k a n d e.

Lotsstyrelsen (skr. 9/10 1952) hemställer, att 2 000 000 kronor måtte tillföras lotsverkets båtlånefond för nästa budgetår.

M o t i v.

Lotsstyrelsen framhåller, att för närvarande i runt tal 680 000 kronor är disponerade av fondens kapitaltillgångar. Under tiden till den 1 juli 1954 räknar styrelsen med att omkring 230 000 kronor kommer att inflyta i amorteringar, varför det för utlåning tillgängliga beloppet fram till sistnämnda dag skulle uppgå till i runt tal 900 000 kronor. Detta belopp förslår emellertid enligt styrelsen långt ifrån till beviljande av lån för den förnyelse av båt-

materielen, som behöver äga rum inom nämnda tid, därest personalen skall ha tillgång till sjövärdiga och driftsäkra båtar. En av styrelsen företagen inventering utvisar, att sammanlagda kostnaderna för den båtmateriel, som behöver nyanskaffas före den 1 juli 1954, med gällande priser uppgår till över 2 900 000 kronor, vilket innebär att fonden skulle behöva förstärkas med 2 000 000 kronor. Lotsstyrelsen understryker, att den vid bedömande av nyanskaffningsbehovet i ett stort antal fall räknat med att överåriga båtar och motorer, som ansetts godtagbara i säkerhetshänseende, skall kunna göra tjänst ännu någon tid, ehuru nyanskaffning i och för sig varit motiverad med hänsyn till angelägenheten av att erhålla lotsbåtar, som motsvarar den moderna sjöfartens krav på snabb lotsuppassning jämväl under svåra väderleksförhållanden.

Departementschefen.

På de av lotsstyrelsen anförda skälen synes det nödvändigt att tillföra lotsverkets båtlånefond ytterligare kapital. Jag anser mig dock icke för närvarande kunna tillstyrka en förstärkning med så stort belopp som lotsstyrelsen äskat. Jag föreslår, att fonden för nästa budgetår tillföres samma belopp som för innevarande budgetår eller 500 000 kronor och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverkets båtlånefond* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

[6] Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning.

Efter förslag av Kungl. Maj:t (senast i prop. nr 1/1952, bil. 31, s. 10) har riksdagen till anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning samt i anslutning härtill ett bombskyddat lagerrum för torrgods anvisat investeringsanslag å sammanlagt 15 000 000 kronor.

Yrkande.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 28/8 1952) hemställer, att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Motiv.

Själva oljelagringsanläggningen var ursprungligen på grundval av löne- och prisläget i februari 1950 kostnadsberäknad till 14 700 000 kronor. Med hänsyn till därefter inträffad kostnadsstegring uppgår medelsbehovet nu till ca 20 500 000 kronor. Kostnaderna för det bombskyddade lagerrummet

för torrgods beräknas numera till 1 500 000 kronor. Från anslaget bör vidare, intill dess anläggningen är färdig, bestridas kostnaderna för förräntning av i fonden investerat kapital, vilka t. o. m. budgetåret 1953/54 torde uppgå till ca 780 000 kronor. För nästa budgetår beräknas medelsbehovet under anslaget till sammanlagt 3 500 000 kronor.

Departementschefen.

Arbetena å denna oljelagringsanläggning samt torrgodsrummet bör fortsättas enligt de uppgjorda planerna. I överensstämmelse med vad som gäller för statens allmänna fastighetsfond bör emellertid ränta icke utgå å det i anläggningen investerade kapitalet innan denna är färdig. Det av riksnämnden beräknade medelsbehovet bör därför reduceras med i runt tal 800 000 kronor. Anslaget torde alltså få uppföras med $(3\,500\,000 - 800\,000 =) 2\,700\,000$ kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor.

[7] *Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning.*

För detta ändamål har såsom investeringsanslag hittills anvisats för budgetåret 1951/52 tillhopa 1 500 000 kronor samt för innevarande budgetår 3 000 000 kronor.

Yrkande.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 28/8 1952) hemställer, att anslaget för nästa budgetår anvisas med 2 000 000 kronor.

Motiv.

Projekteringsarbetet har icke kunnat bedrivas i den takt, som ursprungligen avsetts. Byggnadsarbetena torde emellertid kunna sättas i gång i början av år 1953. För att genomföra arbetena i önskvärd takt erfordras ytterligare medelsanvisning med 2 000 000 kronor, i vilket belopp inräknats kostnaderna för förräntning av det i anläggningen investerade kapitalet.

För närvarande pågår överläggningar med vissa myndigheter rörande inrättande av bergmagasin i anslutning till oljelagringsanläggningen. Riksnämnden avser att återkomma till denna fråga, sedan slutlig ståndpunkt tagits.

Departementschefen.

Arbetena med denna oljelagringsanläggning har avsevärt fördröjts, och hittills anvisade medel har endast i mindre omfattning behövt tagas i anspråk. Enligt vad jag inhämtat, kommer byggnadsarbetena emellertid att påbörjas inom den närmaste tiden. Jag förutsätter, att de skall kunna bedrivas i sådan takt, att ytterligare försening icke behöver uppstå. Med hän-

syn till storleken av det belopp, som ännu icke disponerats, torde medelsanvisningen för nästa budgetår kunna begränsas till 1 000 000 kronor. Jag förordar, att anslaget uppföres med detta belopp. I enlighet med vad jag anfört under närmast föregående punkt har jag icke beräknat några medel till förräntning av det i anläggningen investerade kapitalet.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av ytterligare en bombsäker oljelagringsanläggning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[8] **Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.**

Riksdagen har till anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m. anvisat för budgetåret 1951/52 ett belopp av 1 500 000 kronor samt för innevarande budgetår 3 000 000 kronor.

Y r k a n d e.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 28/8 1952) hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 2 000 000 kronor.

M o t i v.

Anläggningen kostnadsberäknades ursprungligen till 6 375 000 kronor enligt prisläget september—oktober 1950. Motsvarande kostnad uppskattas nu till 8 300 000 kronor. För förräntning under byggnadstiden av det successivt investerade kapitalet beräknas härutöver 225 000 kronor.

För planenlig fortsättning av byggnadsarbetena under budgetåret 1953/54 erfordras 2 000 000 kronor.

Departementschefen.

Såsom jag anfört i det föregående under punkt 6, bör någon ränta icke utgå, förrän anläggningen är färdig. I övrigt anser jag mig böra godtaga riksnämndens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår. Anslaget bör alltså uppföras med avrundat (2 000 000 — 225 000 =) 1 800 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av bombsäker smörjoljefabrik m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 800 000 kronor.

[9] **Anordnande av lagringsutrymme för mörka oljor.**

Y r k a n d e.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 18/3, 28/8 1952) hemställer, att till anordnande av lagringsutrymme för mörka oljor anvisas dels å tilläggsstat för innevarande budgetår 2 000 000 kronor, dels ock för nästa budgetår 3 500 000 kronor.

Motiv.

Möjligheterna att lagra mörka oljor är alltså otillfredsställande. Två gruvor, vid vilka driften nedlagts, bör iordningställas för oljelagring. Härigenom ernås jämförelsevis snabbt en betydande lagringskapacitet till en kostnad per kubikmeter lagringsutrymme, som är avsevärt lägre än kostnaderna för de hittills gängse typerna av bergrumscisterner och som även får anses förmånlig i förhållande till ovanjordscisterner.

Anläggningen kan utföras enligt tre alternativ, för vilka totalkostnaderna enligt prisläget vid utgången av år 1951 uppgår till avrundat 6,8, 6,6 resp. 5,5 miljoner kronor. Vid genomförande av det förstnämnda alternativet erhålles den största lagerkapaciteten; kostnaderna per m³ lagringsutrymme blir då även lägst. Riksnämnden förordar detta alternativ.

Det är önskvärt att förslaget snabbt genomföres. Om arbetena kan påbörjas under våren 1953 uppskattas medelsbehovet för innevarande budgetår — inräknat utgifter för markförvärv — till 2 000 000 kronor. Under nästa budgetår erfordras 3 500 000 kronor.

För närmare kännedom om anläggningens kapacitet m. m. torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen.

I likhet med riksnämnden finner jag det angeläget att lagerkapaciteten beträffande mörka oljor snarast möjligt förbättras. Det av nämnden framlagda förslaget innebär såväl ur kostnadssynpunkt som av andra skäl betydande fördelar. Jag förordar därför att anläggningen utföres i enlighet med det av nämnden angivna alternativet. Det av nämnden beräknade medelsbehovet för budgetåren 1952/53 och 1953/54 föranleder ej erinran från min sida.

Senare denna dag ämnar jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anordnande av lagringsutrymme för mörka oljor på tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisa ett investeringsanslag å 2 000 000 kronor. För nästa budgetår bör anvisas ett belopp av 3 500 000 kronor.

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av lagringsutrymme för mörka oljor*
för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av
3 500 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gunnel Sjölin.

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR.

INRIKESDEPARTEMENTET.

Utdrag ur protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 januari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, anmäler härefter under inrikesdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1953/54 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond.

[1] Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 19 632 000 kronor.

Slutligt förslag om medelsanvisning för nästa budgetår har ännu icke inkommit. Med hänsyn härtill torde för ändamålet i riksstatsförslaget böra upptagas ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 22 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 22 000 000 kronor.

1 Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 1. Bil. 32.

[2] **Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten.** Något motsvarande anslag har icke uppförts i riksstaten för innevarande budgetår.

I skrivelse den 20 oktober 1952 har *byggnadsstyrelsen* föreslagit, att för nästa budgetår ett belopp av 2 000 000 kronor skulle anvisas för ändamålet.

Då jag ännu icke varit i tillfälle att taga slutlig ställning till detta förslag, bör i riksstatsförslaget upptagas allenast en preliminärt beräknad medelsanvisning. Anslaget synes därvid böra uppföras med 1 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Statens anstalt för fallandesjuka: Om- och utbyggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[3] **Utbyggande av karolinska sjukhuset.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 2 110 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till nu ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatsförslaget böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 2 610 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 2 610 000 kronor.

[4] **Vissa byggnadsarbeten vid vanförestalten i Härnösand.** Något anslag under denna rubrik har icke upptagits i gällande riksstat.

I skrivelse den 28 oktober 1952 har byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av 410 000 kronor för vissa förbättringsarbeten vid vanförestalten i Härnösand. Styrelsen anför.

Anstaltens byggnader uppfördes åren 1917—1918 och avsågos ursprungligen skola användas som kaserner. Byggnaderna kommo emellertid aldrig att tagas i bruk för detta ändamål utan stodo oanvända under en längre tid. Först år 1927 ändrades anläggningen för sitt nuvarande ändamål. Under den tid byggnaderna stodo oanvända blevo de illa medfarna. Det nuvarande slitaget är därjämte stort. Behövliga förbättringsarbeten ha ofta måst uppskjutas. För att verksamheten i fortsättningen skall kunna bedrivas i nuvarande omfattning och byggnaderna skyddas mot förfall, är det nödvändigt att snarast utföra vissa istandsättningsarbeten såsom uthyter av fönster- och ytterdörrar, istandsättning av fasader, plåtarbeten, förbättring av dränering m. m. Dessa arbeten ha en sådan angelägenhetsgrad, att resultatet av pågående utredning om vanförestårdens ordnande icke kan avvaktas. Kostnaden för arbetena uppgår till 380 000 kronor. Härutöver är det synnerligen angeläget att utöka kylanläggningen, som spelar stor roll i köksanläggningens drift. Kostnaden härför beräknas till 30 000 kronor.

Departementschefen.

I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag det angeläget, att de föreslagna förbättringsåtgärderna snarast kommer till stånd. Mot den beräknade kostnaden härför har jag intet att erinra. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid vanförestalten i Härnösand* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 410 000 kronor.

[5] *Uppförande av tjänstebostad åt en förrådsförvaltare vid civilförsvaret. Civilförsvarsstyrelsen* (skr. 28/8 1952) hemställer, att 60 000 kronor anvisas till uppförande av en tjänstebostad åt förvaltaren vid styrelsens förråd.

Styrelsen anför, att det varit omöjligt att erhålla bostad för förvaltaren i närheten av den plats, där förrådslokalerna äro belägna. Förvaltaren har därför nödgats bo i närmaste stad, cirka 12 kilometer från förrådet. Ett sådant förhållande är obekvämt för förvaltaren, men innefattar därjämte betydande risker för förrådet. Detta lämnas nämligen utan tillsyn efter arbetets slut på dagen. Styrelsen finner det angeläget, att förvaltaren för ett förråd av den betydelse och storleksordning, varom här är fråga, bor i närheten av förrådet och därigenom övar bättre tillsyn över detsamma. Kostnaderna för uppförande av en tjänstebostad med 75 å 80 kvadratmeters yta blir cirka 55 000 kronor. Härtill kommer utgift för markförvärv med 5 000 kronor.

Departementschefen.

Vid det av civilförsvarsstyrelsen administrerade förrådet bedrives en omfattande central reparationsverksamhet i fråga om civilförsvarsmateriel från hela landet. Den i förrådet förvarade materielens värde uppgår till över 6 miljoner kronor. Då jag anser det vara av vikt, att förrådet kan ägnas tillsyn även på annan tid än arbetstid, vill jag tillstyrka styrelsens hemställan om medel till uppförande av en tjänstebostad åt förrådsförvaltaren i närheten av förrådet. Det av styrelsen äskade beloppet, 60 000 kronor, föranleder ingen erinran från min sida.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av tjänstebostad åt en förrådsförvaltare vid civilförsvaret* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

[6] *Vissa skyddsrumsanläggningar.* För detta ändamål har för budgetåret 1952/53 anvisats 11 000 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 28/8 1952) hemställer, att för nästa budgetår 11 000 000 kronor anvisas, varav 650 000 kronor till skyddsrum för vissa civilbefälhavare och länsstyrelser, 2 600 000 kronor till fortsatt utbyggnad av vissa skyddsrumsanläggningar för telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen,

riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och generalpoststyrelsen ävensom för inventarier till en del av dessa anläggningar samt 7 750 000 kronor till en särskild skyddsrumsanläggning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (skr. 17/12 1951) och *generalpoststyrelsen* (skr. 18/5 1952) hemställer, att 150 000 resp. 120 000 kronor anvisas för dessa myndigheters andelar i vissa skyddsrum, vilka belopp ingår i de av civilförsvarsstyrelsen äskade medlen.

Riksarkivet (skr. 25/10 1952) hemställer, att medel måtte anvisas för förstärkning av en för ämbetsverkets arkivalier avsedd bergtunnel av ett visst skyddsrum. *Byggnadsstyrelsen* tillstyrker framställningen i avgivet utlåtande samt beräknar kostnaderna för nödvändiga förstärkningsarbeten i nämnda bergtunnel och en av lantmäteristyrelsen för enahanda ändamål disponerad bergtunnel inom samma skyddsrum till 80 000 kronor.

Totalt uppgår alltså de här redovisade äskandena till 11 080 000 kronor.

Med hänsyn till ärendets natur bör en redogörelse för de upptagna frågorna icke lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar bör i stället meddelas riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen.

Från detta anslag bestrides bl. a. kostnaderna för sådana för flera myndigheter gemensamma skyddsrum, i vilka någon militär del icke ingår. Kostnaden för anläggningar, som är gemensamma för såväl civila som militära organ, bestrides under anslaget till Fullträffsäkra uppehållsplatser under försvarets fastighetsfond.

Det totala anslagsbehovet för de skyddsrum för civilbefälvärnarna och länsstyrelserna, vilka hittills ansetts böra bekostas från rubricerade anslag, beräknas av civilförsvarsstyrelsen till 3 140 000 kronor. Härav har i runt tal 2 500 000 kronor tidigare anvisats. Jag tillstyrker, att återstående 640 000 kronor beviljas för nästa budgetår.

En av de uppehållsplatser, för vilkas iordningställande förut angivna totalsumma om 3 140 000 kronor avsetts, anses numera böra förläggas i anslutning till uppehållsplatser för vissa militära organ. Med hänsyn härtill torde ett belopp av cirka 1 500 000 kronor av anslaget böra överföras till anslaget till Fullträffsäkra uppehållsplatser.

Till telegrafstyrelsens, väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och generalpoststyrelsens delar i gemensamma civila anläggningar beräknar jag (2 000 000 + 150 000 + 120 000) 2 270 000 kronor. Flera av dessa gemensamma anläggningar utgöres till huvuddelen av sådana allmänna skyddsrum, som bygges med tillhjälp av statsbidragsmedel från det å driftbudgeten under elfte huvudtiteln uppförda anslaget till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. Byggnadsstyrelsen och civilförsvarsstyrelsen torde böra i samråd överväga, i vad mån det är lämpligare, att statens delar i dessa anläggningar efter färdigställandet avföres från fastighetsfonden för att helt förvaltas av vederbörande kommuner.

Med hänsyn till de inskränkningar i det av civilförsvarsstyrelsen före-

slagna utbyggnadsprogrammet, som förordad medelsanvisning å nyssnämnda under elfte huvudtiteln uppförda anslag innebär, torde några medel icke erfordras för nästa budgetår till järnvägsstyrelsens och riksnämndens delar i gemensamma anläggningar. Jag kan icke tillstyrka, att medel ställas till förfogande till anskaffning av inventarier.

För den av civilförsvarsstyrelsen åtsyftade särskilda skyddsrumsanläggningen förordar jag för nästa budgetår en medelsanvisning av 5 000 000 kronor och för förstärkningsarbeten i ett visst arkivalieskyddsrum 80 000 kronor.

Några ytterligare medel utöver ovannämnda belopp, tillhopa i runt tal 8 000 000 kronor, anser jag mig ej kunna tillstyrka i detta sammanhang. Enligt min mening är emellertid de arbeten, som icke rymmes inom ramen för den av mig föreslagna medelsanvisningen, av den art, att de i händelse av ett ändrat arbetsmarknadsläge med sysselsättningssvårigheter bör komma i fråga såsom beredskapsarbeten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

[7] Ytterligare lån till svenska diakonsällskapet för anordnande av ett epileptikerhem. I skrivelse den 8 september 1952 har *styrelsen för svenska diakonsällskapet* hemställt om ett statsbidrag på sammanlagt 117 000 kronor för uppförande av ett nytt epileptikerhem.

Styrelsen anför bl. a.

Genom beslut den 22 juni 1951 har svenska diakonsällskapet för anordnande av ett epileptikerhem m. m. beviljats dels ett räntefritt amorteringslån på 475 000 kronor och dels ett ränte- och amorteringsfritt lån på 225 000 kronor eller tillsammans 700 000 kronor. Sistnämnda lån var beräknat efter 5 000 kronor per vårdplats. Som villkor för lånen har stadgats bl. a., att sällskapet vid utformningen av nybyggnaden skulle samråda med byggnadsstyrelsen. Efter sådant samråd har det visat sig, att platsantalet i det planerade nya hemmet kunnat ökas från 45 till 57. Då de nytillkomna (57 — 45) 12 platserna innebära en kostnadsökning, hemställer sällskapet att även för dessa platser erhålla 5 000 kronor per vårdplats eller tillhopa ($12 \times 5\,000$) 60 000 kronor.

Kostnaderna för epileptikerhemmet voro beräknade efter 1950 års penningvärde. Härefter har en avsevärd ökning av byggnadskostnaderna ägt rum, vilken torde kunna beräknas till 20 procent. Sällskapet hemställer med anledning härav, att platsbidraget på 5 000 kronor uppräknas med 20 procent eller med 1 000 kronor per plats. Merkostnaden för de 57 platserna skulle sålunda uppgå till 57 000 kronor.

Statskontoret vill icke motsätta sig, att diakonsällskapet erhåller ytterligare ett ränte- och amorteringsfritt lån efter 5 000 kronor för var och en av de 12 nytillkomna vårdplatserna. Sällskapets hemställan om bidrag i anledning av kostnadsfördyringen bör emellertid ej prövas nu, då byggnads-

tillstånd ännu ej erhållits och säkert underlag sålunda saknas för kostnadsberäkningen.

Departementschefen.

Det nya epileptikerhemmet på svenska diakonsällskapets egendom Stora Sköndal är avsett att inrymma vårdavdelningar, ursprungligen planerade för 45 platser, samt en modernt utrustad undersökningsavdelning, vilken skall ersätta en nu befintlig, mindre tidsenlig sådan avdelning. Förutom på Stora Sköndal finnes klinisk undersökningsavdelning för epileptiker endast vid statens anstalt för fallandesjuka. Jag anser det önskvärt, att platsantalet vid det nya hemmet kan ökas. På grund härav tillstyrker jag, att för de nya 12 platserna beviljas ett lån på 60 000 kronor. Med hänsyn till att en avsevärd fördyring inträtt efter det att hemmet kostnadsberäknades och då byggnadstillstånd numera meddelats för byggnadsföretaget, biträder jag även framställningen om lån med 57 000 kronor för täckande av byggnadskostnadsstegringen. Den sammanlagda lånesumman skulle alltså uppgå till $(60\,000 + 57\,000)$ 117 000 kronor. Lånet torde, såsom det tidigare lånet å 225 000 kronor, böra vara ränte- och amorteringsfritt. Såsom villkor för lånets erhållande bör föreskrivas, att svenska diakonsällskapet ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes. Vid lånet torde vidare böra knytas det villkoret, att detsamma skall återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. Medel för lånet torde böra anvisas under fonden för låneunderstöd.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Ytterligare lån till svenska diakonsällskapet för anordnande av ett epileptikerhem för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 117 000 kronor.

[8] **Lån till Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u. p. a. för om- och tillbyggnad av Fogdarödshemmet.** I skrivelse den 28 februari 1951 har *föreningen Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u. p. a.* hemställt om ett statsbidrag å 570 000 kronor för om- och nybyggnad av epileptikeranstalten Fogdarödshemmet i Höör.

Av de vid skrivelsen fogade handlingarna framgår bl. a.

Antalet vårdplatser vid Fogdarödshemmet uppgår till 67. Det klientel, som intages på anstalten, är numera sämre än tidigare och därför i behov av mer kvalificerad sjukvård. Till följd av svårigheter att under krigsåren 1939—1945 vidtaga nödvändiga reparationer har hela anstalten blivit högradigt försliten. Planerna på att genom en ombyggnad kunna åstadkomma en förbättring ha lett till att endast oundvikliga underhållsarbeten gjorts. Hemmet fyller ej de anspråk man har rätt att ställa på en inrättning, som är avsedd att i vissa fall bereda livslång vård åt de där intagna. De långa, mörka och snala korridorerna måste i viss utsträckning tjäna som tvätttrum; toaletterna äro föga tidsenliga, små och dåligt ventilerade. Även sovrummen äro av mindre god beskaffenhet. F. n. måste t. ex. i ett

fall fem patienter ligga i ett djupt, mörkt rum upplyst endast genom ett vindskupefönster. Många av de intagna måste vara sängliggande flera dagar i månaden på grund av sina anfall.

Vidare äro trappuppgångarna på ett undantag när trånga och svåra att gå i, vilket såväl ur brandsäkerhetssynpunkt som med hänsyn till att många av patienterna lida av förlossningsskador och andra organiska nervsjukdomar, som medföra svårigheter för dem att röra sig, innebär stora olägenheter. Till följd av bristen på utrymme är det f. n. omöjligt att differentiera klientelet. De mera högtstående patienterna måste sålunda äta tillsammans med en del djupt dementa, dela dagrum med dem och i vissa fall sova i samma rum. Avsaknaden av användbara arbetssalar medför, att en växande del av klientelet på anstalten, som ej kan sysselsättas i jordbruket, trädgården eller anstaltens inre skötsel, är svår att hålla sysselsatt. Det måste anses som ett minimikrav med hänsyn till den psykiska hygien, som betyder mycket på en anstalt för kroniskt sjuka, att tillgång finnes på olika sysselsättningsmöjligheter.

Av handlingarna framgår vidare, att ombyggnadsarbetena skulle innebära följande. Mittpartiet av huvudbyggnaden, vilket är den äldsta delen, skulle helt rivas och ersättas med en nybyggnad. Den östra byggnadsdelen skulle omdisponeras, varvid en öppen terrass skulle inbyggas. Ny ingång skulle upptagas till den västra byggnadsdelen och yttre källartrappan till södra gaveln ändras. Härjämte skulle i de kvarvarande byggnadsdelarna vidtagas genomgripande restaureringar.

Sedermåra har föreningen i skrivelse den 1 december 1952 ändrat sin framställning till att avse ett lån på 750 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Medicinalstyrelsen framhåller, att man torde kunna räkna med att de privata epileptikeranstalterna komme att användas för epileptikervård under åtskilliga år framåt oavsett 1946 års sinnesslöwärtsutrednings förslag om förstärkning av epileptikervården i dess helhet. Styrelsen finner det angeläget, att Fogdarödshemmet erhåller en modernisering, som motsvarar nutida krav på en anstalt av ifrågavarande slag, och tillstyrker därför, att en genomgripande ombyggnad av anstalten kommer till utförande.

Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna för byggnadsföretagets genomförande enligt prisläget den 1 juli 1952 till 750 000 kronor.

Departementschefen.

Epileptikervård i statlig regi bedrives endast vid statens anstalt för fallandesjuka (Vilhelmsro). I övrigt svarar landsting och enskilda samman slutningar för driften av epileptikeranstalterna. 1946 års sinnesslöwärtsutredning har i sitt betänkande om sinnesslöwärts (SOU 1949:11) utgått från att staten framdeles skulle övertaga ansvaret för epileptikervården i dess helhet. Till detta förslag har jag ännu icke tagit ställning. Man torde emellertid enligt min mening få räkna med att denna vård under åtskillig tid framåt kommer att vara organiserad såsom hittills.

Behovet av vårdplatser torde f. n. i stort sett motsvara tillgången. Någon minskning av platsantalet kan icke vidtagas.

Fogdarödshemmet inrymmer f. n. 67 vårdplatser, vilka emellertid icke är rationellt anordnade. Hemmet saknar även dagrum och arbetssalar, som motsvarar nutida krav på en god vård av dess klientel. En av departementets tjänstemän har besökt hemmet och funnit, att det i praktiskt taget alla avseenden är nedslitet och illa disponerat samt därför i behov av en genomgripande ombyggnad. Risk föreligger, att hemmet framdeles icke kan drivas, därest icke en förbättring kommer till stånd. Av vid framställningen fogade handlingar framgår, att föreningen icke äger möjlighet att med egna medel genomföra de om- och utbyggnadsarbeten, som erfordras. Jag tillstyrker med hänsyn härtill, att hjälp lämnas föreningen till detta ändamål i form av ett stående, räntefritt lån å 750 000 kronor. Såsom villkor för lånets erhållande bör föreskrivas, att föreningen ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t godkännes, att lånet skall återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt, samt att en ledamot i föreningens styrelse skall utses av Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts bestämmande av medicinalstyrelsen. Medel för lånet torde böra anvisas under fonden för låneunderstöd.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u. p. a. för om- och tillbyggnad av Fogdarödshemmet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

[9] *Lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten.* Något motsvarande anslag finnes icke uppfört i riksstaten för innevarande budgetår.

I en den 3 december 1952 dagtecknad skrift har *styrelsen för föreningen Röingegården u. p. a.* hemställt om ett lån på 100 000 kronor för vissa ombyggnadsarbeten vid hemmet.

Då framställningen vid tidpunkten för statsverkspropositionens färdigställande var föremål för remissbehandling, har jag icke kunnat taga slutlig ställning till densamma. För ändamålet torde i riksstatsförslaget böra upptagas ett preliminärt beräknat anslag på 100 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa ombyggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 100 000 kronor

[10] *Lån till stiftelsen Skärsbo barnhem för upprustning av hemmet.* I en den 17 september 1951 dagtecknad framställning har *styrelsen för stiftelsen Skärsbo barnhem* hemställt om ett lån av statsmedel för upprustning av

hemmet. Jag vill erinra, att jag under punkten 50 i driftbudgeten (elfte huvudtiteln) förordat, att anslaget till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn skulle upptagas med allenast preliminärt belopp i avbidan på särskild proposition i ämnet. Anledningen härtill är, att hemmen yrkat på en höjning av platsbidragen och att erforderlig utredning i frågan ännu icke slutförts. Då förevarande spörsmål lämpligen bör upptagas till prövning i samband med behandlingen av frågan om storleken av statsbidraget för Skärsbo barnhem, torde anslag för ändamålet i rikstatsförslaget böra upptagas med allenast preliminärt belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 85 800 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till stiftelsen Skärsbo barnhem för upprustning av hemmet* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 85 800 kronor.

[11] *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning.* Å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisades under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för detta ändamål. Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 31/1950 framlagt förslag medgav riksdagen (skr. nr 50), att återstående medel av anslaget finge disponeras jämväl under budgetåret 1950/51. För vartdera av budgetåren 1951/52 och 1952/53 har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 100 kronor.

Medicinalstyrelsen (skr. 1/9 1952) upplyser, att av beviljade lån under budgetåren 1947/48, 1948/49, 1949/50, 1950/51 och 1951/52 utbetalats resp. 22 445, 60 847, 25 547, 11 900 och 6 300 kronor samt återbetalats resp. 850, 2 817, 8 602, 17 713 och 17 393 kronor. Den 1 juli 1952 uppgick således det å anslaget disponibla beloppet till 873 161 kronor.

Då dessa medel torde väl förslå för bestridande av låneverksamheten under budgetåret 1953/54, föreslår styrelsen, att å anslaget kvarstående medel måtte överföras till ett formellt anslag å 100 kronor.

Departementschefen.

Mot medicinalstyrelsens förslag har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[12] *Lån till vissa utländska läkare.* Till detta ändamål har för budgetåren 1950/51, 1951/52 och 1952/53 anvisats investeringsanslag av resp. 180 000, 100 000 och 100 000 kronor.

Medicinalstyrelsen (skr. 1/9 1952) upplyser, att av de till förevarande ändamål anvisade medlen vid ingången av budgetåret 1952/53 återstod ett belopp av 278 291 kronor. Antalet hittills till Sverige överförda österrikiska läkare har stannat vid 45, och ytterligare högst ett tiotal läkare kan enligt träffade avtal komma att överföras hit. Flertalet av de redan anlända läkarna beräknas åtnjuta inkomster av tjänstgöring i svensk sjukvård redan under större delen av innevarande budgetår. Under budgetåret 1953/54 torde läkarna i regel ha vunnit mera stadigvarande anställning inom vår hälso- och sjukvårdsorganisation.

Då å anslaget kvarstående medel med hänsyn till vad sålunda anförts torde väl förslå för bestridande av låneverksamheten även under budgetåret 1953/54, föreslår styrelsen, att berörda medel måtte överföras till ett formellt anslag å 100 kronor.

Departementschefen.

Då medicinalstyrelsens förslag ej föranleder någon erinran från min sida, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till vissa utländska läkare* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 kronor.

[13] *Lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi.* Något anslag för ändamålet har ej uppförts i gällande riksstat.

Under driftbudgeten (XI, punkten 155) har jag redogjort för en av socialstyrelsen den 15 februari 1952 avgiven utredning med förslag till vissa särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalterna. Utöver de under driftbudgeten redovisade förslagen har socialstyrelsen i nämnda utredning hemställt om anvisande för budgetåret 1953/54 av dels 819 900 kronor, eller alternativt 609 900 kronor, för ränte- och amorteringsfria lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi, dels ock 905 000 kronor för lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter. Sedermera har socialstyrelsen i skrivelse den 30 augusti 1952 framhållit, att anslagsbeloppet till nybyggnader med hänsyn till inträdda kostnadsstegringar bör uppräknas med 54 000 kronor.

Frågan om anslag för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål är ännu icke färdigberedd. Med hänsyn härtill torde anslagen i riksstatsförslaget böra upptagas med allenast preliminärt beräknade belopp. Jag uppskattar härvid medelsbehovet under anslagen till 800 000 resp. 960 000 kronor.

Beträffande anslaget till lån till nybyggnader gör jag hemställan under nästföljande punkt. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till de statsunderstödda alkoholistanstalterna för sanering av deras ekonomi* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

[14] **Lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter.** Något anslag för ändamålet är ej uppfört i gällande riksstat.

Under åberopande av vad jag under föregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till nybyggnader vid erkända alkoholistanstalter* för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 960 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

S. G. Odéen.

BILAGA 33 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1953

BEREDSKAPSSTAT FÖR FÖRSVARSVÄSENDET

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 ja-
nuari 1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1953/54 och anför därvid följande.

Enligt § 63 i regeringsformen skall riksdagen årligen antaga beredskapsstat för försvarsväsendet. Den för innevarande budgetår gällande beredskapsstaten (statsverkspropositionen, bilaga 33; r. skr. nr 286) upptager å driftbudgeten anslag å sammanlagt 415 miljoner kronor och å kapitalbudgeten ett anslag av 15 miljoner kronor. Driftbudgetens anslagen fördelar sig med 400 miljoner kronor på fjärde huvudtiteln samt 7,5 miljoner kronor på envar av sjunde och tionde huvudtitlarna. Av det under fjärde huvudtiteln uppförda beloppet avses för löpande utgifter för armén, marinen och flygvapnet respektive 210, 54 och 16 miljoner kronor samt för engångsutgifter 60 miljoner kronor. Kapitalbudgetens anslag är uppfört under fonden för förslag till statsverket och avser försvarsberedskapens stärkande i allmänhet. Anslagen, som i följd uppräknades med ca 50 procent med hänsyn till de senare årens prisstegringar, avses skola täcka kostnaderna för försvarsberedskap under en tid av tre månader.

Den försvarsberedskapsstat, som skall fastställas för budgetåret 1953/54, bör upptaga samma anslag som den för innevarande budgetår fastställda. I avvaktan på resultatet av en pågående undersökning rörande det medelsbehov som numera anses föreligga för försvarsberedskap under tre månader, föreslår jag, att någon ändring av anslagens belopp nu icke vidtages. I enligt

2 *Statsverkspropositionen: Bil. 33: Beredskapsstat för försvarsväsendet.*

het härmed upprättat förslag till beredskapsstat för budgetåret 1953/54 torde såsom *bihang* få fogas vid protokollet i ärendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till
beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1953/54.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

Bihang.

Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1953/54.

Driftbudgeten.

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
IV. Försvarsdepartementet	400 000 000	
VII. Finansdepartementet	7 500 000	
X. Handelsdepartementet	7 500 000	415 000 000
Summa		415 000 000

Kapitalbudgeten.

	Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>	
VIII. Fonden för förlag till statsverket	15 000 000

Egentliga statsutgifter.

IV. Försvarsdepartementet.

		Kronor	Kronor
	C. Försvarskräfterna.		
a	Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i>	210 000 000	
b	Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i>	54 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i>	16 000 000	
d	Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	60 000 000	340 000 000
			340 000 000
	E. Diverse.		
a	Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>		60 000 000
	Summa		400 000 000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Civila utgifter för försvarsberedskap, <i>förslagsvis</i> ..		7 500 000

Egentliga statsutgifter.

X. Handelsdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		7 500 000

Kapitalinvestering.

VIII. Fonden för förlag till statsverket.

		Kronor	Kronor
a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		15 000 000